

Novidan lukion opetussuunnitelma

Nimi	Novidan lukion opetussuunnitelma
Kunta	Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä
Koulu	Novida - Ammattiopisto ja lukio
Hyväksymispäivämäärä	20.4.2021, täydennetty 3.3.2022

SISÄLTÖ

Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö.....	15
1.1. Opetussuunnitelman laatiminen.....	15
1.2. Opetussuunnitelman sisältö.....	16
2. Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta.....	17
2.1. Lukiokoulutuksen tehtävä.....	17
2.2. Arvoperusta.....	17
3. Opetuksen toteuttaminen.....	18
3.1. Opintojen rakenne.....	18
3.1.1. Urheilulinja	18
3.1.2. Luonnontiedelinja	19
3.2. Oppimiskäsitys.....	19
3.3. Opiskeluympäristöt ja - menetelmät.....	20
3.4. Toimintakulttuuri.....	21
3.5. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö.....	23
3.6. Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys.....	23
4. Opiskelijan ohjaus ja tukeminen.....	25
4.1. Ohjaus.....	25
4.2. Erityisopetus ja muu oppimisen tuki.....	34
4.3. Opiskeluhuolto.....	37
4.3.1. Opiskeluhuollon keskeiset periaatteet	37
4.3.2. Opiskeluhuollon suunnitelmat ja niiden laatiminen.....	38
4.3.3. Opiskeluhuollon organisointi	42
4.3.4. Yhteisöllinen opiskeluhuolto	43
4.3.5. Yksilökohtainen opiskeluhuolto	47
4.3.6. Opiskeluhuoltoon liittyvien muiden henkilöiden tehtävät51	
4.3.7. Opiskeluhuoltoa tukevia muita toimijoita ...	52
4.3.8. Toimenpiteet opiskelijahuoltosuunnitelman seuraamiseksi.....	54
4.4. Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä.....	56
4.5. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä.....	59
5. Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi.....	60

5.1.	Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa.....	60
5.2.	Opintojakson arviointi.....	61
5.2.1.	Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät	62
5.2.2.	Itsenäisesti suoritettavat opinnot	62
5.2.3.	Suullisen kielitaidon arviointi	63
5.2.4.	Opinnoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa.....	63
5.2.5.	Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen.....	63
5.2.6.	Laaja-alaisen osaamisen arviointi	65
5.3.	Oppiaineen oppimäärän arviointi.....	65
5.4.	Lukion oppimäärän suoritus.....	66
5.5.	Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus....	67
5.6.	Todistukset ja niihin merkittävät tiedot.....	68
5.7.	Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat	70
6.	Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt.....	70
6.1.	Opetuksen yleiset tavoitteet.....	70
6.2.	Laaja-alainen osaaminen.....	71
7.	Oppiaineet.....	76
7.1.	Äidinkieli ja kirjallisuus (AI).....	76
7.1.1.	Suomen kieli ja kirjallisuus (AI1)	78
	Äidinkieli 1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op.....	81
	Äidinkieli 2, Kieli ja tekstitietoisuus 1 op....	82
	Äidinkieli 3, Vuorovaikutus 1 1 op.....	82
	Äidinkieli 4, Kirjallisuus 1 2 op.....	83
	Äidinkieli 5 Tekstien tulkinta 1 2 op.....	83
	Äidinkieli 6 Kirjoittaminen 1 1 op.....	84
	Äidinkieli 7 Vuorovaikutus 2 1 op.....	85
	Äidinkieli 8 Kirjallisuus 2 2 op.....	85
	VALINNAISET VALTAKUNNALLISET OPINNOT.....	86
	Äidinkieli 9 Vuorovaikutus 3 2 op.....	86
	Äidinkieli 10 Kirjoittaminen 2 2 op.....	87

Äidinkieli 11 Tekstien tulkinta 2 2 op.....	87
Äidinkieli 12 Vaikuta tehokkaammin 2 op.....	88
Äidinkieli 13 Tiedota ja pohdi tehokkaammin 2 op	88
Äidinkieli 14 Kirjallisuus 3 2 op.....	89
7.2. Biologia (BI).....	89
Biologia 1, 2 op (BIOJ1).....	92
Biologia 2, 1 op (BIOJ2).....	94
Biologia 3, 1 op (BIOJ3).....	95
Biologia 4, 2 op (BIOJ4).....	96
Biologia 5, 2 op (BIOJ5).....	97
Biologia 6, 2 op (BIOJ6).....	99
Biologiaa ja maantiedettä käytännössä, 2 op (BIOJ7) ..	100
Luonnontieteiden kenttäkurssi, 2 op (BIOJ8).....	101
Retkeily ja laskettelu, 2 op (RELAOJ).....	102
Valmistautuminen biologian tai maantieteen ylioppilaskokeeseen, 2 op (BGYOOJ).....	102
Biokemia, 2 op (BIKEOJ).....	102
7.3. Elämäkatsomustieto (ET).....	102
Minä ja hyvä elämä, 2 op (ETOJ1).....	105
Minä ja yhteiskunta, 2 op (ETOJ2).....	107
Kulttuurit, 2 op (ETOJ3).....	109
Katsomukset, 2 op (ETOJ4).....	110
Uskonnot ja uskonottomuus, 2 op (ETOJ5).....	111
Tulevaisuus, 2 op (ETOJ6).....	112
7.4. Filosofia (FI).....	113
Filosofia 1, 2 op (FIOJ1).....	116
Filosofia 2, 2 op (FIOJ2).....	117
Filosofia 3, 2 op (FIOJ3).....	119
Filosofia 4, 2 op (FIOJ4).....	121
Filosofia 5, 2 op (FIYOOJ).....	122
7.5. Fysiikka (FY).....	122
Fysiikka 1 Fysiikka luonnontieteenä, 1 op (FYOJ1)....	125
Fysiikka 2 Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta, 1 op (FYOJ2).....	126
Fysiikka 3 Energia ja lämpö, 2 op (FYOJ3).....	127

Fysiikka 4 Voima ja liike, 2 op (FYOJ4)	128
Fysiikka 5 Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FYOJ5) .	129
Fysiikka 6 Sähkö, 2 op (FYOJ6)	130
Fysiikka 7 Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FYOJ7)	131
Fysiikka 8 Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FYOJ8)	132
Fysiikka 9 Fysiikan tutkimuskurssi, 2 op (FYOJ9)	133
Fysiikka 10 Fysiikan ylioppilaskokeeseen valmentava opintojakso, 2 op (FYOOJ)	134
Geofysiikka, 2 op (GEFYOJ)	135
Elektroniikka ja ohjelmointi, 2 op (ELOHOJ)	135
7.6. Maantiede (GE)	135
Maantiede 1, 2 op (GEOJ1)	138
Maantiede 2, 2 op (GEOJ2)	140
Maantiede 3, 2 op (GEOJ3)	141
Maantiede 4, 2 op (GEOJ4)	143
Valmistautuminen biologian tai maantieteen ylioppilaskokeeseen, 2 op (BGYOOJ)	144
Geofysiikka, 2 op (GEFYOJ)	145
Retkeily ja laskettelu, 2 op (RELAOJ)	145
7.7. Historia (HI)	145
Historia 1, 2 op (HIOJ1)	148
Historia 2, 2 op (HIOJ2)	150
Historia 3, 2 op (HIOJ3)	151
HIstoria 4, 2 op (HIOJ4)	153
Historia 5, 2 op (HIOJ5)	154
Historia 6, 2 op (HIOJ6)	156
Sotahistoria, 2 op (HIOJ8)	157
Historian kertaus, 2 op (HIYOOJ)	158
7.8. Kemia (KE)	159
Kemia 1, 1 op (KEOJ1)	162
Kemia 2, 1 op (KEOJ2)	163
Kemia 3, 2 op (KEOJ3)	164
Kemia 4, 2 op (KEOJ4)	166
Kemia 5, 2 op (KEOJ5)	168

Kemia 6, 2 op (KEOJ6)	169
Kemian täydennysjakso, 2 op (KEOJ7)	171
Kemian kertaussjakso, 2 op (KEYOOJ)	172
Biokemia, 2 op (BIKEOJ)	172
Kiertotalous tutuksi, 2 op (KIEROJ)	172
7.9. Uskonto (KT)	173
7.9.1. Evankelisluterilainen uskonto (KT1).....	175
Uskonto ev.lut. 1, 2 op (UEOJ1)	175
Uskonto ev.lut. 2, 2 op (UEOJ2)	177
Uskonto ev.lut 3, 2 op (UEOJ3)	178
Uskonto ev.lut 4, 2 op (UEOJ4)	180
Uskonto ev.lut 5, 2 op (UEOJ5)	182
Uskonto ev.lut 6, 2 op (UEOJ6)	184
Uskonto ev.lut 7, 2 op (UEYOOJ).....	185
7.10. Kuvataide (KU)	186
Kuvataide 1, 2 op (KUOJ1)	189
Kuvataide 2, 2 op (KUOJ2)	191
Kuvataide 3, 2 op (KUOJ3)	192
Kuvataide 4, 2 op (KUOJ4)	193
Valokuvaus, 2 op (KUOJ5)	195
Taide ja hyvinvointi, 2 op (KUOJ6)	196
7.11. Lukiodiplomit (LD)	196
Kuvataiteen lukiodiplomi, 2 op (KULD)	198
Käsityön lukiodiplomi, 2 op (KÄLD)	198
Liikunnan lukiodiplomi, 2 op (LILD)	199
Musiikin lukiodiplomi, 2 op (MULD)	200
7.12. Liikunta (LI)	200
Liikunta 1, 2 op (LIOJ1)	202
Liikunta 2, 2 op (LIOJ2)	203
Liikunta 3, 2 op (LIOJ3)	204
Liikunta 4, 2 op (LIOJ4)	205
Liikunta 5, 2 op (LIOJ5)	206
Palloilu, 2 op (LIOJ6)	206

Lihaskuntoharjoittelu, 2 op (LIOJ7)	207
Retkeily ja laskettelu, 2 op (RELAOJ)	207
7.13. Matematiikka (MA)	207
7.13.1. Matematiikan pitkä oppimäärä (MAA)	210
Pitkä matematiikka 2, 3 op (MAAOJ2)	210
Pitkä matematiikka 3, 2 op (MAAOJ3)	211
Pitkä matematiikka 4, 3 op (MAAOJ4)	212
Pitkä matematiikka 5, 2 op (MAAOJ5)	213
Pitkä matematiikka 6, 3 op (MAAOJ6)	214
Pitkä matematiikka 7, 2 op (MAAOJ7)	216
Pitkä matematiikka 8, 2 op (MAAOJ8)	217
Pitkä matematiikka 9, 1 op (MAAOJ9)	218
Pitkä matematiikka 10, 2 op (MAAOJ10)	219
Pitkä matematiikka 11, 2 op (MAAOJ11)	220
Pitkä matematiikka 12, 2 op (MAAOJ12)	222
Pitkä matematiikka ylioppilaskokeeseen valmistava, 2 op (MAAYOOJ13)	223
Pitkä matematiikka jatko-opintoihin valmistava, 2 op (MAAYOOJ14)	224
7.13.2. Matematiikan lyhyt oppimäärä (MAB)	224
Lyhyt matematiikka 2, 2 op (MABOJ2)	224
Lyhyt matematiikka 3, 2 op (MABOJ3)	226
Lyhyt matematiikka 4, 2 op (MABOJ4)	226
Lyhyt matematiikka 5, 2 op (MABOJ5)	227
Lyhyt matematiikka 6, 1 op (MABOJ6)	228
Lyhyt matematiikka 7, 1 op (MABOJ7)	229
Lyhyt matematiikka 8, 2 op (MABOJ8)	230
Lyhyt matematiikka 9, 2 op (MABOJ9)	231
Lyhyt matematiikka kertaus pakolliset, 2 op (MABYOOJ10)	232
Lyhyt matematiikka kertaus valinnaiset, 2 op (MABYOOJ11)	232
7.13.3. Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus (MAY)	233
Matematiikka yhteinen, 2 op (MAYOJ1)	233

7.14.	Musiikki (MU)	234
	Musiikki 1, 2 op (MUOJ1)	237
	Musiikki 2, 2 op (MUOJ2)	238
	Musiikki 3, 2 op (MUOJ3)	238
	Musiikki 4, 2 op (MUOJ4)	239
	Bändi, 2 op (MUBÄ5)	240
7.15.	Opinto-ohjaus (OP)	240
	Opinto-ohjaus 1, 2 op (OPOOJ1)	242
	Opinto-ohjaus 2, 2 op (OPOOJ2)	242
7.16.	Psykologia (PS)	244
	Psykologia 1 Psykologia tieteenä ja oppimisen psykologia, 2 op	246
	(PSOJ1)	246
	Psykologia 2 Kehityopsykologia, 2 op (PSOJ2)	248
	Psykologia 3 Biologinen ja kognitiivinen psykologia, 2 op (PSOJ3)	250
	Psykologia 4 Tunne- ja motivaatiopsykologia, 2 op (PSOJ4)	252
	Psykologia 5 Persoonallisuus- ja sosiaalipsykologia, 2 op (PSOJ5)	255
	Psykologia 6 Soveltavaa psykologiaa, 2 op (PSOJ6)	257
	Psykologian kertausta, 2 op (PSYOOJ)	258
7.17.	Terveystieto (TE)	259
	Terveystieto 1, 2 op (TEOJ1)	262
	Terveystieto 2, 2 op (TEOJ2)	263
	Terveystieto 3, 2 op (TEOJ3)	264
	Terveystiedon kertaus, 2 op (TEYOOJ)	266
7.18.	Toinen kotimainen kieli, ruotsi (TKRU)	266
7.18.1.	Ruotsi, B1-oppimäärä (TKRUB1)	271
	Ruotsi 1, 1 op (RUBOJ1)	272
	Ruotsi 2, 3 op (RUBOJ2)	272
	Ruotsi 3, 2 op (RUBOJ3)	273
	Ruotsi 4, 2 op (RUBOJ4)	273
	Ruotsi 5, 2 op (RUBOJ5)	274

Ruotsi 6, 2 op (RUBOJ6)	274
Ruotsi 7, 2 op (RUBOJ7)	275
RU8 Abikertaus, 2 op (RUBYOOJ).....	275
7.19. Temaattiset opinnot (TO)	276
Aktiivinen kansalaisuus 1, 2 op (AKOJ1)	276
Aktiivinen kansalaisuus 2, 2 op (AKOJ2)	277
Aktiivinen kansalaisuus 3, 2 op (AKOJ3)	278
Kansalaisen turvallisuus 1, 2 op (KATU1)	278
Kansalaisen turvallisuus 2, 2 op (KATU2)	279
Tutortoiminta 1, 2 op (TUTO1)	280
Tutortoiminta 2, 2 op (TUTO2)	280
Oppilaskuntatoiminta 1, 2 op (OPTO1)	280
Oppilaskuntatoiminta 2, 2 op (OPTO2)	281
7.20. Vieraat kielet (VK)	281
7.20.1. Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä (VKENA1).....	287
Englanti 1 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen 1 op (ENOJ1).....	287
Englanti 2 Englanti globaalina kielenä, 3 op (ENOJ2).....	287
Englanti 3 Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (ENOJ3)	289
Englanti 4 Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENOJ4)	290
Englanti 5 Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENOJ5)	291
Englanti 6 Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENOJ6)	292
Englanti 7 Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENOJ7)	294
Englanti 8 Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENOJ8)	295
Englanti 9 Ymmärrä enemmän, kirjoita paremmin, 2 op (ENYOOJ9)	296
Englanti 10 Abikertaus, 2 op (ENYOOJ10).....	297
Englanti 11 Johdanto englantiin, 2 op (ENOJ11).....	298
7.20.2. Vieraat kielet, espanja B3-oppimäärä (EAB3)	298
Espanja 1, 2 op (EAB3OJ1)	299
Espanja 2, 2 op (EAB3OJ2)	299
Espanja 3, 2 op (EAB3OJ3)	300
Espanja 4, 2 op (EAB3OJ4)	301

Espanja 5, 2 op (EAB3OJ5)	301
Espanja 6, 2 op (EAB3OJ6)	302
Espanja 7, 2 op (EAB3OJ7)	302
Espanja 8, 2 op (EAB3OJ8)	303
Espanja 9 Abikertaus, 2 op (EAB3YOOJ)	304
7.20.3. Vieraat kielet, italia B3-oppimäärä (IAB3).....	304
Italia 1, 2 op (IAB3OJ1).....	304
Italia 2, 2 op (IAB3OJ2).....	305
Italia 3, 2 op (IAB3OJ3).....	305
Italia 4, 2 op (IAB3OJ4).....	306
Italia 5, 2 op (IAB3OJ5).....	306
Italia 6, 2 op (IAB3OJ6).....	307
Italia 7, 2 op (IAB3OJ7).....	307
Italia 8, 2 op (IAB3OJ8).....	307
7.20.4. Vieraat kielet Ranska, B2-oppimäärä (RAB2)	308
Ranska 3 Perustason alkeet 3, 2 op (RAB2OJ1, RAB3OJ3)	308
Ranska 4 Perustaso 1, 2 op (RAB2OJ2, RAB3OJ4)	309
Ranska 5 Perustaso 2, 2 op (RAB2OJ3, RAB3OJ5)	309
Ranska 6 Perustaso 3, 2 op (RAB2OJ4, RAB3OJ6)	310
Ranska 7 Perustaso 4, 2 op (RAB2OJ5, RAB3OJ7)	310
Ranska 8 Perustaso 5, 2 op (RAB2OJ6, RAB3OJ8)	311
Ranska 9 Perustason jatko 1, 2 op (RAB2OJ7, RAB3OJ9).....	311
Ranska 10 Perustason jatko 2, 2 op (RAB2OJ8, RAB3OJ10).....	312
7.20.5. Vieraat kielet, ranska, B3-oppimäärä (RAB3).....	312
Ranska 1 Perustason alkeet 1, 2 op (RAB3OJ1)	313
Ranska 10 Perustason jatko 2, 2 op (RAB3OJ10, RAB2OJ8).....	314
Ranska 2 Perustason alkeet 2, 2 op (RAB3OJ2)	314
Ranska 3 Perustason alkeet 3, 2 op (RAB3OJ3)	315
Ranska 4 Perustaso 1, 2 op (RAB3OJ4)	316

Ranska 5 Perustaso 2, 2 op (RAB3OJ5)	317
Ranska 6 Perustaso 3, 2 op (RAB3OJ6)	318
Ranska 7 Perustaso 4, 2 op (RAB3OJ7)	319
Ranska 8 Perustaso 5, 2 op (RAB3OJ8)	319
Ranska 9 Perustaso jatko 1, 2 op (RAB3OJ9, RAB2OJ7)	320
7.20.6. Vieraat kielet, saksa, B3-oppimäärä (SAB3)	321
Saksa 1, 2 op (SAB3OJ1)	321
Saksa 2, 2 op (SAB3OJ2)	322
Saksa 3, 2 op (SAB3OJ3)	322
Saksa 4, 2 op (SAB3OJ4)	322
Saksa 5, 2 op (SAB3OJ5)	323
Saksa 6, 2 op (SAB3OJ6)	323
Saksa 7, 2 op (SAB3OJ7)	324
Saksa 8, 2 op (SAB3OJ8)	324
Saksa 9, 2 op (SAB3OJ9)	325
7.20.7. Vieraat kielet, venäjä, B3-oppimäärä (VEB3)	325
Venäjä 1, 2 op (VEB3OJ1)	326
Venäjä 2, 2 op (VEB3OJ2)	326
Venäjä 3, 2 op (VEB3OJ3)	327
Venäjä 4, 2 op (VEB3OJ4)	327
Venäjä 5, 2 op (VEB3OJ5)	327
Venäjä 6, 2 op (VEB3OJ6)	328
Venäjä 7, 2 op (VEB3OJ7)	328
Venäjä 8, 2 op (VEB3OJ8)	328
Venäjä 9, 2 op (VEB3OJ9)	329
7.21. Yhteiskuntaoppi (YH)	329
Yhteiskuntaoppi 1, 2 op (YHOJ1)	332
Yhteiskuntaoppi 2, 2 op (YHOJ2)	333
Yhteiskuntaoppi 3, 2 op (YHOJ3)	335
Yhteiskuntaoppi 4, 2 op (YHOJ4)	336

Yhteiskuntaopin kertaus, 2 op (YHYOOJ)	337
Kiertotalous tutuksi, 2 op (KIEROJ)	338
7.22. Kansainvälinen toiminta (KVTO)	338
Kansainvälinen toiminta 1, 2 op (KVOJ1)	338
Kansainvälinen toiminta 2, 2 op (KVOJ2)	339
Kansainvälinen toiminta 3, 2 op (KVOJ3)	339
7.23. Luonnontiedelinja (LULI)	339
Luonnontiedelinja 1, 2 op (LULIOJ1)	341
Luonnontiedelinja 2, 2 op (LULIOJ2)	342
Luonnontiedelinja 3, 2 op (LULIOJ3)	342
7.24. Tietotekniikka (TIE)	342
Elektroniikka ja ohjelmointi, 2 op (ELOHOJ)	343
Tietotekniset työvälineet, 2 op (TIEOJ)	343
7.25. Urheilulinja (URLI)	344
Valmentautuminen 1, 2 op (VALMOJ1)	344
Valmentautuminen 2, 2 op (VALMOJ2)	344
Valmentautuminen 3, 2 op (VALMOJ3)	344
Valmentautuminen 4, 2 op (VALMOJ4)	344
Valmentautuminen 5, 2 op (VALMOJ5)	344
Valmentautuminen 6, 2 op (VALMOJ6)	344
Valmentautuminen 7, 2 op (VALMOJ7)	344
7.26. Integraatio-opintojaksot	345
Valmistautuminen biologian tai maantieteen ylioppilaskokeeseen, 2 op (BGYOOJ)	345
Biokemia, 2 op (BIKEOJ)	346
Elektroniikka ja ohjelmointi, 2 op (ELOHOJ)	347
Geofysiikka, 2 op (GEFYOJ)	347
Kiertotalous tutuksi, 2 op (KIEROJ)	348
Retkeily ja laskettelu, 2 op (RELAOJ)	349
Tiedepassi, 2 op (TIEPOJ)	349
Opiskelutaitojen sparrausta, 2 op (OPSPoj)	350
Psyykkinen valmennus - lukiolaisen hyvinvointia tukemassa, 2 op (PSVAOJ)	351
8. Liitteet	352
8.1. Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko ..	352

Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö

1.1. Opetussuunnitelman laatiminen

Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmajärjestelmän osia ovat

- lukiolaki (714/2018)
- valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta (810/2018)
- Opetushallituksen määräys lukion opetussuunnitelman perusteista
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma
- vuosittain laadittava opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma.

Kaikki nuorten lukiokoulutuksen järjestäjät laativat paikallisen opetussuunnitelman näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan, jollei opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämästä järjestämisluvasta muuta johdu.

Tässä opetussuunnitelmassa päätetään lukion opetus- ja kasvatustyöstä. Koulutuksen järjestäjä laatii vuosittain hyväksymäänsä opetussuunnitelmaan perustuvan suunnitelman opetuksen käytännön järjestämisestä. Opiskelija laatii Wilmalla lukion opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman.

Novidan lukion opetussuunnitelmaa laadittaessa on otettu huomioon muiden oppilaitosten opetustarjonta sekä lukion toimintaympäristö, paikalliset osaamisvahvuudet ja erityisresurssit.

Koulutuksen järjestäjä on hyväksynyt paikallisen opetussuunnitelman ennen sen käyttöönottoa suomenkielistä opetusta varten.

Lukiolain (714/2018) 13 §:n mukaan opiskelijan mahdollisuus suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvät opinnot kolmessa vuodessa on turvattu järjestämällä opintojen eteneminen joustavasti ja tarjoamalla tarvittava oppimisen ja opiskelun tuki. Opetussuunnitelma on laadittu siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin opintoihin koskeviin valintoihin omassa oppilaitoksessaan sekä halutessaan myös muissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa.

Opetussuunnitelma on laadittu yhteistyössä lukion henkilöstön, opiskelijoiden, opiskelijoiden huoltajien sekä säännösten edellyttämiltä osin lisäksi kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Kaikilla opiskelijoiden huoltajilla on mahdollisuus tutustua opetussuunnitelmaan. Lukion opiskelijakuntaa ja henkilöstöä on kuultu sekä lukion kaikille opiskelijoille on varattu mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyöllä eri tahojen kanssa pyritään varmistamaan lukiokoulutuksen korkeatasoisuus, yhteiskunnallinen merkittävyys sekä koko yhteisön sitoutuminen yhdessä määriteltyihin tavoitteisiin ja toimintatapoihin.

Novida lukion opetussuunnitelmaa laadittaessa on pyritty ratkaisuihin, jotka kehittävätkin lukion toimintakulttuuria, tukevat opiskelijoiden hyvinvointia, jaksamista ja osallisuutta sekä monipuolistavat vuorovaikutusta lukion sisällä ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

1.2. Opetussuunnitelman sisältö

Opetussuunnitelma sisältää seuraavat osat:

- lukion toiminta-ajatus ja arvopainotukset
- oppimiskäsitys, opiskeluympäristöt ja -menetelmät
- lukion toimintakulttuurin pääpiirteet
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä lukion tuntijako
- lukion kieliohjelma

- itsenäisen opiskelun periaatteet
- laaja-alaisen osaamisen osa-alueet
- oppiaineen tehtävä, oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet ja arviointi
- opintojaksojen tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutuminen ja arviointi opintojaksoittain
- kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttaminen
- ohjaussuunnitelma
- oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus
- kieli- ja kulttuuriryhmien opetus
- yhteistyö muiden lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa
- yhteistyö yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten sekä muiden tahojen kanssa
- kansainvälinen yhteistyö
- työelämäyhteistyö
- opiskeluhoito
- opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi
- toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi.

Lukiossa mahdollisuus suorittaa lukiodiplomeita.

Lukiolain (714/2018) 33 §:ssä säädetään opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien turvaamisesta ja opiskelijakunnasta. Pykälässä tarkoitettu toiminta tulee suunnitella paikallisen opetussuunnitelman ja muiden siihen perustuvien suunnitelmien osana tai yhteydessä.

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoito toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016] 1 mom.).

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §:n mukaan suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on kirjattava oppilaitoskohtaiseen opiskeluhoitosuunnitelmaan.

Lukiolain (714/2018) 40 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee laatia ja ohjeistaa paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista.

Sukupuolten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, muutettu lailla 1329/2014) 5 a §:n mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 6 §:n 2 momentin mukaisesti Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä huolehtii siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

2. Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta

2.1. Lukiokoulutuksen tehtävä

Lukiokoulutuksen tehtävänä on laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen. Lukiokoulutuksessa yleissivistys koostuu arvoista, tiedoista, taidoista, asenteista ja tahdosta, joiden avulla kriittiseen ja itsenäiseen ajatteluun pystyvät yksilöt osaavat toimia vastuullisesti, myötätuntoisesti, yhteisöllisesti ja itseään kehittäen.

Lukioaikana opiskelija kartuttaa ihmistä, kulttuureja, ympäristöä ja yhteiskuntaa koskevaa olennaista tietoa, osaamista ja toimijuutta. Lukio-opetus valmistaa opiskelijaa ymmärtämään elämässä ja maailmassa vallitsevia monitahoisia keskinäisriippuvuuksia sekä jäsentämään laaja-alaisia ilmiöitä.

Lukiokoulutuksella on opetus- ja kasvatustehtävä. Lukiokoulutuksen aikana opiskelija rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla opiskelija kehittää suhdettaan menneisyyteen ja suuntautuu tulevaisuuteen. Lukiokoulutus syventää opiskelijan kiinnostusta tieteiden ja taiteiden maailmaan sekä kehittää valmiuksia elämänhallintaan ja työelämään.

Lukiokoulutus rakentuu perusopetuksen oppimäärälle. Se antaa yleiset ja monipuoliset jatko-opintovalmiudet yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja lukion oppimäärään perustuvaan ammatilliseen koulutukseen. Lukiossa hankittuja tietoja ja taitoja osoitetaan lukion päättötodistuksella, ylioppilastutkintotodistuksella, lukiodiplomeilla ja muilla näytöillä.

Lukiokoulutus ohjaa opiskelijaa tulevaisuuden suunnitelmien laadintaan, yhteiskuntakelpoiseksi kasvamiseen ja jatkuvaan oppimiseen.

2.2. Arvoperusta

Lukion opetussuunnitelman arvoperusta rakentuu demokratialle ja suomalaiselle sivistysihanteelle, jonka mukaan opiskelu ja oppiminen uudistavat yhteiskuntaa ja kulttuuria. Sivistys on yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan avulla. Sivistykseen kuuluu taito ja tahto käsitellä inhimillisten pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välisiä ristiriitoja eettisesti, myötätuntoisesti ja ratkaisuja etsien. Sivistys ilmenee huolenpitona, avarakatseisuutena, laaja-alaisena todellisuuden hahmottamisena ja sitoutumisena toimintaan myönteisten muutosten puolesta. Lukion sivistysihanteena on pyrkimys totuuteen, hyvyyteen, kauneuteen, oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan.

Lukio-opetuksen perustana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä ihmisarvon loukkaamattomuus. Lukio-opetus pohjautuu keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin. Opiskelija muodostaa lukioaikanaan jäsenyteen käsityksen perus- ja ihmisoikeuksien taustalla olevista arvoista, keskeisistä perus- ja ihmisoikeusnormeista sekä näitä oikeuksia edistävästä toimintatavoista. Lukio-opetus kehittää arvo-osaamista kannustamalla omien arvojen syvälliseen pohdintaan sekä käsittelemällä julkilausuttujen arvojen ja todellisuuden välisiä jännitteitä.

Lukio-opetus edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä demokratiaa ja hyvinvointia. Lukio-opetus on opiskelijaa uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamaton, eikä sitä saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen välineenä. Lukio-opetus kannustaa pohtimaan suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen kehityksen mahdollisuuksia, vaihtoehtoja ja epäkohtia. Osallisuus, toimijuus ja yhteisöllisyys korostuvat kaikessa lukion toiminnassa.

Lukio-opetuksessa ymmärretään kestävä elämäntavan välttämättömyys sekä rakennetaan osaamisperustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle. Opiskelija ymmärtää oman toimintansa ja globaalin vastuun merkityksen luonnonvarojen kestävässä käytössä, ilmastonmuutoksen hillinnässä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä. Lukio-opetus kannustaa vastuulliseen toimijuuteen sekä kansainväliseen yhteistyöhön.

Lukio on yhteisö, jossa erilaisista taustoista tulevilla ihmisillä on mahdollisuus tunnistaa ja pohtia yhteisiä hyvän elämän arvoja ja periaatteita sekä oppia yhteistyöhön. Lukiossa kannustetaan keskinäiseen välittämiseen ja huolenpitoon. Luovuutta, aloitteellisuutta, rehellisyyttä ja sisua arvostetaan. Inhimillinen moninaisuus nähdään rikkautena ja luovuuden lähteenä. Kulttuuriperintöjä vahvistetaan välittämällä, arvioimalla ja uudistamalla niihin liittyvää tietoa ja osaamista.

3. Opetuksen toteuttaminen

3.1. Opintojen rakenne

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä. Lukio-opinnot muodostuvat lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (810/2018) liitteen 1 mukaisista pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista. Valtakunnallisia valinnaisia opintoja nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärään tulee sisältyä vähintään 20 opintopistettä. Oppimäärään voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja.

Opetussuunnitelman ainekohtaisissa osissa tarkentuu, missä järjestyksessä oppiaineen opinnot suoritetaan ja miten ne on jaettu opintojaksoihin. Lukiodiplomien laajuus on kaksi opintopistettä.

3.1.1. Urheilulinja

Opiskelija, joka tavoitteellisesti valmentautuu jossakin tunnetussa urheilulajissa, voi anoa mahdollisuutta lukea osan valmennukseen

käyttämästään ajasta lukion soveltaviksi kursseiksi. Opiskelija voi näin suorittaa enintään neljätoista opintopistettä.

Valmennukseksi lasketaan piirin- tai suomenmestaruustasoinen tavoitteellinen urheiluharrastus. Urheilijalla tulee olla oma lajilisenssi sekä valmentaja, joka vastaa nuoren harjoittelusta. Valmentaja ja nuori yhdessä säännöllisesti raportoivat valmennuksesta lukiolle.

Lukion opintojaksoksi laskettavan urheiluvalmentautumisen tulee tapahtua lukujärjestyksessä sille varattuna aikana. Kunkin opintojakson suorittamisen aikana valmennuksesta on pidettävä pöytäkirjaa, josta käy ilmi valmennuksen aika ja aihe. Normaaletta seuraharjoituksia ei lasketa tässä tarkoitettuna valmentautumiseksi. Lähtökohtana on, että tällä järjestelyllä mahdollistetaan nuoren harjoittelemisen kahdestikin päivässä (aamulla lukiovalmennus ja illalla seuravalmennus).

Lukio ei vastaa valmennuksen kustannuksista. Valmentautumisjaksot eivät korvaa lukion pakollisia liikunnan opintojaksoja. Valmentautumisen opintojaksot ovat koulun omia valinnaisia opintoja.

Urheilulinjalle haetaan toisen asteen yhteishaussa omana hakukohtenaan.

3.1.2. Luonnontiedelinja

Luonnontiedelinja on tarkoitettu luonnontieteistä kiinnostuneille lukio-opiskelijoille. Luonnontiedelinjan tarkoitus on laajentaa ja selkeyttää opiskelijan käsitystä luonnontieteistä ja luonnontieteellisten alojen kirjosta.

Luonnontiedelinjan opiskelija opiskelee kaikki matematiikan valtakunnalliset opinnot (pitkä tai lyhyt) sekä laajasti luonnontieteellisten reaalialaisten opintoja. Osa linjalla vaadituista muista opinnoista on koulun omia valinnaisia opintoja ja osa on korkeakoulu yhteistyönä tapahtuvaa opiskelua.

Luonnontiedelinjan yhteistyöoppilaitoksiksi ovat sitoutuneet Helsingin yliopisto, Turun yliopisto ja Turun ammattikorkeakoulu. Korkeakoulussa toteutuvien opintojen sisällöt ja määrät voivat vaihdella lukuvuosittain toteutuvan suunnitelman mukaisesti.

Luonnontiedelinjalle haetaan toisen asteen yhteishaussa omana hakukohtenaan. Kokonaisuuden suoritettuaan opiskelija saa erillisen todistuksen luonnontiedelinjan suorituksesta.

3.2. Oppimiskäsitys

Lukion opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta. Oppimisprosessin aikana opiskelija tulkitsee, analysoi ja arvioi eri muodoissa esitettyä dataa, informaatiota tai tietoa aikaisempien kokemusten ja tietojen pohjalta. Hän kehittää ratkaisuja ja luo uudenlaisia kokonaisuuksia yhdistäen tietoja ja taitoja uudella tavalla. Ohjaus ja rakentava palaute vahvistavat itseluottamusta ja auttavat opiskelijaa asettamaan omia tavoitteita, kehittämään ajatteluaan ja työskentelemään tarkoituksenmukaisella tavalla tavoitteiden suuntaisesti.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajien, asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa erilaisissa ympäristöissä. Se on monimuotoista ja sidoksissa siihen toimintaan, tilanteeseen ja kulttuuriin, jossa se tapahtuu. Myös kieli, kehollisuus ja eri aistien käyttö ovat oppimisen kannalta olennaisia. Lukio-opinnoissa opiskelijaa ohjataan havaitsemaan käsitteiden, tiedonalojen ja osaamisen välisiä yhteyksiä sekä soveltamaan aiemmin oppimaansa muuttuvissa tilanteissa. Näin kehittyvät myös jatkuvan oppimisen edellyttämät taidot. Oppimisprosesseistaan tietoinen opiskelija osaa arvioida ja kehittää opiskelu- ja ajattelutaitojaan sekä toimia opinnoissaan vähitellen yhä itseohjautuvammin. Opintoihin liittyvät onnistumisen kokemukset ja rohkaiseva ohjaus vahvistavat uskoa omiin mahdollisuuksiin ja innostavat opiskeluun.

3.3. Opiskelu ympäristöt ja -menetelmät

Opiskelu ympäristöt

Rakennettuja tiloja ja luontoa hyödynnetään opiskelussa siten, että luova ajattelu ja tutkimiseen perustuva opiskelu on mahdollista. Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten, kirjastojen, liikunta- ja luontokeskusten, kansalaisjärjestöjen sekä taide- ja kulttuurilaitosten tiloja, materiaaleja ja asiantuntemusta hyödynnetään opetuksessa mahdollisuuksien mukaan. Oppimiseen voidaan tarjota tilaisuuksia myös autenttisissa työympäristöissä, kuten yrityksissä, muissa työelämän organisaatioissa tai omassa harjoitusyrityksessä. Opiskelu ympäristöä laajennetaan oppilaitoksen ulkopuolelle myös tieto- ja viestintäteknologian avulla.

Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskelu ympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä tiedon hankintaan, käsittelyyn ja arviointiin sekä tuottamiseen ja jakamiseen. Yksilöllistä etenemistä, henkilökohtaisia oppimispolkuja ja osaamisen kehittymistä voidaan tukea tarjoamalla opiskelijalle mahdollisuuksia suorittaa opintoja myös verkko-opiskeluna.

Itsenäistä opiskelua järjestettäessä otetaan huomioon opiskelijan edellytykset suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta sekä hänen ohjauksensa ja tuen tarpeensa.

Opiskelijoita aktivoidaan kehittämään opiskelu ympäristöjään.

Opiskelumenetelmät

Novidan lukiossa käytetään monipuolisia opetus-, ohjaus- ja opiskelumenetelmiä, joilla on yhteys oppiaineissa edellytettyyn tiedonalan käsitteelliseen ja menetelmälliseen osaamiseen. Opetusta koskevilla ratkaisuilla rakennetaan myös kokonaisuusien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää osaamista. Tutkimiseen, kokeilemiseen ja ongelmanratkaisuun perustuvat opiskelumenetelmät edistävät oppimaan oppimista ja kehittävät kriittistä ja luovaa ajattelua.

Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuuksia työskentelyyn, joka kytkee opiskeltavat tiedot ja taidot sekä hänen kokemuksiinsa että ympäristössä ja yhteiskunnassa esiintyviin ilmiöihin. Opiskelijaa rohkaistaan ja ohjataan ratkomaan avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä, havaitsemaan ongelmia sekä esittämään kysymyksiä ja etsimään vastauksia.

Opetuksen ja opiskelumenetelmien tarkoituksena on edistää opiskelijan aktiivista työskentelyä ja yhteistyötaitojen kehittymistä. Opiskelijaa ohjataan suunnittelemaan opiskeluaan, arvioimaan toiminta- ja työskentelytaitojaan sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Opiskelija käyttää monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä itsenäisessä että yhteisöllisessä työskentelyssä.

Opiskelumenetelmien valinnassa ja työskentelyn ohjauksessa kiinnitetään huomiota yhdenvertaisiin opiskelumahdollisuuksiin.

3.4. Toimintakulttuuri

Oppiva yhteisö

Lukio on oppiva yhteisö, joka edistää kaikkien jäsentensä oppimista ja haastaa tavoitteelliseen työskentelyyn. Yhteisön rakentuminen edellyttää, että jokainen osallistuu välittämisen ilmapiiriin luomiseen. Yhteisöllistä ja yksilöllistä oppimista vahvistavia käytäntöjä kehitetään suunnitelmallisesti. Toiminta on opiskelijalähtöistä, ja se vahvistaa opiskelijan omaa kehitystä ja hyvinvointia sekä oppimista ja jaksamista. Myönteinen asenne oppimiseen luo perustaa tulevaisuuden taidoille ja myöhemmälle oppimiselle.

Oppiva yhteisö luo toimintatapoja vuorovaikutukselle niin oppilaitoksen sisällä kuin ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Tämä edellyttää yhteistyötä huoltajien, muiden oppilaitosten ja koulutusasteiden, kulttuuri- ja tutkimuslaitosten, kansalaisjärjestöjen sekä työ- ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa. Digitalisaatio tuo mahdollisuuksia yhteisölliseen oppimiseen ja tiedon luomiseen sekä erilaisten opiskelu- ja tietoympäristöjen hyödyntämiseen. Opiskelijaa ohjataan toimimaan verkostoituneessa ja globalisoituneessa maailmassa.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Osallisuus ja demokraattinen toiminta luovat perustaa opiskelijan kasvulle aktiiviseen kansalaisuuteen. Lukiossa edistetään jokaisen opiskelijan osallisuutta ja luodaan monipuolisia mahdollisuuksia osallistua opiskeluympäristön ja toimintakulttuurin kehittämiseen sekä opiskelijaan itseensä vaikuttavien päätösten valmisteluun. Opiskelijan osallisuudesta yhteisön toiminnan ja hyvinvoinnin rakentamisessa huolehditaan. Opiskelijaa rohkaistaan ilmaisemaan mielipiteensä, osallistumaan yhteisistä asioista päättämiseen sekä toimimaan vastuullisesti yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Häntä kannustetaan aktiivisuuteen ja osallistumiseen muun muassa opiskelijakunnan ja tutortoiminnan avulla.

Kaikki lukion opiskelijat kuuluvat opiskelijakuntaan. Opiskelijoista kootaan vuosittain opiskelijatoimikunta, joka suunnittelee ja toteuttaa yhdessä opiskelijakuntaa ohjaavan opettajan kanssa kouluviihtyvyyttä ja yhteisöllisyyttä lisääviä tapahtumia. Aktiivisella toiminnalla opiskelijatoimikunnassa saa suorituksen opintojaksosta opiskelijatoiminta.

Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä rakentavia menettelytapoja kehitetään suunnitelmallisesti yhteisön ja yhteistyökumppaneiden välisessä vuorovaikutuksessa. Opetuksessa hyödynnetään yhteistoiminnallisuutta ja tuetaan ryhmän sosiaalisten suhteiden muotoutumista. Yhteisöllisiin

toimintatapoihin harjaannuttaminen esimerkiksi ryhmänohjauksen avulla korostuu lukio-opintojen alkuvaiheessa.

Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus

Lukiokoulutus vahvistaa opiskelijan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä antaa valmiuksia niiden ylläpitämiselle elämän eri vaiheissa. Vaikutukset opiskelijan hyvinvointiin otetaan huomioon kaikessa lukion suunnittelu- ja kehittämistyössä, johon osallistetaan myös opiskelijat. Hyvinvoinnin näkökulmat ohjaavat kaikkea lukion toimintaa ja jokaisen työtä niin arkisissa kohtaamisissa kuin osana opetusta.

Liikunnallinen toimintakulttuuri lisää motivaatiota elämänmittaiseen liikunnallisuuteen ja luo rakenteita liikkumiseen lukion arjessa. Samalla se vähentää paikallaan oloa ja stressin kokemuksia sekä edistää oppimista. Riittävästä levosta huolehtiminen ja opiskelupäivän aikaiset tauot tukevat jaksamista ja palautumista. Ruokailu on osa opiskelijoiden hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Yhteisöllisyyttä, turvallista ilmapiiriä ja mielen hyvinvointia edistävät toimintatavat ovat osa jokaista koulupäivää. Opiskelijaa ohjataan tunnistamaan oma ainutlaatuisuutensa, luomaan ja ylläpitämään ihmissuhteita sekä arvostamaan itseään ja muita.

Opiskelijaa rohkaistaan toimimaan oikeudenmukaisen ja kestäväen tulevaisuuden puolesta. Vastuullinen suhtautuminen ympäristöön heijastuu oppilaitoksen arjen valintoihin ja toimintatapoihin. Toimintatavat ja käytännöt tukevat opiskelijan ja yhteisön hyvinvointia sekä ilmapiirin kiireettömyyttä ja turvallisuutta. Yhteisön vuorovaikutuksessa korostuvat avoimuus, välittäminen ja keskinäinen arvostus. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen oppilaitoksen toimintaan ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Ohjaus ja opiskeluhuolto ovat oppilaitoksessa yhteinen tehtävä. Opiskelijalla on oikeus saada säännösten mukaista ohjausta ja tukea hänen yksilöllisyytensä ja erityistarpeensa huomioon ottaen.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Lukio edistää kaikessa toiminnassaan yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kuulluiksi, kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina. Oikeudenmukaisuuden, turvallisuuden ja hyväksytyksi tulemisen kokemukset luovat luottamusta ja edistävät työrauhaa. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia tai syrjintää ei hyväksytä, vaan niitä ennaltaehkäistään ja niihin puututaan.

Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista ja arvostamista. Opetus on jokaisen yksilöllisyyttä kunnioittavaa. Oppiva yhteisö rohkaisee opiskelijaa tunnistamaan omat arvonsa, asenteensa ja voimavaransa. Opiskelijaa ohjataan suhtautumaan eri oppiaineisiin ja valintoihin ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja sekä suuntautumaan tulevaisuuteensa ja omiin päämääriinsä avoimin mielin.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Lukiossa arvostetaan kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta. Eri kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Oppiva yhteisö hyödyntää maan kulttuuriperintöä, kansallista ja vähemmistökieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä,

uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta. Yhteisössä ymmärretään kielten keskeinen merkitys oppimisessa ja vuorovaikutuksessa sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on tapansa käyttää kieltä, oma käsitteistönsä ja omat tekstikäytäntönsä, jotka avaavat käsiteltäviin ilmiöihin eri näkökulmia. Kielitietoisessa lukiossa kehitetään opiskelijan monikielistä osaamista, joka koostuu tieteenalojen kielten, äidinkielen, niiden murteiden ja rekistereiden sekä muiden kielten eritasoisesta hallinnasta. Lukiossa jokainen opettaja on myös oppiaineensa tiedonalan kielen ja monilukutaidon opettaja.

3.5. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö vahvistaa opiskelijoiden ja huoltajien osallisuutta sekä oppilaitosyhteisön hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Yhteistyö huoltajien ja kotien kanssa kuuluu lukion toimintakulttuuriin.

Lukiosta koulutusmuotona ja sen käytänteistä tiedotetaan huoltajia ja heitä kannustetaan tukemaan opiskelijan opintoja sekä osallistumaan oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen ja yhteistyöhön. Huoltajille järjestetään vanhempainiltoja, joissa annetaan tietoa opiskelun eri vaiheista lukiokoulutuksessa. Opiskelijan työskentelyä ja opintojen edistymistä seurataan yhdessä opiskelijan kanssa, ja niistä annetaan riittävän usein tietoa hänen huoltajilleen Wilman huoltajaprofiilin kautta. Lisäksi opiskelijoille ja huoltajille annetaan tietoa ohjauksesta, yhteisöllisestä opiskeluhuollosta sekä erityisopetuksesta ja muusta oppimisen tuesta.

Opiskelijan yksilölliset edellytykset ja tarpeet ohjaavat yhteistyön toteutusta. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyössä ja erityisesti yksilökohtaisessa opiskeluhuollosta otetaan huomioon aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan kehittyvä itsenäisyys ja oma vastuullisuus. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö korostuu koulutuksen nivelvaiheissa, opintojen suunnittelussa ja mahdollista tukea tarvitsevan opiskelijan ohjaamisessa ja tukemisessa.

Vuosittain selvitetään opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta erikseen päätettävillä tavoilla.

3.6. Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys

Korkeakouluyhteistyö

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa ja kokemuksia korkeakouluopiskelusta. Keskeisenä tavoitteena on sujuvoittaa opiskelijan siirtymistä lukiosta korkea-asteen opintoihin ja edelleen työelämään.

Korkeakouluopintoja ja niihin liittyviä valmiuksia kytetään sekä laaja-alaiseen osaamiseen että eri oppiaineiden tavoitteisiin ja sisältöihin. Lukion ohjaustoiminta yhteistyössä eri oppiaineiden opetuksen kanssa motivoi opiskelijaa tutustumaan korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opintotarjontaan sekä niiden kautta avautuviin elämänvalintoihin ja työ-

ja uramahdollisuuksiin. Ohjaustoiminta tukee myös konkreettisesti opiskelijan jatko-opintosuunnitelman laatimista. Korkeakouluopintoihin tutustumiseen tähtäävät ja korkeakouluissa suoritettavat opinnot sisällytetään osaksi opiskelijan henkilökohtaista opintosuunnitelmaa.

Opiskelijaa ohjataan tutustumaan korkeakoulujen tarjontaan ennakkoluulottomasti. Opiskelijaa ohjataan valmistautumaan jatkuvaan oppimiseen ja hankkimaan monipuolisia valmiuksia, joita tarvitaan erilaisissa korkeakouluopinnoissa ja työelämän eri aloilla. Lukiossa tutustutaan kansainvälisiin jatko-opinto- ja uranäkymiin. Yleissivistyksen, kulttuurien tuntemuksen ja kielitaidon merkitystä tuodaan esille edellytyksinä korkeakouluopinnoissa ja työelämässä menestymiselle. Korkeakouluopintoihin valmistautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Työelämävalmiudet

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on yhtäläiset ja monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa työelämän tarjoamista mahdollisuuksista ja kehityssuunnista oman tulevaisuutensa ja jatko-opintojensa hahmottamiseen. Opiskelijaa rohkaistaan myös tutustumaan työelämän tarjoamiin kansainvälisiin ja globaaleihin näkymiin. Opiskelija tutustuu uusiin työn, yrittäjyyden ja taloudellisen toimeliaisuuden muotoihin muodostaakseen käsityksen siitä, millaista osaamista nyt ja tulevaisuudessa tarvitaan. Opiskelijalle tarjotaan oppimiskokemuksia, jotka kannustavat ennakkoluulottomuuteen, aloitteellisuuteen, yrittäjämäiseen toimintaan, yhteistyöhön, vastuullisuuteen sekä rakentavaan ongelmanratkaisuun kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti.

Opiskelijaa kannustetaan toimimaan luovasti, eettisesti kestävästi ja rohkeasti nopeasti muuttuvissa toimintaympäristöissä, työelämässä ja muissa elämäntilanteissa sekä tarttumaan erilaisiin mahdollisuuksiin. Häntä ohjataan tiedostamaan ja dokumentoimaan opintoihin ja työhön liittyviä kiinnostuksen kohteitaan, vahvuuksiaan ja osaamistaan. Lukio luo edellytykset sille, että opiskelijat jakavat ja refleктоivat työelämään ja yrittäjyyteen liittyviä teemoja ja osaamistaan aktiivisesti, ennakkoluulottomasti ja järjestelmällisesti.

Opiskelijan yrittäjyys- ja työelämävalmiuksia syvennetään eri oppiaineissa osana opintojaksoja ja opiskelujen ohjausta sekä muissa lukion toiminnoissa kehittämällä erityisesti monipuolisia lukion ja työelämän sekä lukion, yritysten ja kolmannen sektorin välisiä yhteistyömuotoja. Oppiaineet ja laaja-alainen osaaminen sekä opintoihin hyväksi luettava lukion ulkopuolinen toiminta avaavat näkymiä merkitykselliseen elämään, jossa työ on yhtenä keskeisenä osana.

Työelämään valmentautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat elämähallinnan taidot, yhteistyö- ja tiimitaidot, kieli- ja kulttuuritaidot, motivoituminen uuden oppimiseen, joustavuus, kyky arvioida ja kehittää omaa osaamistaan sekä ymmärrys työelämään vaikuttavien muutosten vaikutuksesta oman osaamisen kehittämiseksi.

Kansainvälinen osaaminen

Lukiokoulutuksen kansainvälisyys monipuolistaa opiskelijan kokemusmaailmaa, avartaa maailmankuvaa sekä vahvistaa valmiuksia eettisesti kestävään toimintaan globalisoituneessa haasteiden ja mahdollisuuksien maailmassa. Osaamisen kehittämisessä otetaan huomioon YK:n kestävän kehityksen ohjelma Agenda 2030 ja erityisesti sen tavoite 4.7, jossa kuvataan globaalikansalaisuuden piirteitä.

Opiskelijan kansainvälistä osaamista kartutetaan eri oppiaineiden, niiden välisen yhteistyön sekä laaja-alaisen osaamisen kautta. Huomiota kiinnitetään lukion ja koulutuksen järjestäjän monipuoliseen kieliohjelmaan ja sen ratkaisuihin sekä kulttuurien tuntemuksen syventämiseen.

Opiskelijaa ohjataan aktiiviseen ja suunnitelmalliseen kansainväliseen toimintaan hyödyntämällä kotikansainvälisyyttä ja kansainvälistä liikkuvuutta. Kotikansainvälisyys käsittää esimerkiksi kansainvälisiä vierailuja tai projekteja, jotka toteutetaan lukiossa, sen lähiympäristössä tai virtuaaliteknologian avulla. Opiskelijaa kannustetaan myös osallistumaan omaehtoisesti tai lukion tarjonnan mukaisesti tutustumis- ja opintojaksoihin tai vaihto-opiskeluun ulkomailla.

Kansainvälistä osaamista vahvistavat laaja-alaisen osaamisen alueista erityisesti vuorovaikutusosaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat globaalikansalaisen asenne, kulttuuriset ja kielitaidot, yhteistyö- ja tiimitaidot sekä avoin kiinnostus uusien ulottuvuuksien ja mahdollisuuksien kohtaamiseen ja elinikäiseen oppimiseen.

4. Opiskelijan ohjaus ja tukeminen

4.1. Ohjaus

Ohjaus on jatkuvaa, vuorovaikutteista ja tavoitteellista toimintaa opiskelijan oppimisen, kasvun ja kehityksen tukemiseksi. Sen tavoitteena on lisätä opiskelijan hyvinvointia, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koulussa sekä ehkäistä syrjäytymistä. Ohjauksen avulla tuetaan opiskelijan opiskelutaitojen kehittymistä, opintojen etenemistä sekä tulevaisuuteen ja jatko-opintoihin suuntautumista lukion jälkeen. Ohjauksen tuella opiskelija tekee omiin kiinnostuksiinsa ja kykyihinsä perustuvia koulutusta, tulevaisuutta, arkielämää ja elämänuraa koskevia ratkaisuja. Ohjauksen tavoitteena on tukea opiskelijan sujuvaa siirtymää myös jatko-opintoihin lukion jälkeen.

Ohjaus on opiskelijalähtöistä toimintaa, jossa tärkeää on opiskelijan opiskelun ja elämäntilanteen kokonaisvaltainen ymmärtäminen, ohjauksellinen yhteistyö ja jaettu vastuu.

Ohjaus rakentuu koko koulun yhteistyölle ohjauksen järjestämisessä ja toteuttamisessa. Ohjauksen osa-alueet voidaan jakaa kolmeen osaan: opiskelun ja oppimisen ohjaukseen, työelämä -ja uranvalinnan ohjaukseen sekä persoonallisen kasvun tukemiseen ja psykososiaaliseen tukeen.

Ohjaustyötä näiden tavoitteiden eteen tehdään eri tasoilla. Opiskelijan lähimmät ohjaustahot ovat aineenopettajat ja ryhmänohjaaja. Näiden lisäksi ohjaustyötä tekevät erityisesti opinto-ohjaaja ja rehtori.

Lisäksi ohjauksessa ovat tarvittaessa mukana myös opiskeluhuoltohenkilöstö ja koulun muut toimijat sekä koulun ulkopuoliset yhteistyötahot, kuten työ- ja elinkeinotoimiston asiantuntijat sekä sosiaali- ja terveystieteiden ammattihenkilöt.

Ohjaus nähdään koko koulun henkilöstön yhteisenä tehtävänä ja sen avulla tuetaan opiskelijaa lukio-opintojen eri vaiheissa. Opiskelija itse on ohjauksessa aktiivinen ja osallistuva toimija, ja jokaista opiskelijaa kunnioitetaan yksilönä, jolla on oikeus saada ohjausta riittävästi suhteessa omiin tarpeisiinsa.

Päävastuu ohjaustoiminnan suunnittelusta ja koordinoinnista on opinto-ohjaajalla yhteistyössä rehtorin kanssa. Ohjauksen tarkempi työnjako ja ohjauksen vuosisuunnitelma on tämän suunnitelman lopussa.

Ohjaus koulutuksen nivelvaiheissa

Oppilaitos antaa tietoa lukiokoulutuksesta perusopetuksen oppilaille, heidän huoltajilleen sekä lähettäville kouluille. Novida, Loimaan lukio tarjoaa mahdollisuuksia tutustua opetukseen lukiossa sekä vanhempainillan lukioon pyrkivien huoltajille. Lukion edustajat käyvät kertomassa lukiokoulutuksesta yläkoulujen vanhempainilloissa sekä iltakouluissa. Lukio-opintonsa aloittavat opiskelijat perehdytetään oppilaitoksen toimintaan sekä opiskelun käytänteisiin. Erityistä huomiota kiinnitetään myös aloittavien opiskelijoiden ryhmäytymisen tukemiseen.

Lukio-opintojen loppuvaiheessa kiinnitetään erityistä huomiota jatko-opintoihin siirtymisen tukemiseen esimerkiksi henkilökohtaisen ohjauksen tiivistämisen ja jatko-opintosuunnitelmamprosessin keinoin.

Valmistuvaa ja valmistunutta opiskelijaa tiedotetaan oikeudesta ja mahdollisuudesta lukio-opintojen jälkeiseen ohjaukseen.

Lukio-opintojen keskeytyessä opiskelijalle tarjotaan apua ja ohjausta uuden opiskelupaikan hakemisessa toisesta lukiosta tai ammatillisesta koulutuksesta.

Kodin ja koulun yhteistyö ohjauksessa

Kodin ja koulun välinen yhteistyö ohjauksessa turvataan järjestämällä yleistä tiedotusta ja henkilökohtaisia tapaamisia huoltajien kanssa (esim. vanhempainillat). Koulun Wilma-järjestelmää käytetään monipuolisesti sekä seurantaan (esim. opintomenestys, poissaolot) että yhteydenpitoon kodin ja koulun välillä. Tiedottamisen välineinä toimivat myös koulun kotisivut ja Facebook-sivut.

Ohjauksen työnjako

Opiskelija

- suunnittelee ja päivittää opinto-ohjelmaansa ohjauksen eri toimijoiden tuella ja avustamana
- seuraa aktiivisesti kulloinkin ajankohtaisiin asioihin liittyvää tiedottamista
- osallistuu aktiivisesti ryhmänohjaajan tuokioihin ja rehtorin sekä opinto-ohjaajan järjestämiin infotilaisuuksiin

- on vastuussa oman opinto-ohjelmansa ja opintomenestyksen seuraamisesta ja tiedottaa opettajiaan tarvittavista opiskelujärjestelyistä

Rehtori

- luo ohjaukselle sellaiset toimintaedellytykset, että erilaisten ohjausmenetelmien ja ohjauksen työnjaon toteuttaminen on mahdollista
- tukee toiminnallaan opinto-ohjaajan ja opettajien keskinäistä yhteistyötä ja koko oppilaitoksen yhteistä ohjaustoiminnan suunnittelua
- tiedottaa opiskelijoille ja huoltajille säännöistä ja määräyksistä, jotka ohjaavat lukio-opintojen ja ylioppilastutkinnon suorittamista
- laatii kurssitarjottimen
- päättää muualla suoritetun opintojen hyväksi lukemisesta

Opinto-ohjaaja

- on päävastuussa ohjauksen kokonaissuunnittelusta ja toteutuksesta rehtorin tukemana
- vastaa opinto-ohjauksen käytännön järjestelyistä ja toteutuksesta (luokkamuotoinen ohjaus, pienryhmäohjaus, henkilökohtainen ohjaus)
- ohjaa lukio-opintojen etenemisessä, opinto-ohjelman muutoksissa, ainevalinnoissa, yo-kirjoitusten suunnittelussa
- seuraa opiskelijoiden opintojen etenemistä ja kurssikertymiä
- tekee yhteistyötä ryhmäohjaajien ja aineenopettajien kanssa opiskelijoiden asioissa
- antaa ohjausta tulevaisuuden suunnitteluun ja jatko-opintoihin liittyvissä kysymyksissä
- järjestää erilaisia mahdollisuuksia tutustua jatko-opintoihin ja työelämään
- tekee yhteistyötä muiden oppilaitosten ja työelämän edustajien kanssa
- vastaa opintojen nopeuttajien/hidastajien ohjauksesta sekä tarvittaessa lukion keskeyttävien/ toiseen oppilaitokseen siirtyvien opiskelijoiden ohjauksesta
- vastaa vaihtoon lähtevien ja vaihdosta palaavien sekä kouluun saapuvien vaihto-oppilaiden ohjauksesta
- ohjaa opiskelijoita tarvittaessa koulun ulkopuolisten ohjaustahojen (esimerkiksi TE-toimiston ammatinvalinnanohjaus) puoleen

Ryhmäohjaaja

- toimii ryhmän lähiohjaajana ja tapaa opiskelijoita säännöllisesti RO-tuokioissa
- tukee ryhmäytymisessä ja koulun toimintatapoihin tutustuttamisessa erityisesti lukio-opintojen alussa
- huolehtii koulun yhteisten asioiden tiedottamisesta ryhmälleen
- seuraa ryhmänsä opiskelijoiden opintojen etenemistä ja kurssikertymiä
- kutsuu 1. vuoden opiskelijan opiskelijan ja tarjoaa mahdollisuuden 2. ja 3. vuoden opiskelijoille henkilökohtaiseen keskusteluun

- toimii ennalta ehkäisevässä roolissa puuttuen ajoissa opiskelijoiden lisääntyneisiin poissaoloihin, käyttäytymisessä tai opintomenestyksessä tapahtuneisiin muutoksiin ja opiskeluvaikeuksiin

- tiedottaa havainnoistaan opinto-ohjaajalle tai muulle opiskelijahuoltohenkilöstöön kuuluvalle

Aineenopettaja

- ohjaa opiskelijaa opettamansa oppiaineen opiskelutaidoissa ja auttaa opiskelijaa kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan

- tukee opiskelijoiden jatko-opintovalmiutta ja työelämätuntemusta oman oppiaineensa osalta

- toimii ennalta ehkäisevässä roolissa puuttuen tarvittaessa opiskelijoiden lisääntyneisiin poissaoloihin, opiskeluvaikeuksiin, käyttäytymisessä tai opintomenestyksessä tapahtuneisiin muutoksiin

- tiedottaa edellä mainituista havainnoistaan ryhmänohjaajalle, opinto-ohjaajalle tai muulle opiskelijahuoltohenkilöstöön kuuluvalle

- vastaa kurssien itsenäiseen suorittamiseen liittyvästä ohjauksessa omassa oppiaineessaan Erityisopettaja

- järjestää kaikille lukion aloittaville lukiseulan ja kutsuu keskusteluun ne opiskelijat, joilla seulassa havaitaan jotakin lukivaikeuteen viittaavaa

- konsultoi tarvittaessa opiskelijoita oppimisen vaikeuksiin liittyvissä kysymyksissä

- laatii tarvittaessa opiskelijan lukilausunnon ylioppilastutkintoa varten

tiedottaa edellä mainituista havainnoistaan ryhmänohjaajalle, aineenopettajalle, opinto-ohjaajalle ja tarvittaessa muulle opiskelijahuoltohenkilöstöön kuuluvalle

Koulukuraattori

- toimii lukion sosiaalityöntekijänä

- pyrkii auttamaan esimerkiksi sosiaalisiin suhteisiin, perhetilanteeseen, vaikeaan elämäntilanteeseen ja taloudellisiin ongelmiin liittyvissä kysymyksissä

- tekee tarvittaessa yhteistyötä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa opiskelijan tukeen liittyvissä tilanteissa

Koulupsykologi

- tukee psykologisin menetelmin opiskelijan koulunkäyntiä ja muuta hyvinvointia

- tapaa opiskelijoita esimerkiksi stressiin, mielialaan, ahdistuneisuuteen, jännitykseen tai sosiaalisiin suhteisiin liittyvissä asioissa

- konsultoi tarvittaessa koulun muuta henkilöstöä opiskelijoiden psyykkiseen hyvinvointiin ja sen tukemiseen liittyvissä asioissa

Kouluterveydenhoitaja

- tukee opiskelijoiden fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia

- tekee terveystarkastuksia
- toimii yhteistyössä koululääkärin kanssa

Opiskelijatutorit

· ovat uusien opiskelijoiden tukena opiskelun aloittamiseen liittyvissä asioissa. Erityisesti lukion 1.vuoden syksyllä sekä edistävät omalla panoksellaan uusien opiskelijoiden ryhmäytymistä, uuteen opiskeluympäristöön sopeutumista sekä myönteisen opiskeluilmapiirin muodostumista · osallistuvat opinto-ohjaajan ja rehtorin kanssa peruskoulujen iltakouluihin ja vanhempainiltoihin.

Ensimmäinen lukiovuosi			
Ohjaus	Vastaava	Aiheet	Ajoitus
Kurssivalintojen ohjaus	Opo, rehtori, aineenopettajat	1.vuoden kurssivalinnat tehdään 9.luokan keväällä, kun opo kiertää yläkouluilla ja lukioon ilmoittautumisen yhteydessä, kun opiskelijat ottavat opiskelupaikan vastaan. 1.vuoden kurssivalinnat tarkastetaan vielä 1.jaksossa opotunneilla. 2.vuoden kurssivalinnoista tiedotetaan yhteisissä infotilaisuuksissa ja opiskelijat saavat tarvittaessa henkilökohtaista apua tulevien kurssivalintojen tekemiseen. Myös aineenopettajat ohjaavat kurssivalintoihin oman oppiaineensa näkökulmasta.	9.-luokan kevät
Opon luokkatunnit	Opo Aineenopettajat	Lukio- opiskeluun perehdyttäminen Opiskelutekniikat (*aineenopettajat oman aineensa opiskelun näkökulmasta) Kurssivalinnat Yo-kirjoitusten rakenne Jatko-opintoihin tutustuminen	

Ryhmänohjaus	Ryhmänohjaaja	Koulun säännöt ja toimintatavat Lukio-opiskeluun perehdyttäminen Ryhmytymisen tukeminen Lukiovuoden kannalta ajankohtaisten asioiden käsittely ja niistä tiedottaminen	Lukuvuoden aikana
Rehtorin infot	Rehtori	Lukiovuoden kannalta ajankohtaisista asioista tiedottaminen	Lukuvuoden aikana
Ryhmänohjaajan tapaaminen	Ryhmänohjaaja	Ryhmänohjaaja tarjoaa ajan henkilökohtaiseen RO-keskusteluun jokaiselle lukion 1.vuosikurssin opiskelijalle.	Lukuvuoden aikana
Lukiseula ja erityisopettajan konsultaatio	Erityisopettaja	Erityisopettaja järjestää lukiseulan kaikille lukion aloittaville. Mikäli lukiseulassa ilmenee lukivaikkeuteen viittavaa, erityisopettaja kutsuu opiskelijan keskustelemaan aiheesta kanssaan. Oppimisen vaikeuksiin liittyvissä asioissa opiskelija voidaan ohjata konsultaatiokäynnille lukion erityisopettajalle. Varsinaista oppiainekohtaisiin sisältöihin liittyvää erityisopetusta lukiossa ei anneta.	Alkusyöksyllä Tarvittaessa

Vanhempainillat ja muu yhteistyö huoltajien kanssa	Rehtori, opo, ryhmänohjaajat	Lukion 1.vuosikurssilla huoltajille järjestetään yksi vanhempainilta Huoltajat pystyvät seuraamaan alle 18-vuotiaan opiskelijan opintoja Wilman välityksellä. Ryhmänohjaaja vastaa yhteydenpidosta ryhmänsä opiskelijoiden huoltajiin	Ensimmäisen jakson jälkeen Muu yhteistyö läpi lukuvuoden
Tulevaisuuden suunnittelu ja ohjaus jatko-opintoihin	Opo	Tulevaisuuden suunnittelu ja ohjaus jatko-opintoihin aloitetaan jo ensimmäisenä lukiovuotena. Aihetta käsitellään opo luokkatunneilla jatko-opintopäivänä ja opiskelijalla on mahdollisuus varata aika henkilökohtaiseen keskusteluun esimerkiksi 2.vuoden kurssivalintojen suunnittelun yhteydessä.	2-5 jakso Keskustelut tarvittaessa

Opiskeluohjauksen ohjaus ja tuki	Opiskeluohjauksen henkilöstö	Opiskelijaa tiedotetaan lukion opiskeluohjauksen palveluista heti lukuvuoden alussa. Tarpeen ilmetessä opiskelija ohjataan tuen piiriin (koulupsykologi, koulukuraattori, kouluterveydenhoitaja tuen tarpeesta riippuen).	Tiedottaminen 1.jaksossa
----------------------------------	------------------------------	---	--------------------------

Toinen lukiovuosi

Ohjaus	Vastaava	Aiheet	Ajoitus
Ryhmänohjaus	Ryhmänohjaaja	Lukiovuoden ajankohdaisten asioiden kannalta	Lukuvuoden aikana

Opin tunnit	Opo	Opinto-ohjelman tarkistaminen Ylioppilaskirjoitukset ja alustava ylioppilaskirjoitussuunnitelma Jatko-opintosuunnitelmat Opintopolkuun ja korkeakoulujen yhteishakuun tutustuminen	2.ja 4.jakso
Rehtorin infot	Rehtori	Lukivuoden kannalta ajankohtaisista asioista tiedottaminen (mm. yo-kirjoitusinfo)	Lukuvuoden aikana
Tutustuminen jatko-opintomahdollisuuksiin ja työelämään	Opo	Erilaiset mahdollisuudet tutustua jatko-opintomahdollisuuksiin ja työelämään (mm. Studia-messut, jatko-opintopäivä, TET-päivät, korkeakoulujen info-päivät ym.)	Lukuvuoden aikana
Ryhmänohjaajan tapaaminen	Ryhmänohjaaja	Ryhmänohjaaja tarjoaa ajan henkilökohtaiseen RO-keskusteluun jokaiselle lukion 2.vuosikurssin opiskelijalle.	Lukuvuoden aikana
Ohjaus erityisjärjestelyihin ylioppilaskirjoituksissa	Rehtori, erityisopettaja, opo	Opiskelijaa tiedotetaan lukitodistuksen hankkimisen menettelytavoista sekä ylioppilastutkintoon liittyvien erityisjärjestelyiden hakuprosessista.	2.jakso
Mahdollisiin ylioppilaskirjoituksiin ilmoittautuminen ja yosuunnitelma	Rehtori, opo	2.vuoden syksyllä rehtori pitää yotutkinnon rakenteesta ja yo-kirjoituksiin ilmoittautumisesta yoinfon, opintosihtööri ottaa ilmoittautumiset vastaan ja opinto-ohjaaja tarkistaa. Yo-suunnitelmista keskustellaan 2.vuonna ohjauskeskusteluissa ja ne kirjataan tällöin Wilmaan.	3.ja 5.jaksot

Abi-vuoden kurssivalinnat	Rehtori, ryhmänohjaajat, aineenopettajat	opo,	Yo-kirjoitussuunnitelmaa tukevien kurssivalintojen tekeminen. Aineenopettajat auttavat oman aineensa osalta oikeiden valintojen teossa
---------------------------	--	------	--

Kolmas (ja neljäs) vuosi			
Ohjaus	Vastaava	Aiheet	Ajoitus
Opon tunnit	opo	Kurssisuoritusten tarkastaminen Jatko-opintohakuun liittyvät ohjeet ja haun harjoittelu Abikevääseen valmistautuminen (yo-kirjoitukset ja valintakoeprosessi) Siirtymän tukeminen lukiosta eteenpäin (TE-toimiston palvelut, mitä tehdä jos opiskelupaikkaa ei saa jne.)	1. ja 3. jakso
Ryhmänohjaajan tuokiot	Ryhmänohjaaja	Lukiovuoden kannalta ajankohtaiset asiat	1.-3. jaksot
Rehtorin infot	Rehtori	Lukuvuoden kannalta ajankohtaisia asioita (mm. yo-ilmoittautuminen, lukion päättävän opiskelijan oppimäärän tarkistus)	1.-3. jaksot
Abin jatko-opintokeskustelu Jatko-opintosuunnitelma	Opo	Jokaiselle abille tarjotaan mahdollisuutta henkilökohtaiseen ohjauskeskusteluun opon kanssa. Päivitetään ja tehdään viimeistään ohjauskeskustelussa.	2.-3. jakson aikana
Yo-ilmoittautuminen	Rehtori, opo	Yo-ilmoittautumisesta tiedotetaan rehtorin infoissa ja Wilman kautta. Rehtori ja opo tarkastavat yo-ilmoittautumiset.	Loka-marraskuu

Tutustuminen erilaisiin jatko-opintomahdollisuuksiin ja työelämään	Opo, aineenopettajat	Opo tiedottaa erilaisista mahdollisuuksista tutustua jatko-opintoihin ja työelämään (Studiamesut, jatko-opintopäivä, korkeakoulujen avoimien ovien päivät). Aihetta käsitellään opinto-ohjauksen luokkatunneilla, pienryhmäohjauksissa sekä henkilökohtaisessa ohjauksessa. Aineenopettaja oman aineensa osalta	Lukuvuoden aikana
Lukion päättövaiheen ohjaus	Rehtori, opo	Rehtori tiedottaa abiturientteja päättötodistuksen oppimäärän tarkastamiseen liittyvistä asioista. Opo tarkastaa lukion oppimäärään vaadittavat suoritukset	3.jakso
Lukio-opintojen jälkeinen ohjaus	Opo	Lukio-opintonsa päättövaiheessa oleville opiskelijoille kerrotaan mahdollisuudesta ns. jälkiohjaukseen opintojen päättymisen jälkeen.	Opintojen päättövaihe ja valmistumisen jälkeinen syksy

4.2.Erityisopetus ja muu oppimisen tuki

Tukitoimista ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille

Lukio-opinnoista ja niissä vaadittavista opiskelutaidoista kerrotaan lukio-opintoja suunnittelevien peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten ja heidän huoltajiensa vanhempainillassa, joka järjestetään mahdollisuuksien mukaan kevätlukukauden alussa. Samalla heille kerrotaan myös Lukiolain määrittelemästä oikeudesta saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti myös lukio-opinnoissa.

Lukio-opintojen kuluessa opiskelijoille tiedotetaan säännöllisesti tuen saamisen mahdollisuudesta mm. ryhmäohjauksissa ja Wilman kautta. Ryhmäohjaajat seuraavat opintojen edistymistä ja ottavat mahdolliset huolenaiheet puheeksi ensin opiskelijan itsensä, ja tarvittaessa hänen huoltajiensa, sekä rehtorin, aineenopettajien, opinto-ohjaajan ja erityisopettajan kanssa. Ryhmäohjaajan ja/tai muiden edellä mainittujen toimijoiden tulee tarvittaessa ohjata opiskelija yksilökohtaisen opiskeluhuollon palveluiden pariin.

Ylioppilastutkinnoissa mahdollisesti tarvittavista erityisjärjestelyistä tiedotetaan heti opintojen alussa ja erityisesti siinä vaiheessa, kun opiskelijat laativat ylioppilaskirjoitussuunnitelmiaan. Opiskelijoille tehdään selväksi se, että ylioppilaskirjoituksissa mahdollisia erityisjärjestelyjä (esim. lisäaika kokeessa) tulee kokeilla lukio-opintojen aikana, jotta niiden toimivuutta voidaan arvioida esim.

kurssikokeissa. Arvioiden perusteella oikeutta erityisjärjestelyihin haetaan Ylioppilastutkintolautakunnalta lautakunnan määrittelemien kriteerein. Mahdollisen lukivaikeuden ja muiden oppimisvaikeuksien osalta erityisjärjestelyjä hakee erityisopettaja yhdessä opiskelijan kanssa, muissa tapauksissa (esim. sairauden perusteella) hakemuksen tekevät opiskelija ja rehtori yhdessä.

Tukitoimien tarpeen arviointi

Lukio-opiskelijan tuen tarpeen tunnistaminen perustuu jo ennen lukio-opintojen alkamista koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömään tietoon, jonka siirtäminen tapahtuu mahdollisuuksien mukaan kevätlukukauden loppupuolella pidettävissä siirtopalavereissa. Länä palavereissa ovat yläkoulun opinto-ohjaaja, erityisopettaja, tarvittaessa aineenopettaja/ luokanvalvoja, koulukuraattori ja koulupsykologi sekä lukion puolelta ainakin opinto-ohjaaja ja erityisopettaja.

Tukitoimien tarvetta arvioidaan lukio-opintojen alussa, heti elosyyskuussa, toteutettavalla lukivaikeuksien seulontatestillä. Tarvittaessa on mahdollista teettää alkutesti myös matematiikan oppimisvaikeuksien seulomiseksi. Seulontojen perusteella kutsutaan tarkempiin yksilötutkimuksiin kaikki, joiden seulontatulokset sitä edellyttävät.

Testitulosten perusteella arvioidaan yksilöllisiä tuen tarpeita yhteistyössä opiskelijan, mahdollisesti hänen huoltajiensa, aineenopettajien ja erityisopettajan kanssa. Opiskelijan suostumuksella arviointiin voivat osallistua myös tuen tarpeen kannalta tarpeelliset asiantuntijat, esimerkiksi koulupsykologi ja -terveydenhoitaja.

Lukio-opintojen kuluessa tuen tarpeen tunnistaminen perustuu lukion aineenopettajien ja muun henkilöstön havaintoihin opiskelijoista ja heidän lukio-opinnoissa menestymisestään.

Tukitoimien kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan

Havaitut tukitoimien tarpeet kirjataan opiskelijan pyynnöstä henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan (Pedagogisen tuen suunnitelma), joka löytyy Wilman lomakkeista jokaisen opiskelijan kohdalta.

Ryhmänohjaaja, erityisopettaja, opinto-ohjaaja ja jokainen aineenopettaja osaltaan huolehtivat siitä, että opiskelijalla on tieto mahdollisuudesta saada tukitoimet kirjatuksi Wilman lomakkeisiin.

Tuen toteuttaminen

Oppimisen tuki toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä opiskelijaa kuunnellen. Tukea toteutetaan jokaisessa oppiaineessa mm. ohjaamalla opiskelijaa kullekin oppiaineelle ominaisten opiskelustrategioiden omaksumisessa sekä oppimaan oppimisen taidoissa. Opiskelijaa tuetaan ja kannustetaan löytämään vahvuutensa oppijana ja siten vahvistetaan hänen itseluottamustaan ja kykyään suunnitella omaa tulevaisuuttaan.

Oppimista tuetaan tarpeen mukaan erilaisin pedagogisin ratkaisuin, opetusta eriyttämällä ja tukiopetuksella. Ryhmänohjaaja ja opinto-ohjaaja auttavat opiskelijaa valitsemaan tulevaisuuden suunnitelmiinsa sopivat oppiaineet ja kurssit.

Opiskelijoille tarjotaan lukion oppimäärään sisällytettäviä kursseja, joiden aihepiiri liittyy oppimaan oppimiseen, hyvinvointiin ja elämänhallinnan taitoihin.

Tuen toteutumisen seuranta ja arviointi

Erityisopettaja, ryhmänohjaaja, opinto-ohjaaja ja aineenopettajat seuraavat sovittujen tukitoimien toteutumista ja arvioivat niiden vaikuttavuutta säännöllisesti. Erityisopettaja tai aineenopettaja kirjaa mahdolliset muutokset pedagogisen tuen suunnitelmaan viipymättä.

OPPIMISEN JA OPISKELUN TUKEA TARVITSEVIEN OPISKELIJOIDEN OPETUS

Opiskelija voi tilapäisesti jäädä jälkeen opinnoissaan esimerkiksi sosiaalisista vaikeuksista, mielenterveyden ongelmista tai vaikeasta elämäntilanteesta johtuen. Tuen tarpeen syynä voivat olla myös esimerkiksi kielelliset, matemaattiset, motoriset tai tarkkaavaisuuden häiriöt. Oppimisen ja opiskelun tuen tarkoituksena on tukea opiskelijaa lukio-opintojen suorittamisessa siten, että otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat, vahvuudet ja kehitystarpeet. Oppimisen ja opiskelun tukeminen merkitsee käytännössä mm. oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyä ja niiden varhaista tunnistamista.

Huomiota kiinnitetään opiskelijan oppimisen valmiuksiin, oppimaan oppimisen taitojen kehittämiseen ja mahdollisuuteen ottaa vastuuta omasta opiskelustaan, sen suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista. Opiskelijoille ja huoltajille annetaan tietoa tuen saannin mahdollisuuksista mm. vanhempainilloissa ja henkilökohtaisissa tapaamisissa. Tuen tarpeen tunnistaminen voi pohjautua opiskelijan omiin, opettajien tai muun henkilöstön havaintoihin sekä erilaisiin arviointeihin.

Lukiossa teetetään ensimmäisen vuoden opiskelijoille lukiseulontatesti, jonka perusteella erityisopettaja kutsuu tarpeen mukaan opiskelijan tarkempiin yksilötösteihin. Lukiseulan ja tarkempien yksilötösten perusteella mietitään mahdollisia tuen tarpeita. Opiskelijalla on mahdollisuus saada erilaista tukea ja ohjausta myös muihin oppimista vaikeuttaviin ongelmiinsa, kuin lukivaikeuksiin. Jos tuen tarvetta ilmenee, suunnittelee erityisopettaja opiskelun tukimuotoja yhdessä opiskelijan, ja mahdollisesti hänen vanhempansa, kanssa. Tarvittaessa tukitoimien suunnitteluun voivat osallistua myös rehtori, opinto-ohjaaja, aineenopettaja(t), koulupsykologi, koulukuraattori ja kouluterveydenhoitaja. Lukiossa käytössä olevia toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja opiskeluympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta opiskelijalle tarkastellaan ja niihin pyritään löytämään opiskelijan opiskelua tukevia ratkaisuja.

Opiskelijan tarvetta erityisjärjestelyihin ylioppilastutkinnon kokeissa arvioidaan hänen lukioaikanaan tarvitsemansa ja saamansa tuen pohjalta. Erityisopettaja ohjaa häntä tarvittavien lausuntojen hankkimisessa sekä sopii yhteistyöstä mm. aineenopettajien kanssa opiskelijan tarvitsemien erityisjärjestelyjen kokeilemiseksi ja harjoittelemiseksi. Tukimuotoina voivat lukiossa olla mm. aineenopettajan toteuttama opetuksen eriyttäminen ja muut pedagogiset ratkaisut, erityisopettajan kanssa toteutettava ns. kuntouttava toiminta, kurssien valintamahdollisuuksien hyödyntäminen, monipuolinen opinto-ohjaus ja ryhmänohjaajan tuki. Tarvittavat tukitoimet ja tuki eri oppiaineissa voidaan sopia kirjattavaksi opiskelijan henkilökohtaiseen oppimissuunnitelmaan. Oppimisen ja opiskelun tuen rinnalla opiskelija voi saada myös yksilökohtaista opiskeluhuoltoa.

4.3. Opiskeluhoolto

Lukion opiskeluhoollon kokonaisuuteen sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoolto sekä opiskeluhoollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä opiskeluterveydenhuollon palvelut. **Opiskeluhoollon palveluiden järjestämisestä vastaa lähtökohtaisesti oppilaitoksen sijaintikunta. Yksityinen koulutuksen järjestäjä tai valtio koulutuksen järjestäjänä voi päättää järjestää näitä palveluja kokonaan tai osittain omana toimintanaan ja omalla kustannuksellaan.** Opiskelijalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhoolto, jota koulutukseen osallistuminen edellyttää, lukuun ottamatta yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja. Opiskelijoille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa opiskelijoiden käytettävissä olevasta opiskeluhoollosta ja opiskelijaa ohjataan hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhoollon palveluja. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3, 9 [muutettu lailla 1409/2014] ja 11 §.)

Opiskeluhoolto toteutetaan monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Opiskeluhoolto toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoollossa huolehditaan kaikkien opiskelijoiden mahdollisuudesta osallistua opiskeluhoollon suunnitteluun ja kehittämiseen. Opiskeluhoolto on kaikkien oppilaitoksissa työskentelevien ja opiskeluhooltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu opiskeluyhteisön hyvinvoinnista on oppilaitoksen henkilökunnalla. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3, 4 ja 9 §; lukiolaki 714/2018, 33 §.)

4.3.1. Opiskeluhoollon keskeiset periaatteet

OPISKELUHOOLLON JÄRJESTÄMISEN KESKEISET PERIAATTEET

Opiskeluhoolto ohjaavassa lainsäädännössä korostuvat opiskeluhoollon toimintaperiaatteina **ennalta ehkäisevä toiminta ja varhainen puuttuminen**. Opiskeluhoollon toimijoilta edellytetään yhteisöllistä työtettä sekä painotetaan **opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa osallisuutta**. Oppilaitoksen on luotava **turvallinen oppimisympäristö opiskelijoille** ja tarjottava tarvittaessa **yksilölliset moniammatilliset opiskeluhoollon palvelut opiskelijalle**. Palveluiden toteutuksessa tulee näkyä yhdenvertainen saatavuus ja laatu.

Novidassa opiskeluhoolto toteutetaan ehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoollona sekä lisäksi yksilökohtaisena opiskeluhoollona, siten kuin laissa säädetään.

Opiskeluhoollon kokonaistarve määräytyy Novidan opiskelijamäärän mukaan.

Opiskeluhooltopalveluita tarjotaan tasapuolisesti ja yhdenvertaisin perustein kaikille noin 1655 nuorisoasteen opiskelijoille siitä riippumatta, millä paikkakunnalla nuori opiskelee.

4.3.2. Opiskeluhuollon suunnitelmat ja niiden laatiminen

Paikallisella tasolla opiskeluhuollon suunnittelua ja toteuttamista ohjaa kolme eri suunnitelmaa. Suunnitelmat ovat 1) lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon sisältyy opiskeluhoitoa koskeva osuus, 2) paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus opiskeluhoollosta sekä 3) oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 12 ja 13 § [muutettu lailla 1501/2016]; lastensuojelulaki 417/2007, 12 § [muutettu lailla 1292/2013]; lukiolaki 714/2018, 32 §; terveydenhuoltolaki 1326/2013, 17 §.)

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on kunnan tai useamman kunnan yhdessä laatima kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Se hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. (Lastensuojelulaki 417/2007, 12 § [muutettu lailla 1292/2013].)

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon, kun valmistellaan paikallisen opetussuunnitelman opiskeluhoitoa koskevaa osuutta sekä oppilaitoskohtaisia opiskeluhoitosuunnitelmia.

Opiskeluhoito opetussuunnitelmassa

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan käytännön tasolla lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyjen asioiden toteutus, opetussuunnitelman yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sekä linjaukset oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseksi.

Paikallinen opetussuunnitelma tulee opiskeluhuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa (lukiolaki 714/2018, 32 §; terveydenhuoltolaki 1326/2013, 17 §). Opetussuunnitelman laatimisessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa (lukiolaki 714/2018, 32 §).

Osa oppilaitoskohtaiseen opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyvistä asioista on tarkoituksenmukaista kuvata yhdenmukaisesti kaikissa koulutuksen järjestäjän oppilaitoksissa siten, että niitä täsmennetään ja täydennetään oppilaitoskohtaisesti. Tämä tukee oppilas- ja opiskeluhoitolaissa (1287/2013) mainittua opiskeluhoollon palvelujen yhdenvertaista laatua ja saatavuutta.

Oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laadinta

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma. Opiskeluhoitosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaitoksen ja opiskeluhoollon henkilöstön sekä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. (Oppilas- ja

opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016].) Suunnitelmaa laadittaessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Oppilaitoksen opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan seuraavat asiat:

1. Opiskeluhoillon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut

Opiskeluhoitosuunnitelmassa esitetään arvio opiskeluhoillon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista niiden yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi ja toiminnan tarkoituksenmukaiseksi kohdentamiseksi. Opiskeluhoillon kokonaistarve ja käytettävissä olevien opiskeluhoitopalvelujen määrä ilmoitetaan sen mukaisena, mitä ne ovat suunnitelmaa valmisteltaessa. Arviota voidaan tarpeiden muuttuessa tarkistaa.

Arviossa otetaan huomioon opiskelijoiden terveyteen ja hyvinvointiin sekä opiskeluyhteisöön ja ympäristöön liittyvät tarpeet. Arviota laadittaessa hyödynnetään monipuolisesti näihin liittyviä selvityksiä ja seurantatietoja, opiskeluhoilossa muodostunutta tietoa sekä huoltajilta ja erityisesti opiskelijoilta saatavaa tietoa.

Opiskeluhoitohuoltosuunnitelmaan sisällytetään arvio oppilaitoksen käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista, joita ovat opiskeluterveydenhuolto- sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut.

Lisäksi suunnitelmassa kuvataan

- opiskeluhoillon palveluiden järjestäminen ja sen edellyttämä työn- ja vastuunjako, palvelujen toteuttamisessa tarvittava yhteistyö sekä palveluista tiedottaminen ja niihin ohjaaminen
- opiskeluhoillon palveluiden kohdentaminen yksittäisiin opiskelijoihin, oppilaitosyhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä opiskeluhoillon kehittämiseen ja seurantaan.

2. Yhteisöllinen opiskeluhoito ja sen toimintatavat

Oppilaitoksen opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan yhteisöllisen opiskeluhoillon järjestäminen opiskelijan ja opiskeluyhteisön terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen seuraamiseksi ja edistämiseksi.

Suunnitelmassa kuvataan

- toimenpiteet yhteisöllisyyden edistämiseksi oppilaitosyhteisössä
- toimenpiteet opiskeluyhteisön sekä ympäristön terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi
- yhteistyö ja toimenpiteet opiskelijoiden osallisuuden vahvistamiseksi
- yhteistyö ja toimenpiteet huoltajien yhteistyön ja osallisuuden vahvistamiseksi
- oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitoryhmän tai muun tehtävään soveltuvan monialaisen ryhmän toimintatavat ja käytännöt
- opiskeluhoillon kokonaisuudesta tiedottaminen

- yhteistyö nuorisotoimen, lastensuojelun ja poliisin sekä muiden opiskeluhuollon kehittämiseen tarvittavien tahojen kanssa
- terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välinen yhteistyö
- opiskeluun osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin puuttuminen
- toimenpiteet esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseksi opiskeluympäristössä
- tapaturmien ehkäiseminen, ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus oppilaitoksessa
- tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen
- yhteistyö ja käytänteet oppilaitoksen terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa
- suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- toiminta äkillisissä kriiseissä sekä uhka- ja vaaratilanteissa.

Seuraavassa määritellään kahden viimeksi mainitun suunnitelman tarkempi sisältö:

a) Suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä laaditaan suunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016]). Suunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon sekä opiskelijoiden keskinäiset että opiskelijoiden ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet oppilaitoksessa.

Suunnitelman tulee sisältää seuraavat kuvaukset:

- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja niihin puuttuminen
- edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla
- yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta
- yhteistyö huoltajien kanssa
- yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi.

b) Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Opiskeluhuoltosuunnitelmassa määritellään toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa otetaan huomioon myös toimintavalmiudet ylioppilastutkinnon kokeiden aikana mahdollisesti tapahtuvassa äkillisessä uhka- ja vaaratilanteessa. Kriisisuunnitelma valmistellaan yhteistyössä tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara- ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset, kuten pelastussuunnitelma (pelastuslaki 379/2011, 15 §; valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 407/2011, 1 ja 2 §).

Suunnitelmassa kuvataan

- kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa
- johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako erilaisissa kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa
- sisäisen ja ulkoisen sekä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet
- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- toimintavalmiuksien harjoittelu
- suunnitelman arviointi ja päivittäminen.

3. Yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestäminen

Opiskeluhoollon suunnitelmassa kuvataan yksilökohtaisen opiskeluhoollon toteuttamistavat ja yhteistyö opiskelijan terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseksi ja seuraamiseksi sekä tarvittavien yksilöllisten tukitoimien järjestämiseksi.

Suunnitelmassa kuvataan

- opiskeluterveydenhuolto- sekä kuraattori- ja psykologipalvelujen järjestäminen, keskinäinen työn- ja vastuunjako sekä palvelujen järjestämisessä tarvittava yhteistyö
- monialaisen asiantuntijaryhmän toimintatapojen ja käytäntöjen sopiminen sekä yksilöllisten tukitoimien järjestämisen periaatteet
- opiskeluhoollon yhteistyö opiskelijan opintojen ohjauksessa ja jatko-opintojen suunnittelussa
- opiskeluhoollon laatu- ja säilytys
- sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestämiseen liittyvä yhteistyö oppilaitoksessa
- opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalveluiden järjestämistapa ja ohjaus niihin hakeutumiseksi
- tarvittava yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa (esimerkiksi erikoissairaanhoito, sosiaalitoimi, poliisi, nuorisotoimi).

4. Yhteistyö opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa

Opiskeluhoollon toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa.

Suunnitelmassa kuvataan

- opiskelijan ja huoltajan osallisuus ja yhteistyö opiskeluhoollon suunnittelussa, kehittämisessä ja arvioimisessa
- opiskelijalle ja hänen huoltajalleen annettava tieto yksittäisen opiskelijan asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä
- opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhoollon asiakkaana ja suostumuksen hakeminen opiskelijalta ja tarvittaessa tämän huoltajalta yksilökohtaisessa opiskeluhoollon

- käytänteet opiskelijan toiveiden huomioimisessa häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa sekä huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä
- käytänteet opiskelijan kehitystason ja edun toteutumisen arvioimiseksi opiskeluhuollon henkilöstöön kuuluvan sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön toimesta
- menettelytavat yksittäistä opiskelijaa koskevan asian käsittelyssä monialaisessa asiantuntijaryhmässä.

5. Opiskeluhuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Koulutuksen järjestäjä vastaa opiskeluhuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 26 §).

Opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet opiskeluhuollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta).

Suunnitelmassa esitetään

- seurattavat asiat
- tietojen kokoamiseksi käytettävät menetelmät, seurannan aikataulu sekä vastuussa oleva taho
- seurantatietojen käsittely ja niiden hyödyntäminen opiskeluhuollon kehittämisessä
- seurannan keskeisistä tuloksista tiedottaminen opiskelijoille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyökumppaneille.

4.3.3. Opiskeluhuollon organisointi

OPISKELUHUOLLON ORGANISOINTI

Novidan opiskeluhuoltotyötä (ks. kuva 1) ohjaa kuntayhtymän hallituksen asettama LounaisSuomen koulutuskuntayhtymän opiskeluhuollon ohjausryhmä. Yhteisöllisen opiskeluhuollon koordinoinnista vastaa Novidan opiskeluhuoltoryhmä. Käytännön toteutuksesta vastaavat hyvinvointityöryhmät ja muu henkilökunta toimipisteittäin.

Opiskeluhuollon ohjausryhmä

Koulutuskuntayhtymän hallitus nimeää kuntayhtymän opiskeluhuollon ohjausryhmän jäsenet. Ohjausryhmä vastaa opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Ohjausryhmä arvioi ja määrittelee myös opiskeluhuoltopalveluiden tarvetta suhteessa opiskelijamäärään.

Opiskeluhuoltoryhmä

Koulutuskuntayhtymän yhtymähallitus nimeää Novidan opiskeluhuoltoryhmän. Opiskeluhuoltoryhmän toimintaa johtaa pedagoginen rehtori. Opiskeluhuoltoryhmän jäsenenä voi olla muita johdon edustajia, opettajia, erityisopetuksesta vastaavia opettajia, opinto-ohjaajia,

terveydenhuollon psykologi- ja/tai kuraattoripalveluiden edustajia sekä opiskelijoiden ja vanhempien edustajia.

Opiskeluhooltoryhmä vastaa Novidan opiskeluhoollon suunnittelusta, toteuttamisesta, arvioinnista ja kehittämisestä. Ryhmän vastaa yhteisöllisen opiskeluhoollon toteutumisesta sekä terveellisestä ja turvallisesta opiskeluympäristöstä.

Ryhmän toimintaperiaatteet ja tehtävät:

- yhteisöllisen ja yksilöllisen opiskeluhoollon toteutuksen ja palveluiden (mukaan lukien erityisopetus ja muut oppimisen tukitoimet) riittävyyden arviointi ja kehittäminen
- vastaa osaltaan opiskeluhoollon suunnittelusta ja toteuttamisesta ohjausryhmän linjausten mukaisesti
- laatii ja päivittää Novidan opiskeluhoollon suunnitelman ja erityisopetuksen suunnitelman kansallisen ohjauksen ja kuntayhtymän opiskeluhoollon ohjausryhmän linjausten mukaisesti
- teemoittaa opiskeluhoollon toiminnan ja tavoitteet lukuvuosittain toimipistekohtaisille hyvinvointityöryhmille
- ryhmä ohjaa, koordinoi, arvioi ja kehittää hyvinvointiryhmien työtä.

Hyvinvointityöryhmät

Novidan jokaisessa toimipaikassa toimii vähintään yksi hyvinvointityöryhmä. Hyvinvointityöryhmän jäsenenä voi olla oppilaitoksen edustajia (kuten opettaja, erityisopetuksesta vastaava opettaja, opinto-ohjaaja), terveydenhuollon sekä psykologi- ja kuraattoripalveluiden edustajia sekä opiskelijoiden ja vanhempien edustajia. Työryhmät nimeää apulaisrehtoreiden esityksestä pedagoginen rehtori. Työryhmän käytännön työn toteutuksesta vastaa apulaisrehtori tai pedagogisen rehtorin nimeämä muu oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluva henkilö.

Ryhmän toimintaperiaatteet ja tehtävät:

- vastaa oman toimipisteensä opiskeluhoollon toteuttamisesta yhteisöllisen opiskeluhoollon toimintaperiaatteiden mukaisesti. Vastaa yhteisöllisten tapahtumien suunnittelusta ja toteutuksesta opiskelijoita osallistaen.
- toteuttaa opiskeluhoollon ohjausryhmän linjausten mukaisesti yhteistyössä muiden paikallisten nuorten hyvinvointipalveluista vastaavien tahojen kanssa sekä opiskelijoita kuullen.
- arvioi paikallisesti yhteisöllisen ja yksilöllisen opiskeluhoollon (mukaan lukien erityisopetus ja muut oppimisen tukitoimet) toteutumista ja palveluiden riittävyyttä sekä tekee tarvittaessa muutosehdotukset opiskeluhoollon ohjausryhmälle sekä opiskeluhoollon paikallisille toimijoille.

4.3.4. Yhteisöllinen opiskeluhoolto

YHTEISÖLLINEN OPISKELUHOOLTO

Yhteisöllinen opiskeluhoito (OHL 4 §) on toimintakulttuuria ja toimia, joilla edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä opiskeluhoitoa toteuttavat kaikki opiskeluhoitoon toimijat. Oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista. Olennaista on myös yhteistyö kunnan muiden nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten kanssa.

Yhteisöllisyyttä edistävät tapahtumat

Novidassa järjestetään **yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisäämiseksi erilaisia tapahtumia sekä toimintapäiviä** opiskelijoille ja henkilökunnalle. Päivien tarkoituksena on edistää yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden tunnetta oppilaitoksessa. Samalla myös pyritään yhteistoiminnan kautta lisäämään opiskelijoiden sitoutumista ryhmään ja opintoihin. Siten tämä toiminta ennalta ehkäisee ongelmatilanteiden syntymistä. Yhteisöllisiä tapahtumia ovat mm. aloitusviikko, hyvinvointipäivä, ympäristöpäivä, työhyvinvointiviikko sekä päättävien opiskelijoiden päivä. Lukion yhteisölliset päivät pitää vielä lisätä tähän (penkkarit, vanhojentanssit, lakkiaiset, jms). Lisäksi yhteisöllisyyttä tuetaan erilaisin teemapäivien avulla lukuvuosittain kuten joulujuhlat ja kevätjuhlat. Tämän lisäksi koulutusaloilla pidetään vielä yhteisöllisyyttä ja ryhmähengen muodostumista tukevia tapahtumia oman opintoalan opiskelijoille.

Ammatillisessa koulutuksessa edellä mainitut yhteisölliset tapahtumat ja sitä edistävä toiminta on liitetty jokaisen opiskelijan opintoihin. Yhteisöllisten tapahtumien tavoitteena on lisätä opiskelijoiden viihtyvyyttä koulussa sekä tuottaa positiivisia yhteisöllisiä kokemuksia opiskelijoille ja henkilökunnalle. Tapahtumia on sisällytetty opiskelijoiden koko opintoajalle koulun aloituksesta päättävien ryhmien päivään. Opinnot ovat laajuudeltaan 3 osaamispistettä. Toimipaikkakohtaiset hyvinvointiryhmät suunnittelevat sisällöt yhteisöllisiin tapahtumiin ja vastaavat niiden toteutumisesta. Toteutumista ohjaa ja arvioi Novidan opiskeluhoitoryhmä.

Opiskelijoilla on myös vuosittain mahdollisuus osallistua omaa opiskelua tukevaan toimintaan esimerkiksi SAKU ry:n järjestämissä kulttuuri ja liikuntatapahtumissa. Tapahtumien tavoitteena on opiskelun ohella nuoren kasvun ja aktiivisuuden tukeminen. Tapahtumista opiskelijoille tiedottavat oppilaitoksen SAKU ry:n yhteyshenkilöt sekä opiskelijakunnat.

Opiskelijoiden osallisuus

Novidan jokaisessa toimipaikassa toimii **opiskelijakunta** (Loimaalla toimipistekohtaisesti). Opiskelijakunnalle on nimetty myös ohjaava henkilö, joka on toimipisteen kuraattori tai pedagogisen rehtorin nimeämä muu henkilökunnan jäsen. Opiskelijakuntatoiminnan tavoitteena on omalta osaltaan edistää oppilaitoksen hyvinvointia ja tuoda esille opiskelijoiden ideoita, ajatuksia ja kannanottoja opiskeluympäristön sekä opetustoiminnan kehittämiseksi. Opiskelijakuntatoiminta on lakisääteistä. Novidan opiskelijakuntatoimintaan on laadittu [opas](#).

Novidassa toimii myös **oppilaitoksen yhteinen opiskelijakunta**, jonka ohjaajana toimii pedagogisen rehtorin nimeämä henkilö. Jäseniä ovat toimipisteiden opiskelijakuntien puheenjohtajat. Toiminnan tavoitteena on yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin lisäämisen lisäksi käsitellä ja ottaa kantaa oppilaitoksen opiskelijoita koskeviin suunnitelmiin, kuten opiskeluhuolto-, opinto-ohjaus tai erityisen tuen suunnitelmaan sekä erilaisiin ohjeistuksiin kuten poissaolo-, päihde- ja turvallisuuteen liittyvät ohjeet.

Tutor-toiminnan tavoitteena on vertaistuki opiskelijalle. Tavoitteena on saada jokaiselle opintoalalle tutor-opiskelijoita. Tutorit toimivat opiskelijoiden tukena opintoaloilla, ja vastaavat arjen kysymyksiin. Tutor-opiskelijoilla on myös tärkeä rooli koulun tutustumispäivinä oppaina, ohjaajina sekä esittelijöinä. Novidan tutor-toimintaan on laadittu [opas](#).

Jokaiselle ryhmälle valitaan ryhmän edustaja -nimikkeellä opiskelija, joka toimii ryhmän yhdyshenkilönä. Ryhmän edustaja toimii opettajan tiedottamisen tukena opiskelijoille, tuo esille ryhmässä esiintyviä haasteita sekä toimii ryhmän edustajana kuulemistilaisuuksissa.

Toimipisteissä järjestetään **opiskelijoiden kuulemistilaisuudet** opintoaloittain vähintään kerran lukuvuodessa. Kuulemisiin osallistuvat esim. opintoalan opiskelijakunnan jäsenet, tutor-opiskelijat sekä ryhmien edustajat tai muut opiskelijoiden valitsemat opintoalan opiskelijat. Henkilökunnasta tilaisuuteen osallistuvat apulaisrehtorin (koollekutsuja) lisäksi koulutuspäälliköt. Tilaisuudesta tehdään muistio, joka käsitellään hyvinvointityöryhmässä ja seuraavassa opiskelijoiden kuulemistilaisuudessa toimenpiteineen.

Yhteistyö opiskelijoiden huoltajien kanssa

Novida on aloitteellinen myönteisen yhteistyön käynnistämisessä sekä ylläpitämisessä opiskelijoiden vanhempien ja huoltajien kanssa. Yhteistyön tavoitteena on opiskelijan hyvinvoinnin tukeminen. Yhteistyö aloitetaan peruskoulujen vanhempainilloissa sekä avoimien ovien tilaisuuksissa.

Nuoren siirtyessä perusasteelta Novidaan lähettävän ja vastaanottavan oppilaitoksen opiskeluhuoltohenkilöstö käyvät luottamukselliset tiedonsiirtokeskustelut. Mikäli tarpeelliseksi koetaan, jatketaan yhteistyötä huoltajien kanssa nivelvaiheenkeskustelujen jälkeen opintojen sujumisen varmistamiseksi.

Ensimmäisen vuoden opiskelijoille järjestetään syyslukukaudella kotiväenilta, jossa esitellään oppilaitosta ja sen tiloja sekä henkilökuntaa. Tarpeen mukaan myös toisen ja kolmannen vuoden opiskelijoille voidaan järjestää kotiväenilta. Alla on kuvattuna muita Novidassa sovittuja työmuotoja koulun ja kodin yhteistyön ylläpitämiseksi.

Ryhmänohjaaja seuraa aktiivisesti opiskelijan opintomenestystä ja poissaoloja sekä ottaa tarvittaessa yhteyttä kotiin esim. oppimisvaikeuksiin liittyvissä asioissa. Aloittavien ryhmien ryhmänohjaaja ottaa yhteyttä kaikkien ryhmänsä opiskelijoiden koteihin ensimmäisten viikkojen aikana.

Opiskeluhooltohenkilöstö on aktiivisesti yhteydessä koteihin ongelmatilanteiden ehkäisemiseksi ja selvittämiseksi.

Erityisestä tuesta vastaava opettaja (erva) pitää yhteyttä koteihin opiskelijan tuen tarpeen kartoittamiseksi sekä tarvittavan tuen saamisen varmistamiseksi.

Alle 18-vuotiaan opiskelijan huoltajat saavat tunnukset **Wilma-opiskelijatietojärjestelmään**, jonka avulla he voivat seurata opiskelijan opintomenestystä ja opiskelun sujuvuutta yleisesti. Wilma toimii myös tiedonvaihdonkanavana huoltajien ja koulun henkilökunnan välillä. Wilma-tunnukset voidaan antaa myös täysi-ikäisen opiskelijan vanhemmille opiskelijan suostumuksella.

Koulutuksesta työelämään tai jatko-opintoihin siirtymistä nimitetään toiseksi nivelvaiheeksi. Varsinkin erityisopiskelijoiden kohdalla opettajat, ervat ja opinto-ohjaajat arvioivat yhdessä opiskelijan kanssa tuen tarvetta työllistymisessä. Nivelvaiheessa keskustellaan opiskelijan suostumuksella myös vanhempien ja muiden yhteistyötahojen kuten terveydenhuollon tai työ- ja elinkeinotoimen kanssa tarvittavista tukimuodoista. Lukion tukitoimet?

Koulutuksen järjestäjä on myös velvollinen tiedottamaan opiskelijaa koskevista päätöksistä tai koulua tai opiskelua koskevista ohjeistuksista ja palveluista, kuten opiskeluhoollon palveluista. Näitä tiedotuskanavia käsitellään kohdassa 8.

Terveydellisten olojen tarkastukset

Koulun terveydellisten olojen tarkastukset tehdään kolmen vuoden välein oppilaitoksen koulutaloissa. Terveydenhuoltolain (1326/2010) mukaan koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tehtäviin sisältyy oppilaitosympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta. Tarkastukset toteutetaan laajassa yhteistyössä eri viranomaisten sekä opiskelijoiden ja huoltajien kanssa. Tarkastukset ovat osa OHL:n tarkoittamista yhteisöllisen opiskeluhoollon toimista ja tukevat oppilaitosta yhteisöllisen opiskeluhoollotyön suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa.

Tarkastuksiin voivat osallistua terveydenhuollosta työterveyshoitaja, terveystarkastaja, kouluterveydenhoitaja ja koululääkäri. Novidan oman henkilökunnan edustajina toimivat: apulaisrehtori, kiinteistöpäällikkö, tarkastettavan opintoalan koulutuspäällikkö, työsuojelupäällikkö sekä tarvittaessa muu erikseen kutsuttu henkilö, kuten esimerkiksi opiskeluhoollon edustaja.

Turvallinen opiskeluympäristö

Novidassa jokaiselle opiskelijalle pyritään laadukkailla opiskeluhoollon palveluilla takaamaan perusturvallisuuden tunne omassa yhteisössään ja ryhmässään. Turvallisessa ilmapiirissä hänellä on hyvä mahdollisuus

kasvaa ja kehittyä. Turvallisuuden tunne on myös perusedellytys hyvälle oppimistapahtumalle.

Turvallisen opiskeluympäristön luomiseksi Novidassa on laadittu varhaisen puuttumisen ja ongelmien ennaltaehkäisemisen tueksi ohjeistuksia, joita jokainen henkilökuntaan kuuluva ja opiskelija on velvollinen noudattamaan. Asiantuntijoina ja tarvittaessa tukena toimivat opiskeluhoollon edustajat. Näitä toimintaohjeita ovat:

1. Kiusaamisen ehkäiseminen ja varhainen puuttuminen, opiskelijan seurantalomake
2. Suunnitelma kurinpitotoimien käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista
3. Häirinnän ja epäasiallisen kohtelun ehkäisemisen malli (henkilökunta)
4. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma
5. Opiskelijoiden päihde- ja tupakkaongelmien ehkäiseminen ja varhainen puuttuminen
6. Kriisisuunnitelma
7. Sora-toimielimen toimintasääntö
8. Tutkinnon perusteiden yhteinen osa (mm. opiskeluoikeuden poistaminen ja palauttaminen)
9. Opinto-opas (mm. poissaolo-ohjeistus)
10. Opiskelijoita koskevat vakuutukset
11. Työtapaturmien, ammattitautien ja "läheltä piti" -tilanteiden käsittely

Toimipisteiden pelastussuunnitelmat

4.3.5. Yksilökohtainen opiskeluhoolto

YKSILÖKOHTAINEN OPISKELUHOOLTO

Yksilökohtainen opiskeluhoolto (OHL 5 §) tarkoittaa yksittäiselle opiskelijalle annettavia opiskeluhooltopalveluja. Yksittäisen opiskelijan tai opiskelijaryhmän tukemiseksi tai tuen tarpeen selvittämiseksi kootaan tarvittaessa tapauskohtaisesti monialainen asiantuntijaryhmä. Yksilökohtainen opiskeluhoolto sisältää myös OHL 10 § koulutuksen järjestäjän järjestämiä sosiaali- ja terveystalveluja.

Yksittäiselle opiskelijalle tarjotaan Novidassa seuraavia palveluita:

- 1) koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut,
- 2) psykologi- ja/tai kuraattoripalvelut sekä
- 3) monialainen yksilökohtainen opiskeluhoolto, jonka asiantuntijaryhmät kootaan tapauskohtaisesti opiskelijan ympärille.

Kuraattori

Kuraattorin perustehtävä on opiskelijoiden tukeminen ja auttaminen heidän opiskeluissaan ja omaan elämään ja hyvinvointiin liittyvissä huolissa tai pulmatilanteissa. Kuraattori toimii yhteistyössä kotien, opettajien ja eri viranomaisten kanssa sekä pyrkii osaltaan tukemaan vanhempia ja opettajia heidän kasvatustyössään.

Kuraattorin palveluiden piiriin opiskelija voi hakeutua omatoimisesti tai verkoston toimijan kautta, jos opiskelijasta herää huoli joko oppilaitoksen sisällä tai ulkopuolella. Opiskelijalla on oikeus päästä keskustelemaan kuraattorin (tai psykologin) kanssa seitsemän päivän kuluessa yhteydenotosta. Kiireellisissä tapauksissa keskusteluun on päästävä samana tai seuraavana päivänä. Kuraattorin kanssa käytävät keskustelut ovat luottamuksellisia.

Lastensuojelullisissa asioissa kuraattori on yhteyshenkilönä.

Työskentelymuodot:

- yksilö- ja perhetapaamiset
- ryhmien kanssa työskentely
- työryhmätyöskentely
- moniammatillinen yhteistyö
- nivelvaiheen tiedonsiirtokeskustelut yhdessä huoltajien ja perusasteen toimijoiden kanssa
- nivelvaiheen tietojen kokoaminen ja tiedonsiirto koulutusaloille
- opiskelijoiden elämänhallintaan liittyvien suunnitelmien teko
- poissaolojen seuraaminen ja selvittelyt
- keskeyttämässä ja eroamassa olevien opiskelijoiden ohjauskeskustelut
- opiskelijoiden ohjaus terveydenhuollon erityispalveluihin
- opiskeluhuoltotyöryhmiin osallistuminen
- osallistuminen opiskelijakuntatoimintaan

Terveydenhoitaja

Terveydenhoitajan työn tavoitteena on tukea ja edistää opiskelijan hyvinvointia ja terveyttä sekä vastuullista aikuistumista.

Työskentelymuodot:

- terveyspalveluista tiedottaminen
- vastaanotot
- opiskeluhuoltoryhmään osallistuminen
- terveydellisten olojen valvonta

- yhteistyöverkostoissa toimiminen
- yhteistyö opettajien ja kotien kanssa

Uusille opiskelijoille tehdään terveystarkastus ensimmäisen vuoden aikana. Opiskelijat saavat terveydenhoitajan palveluja hakeutumalla vastaanotolle joko oma-aloitteisesti tai esim. opettajan tai kuraattorin suosituksesta. Terveydenhoitajien yhteystiedot sekä vastaanottopaikat ja -ajat ovat esillä toimipisteiden opintotoimistoissa ja oppilaitoksen Internet-sivuilla. Opiskelijoille on järjestettävä arkipäivisin mahdollisuus saada yhteys opiskelijaterveydenhuoltoon välittömästi ilman ajanvarausta.

Koululääkäri

Koululääkäri pitää vastaanottoa koulussa ja toimii terveydenhoitajan työparina. Koululääkäri voi toimia opiskeluhuollossa asiantuntijana, joka tarvittaessa tutkii ja antaa ohjeita, sekä lausuntoja opiskelijaa koskevista asioista.

Psykologipalvelut

Koulupsykologin työn tavoitteena on opiskelijan hyvinvoinnin ja sujuvan opiskelun tukeminen yhteistyössä kuraattorin, lääkärin ja terveydenhoitajan sekä muun henkilöstön kanssa. Novidan psykologin palveluihin opiskelija voi hakeutua omatoimisesti tai hänet voidaan ohjata sinne huoltajan, oppilaitoksen tai opiskeluhuollon työntekijän toimesta. Koulupsykologi edustaa kouluyhteisössä psykologista asiantuntijuutta. Koulupsykologi on lapsen ja nuoren psykologisen kehityksen, psyykkisen hyvinvoinnin ja oppimisen psykologian osaaja. Psykologin tehtävät voivat liittyä yksittäisen opiskelijan tukemiseen, kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseen tai opiskeluhuollon yhteistyöhön

Työskentelymuodot:

- yksilöllinen tukeminen
- oppimisen, hyvinvoinnin ja mielenterveyden edistäminen ja tukeminen
- arviointi ja lausuntojen laatiminen
- nivelvaihtely
- perheiden tukeminen nuoren kehitykseen, vanhemmuuteen tai perheen ongelmatilanteisiin liittyvissä kysymyksissä
- opiskelijan ja perheen ohjaaminen koulun ulkopuolisen tuen piiriin
- koulu- tai oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseen, kehittämiseen ja seuraamiseen osallistuminen
- koulun kriisityöhön osallistuminen

Monialainen asiantuntijaryhmä

Yksittäisen opiskelijan tai tietyn opiskelijaryhmän tuen tarpeen selvittämiseen ja opiskeluhuollon palvelujen järjestämiseen liittyvät asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Monialaisen asiantuntijaryhmän työn lähtökohtana on yhteistyö opiskelijan ja hänen huoltajiensa kanssa. Tavoitteena on oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien, opiskeluun liittyvien muiden ongelmien (kuten kiusaamisen) ehkäiseminen, tunnistaminen, lieventäminen ja poistaminen mahdollisimman varhain.

Asiantuntijaryhmän kokoaa se henkilö, jolle asian selvittäminen työtehtävien perusteella kuuluu. Yksittäisen opiskelijan asian käsittelyyn saavat osallistua vain ne henkilöt, joiden opiskeluhooltoon liittyviin tehtäviin käsiteltävä asia välittömästi kuuluu.

Asiantuntijoita voidaan nimetä ryhmään käsittelemään yksittäistä opiskelijaa koskevia asioita vain opiskelijan suostumuksella, tai, mikäli hänellä ei ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa kirjallisella suostumuksella. Asiantuntijaryhmään voidaan opiskelijan kirjallisella suostumuksella nimetä asiantuntijoiksi jäseniä mm. opiskelijan läheisten, opiskeluhuollon, opettajien ja oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen keskuudesta.

Opiskeluhuollon kertomukset

Opiskeluterveydenhuollon henkilöstö kirjaa opiskelijan yksilötapaamiset potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin, joiden käsittelystä säädetään potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 12§:ssä ja sen nojalla annetuissa säännöksissä.

Kuraattorit kirjaavat yksilötapaamisissa kertyvät tiedot asiakaskertomukseen, joiden käsittelystä säädetään sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000).

Yksilöllisen opiskeluhuollon asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan asiaa hoitavan vastuuhenkilön, jolla on kirjaamisvelvollisuus. Myös muut ryhmän jäsenet voivat tehdä tällaisia kirjauksia salassapitovelvoitteiden estämättä.

OHL 20 §:ssä määritellään, että opiskeluhoitokertomus laaditaan jatkuvaan muotoon aikajärjestyksessä eteneväksi ja siihen kirjataan yksittäisen opiskelijan:

- 1) nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen tai muutoin vajaavaltaisen opiskelijan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot;
- 2) asian aihe ja vireillepanija;
- 3) opiskelijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet;
- 4) tiedot asian käsittelystä monialaisen asiantuntijaryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa, kokouksessa tehdyt päätökset, päätösten toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot;

- 5) toteutetut toimenpiteet;
- 6) kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa.

Jos sivulliselle annetaan opiskeluhuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon rekistereihin tallennettavien tietojen käsittelystä säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) ja henkilötietolaissa (523/1999).

OHL 21 §:ssä säädetään, että koulutuksen järjestäjä ylläpitää rekisterinpitäjänä monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhuollon rekisteriä (opiskeluhuoltorekisteri). Rekisteriin tallennetaan oppilaitoksen toteuttamassa monialaisessa yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa laadittavat opiskeluhuoltokertomukset sekä muut siihen liittyvissä tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä opiskelijaa koskevat asiakirjat. Rekisterinpitäjän on nimettävä rekisterille vastuuhenkilö. Vastuuhenkilö määrittelee tapauskohtaisesti käyttöoikeudet sanottuun rekisteriin tallennettaviin tietoihin.

Edellä kuvatuiksi vastuuhenkilöiksi huolehtimaan toimintaan liittyvien tietojen rekisterinpidosta on kuntayhtymässä nimetty kuraattorit. ATK-päällikkö puolestaan toimii rekisterijärjestelmän vastuuhenkilönä.

4.3.6. Opiskeluhuoltoon liittyvien muiden henkilöiden tehtävät

OPISKELUHUOLTOON LIITTYVIEN MUIDEN HENKILÖIDEN TEHTÄVÄT

Ryhmänohjaaja

Vastuupettajan/ryhmänohjaajan toiminnan tavoitteena on edistää ryhmänsä opiskelijan sopeutumista opiskeluyhteisöön ja -ryhmään, auttaa opiskelijaa selviytymään opinnoistaan säädetyn ajan kuluessa sekä edistää säännöllistä opiskelua, opiskelijan tavoitteisiin pääsemistä ja työllistymistä.

Opettaja

Opettaja osallistuu mukaisesti myös opiskeluhuoltoon liittyviin toimenpiteisiin, edistää turvallisen oppimistilanteen syntymistä ja edistää säännöllistä opiskelua. Opettaja raportoi sovitulla tavalla poissaoloista ja edistää valmistumista. Hän puuttuu välittömästi ja ilmoittaa esimiehelleen sekä opiskeluhuollon työntekijälle (kuraattori, psykologi, terveydenhoitaja) opiskeluhuoltoa edellyttävistä tapahtumista kuten kiusaamisesta, päihtyneenä esiintymisestä tai muusta vastaavasta käyttäytymisestä, josta herää huoli opiskelijasta.

Opinto-ohjaaja

Koko henkilöstön tulee osallistua opiskelijoiden ohjaukseen, mutta päävastuu opinto-ohjauksen suunnittelusta ja kehittämisestä on opinto-ohjaajalla. Opinto-ohjauksen onnistumiseksi tulee tehdä oppilaitoksen sisäistä asiantuntijatyötä ja yhteistyötä opiskelijoiden ja heidän kotiensa kanssa, eri oppilaitosten välillä sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa.

Opintotoimisto

Opintotoimistosta opiskelija saa neuvontaa ja palvelua liittyen opiskeluun sekä sen tukemiseen. Näitä ovat mm. asiointi KELA:n kanssa, mihin liittyvät opintotuki- ja koulumatkatukiasiat.

4.3.7. Opiskeluhuoltoa tukevia muita toimijoita

OPISKELUHUOLTOA TUKEVIA MUITA TOIMIJOITA

Opiskeluhuollon toteuttamiseksi tarvitaan oppilaitoksen henkilökunnan lisäksi yhteistyöverkostoja. Opiskelijoiden huoltajilla on keskeinen rooli opiskeluhuollon kokonaisvaltaisen tuen toteuttamisessa, ja perheet otetaan huomioon tukitoimenpiteitä arvioitaessa. Tuen moniammatillisuus parantaa nuoren asemaa ja edesauttaa hänen hyvinvointinsa toteutumista. Eri asiantuntijat konsultoivat ja tekevät yhteistyötä koulun henkilökunnan kanssa ratkaistakseen nuorten ongelmatilanteita. Yhteistyötahojen edustajia voivat olla mm. terveydenhuollon-, nuorisotoimen-, työvoimatoimen-, sosiaalitoimen tai seurakunnan sekä nuorten työpajojen edustajat.

Säännöllinen yhteistyön ylläpitäminen on oppilaitoksen velvollisuus. Opiskeluhuollon toimijat osallistuvat paikallisesti erilaisiin työryhmiin, joissa edistetään nuorten hyvinvointia ja kehitetään nuorten sekä perheiden palveluita.

Etsivä nuorisotyö

Etsivän nuorisotyöntekijän tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivää nuorisotyötä tehdään ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta.

Kela (<http://www.kela.fi/>)

Opiskelijan on mahdollisuus saada opintotukea; opintorahaa, opintolainaa ja opintotuen asumislisää. Opiskelijalla on tietyin ehdoin oikeus koulumatkatukeen. Oppilaitoksen tehtävä on tiedottaa opiskelijalle Kelan etuuksista. Oppilaitoksen opintotoimisto tekee Kelalle opintotukea koskevat valvontailmoitukset. Kela:n liittyvissä asioissa opiskelijoiden tukena toimivat opintotoimiston lisäksi kuraattorit ja opinto-ohjaajat.

Nuorisotoimi

Kuntien nuorisotyön tehtävänä on kartoittaa ja parantaa nuorten elinoloja, tukea nuorten kasvua, hyvinvointia, viihtyvyyttä, turvallisuutta ja kehitystä eri kasvatusviranomaisen, järjestöjen, kodin ja nuorten itsensä kanssa. Nuorisotyö on mukana peruskoululaisten päihdekasvatuksessa sekä erilaisten retkien ja tapahtumien järjestämisessä. Kuntien nuorisotoimi palvelee nuoria tarjoamalla turvallisia nuorisoiltoja, retkiä, kesän aikana järjestettäviä leirejä ja monenlaisia projekteja ympäri vuoden. Nuorisotyössä painotetaan ennaltaehkäisevää työtä.

Peruskoulut

Oppilaitoksen opinto-ohjaaja käy peruskouluissa esittelemässä yläkoululaisille ja heidän huoltajilleen ammatillista koulutusta. Samalla hän kertoo opiskeluhuollon palveluista ja toimenpiteistä. Nivelvaiheen tiedonsiirtokeskustelut käydään kevätlukukauden loppuessa peruskoulujen oppilashuollon henkilöstön ja oppilaitoksen opiskeluhoitohenkilöstö kesken.

Sosiaalipalvelut

Sosiaalipalvelut vastaavat kunnassa sosiaalipalveluiden järjestämisestä ja toimeentulotuen myöntämisestä. Täysi-ikäisellä nuorella on oikeus viimesijaiseen toimeentulotukeen. Lastensuojelutyön tehtävänä on turvata lapsen oikeudet vaikuttamalla yleisiin kasvuoloihin, tukemalla vanhempia lasten kasvatuksessa sekä tarvittaessa tekemällä perhe- ja yksilökohtaista työtä. Sosiaalipalveluissa tehdään myös nuoren henkilötutkinta, joka on kirjallinen selvitys rikokseen syyllistyneen nuoren elämäntilanteesta oikeudenkäyntiä varten. Sosiaalipalveluiden yhteyshenkilö oppilaitoksen osalta on kuraattori.

Terveydenhuolto

Opiskelijaterveydenhuolto on osa perusterveydenhuoltoa. Kunta on velvollinen järjestämään omalla alueella sijaitsevan oppilaitoksen opiskelijoille opiskelijaterveydenhuollon palvelut heidän kotikunnastaan riippumatta.

Opiskelijaterveydenhuolto valvoo oppilaitoksen terveydellisiä oloja, huolehtii terveydenhuollon ja sairaanhoidon järjestämisestä sekä suun terveydenhuollosta. Opiskelija voi käyttää myös oman kotikuntansa terveystalvia. Opiskelijaterveydenhuolto järjestää lakisääteiset tarkastukset sekä tarpeelliset ohjaukset erityistutkimuksiin ja -palveluiden piiriin.

Työ- ja elinkeinotoimisto (<http://www.te-palvelut.fi/te/fi/>)

TE-toimisto antaa apua ja ohjausta esim. ammatinvalinnanohjaukseen, työharjoitteluun, työnhakuvalmennukseen ja työkokeiluun liittyvissä asioissa. Oppilaitoksen osalta TE-toimistoon ohjaavat opiskelijoita tarvittaessa opinto-ohjaajat ja kuraattorit.

Kohderyhmänä alle 29-vuotiaat nuoret, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai tarvitsevat tukea tai ohjausta erilaisissa elämäntilanteissa. Nuorille tarjotaan mahdollisuus luottamukselliseen kontaktiin, jotta he voivat saada apua ongelmiinsa silloin, kun he ovat itse siihen valmiita. Nuoria ohjataan sopiviin palveluihin hakeutumisessa.

Koulutuksenjärjestäjän on luovutettava yhteystiedot nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin tai joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa (Nuorisolaki 72/2006 7C §).Novidassa on sovittu, että kuraattori välittää keskitetysti

4.3.8. Toimenpiteet opiskelijahuoltosuunnitelman seuraamiseksi

TOIMENPITEET OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAN SEURAAMISEKSI

Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä vastaa siitä, että laadukas opiskeluhoito toteutuu. Toteutuksen seurannasta ovat vastuussa yhtiöhallitus, opiskeluhoollon ohjausryhmä, opiskeluhooltoryhmä ja hyvinvointityöryhmät sekä muut opiskeluhoollon toimijat oman tehtävänsä osalta.

Seurantatietoja käsitellään ja hyödynnetään opiskeluhoollon kehittämisessä. Palautetiedon perusteella kehitetään opiskeluhoitopalvelua ja sen käytännön toteutusta. Opiskeluhoollon keskeisistä tuloksista tiedotetaan opiskelijoille, huoltajille ja opiskeluhoollon yhteistyökumppaneille.

Novidassa opiskelijoidenhyvinvointia ja opiskeluhoollon toimivuutta arvioidaan ja seurataan seuraavin mittarein ja toimenpitein:

Lakisääteisten vaatimusten täyttyminen

OHL:n määräämien toimenpiteiden, palveluiden ja vasteaikojen toteutuminen varmistetaan opiskeluhoollon ohjausryhmän, opiskeluhooltoryhmän ja hyvinvointityöryhmien sekä opiskeluhoollon työntekijöiden toimesta.

Kouluterveyskysely

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos järjestää joka toinen vuosi valtakunnallisen kouluterveyskyselyn. Novidan ensimmäisen ja toisen opiskelijat vastaavat kyselyyn. Kyselystä saadaan seurantatietoa opiskelijoiden hyvinvoinnista.

Opiskelijakyselyt

Valtakunnallinen Amispalaute-kysely kohdistetaan opiskelijoille, joiden tavoitteena on suorittaa ammatillinen pt, at tai eat tai näiden tutkintojen osa/osia, myös työhallinnon kautta hakeutuneille. Palaute kysytään kaksi kertaa 1) opintojen aloitusvaiheessa, 30 vrk kuluessa

HOKSin hyväksymisestä ja 2) opintojen päättövaiheessa: 30 vrk viimeisestä HOKSin mukaisesta näytöstä. Vastaaminen pyritään suorittamaan mieluiten vastuupettajan valvonnassa tietokonehuokassa. Amispalauteen pääkäyttäjänä toimii laatu-päällikkö. Ryhmät osallistuvat ensimmäisen opiskeluvuoden aikana ja tarvittaessa myös kuraattorien järjestämään kiusaamiseen ja ilmapiiriin painottuvaan kyselyyn.

Lukion ensimmäisen vuoden opiskelijat vastaavat vuosittain opiskelijakyselyyn, jossa kartoitetaan myös ilmapiiriin, turvallisuuteen ja opiskeluhuollon toteutukseen liittyviä asioita. Laatu-päällikkö avaa kyselyt sekä koostaa raportit ryhmittäin. Päättökysely olisi myös hyvä teettää!

Määrälliset indikaattorit

Novidassa ylläpidetään seurantatietoa liittyen läpäisyyn ja koulutuksen keskeyttämiseen. Laatu-päällikkö päivittää ja jakaa tietoa henkilökunnalle noin neljä kertaa lukuvuodessa Tiedot on jäsenelty tutkinnoittain ja toimipaikoittain sekä erityisopiskelijat omana ryhmänään.

Ryhmänohjaajan ohjauskeskustelu

Ryhmänohjaaja haastattelee ammattiopistossa opiskelijat säännöllisin väliajoin (vähintään kerran lukuvuodessa). Haastattelut alkavat ensimmäisenä vuotena tulohaastattelulla ja jatkuvat arviointi- ja palautekeskusteluihin.

Opintoalakohtaiset jaksopalaverit

Tutkintokohtaiset opiskeluhuoltoa koskevat palaverit pidetään kerran jaksossa (neljä kertaa lukukaudessa). Koulutuspäällikkö kutsuu palavereihin opettajia sekä hyvinvointityöryhmän edustajia. Palavereissa keskustellaan opintoalan opiskelijoita yleisesti koskevista asioista ja pyritään edistämään opiskelijoiden hyvinvointia opintoalalla sekä ennalta ehkäisemään ongelmien syntymistä.

Terveydellisten olojen tarkastukset

Terveydellisten olojen tarkastukset tehdään kolmen vuoden välein oppilaitoksen koulutaloissa. Tarkastuksissa kartoitetaan ongelmakohtia ja mahdollisia esiin tulevia haasteita tai puutteita suhteessa oppilaitosympäristön terveellisyyteen ja turvallisuuteen. Huomiot ja kehitettävät asiat kirjataan sekä sovitaan toimenpiteet asioiden korjaamiseksi.

Palotarkastukset

Toimipisteiden palotarkastukset toteutuvat noin kahden vuoden välein. Tarkastuksissa varmistetaan palo- ja poistumisturvallisuuteen liittyvät asiat. Huomiot ja kehitettävät asiat kirjataan sekä sovitaan toimenpiteet asioiden korjaamiseksi.

Huoltajapalaute, viranomaispalaute, henkilökuntapalaute

Oppilaitos saa myös säännöllisesti palautetta opiskelijoiden

huoltajilta, yhteistyössä toimivilta viranomaisilta ja oppilaitoksen omalta henkilökunnalta. Tätä palautetta käsitellään opiskeluhuoltoryhmässä sekä toimipisteiden hyvinvointityöryhmissä. Palautteen avulla kehitetään oppilaitoksen toimintaa sekä pyritään puuttumaan havaittuihin ongelmakohtiin.

4.4. Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä

Lukiolain (714/2018) 40 §:n 1 momentin mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Koulutuksen järjestäjän tulee suojata opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Lukiolain 30 §:n 2 momentin mukaan opiskelijan on käyttydyttävä muita kiusaamatta ja vältettävä toimintaa, joka voi vaarantaa muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä. Lukioyhteisön yhteistyö ja erilaiset pedagogiset ratkaisut luovat edellytyksiä hyvän työrauhan rakentumiselle. Lukiokoulutuksen järjestäjällä on oikeus käyttää myös lukiolain mukaisia kurinpitokeinoja.

Lukiolain 40 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä laatia ja ohjeistaa suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallitus antaa määräykset suunnitelman laatimisesta lukion opetussuunnitelman perusteissa. Suunnitelman tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä opiskelijoiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös lukion järjestyssääntöjen toteutumista.

Suunnitelman laadinnassa on otettu huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain lainmukaisia keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla oikeassa suhteessa tekoon, eikä niitä saa käyttää asiaan kuulumattomassa tarkoituksessa, kuten kostamis- tai loukkaamistarkoituksessa.

Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista on laadittu yhteistyössä lukion henkilökunnan ja opiskelijoiden kanssa. Suunnitelma läpikäydään opiskelijakunnan ja lukion henkilökunnan kanssa ja heitä kuullaan ennen sen hyväksymistä tai päivittämistä. Yhteistyö opiskelijoiden huoltajien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden tarvittavien viranomaistahojen kanssa tukee suunnitelman laatimista ja toteuttamista.

Ensisijaisesti opettajat pyrkivät aina ratkaisemaan ongelmatilanteet opiskelijoiden kanssa siten, että tässä suunnitelmassa lueteltuihin menettelytapoihin ei tarvitse turvautua. Tämä suunnitelma perustuu lukiolain lukuun 7. *Turvallinen opiskeluympäristö* (§40-§48). Suunnitelmassa opettajiin luetaan myös rehtorit. Missään tilanteissa opettaja ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Kurinpitorangeistuksista ja määräaikaisesta erottamisesta annetaan kirjallinen päätös.

1. Menettelytavat rike- ja häiriötilanteissa

Turvallisuutta vaarantava esine tai aine

Opettajalla on oikeus tarkastaa opiskelijan tavarat, jos on syytä epäillä, että hänellä on hallussaan omaa tai toisen turvallisuutta vaarantava esine tai aine ja hän ei pyynnöstä niitä luovuta. Opiskelijalle ilmoitetaan ensin tarkastuksen syy. Opettajan täytyy olla samaa sukupuolta kuin tarkastettava ja tarkastuksessa tulee olla opettajan lisäksi läsnä toinen lukion henkilökuntaan kuuluva. Opiskelija voi itse valita tarkastuksessa mukana olevan henkilökunnan jäsenen, jos tämä on saapuvilla ja tilanne ei ole vaarallinen.

Opettaja voi ottaa haltuunsa turvallisuutta vaarantavan esineen tai aineen. Opettaja ei saa puuttua opiskelijan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja yksityisyyteen enempää kuin on välttämätöntä turvallisuuden varmistamiseksi. Haltuun otetut huumausaineet, ampuma-aseet, aseosat, patruunat, ammuksot, kaasusumuttimet ja räjähteet luovutetaan aina poliisille välittömästi. Myös opiskelijalle muut laittomat esineet luovutetaan poliisille. Jos opiskelija on alaikäinen ja hänellä on oikeus esineen hallussapitoon, esineet luovutetaan huoltajalle. Jos opiskelija on täysi-ikäinen ja hänellä on oikeus esineen hallussapitoon, esineet luovutetaan opiskelijalle työpäivän päätyttyä. Haltuun otettu esine voidaan todistajan läsnä ollessa hävittää, jos esinettä ei ole noudettu kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksen annosta.

Häiritsevä tai turvallisuutta vaarantava opiskelija

Opettaja voi poistaa opetustilasta tai lukion tilaisuudesta häiritsevän tai turvallisuutta vaarantavan opiskelijan, jos tämä ei noudata määräystä poistumisesta. Jos poistettava opiskelija tekemällä vastarintaa estää poistamisen, on opettajalla oikeus käyttää tarpeellisia voimakeinoja. Voimakeinojen käyttö pitää sovitaa tilanteeseen eli voimakeinojen käyttö pidetään niin lievänä kuin vain mahdollista. Rehtori voi evätä opiskelijan opetukseen osallistumisen enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai lukiossa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Kirjallisen varoituksen antaminen tai määräajaksi erottaminen

Opiskelijalle, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus on vakava tai jos opiskelija jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa oppilaitoksesta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi. Jos opiskelija on tutkimuksen alaisena rikoksesta, häneltä voidaan tutkimuksen ajaksi pidättää oikeus opiskeluun, jos se opiskelijan tekemäksi epäiltyyn rikokseen tai siihen liittyviin seikkoihin nähden on perusteltua.

1.1. Työnjako

Opiskelijan määräämisestä poistumaan luokkahuoneesta oppitunnin jäljellä olevaksi ajaksi ja opiskelijan määräämisestä poistumaan muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, päättää oppituntia tai muuta opetustilaisuutta pitävä opettaja. Oppilaitoksen järjestämästä muusta tilaisuudesta

poistumaan määräämisestä päättää myös rehtori tai opettaja. Opetuksen epämisestä päättää rehtori.

1.2. Asioiden selvittämismvastuut sekä kuulemis- ja kirjaamisenenettelyt

Turvallisuutta vaarantava esine tai aine

Wilmaan merkitään tuntimerkintänä, jos opettaja ottaa haltuunsa opiskelijalta turvallisuutta vaarantavan esineen. Asiasta kirjoitetaan Wilma-viesti huoltajalle, ryhmänohjaajalle ja rehtorille. Jos opiskelijalta löytyi huumausaineita, ampuma-ase, aseosa, patruunoita, ammuksia, kaasusumutin tai räjähdettä, otetaan yhteys viranomaisiin välittömästi. Kaikki nämä ilmoitukset tekee se opettaja, joka ottaa haltuun esineen. Jos haltuunoton aikana opettaja joutui käyttämään voimakeinoja, opettaja ilmoittaa rehtorille käytetyt voimakeinot.

Häiritsevä tai turvallisuutta vaarantava opiskelija

Wilmaan merkitään tuntimerkintänä, jos opettaja poistaa opetustilasta tai lukion tilaisuudesta häiritsevän tai turvallisuutta vaarantavan opiskelijan. Ilmoitukset tekee se opettaja, joka poisti opiskelijan opetustilasta tai lukion tilaisuudesta. Jos poistamisen aikana opettaja joutui käyttämään voimakeinoja, opettaja ilmoittaa rehtorille käytetyt voimakeinot. Rehtori kirjaa sekä ilmoittaa huoltajille ja tarvittaessa viranomaisille, jos opiskelijalta evätään oikeus osallistua opetukseen.

Kirjallisen varoituksen antaminen tai määrääjäksi erottaminen

Ennen varoituksen antamista tai määrääjäksi erottamista pitää opiskelijaa kuulla asian suhteen ja antaa huoltajalle mahdollisuus tulla kuulluksi. Näiden toimenpiteiden tekemisestä pitää sen jälkeen ilmoittaa huoltajalle ja ottaa tarvittaessa yhteys viranomaisiin. Kaikki edellä mainitut toimenpiteet ja ilmoitukset tekee rehtori.

2. Periaatteet hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattamiseen kurinpitokeinoja käytettäessä

Kurinpitokeinojen käyttämistä ohjaavat Suomen perustuslaissa (11.6.1999/731) ja hallintolaissa (6.6.2003/434) säädetyt hallinnon oikeusperiaatteet. Kurinpitokeinoja käytettäessä kiinnitetään huomiota lukion tasa-arvosuunnitelman ja yhdenvertaisuussuunnitelman noudattamiseen.

Yhdenvertaisuusperiaate velvoittaa opiskelijoiden tasapuoliseen kohteluun, johdonmukaisuuteen ja syrjimättömyyteen. Tarkoitussidonnaisuuden periaatteen mukaan kurinpitokeinoja voi käyttää ainoastaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Objektiviteettiperiaate edellyttää, että rankaiseminen perustuu asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Suhteellisuusperiaatteen mukaan kurinpitotoimien on oltava oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden ja ankaruudeltaan oikeassa suhteessa perusteena olevan teon moitittavuuteen nähden. Luottamuksensuojaperiaate on ennen muuta yksilön suojaa julkista valtaa vastaan ja antaa yksityiselle oikeuden luottaa viranomaisen toiminnan oikeellisuuteen ja virheettömyyteen. (Onko nämä tarpeen erikseen esitellä?)

3. Henkilökunnan perehdyttäminen ja osaamisen varmistaminen kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä

Henkilökunnan perehdyttäminen tapahtuu käytännössä opettajainkokouksissa ja erikseen niin sovittaessa VESO-päivinä. Tämä suunnitelma käydään kaikkien opettajien kanssa yksityiskohtaisesti läpi opettajainkokouksessa. Perehdytykseen kuuluu Loimaan lukion käytäntöjen ja sääntöjen läpikäyminen lukuvuoden alussa. Tämä suunnitelma lisätään myös uusien opettajien perehdytysmateriaaliin.

4. Suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpitokeinoista tiedottaminen eri tahoille

Tästä suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja muista opiskeluun liittyvistä asioista tiedotetaan huoltajille vanhempainilloissa ja opiskelijoille ryhmänohjaustuokioilla vuosittain lukuvuoden alussa. Rehtori huolehtii ryhmänohjaajien tiedottamisesta. Lisäksi suunnitelma ja lukion järjestyssäännöt löytyvät osana lukion opetussuunnitelmaa lukion kotisivulla.

5. Yhteistyö eri viranomaistahojen ja huoltajien kanssa

Lukion henkilökunta on tarvittaessa yhteydessä viranomaisten ja huoltajien kanssa edellä mainittujen periaatteiden ja opiskeluhuoltosuunnitelman mukaisesti.

6. Menettelytavat suunnitelman seurantaan sekä sen toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten

Yhteisöllinen opiskelijahuoltoryhmä seuraa koulun kurinpidollisia toimia ja tekee kehittämis ehdotuksia seurannan perusteella. Kurinpitosuunnitelman toteutumista ja vaikuttavuutta arvioidaan myös vuosittaisen kouluviihtyvyysskyselyn kautta. Kyselyn tulokset käsitellään lukion henkilökunnan kesken.

4.5. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä

Kaikkien opiskelijoiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Opiskelijan kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan lukio-opetuksessa huomioon. Jokaisen opiskelijan kieli- ja kulttuuri-identiteettejä tuetaan monipuolisesti. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan perustuslain mukaista oikeutta jokaisen omaan kieleen ja kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa.

Tavoitteena on ohjata kaikkia opiskelijoita arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä edistää kaksi- ja monikielisyttä ja siten vahvistaa jokaisen opiskelijan kielellistä tietoisuutta ja metakielellisiä taitoja. Lukio-opiskeluun voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita.

Novidan lukion opetuskieli on suomi.

Monikieliset opiskelijat

Muiden monikielisten opiskelijoiden opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden ja Novidan lukion opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita ja periaatteita huomioiden opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat, kuten suomen/ruotsin kielen taito, äidinkieli, suomalaisen lukiokoulutuksen ja opiskelukulttuurin tuntemus sekä aikaisempi koulunkäynti. Opetus ja opiskelu lukiossa tukevat opiskelijan opetuskielen hallintaa, monikielistä identiteettiä, oman kieli- ja kulttuuritaustan arvostusta sekä kasvua kulttuurisesti monimuotoisen yhteiskunnan aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Opiskelijalle, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen tai ruotsin kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen kielen taito ei anna riittäviä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus toteutetaan integroiden siten, että opiskelijat ovat äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tunneilla mutta heidän suorituksensa arvioidaan suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti.

Opiskelijoita informoidaan heidän opiskelumahdollisuuksistaan ja tukijärjestelyistä lukiossa sekä heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Jos opiskelija on suorittanut lukiokoulutuksen opintoja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävässä lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, ne voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin.

5. Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi

5.1. Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Opiskelijan arvioinnilla ohjataan ja kannustetaan opiskelua sekä kehitetään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijalle saatetaan tiedoksi arvioinnissa käytettävät arviointiperusteet ja miten niitä sovelletaan häneen. Opiskelijalle annetaan lukio-opintojen aikana mahdollisuus itsearviointiin.

Arviointi on aina sidoksissa tavoitteisiin ja kulloiseenkin tilanteeseen. Lukiokoulutuksessa arvioinnilla on kaksi keskeistä tehtävää:

1. Oppimisen tukeminen ja ohjaaminen. Tätä tehtävää toteuttaa opintojakson aikana annettava palaute, formatiivinen arviointi. Palautteella kuvataan opiskelijan edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Se on tärkeä osa

opiskelijan ja opettajan vuorovaikutusta. Opintojakson aikainen palaute sekä lukio-opintojen aikainen, opettajan tuella tehty itsearviointi ja vertaisarviointi auttavat opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään niin, että oppimiselle asetetut tavoitteet voivat toteutua.

2. Osaamiselle ja oppimiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen näkyväksi tekeminen. Tätä tehtävää toteuttaa osaamisen ja opitun arviointi, summatiivinen arviointi. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan.

Sekä formatiiviseen että summatiiviseen arviointiin kuuluu opiskelijan työskentelyn arviointi, joka perustuu oppiaineiden kuvauksissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen.

Arviointi on monipuolista ja tarkoituksenmukaisin menetelmin toteutettua. Opiskelijalla on opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Arviointilla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti.

Yleisten arviointiperusteiden lisäksi kunkin opintojakson tavoitteet ja arviointiperusteet selvitetään opiskelijalle opintojakson alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa ja tuetaan heidän opintojensa suunnittelua. Opiskelijalle kerrotaan, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen edistymistään arvioidaan. Arviointiperusteilla parannetaan arviointin läpinäkyvyyttä.

Novidan lukiossa arviointi annetaan pääsääntöisesti jaksojen vaihtuessa tai kun opintojakso on päättynyt ja suoritukset on arvioitu.

Jos aineryhmissä on useita saman aineen opettajia, on opettajien suotavaa keskustella oppiaineen arviointin periaatteista keskenään. Opettajainkokouksissa voidaan käydä keskustelua arviointin periaatteista laajemmin ja oppiainerajat ylittäen.

5.2. Opintojakson arviointi

Opiskelijan oppimista arvioidaan opintojakson aikana antamalla hänelle arviointipalautetta opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Oppimista tukevaa palautetta annetaan riittävän aikaisessa vaiheessa opintojaksoa, jotta opiskelijalla on mahdollisuus kehittää sen perusteella opiskeluaan ja työskentelyään.

Opiskelijan opintosuorituksista annetaan arvosana tai suoritusmerkintä opintojakson päätyttyä. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana. Jos kyse on usean oppiaineen yhteisestä opintojaksosta, arvosanat annetaan oppiaineittain. Arvosanat perustuvat monipuoliseen oppimisen, osaamisen ja opitun näyttöön opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Arviointin kohteina

ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Oppimisen tuen tarpeet, kuten sairaudesta tai vammasta johtuvat haasteet, lukemisen tai kirjoittamisen erityisvaikeus, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, otetaan arvioinnissa huomioon siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisiin tapoihin osoittaa osaamisensa.

5.2.1. Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät

Numeroin annettavassa arvostelussa käytetään asteikkoa 4-10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4. Opintojakso tai oppiaine, jota ei arvostella numeroin, arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi.

Opiskelija saa arvosanan opintojaksoihin sisältyvistä opinnoista. Opintojaksoihin sisältyvistä pakollisista opinnoista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista annetaan numeroarvosanat lukuun ottamatta opinto-ohjauksen opintojaksoja, joista annetaan suoritusmerkintä (S = suoritettu, H = hylätty). Koulun omista valinnaiset opinnot arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi.

Arvosanaa voidaan täydentää ja täsmentää kirjallisesti annetulla sanallisella arvioinnilla tai arviointikeskustelussa annetulla palautteella.

Kesken olevan opintojakso merkitään kirjaimella K.

Opiskelija saa korottaa opintojaksolla saamaansa hylättyä arvosanaa yhden kerran uusintakoe kerralla ilman aikarajoitusta.

Hyväksytyin opintojakson arvosanan korottamista voi yrittää yhden kerran jos arvosana poikkeaa merkittävästi muista saman oppiaineen opintojaksojen arvosanoista. Korottamiseen myöntää luvan lukion rehtori hakemuksen perusteella.

Lopulliseksi arvosanaksi tulee eri uusimiskertojen arvosanoista paras.

5.2.2. Itsenäisesti suoritettavat opinnot

Opiskelijoilta ei edellytetä itsenäisiä suorituksia. Laajojen opintojen vuoksi opiskelija voi joutua suorittamaan opintojaksoja itsenäisesti. Itsenäisesti suoritettavaksi voi anoa opintojaksoja, jotka eivät mahdu työjärjestykseen tai niitä ei järjestetä vähäisten valintojen takia. Edellisten lisäksi voidaan myöntää oikeus itsenäiseen kurssisuoritukseen myös muista painavista syistä (esim. kevään ylioppilaskirjoitukset) jos itsenäinen suoritus selvästi tukee muuta opiskelua.

Koulun omia opintojaksoja ei pääsääntöisesti voi suorittaa itsenäisesti, poikkeuksena sellaiset opinnot, joita edellytetään lukiodiplomien suorittamiseksi.

Itsenäisesti opiskellun opintojakson opinnoista edellytetään hyväksytty arvosana.

Jos opintojaksoa ei ole ollut tarjolla tai työjärjestys on täysi ja siksi anotaan itsenäistä opintojakson suoritusta, sovitaan siitä opettajan ja opinto-ohjaajan kanssa. Muiden syiden takia anottavat suoritukset anotaan suoraan lukion rehtorilta. Oikeuden itsenäiseen opintosuoritukseen myöntää kaikissa tapauksissa lukion rehtori.

5.2.3. Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella.

Toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen käytöstä tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä määrätään erikseen kyseisiä oppiaineita koskevissa luvuissa lukion opetussuunnitelman perusteissa. Todistus valinnaisiin opintoihin kuuluvasta suullisen kielitaidon kokeesta annetaan päättötodistuksen liitteenä.

5.2.4. Opinnoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa

Opetus- ja ohjaushenkilöstö seuraa opiskelijan opintojen etenemistä. Jaksojen ja opintojakson päätteeksi ryhmänohjaaja käy läpi ryhmänsä opiskelijoiden suoritukset ja jos opinnot eivät näytä edenneen suunnitelman mukaisesti, ottaa hän asian esille opiskelijan kanssa. Tarvittaessa asia viedään eteenpäin oppilashuoltohenkilöstön tietoon.

Opinto-ohjauksella on keskeinen rooli opiskelijan opintojen seuraamisessa. Opinto-ohjaus tukee ja neuvoo opiskelijaa kurssivalintojen tekemisessä seuraavalle vuodelle sekä varmistaa, että opintojen etenemisen edellyttämät valinnat on tehty.

Huoltajat seuraavat opiskelijan opintojen etenemistä Wilman huoltajaprofiilin kautta.

5.2.5. Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen

Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava toisessa [lukio]lain mukaista koulutusta antavassa oppilaitoksessa suoritettut 11 §:ssä tarkoitetut opinnot hyväksi lukemalla ne osaksi lukiokoulutuksen oppimäärää. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Opiskelijan osaamisen tunnustamisessa noudatetaan, mitä 37 ja 38 §:ssä säädetään opiskelijan arvioinnista ja siitä päättämisestä. Tarvittaessa osaaminen on osoitettava koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään sitä erikseen pyydettyäessä

ennen opintojen tai hyväksi luettavaa osaamista koskevan opintokokonaisuuden alkamista.

Sen lisäksi tulee opintojen hyväksi lukemisella ja muutoin hankitun osaamisen tunnustamisella välttää opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentää opiskeluaikaa.

Opiskelija osoittaa lukion rehtorille hakemuksen muualla suorittamiensa opintojen tai muutoin hankkimansa osaamisen tunnustamiseksi. Opiskelijan tulee esittää luotettava selvitys opinnoistaan tai osaamisestaan. Tunnustamista varten lukio voi pyytää opiskelijaa täydentämään näyttöään suhteessa lukiokoulutuksen tavoitteisiin. Lukion rehtori varmistaa, että muualla suoritettujen opintojen sisällöt ja laajuus tai muutoin hankittu osaaminen vastaavat lukio-opetuksen tavoitteita. Opiskelijalle annetaan tietoa osaamisen tunnustamisen käytännöistä opinto-ohjauksen yhteydessä.

Muualla suoritettuja opintoja tai muutoin hankittua osaamista voidaan lukea hyväksi vahvistamalla ne osaksi lukion oppimäärää. Mikäli opinnot tai muutoin hankittu osaaminen luetaan hyväksi lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan numerolla arvioitaviin opintoihin, tulee opinnoista antaa numeroarvosana. Arvosanan määrittelyn tueksi voidaan edellyttää opiskelijalta lisänäyttöä. Muualla hankitun osaamisen arvioinnissa menetellään, kuten lukion opetussuunnitelman perusteissa ja Novidan lukion opetussuunnitelmassa opintojaksojen ja oppimäärän arvioinnista määrätään.

Luettaessa opiskelijalle hyväksi opintoja muista oppilaitoksista pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamassa arvioinnissa. Jos kyseessä ovat paikallisessa opetussuunnitelmassa numeroin arvioitavat opinnot, arvosanat muutetaan lukion arvosana-asteikolle seuraavan vastaavuusasteikon mukaisesti:

asteikko 1-5	lukioasteikko	asteikko 1-3
1 (tyytyttävä)	5 (välttävä)	1
2 (tyytyttävä)	6 (kohtalainen)	1
3 (hyvä)	7 (tyytyttävä)	2
4 (hyvä)	8 (hyvä)	2
5 (kiitettävä)	9 (kiitettävä), 10 (erinomainen)	3

Tapauksissa, joissa lukio ei voi päätellä, kumpaa lukion arvosanaa toisessa oppilaitoksessa suoritettut opinnot vastaavat, ylempää vai alempaa, on vastaavuus määriteltävä opiskelijan eduksi. Ulkomailla suoritettujen opintojen hyväksi lukemisessa ja osaamisen tunnustamisessa noudatetaan samoja periaatteita kuin kotimaassa suoritetuissa opinnoissa.

Opiskelijalla voi olla päättötodistuksessaan oppiaineesta vain yhden laajuinen oppimäärä. Opiskelijan siirtyessä oppiaineen pitkistä oppimäärästä lyhyempään hänen suorittamansa pitkän oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Pitkän oppimäärän opintojen arvosanat siirtyvät suoraan lyhyen oppimäärän opintojen

arvosanoiksi, jollei opiskelija anna korkeampaan arvosanaan oikeuttavaa lisänäyttöä. Jos opiskelija pyytää, tulee hänelle järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytysti suoritettut opinnot tai opintojen osat voivat olla lyhyen oppimäärän valinnaisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Opiskelijan siirtyessä kesken oppimäärän lyhyemmästä pidempään oppimäärään menetellään edellä olevien periaatteiden mukaisesti. Tällöin voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös jo suoritettujen opintojen arvosanat harkitaan uudelleen.

Jos opiskelijan äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääränä on suomi toisena kielenä ja kirjallisuus (jäljempänä S2-oppimäärä), häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä S2-oppimäärän mukaista opetusta tai onko lukio voinut tarjota vain osan S2-oppimäärän opintojaksoista. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti suoritettut opinnot luetaan hyväksi täysimääräisesti S2-oppimäärän opintoihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy S2-opintojen arvosanaksi. S2-opinnot korvaavat suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opinnot siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Opiskelijalla voi olla todistuksessaan arvosana vain joko suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärästä tai suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärästä, mutta ei molemmista.

5.2.6.Laaja-alaisen osaamisen arviointi

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Osa-alueet ovat 1) hyvinvointiosaaminen, 2) vuorovaikutusosaaminen, 3) monitieteinen ja luova osaaminen, 4) yhteiskunnallinen osaaminen, 5) eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä 6) globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa on kuvattu kaikissa oppiaineissa, miten laaja-alaisen osaamisen osa-alueet sisältyvät oppiaineen opintoihin. Ne on otettu huomioon myös oppiaineiden tavoitteissa. Opintojaksojen kuvauksissa määritellään, miten laaja-alaisen osaamisen tavoitteita ja osa-alueita toteutetaan eri opintojaksoissa. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana kunkin opintojakson formatiivista ja summatiivista arviointia.

5.3.Oppiaineen oppimäärän arviointi

Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman mukaisesti opiskelemista opinnoista. Opiskelijan opintosuunnitelma tarkentuu lukio-opintojen aikana. Sen laatiminen ja seuranta ohjaavat opiskelijaa tarkoituksenmukaisiin ja tavoitteellisiin opintojaksojen valintoihin. Samassa oppiaineessa eri opiskelijoilla voi olla erilaiset oppimäärät.

Eri oppiaineiden pakolliset ja valtakunnalliset valinnaiset opinnot on kuvattu lukion opetussuunnitelman perusteissa. Matematiikan yhteinen moduuli luetaan opiskelijan valitsemaan matematiikan oppimäärään. Jälkikäteen ei voi poistaa opiskelijan opiskelemissa pakollisia opintoja eikä hyväksytysti suoritettuja valtakunnallisia valinnaisia opintoja.

Muiden valinnaisten opintojen ja temaattisten opintojen mahdollisesta kuulumisesta jonkin oppiaineen oppimäärään määrätään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niistä luetaan oppiaineen oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Saadakseen oppiaineen oppimäärän hyväksytysti suoritetuksi opiskelijan on suoritettava pääosa oppiaineen opinnoista hyväksytysti. Hylättyjä arvosanoja saa olla pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa enintään seuraavasti:

Opiskelijan opiskelemia pakollisia ja valinnaisia opintoja,	joista voi olla hylättyjä opintoja enintään
2-5 opintopistettä	0 opintopistettä
6-11 opintopistettä	2 opintopistettä
12-17 opintopistettä	4 opintopistettä
18 opintopistettä tai enemmän	6 opintopistettä

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen arvosanojen opintopisteiden mukaan painotettuna aritmeettisena keskiarvona.

Mikäli opiskelija osoittaa erillisessä kuulustelussa suurempaa kypsyyttä ja parempaa oppiaineen hallintaa kuin opintojaksojen arvosanoista määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, tulee arvosanaa korottaa. Lisäksi arvosanaa voidaan korottaa, jos opiskelijan arvioinnista vastaavat päättävät, että opiskelijan tiedot ja taidot ovat hänen antamiensa näyttöjen perusteella oppiaineen päättövaiheessa opintojaksojen arvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

Pakollisten oppiaineiden ja valinnaisten vieraiden kielten oppimääristä annetaan numeroarvosana. Opinto-ohjauksesta annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain kaksi opintopistettä, sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää korkeintaan neljä opintopistettä.

5.4. Lukion oppimäärän suoritus

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät hyväksytysti ja lukio-opintojen vähimmäismäärä 150 opintopistettä täyttyy. Lukion oppimäärän tulee sisältää vähintään 20 opintopistettä valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muista kuin pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Opiskelijan opiskelu voidaan opiskelijan hakemuksesta tai suostumuksella järjestää osittain toisin kuin [lukio]laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos:

1. opiskelijalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan lukiokoulutuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot;

2. lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaminen olisi opiskelijalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta;
3. se on perusteltua opiskelijan sairauteen, vammaan tai muuhun terveydentilaan liittyvistä syistä.

Jos opiskelijan opiskelu järjestetään toisin kuin lainsäädännön nojalla määrätään, säädetyn opintopisteiden vähimmäismäärän 150 on joka tapauksessa täytyttävä.

5.5. Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus

Opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Opiskelija voi pyytää rehtorilta opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. Opiskelija saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista siten kuin hallintolaissa säädetään. Otettuaan oikaisuvaatimuksen tutkittavakseen aluehallintovirasto voi muuttaa hallintopäätöstä, kumota päätöksen, hylätä oikaisuvaatimuksen tai palauttaa asian rehtorille uudelleen käsiteltäväksi. (Lukiolaki 714/2018, 53 §.)

Opiskelijoille tiedotetaan arvioinnin uusimis- ja oikaisumahdollisuudesta opinto-ohjauksen yhteydessä.

Lukiolaissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jos päätös koskee:

1. opiskelijaksi ottamista
2. 23 §:n 2 momentissa tarkoitettua lisäajan myöntämistä tai 24 §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden päättymistä
3. suoritettujen opintojen hyväksi lukemista
4. opiskelun poikkeavaa järjestämistä
5. oikeutta saada uskonnon tai elämäkatsomustiedon opetusta. (Lukiolaki 714/2018, 49 §.)

Lukiolain 49 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. (Lukiolaki 714/2018, 50 § 2 mom.)

Jollei [lukio]laissa toisin säädetä, hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. (Lukiolaki 714/2018, 52 §.)

Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 49 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva valitus, ja aluehallintoviraston päätökseen, jolla on ratkaistu 53 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva oikaisuvaatimus, ei saa hakea muutosta valittamalla. (Lukiolaki 714/2018, 54 § 2 mom.)

5.6. Todistukset ja niihin merkittävät tiedot

Novidan lukiossa käytetään seuraavia todistuksia:

1. Lukion päättötodistus annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut lukion koko oppimäärän. Lisäksi päättötodistuksen liitteenä annetaan erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta.
2. Todistus oppimäärän suorittamisesta annetaan, kun opiskelija on suorittanut yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän.
3. Todistus lukiosta eroamisesta (erotodistus) annetaan opiskelijalle, joka eroaa lukiosta ennen lukion koko oppimäärän suorittamista.

Lukion todistusten tulee sisältää seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- suoritettut opinnot
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko
- selvitys kielten oppimäärästä

S2= äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä

A = perusopetuksen vuosiluokilla 1-6 alkaneen A-kielen oppimäärä

B1 = perusopetuksessa alkaneen B1-kielen oppimäärä

B2 = perusopetuksessa alkaneen valinnaisen B2-kielen oppimäärä

B3 = lukiossa alkaneen valinnaisen B3-kielen oppimäärä

ÄO/M = äidinkielenomainen oppimäärä toisessa kotimaisessa kielessä (ruotsi/suomi)

- merkintä, että todistus on Opetushallituksen päättämien lukion opetussuunnitelman perusteiden 2019 mukainen.

Lukion päättötodistukseen merkitään: "Lukion oppimäärä sijoittuu tasolle neljä kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä."

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon arvosana merkitään todistuksissa merkinnällä "uskonto/ elämäkatsomustieto" erittelemättä, mihin opetukseen opiskelija on osallistunut.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus merkitään todistuksessa Äidinkieli ja kirjallisuus -kohtaan.

Lukion päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta merkitään opiskelijan opiskelemat oppiaineet, niissä suoritettujen opintopisteiden määrä sekä kunkin oppiaineen arvosana sanallisesti ja numeroin (esimerkiksi kiitettävä 9) tai merkintä oppiaineen hyväksytystä suorittamisesta (suoritettu S).

Temaattiset opinnot merkitään suoritusmerkinnällä. Temaattisten opintojen opintojaksojen nimet eritellään liitteeseen.

Päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta kuuluu myös kohta Lisätietoja. Tähän kohtaan merkitään päättötodistuksen liitteenä annettavat ja sitä täydentävät todistukset lukio-opintoihin liittyvistä näytöistä, kuten suoritettut lukiodiplomit, suullisen kielitaidon kokeet sekä erittely temaattisista opinnoista ja sellaisista muista lukion oppimäärään kuuluneista opinnoista, jotka eivät sisälly oppiaineiden oppimääriin.

Mikäli opiskelija on opiskellut yli puolet oppiaineen oppimäärän opinnoista muulla kuin koulun varsinaisella opetuskielellä, tulee siitä tehdä merkintä todistuksen lisätietoihin.

Lukion erotodistukseen merkitään oppiaineet, niissä suoritettut opinnot ja opintopistemäärät sekä muut opiskelijan suorittamat lukio-opinnot ja niistä saadut arvosanat joko numeroina tai suoritusmerkintänä (S = suoritettu, H = hylätty).

Lukiossa pidetään opiskelijan opinnoista rekisteriä, josta ilmenevät suoritettut opinnot ja niiden arvosanat.

Lukion koko oppimäärän suorittamisesta ei anneta yhteistä arvosanaa oppiaineiden arvosanojen keskiarvona eikä muullakaan tavalla.

Todistukseen merkitään opiskelijan suorittamien opintojen määrä opintopisteinä. Kokonaismäärään lasketaan hylättyjä opintoja vain pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa.

Todistus suullisen kielitaidon kokeesta ja lukiodiplomitodistus annetaan lukion päättötodistuksen liitteinä.

Suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annettavaan todistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- kokeessa suoritettu kieli ja sen oppimäärä sekä kokeesta saatu arvosana
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

Lukiodiplomitodistus on lukion päättötodistuksen liite, ja se merkitään Lisätietoja-kohtaan. Lukiodiplomitodistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus

- oppiaine tai vastaava, jonka lukiodiplomitodistuksesta on kyse
- arvosana
- lukiodiplomiaineessa suoritettujen opintojen opintopisteiden määrä mukaan lukien lukiodiplomiopintojakso
- paikkakunta, todistuksen päivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

5.7. Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat

- Opintojaksoittain päätettäviä asioita: opintojakson tavoitteet, keskeiset sisällöt, laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden ja osa-alueiden toteutuminen opintojaksossa ja opintojakson arviointi
- Novidan lukiossa arvioinnissa pyritään kannustavuuteen, toisaalta arvioinnin tarkoitus on antaa opiskelijalle itselleen tietoa siitä miten hänen osaamisensa on lisääntynyt.
- Opintojaksojen arvioinnit annetaan kunkin opintojakson päätteeksi. Opintojakson arvioinnista vastaa sitä opettanut opettaja tai opettajat.
- Arviointiin liittyvistä yhteisistä periaatteista ja käytänteiden toimivuudesta keskustellaan säännöllisesti opettajainkokouksissa
- Kesken oleva opintojakso arvioidaan Primuksessa kirjaimella K. Suorituksen opintojaksosta saa kun on tehnyt puuttuvat suoritukset.
- Hyväksytyt arvosanoja voi uusia yhden kerran ja uusimiseen anotaan rehtorilta lupa
- Todistus pohjina käytetään Primuksen tulostuseditorin tarjoamia valmiita pohjia

6. Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt

6.1. Opetuksen yleiset tavoitteet

Lukiokoulutuksessa opiskelijalla on mahdollisuus kasvaa sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi, hankkia muuttuvan toimintaympäristön edellyttämiä tietoja ja taitoja sekä kartuttaa jatkuvan oppimisen taitoja. Tavoitteet korostavat laaja-alaisen yleissivistyksen ja kokonaisuuksien ymmärtämisen merkitystä sekä kannustavat eettisesti vastuulliseen ja aktiiviseen toimijuuteen osana paikallista, kansallista, eurooppalaista ja globaalia yhteisöä.

Lukio-opetus lujittaa opiskelijan identiteettiä ja ohjaa oman ainutlaatuisuuden ymmärtämiseen ja arvostamiseen. Sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuden ymmärtäminen luo edellytyksiä sukupuolitietoiselle opetukselle.

Lukio-opetus vahvistaa opiskelijan ymmärrystä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristön tilaan ja ohjaa häntä toimimaan kestävästi elämäntavan hyväksi tavoitteellisesti, tietoperustaisesti ja monipuolisessa yhteistyössä. Opetus kannustaa opiskelijaa tunnistamaan ja käsittelemään eettisiä kysymyksiä, ristiriitoja ja jännitteitä monista näkökulmista. Se rohkaisee opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan

nykyistä oikeudenmukaisemman, kestävämmän ja ihmisoikeuksia paremmin kunnioittavan yhteiskunnan ja maailman puolesta.

Lukioaikana opiskelija saa monipuolisia kokemuksia uuden tiedon ja osaamisen rakentamisesta laaja-alaisesti ja oppiainerajat ylittäen. Opiskelija kehittää tiedonhankinta- ja soveltamistaitojaan sekä ongelmanratkaisutaitojaan. Hän saa kokemuksia tutkivasta oppimisesta sekä osallisuudesta tieteen ja tutkimuksen tekoon. Opetus vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa niin, että hän ymmärtää tieteen- ja taiteenaloille ominaista kieltä sekä motivoituu erilaisten tekstien tutkimisesta, tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija tottuu arvioimaan tekstien ja tiedon luotettavuutta. Lukio-opetuksessa arvostetaan ja tuodaan näkyväksi kieliä monipuolisesti. Opiskelija oppii toimimaan sekä molemmilla kotimaisilla kielillä että koko kielivaroaan käyttäen. Opetus ohjaa opiskelijaa syventämään ymmärrystään tieto- ja viestintäteknologiasta sekä käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja turvallisesti niin itsenäisessä kuin yhteisöllisessä työskentelyssä.

Lukio-opetus rakentaa yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja hyvinvointia vahvistamalla vuorovaikutus-, yhteistyö- ja ilmaisutaitoja. Opiskelussa saadaan kokemuksia tavoitteellisesta toiminnasta ja vertaisoppimisesta tiimeissä ja projekteissa. Lukio-opetus kannustaa opiskelijoita eri taiteenaloille ominaiseen ilmaisuun ja toimintaan sekä taide- ja kulttuurielämään osallistumiseen. Fyysinen aktiivisuus ja terveelliset elämäntavat ymmärretään terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksiksi.

Lukioaikana opiskelijan oppimaan oppimisen taidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Opiskelija oppii tuntemaan vahvuuksiaan ja kehittymistarpeitaan oppijana sekä luottamaan mahdollisuuksiinsa oppia. Opiskelija ymmärtää sitoutumisen merkityksen oppimiselleen, mikä vahvistaa hänen itseohjautuvuuttaan. Lukio-opetus auttaa opiskelijaa tunnistamaan hänelle sopivia opiskelustrategioita ja kehittymään niissä taitavaksi. Lukioaikana opiskelijalle muodostuu vankka jatkuvan ja uudistuvan oppimisen taito ja tahto.

Opetus antaa opiskelijalle koulutusmahdollisuuksista, yhteiskunnasta ja työelämästä tietoja ja kokemuksia, joiden avulla hän osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan, jatkokoulutustaan ja tulevaa työelämää kotimaassa ja kansainvälisesti. Opetus vahvistaa opiskelijoiden yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia mahdollisuuksia kehittää osaamistaan sekä tehdä opiskeluaikaisia ja tulevaisuutta koskevia valintoja.

6.2. Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella on lukiokoulutusta eheyttävä tehtävä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat lukion oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Laaja-alaisen osaamisen kokonaisuus on kuvattu alla olevassa kuviossa.

Laaja-alainen osaaminen lukiossa

#LOPS2021

Tavoitteina

- hyvä yleissivistys
- kestävän tulevaisuuden rakentaminen
- vahvat jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiudet

Lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvatut oppiaineiden oppimäärät muodostavat lukiokoulutuksessa saavutettavan osaamisen perustan. Lukiokoulutuksen tehtävän mukainen yleissivistys rakentuu oppiaineissa määritellystä tiedonalakohtaisesta osaamisesta, jota laaja-alainen osaaminen tukee ja syventää.

Laaja-alainen osaaminen käsittää opiskelijan hyvään yleissivistykseen ja hyväksi ihmiseksi kasvamiseen, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen sekä jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksiin tarvittavien tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostaman kokonaisuuden.

Lukiokoulutuksen arvoperusta, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan laaja-alaisen osaamisen kehittymiselle. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden tavoitteisiin pyritään kaikissa lukio-opinnoissa. Kukin oppiaine lähestyy laaja-alaista osaamista oman tiedon- ja tieteenalansa lähtökohdista. Laaja-alainen osaaminen on keskeinen osa sekä oppiainekohtaisia että oppiaineita yhdistäviä opintoja.

Laaja-alaista osaamista kehittävässä opinnoissa opiskelija syventää osaamistaan tarkastelemalla monitahoisia kulttuurisia ja yhteiskunnallisia ilmiöitä sekä niiden yhteyksiä ja keskinäisriippuvuuksia. Opiskelija oppii soveltamaan aiemmin oppimaansa sekä hakemaan, tulkitsemaan, arvottamaan, jakamaan ja tuottamaan tietoa eri muodoissa, ympäristöissä ja erilaisissa yhteisöissä sekä erilaisten välineiden avulla. Kehittyvä laaja-alainen osaaminen tukee opiskelijoiden kriittisen ajattelun, yhteistyötaitojen, luovan ongelmanratkaisun, oppimaan oppimisen ja elinikäisen oppimisen taitojen kehittymistä.

Edellä esitetyn kuvion mukaisesti kaikille lukioille yhteisiä laaja-alaisen osaamisen osa-alueita on kuusi. Ne muodostavat toisiaan täydentävän ja yhdistävän kokonaisuuden. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ovat

- hyvinvointiosaaminen

- vuorovaikutusosaaminen
- monitieteinen ja luova osaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Kaikkia osa-alueita opiskeltaessa on tarkoitus, että opiskelija

- havainnoi ja analysoi nykyajan ilmiöitä ja toimintaympäristöjä sekä oppii etsimään hyvän tulevaisuuden rakentamisen elementtejä
- osaa esittää perusteltuja käsityksiä toivottavista muutoksista ja rohkaistuu toimimaan eettisesti kestävien ratkaisujen puolesta sekä oman arjen että yhteiskunnan tasolla
- saa mahdollisuuksia oman mukavuusalueen haastamiseen, osaamisen jakamiseen ja vertaisoppimiseen sekä ratkaisujen yhdessä ideointiin ja tuottamiseen.

Laaja-alaista osaamista täydennetään ja konkretisoidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa kunkin oppiaineen kohdalla sekä jokaisen opintojakson kuvauksessa. Laaja-alainen osaaminen otetaan huomioon lukion toimintakulttuurissa. Sen toteutusta täydennetään opetussuunnitelmaan sisällytettävissä korkeakouluopintoihin ja työelämään tutustumisen sekä kansainvälisen osaamisen järjestelyjen kuvauksissa. Temaattisten opintojen sisältöjä voidaan valita laaja-alaisen osaamisen osa-alueista.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden yksityiskohtaisemmat tavoitteet ovat seuraavat. Osa-alueet ja niiden tavoitteet etenevät yksilöllisestä näkökulmasta laajempiin yhteyksiin.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija rakentaa identiteettiään tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan sekä syventämällä osaamistaan lisääntyvän itsetuntemuksen pohjalta. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan epävarmuuden sietokykyä, sinnikkyyttä ja luottamusta tulevaisuuteen.

Opiskelija ymmärtää terveyden ja terveellisten elämäntapojen merkityksen sekä vaalii fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyään ja hyvinvointiaan. Opiskelija omaksuu hyvinvointiaan tukevia ja iloa tuottavia toimintatapoja sekä tunnistaa niitä edistäviä yhteisöjä. Riittävä fyysinen aktiivisuus, uni, opiskelupäivän aikaiset tauot ja terveellinen ravinto tukevat oppimista sekä opiskelijan jaksamista ja palautumista. Opiskelija vahvistaa myös elämäntapoja, joissa korostuvat itselle merkityksellinen kulttuuri, teknologian vastuullinen käyttö ja eettisyys.

Opiskelija toimii aktiivisesti oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan valmiuksia tunnistaa myös hyvinvointia ja turvallisuutta heikentäviä tekijöitä, kuten uupumusta, kiusaamista ja häirintää, ja osallistua niiden ehkäisemiseen. Opiskelija saa valmiuksia hakeutua itse tai ohjata muita hakeutumaan palvelujärjestelmien piiriin ongelma- ja poikkeustilanteissa.

Lukio-opinnoissa tutustutaan yhteiskunnallisiin, kulttuurisiin ja globaaleihin keinoihin, joiden avulla edistetään yhteisöjen ja ekosysteemien hyvinvointia. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus toimia ja oppia yhdessä sekä löytää tapoja kohdata muuttuvan maailman epävarmuutta.

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvän vuorovaikutuksen lähtökohta on myötätunto, joka mahdollistaa merkityksellisyyden kokemisen. Opiskelija saa kokea kuuluvansa lukioyhteisöön, ja hän tulee kuulluksi omana itsenään. Opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan tunnistamalla, käsittelemällä ja säätelämällä tunteitaan. Hän oppii myös kuuntelemaan, kunnioittamaan ja ennakoimaan toisten tunteita ja näkemyksiä sekä niiden ilmaisuja. Hän oppii käyttämään tunteita voimavarana vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusta opitaan yhdessä ja yhteistyössä sekä erilaisissa ympäristöissä. Samalla opiskelijat kehittävät kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan. He ymmärtävät niiden keskeisen merkityksen tiedon tuottamisessa ja tulkinnessa sekä ratkaisujen etsimisessä. Vuorovaikutusosaaminen tukee opiskelijoita heidän asettaessaan tavoitteita opiskelulle ja muulle toiminnalleen.

Lukio-opinnot antavat opiskelijalle valmiuksia rakentavaan vuorovaikutukseen. Hän syventää kykyään käsitellä ristiriitoja ja konflikteja rakentavasti ja myös sovittelun keinoin. Opiskelija saa kokemuksia toiminnasta viestien ja merkitysten välittäjänä myös kieli- ja kulttuurirajoja ylittävässä vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusosaamisen kehittämisessä pohditaan sananvapauden merkitystä, sen vastuullista käyttöä sekä tiedonkäsityksen ja tiedonvälityksen muuttumista eri näkökulmista. Opiskelija hahmottaa rakentavan vuorovaikutuksen ja kulttuurienvälisen ymmärryksen merkityksen kestäväälle tulevaisuudelle, demokratialle ja rauhalle.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen osaaminen tukee opiskelijan ajattelun, näkemysten ja toiminnan eettisten, esteettisten ja ekologisten arvolähtökohtien pohdintaa. Hän tutustuu erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin ja harjaantuu käyttämään niitä. Samalla hän vahvistaa kykyään arvioida tiedon luotettavuutta. Opiskelija tottuu arvioimaan erilaisen tiedon tarpeellisuutta ja merkittävyyttä elämänhallinnan, opiskelun ja työ- ja jatko-opintosuunnitelmien sekä eri yhteisöjensä kannalta. Tätä konkretisoidaan tutustumalla korkeakouluopiskelun ja työssä oppimisen tapoihin rakentaa tietoa ja hyödyntää osaamista. Samalla opiskelija vahvistaa oppimaan oppimisen taitojaan sekä valmiuksiaan jatko-opintoihin ja muita elämänvaiheita varten.

Opiskelijan monilukutaitoa syvennetään tavoitteellisesti. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Lukio-opinnot vahvistavat opiskelijan uteliaisuutta ja taitoa löytää, tulkita ja tuottaa monenlaisia tekstejä vaativuusastetta, näkökulmia ja konteksteja vaihdellen. Lukio-opinnoissa pohditaan, miten teknologia ja digitalisaatio tukevat yksilöiden ja yhteisöjen kyvykkyyksiä. Opiskelija tutkii mahdollisuuksia ratkaista monimutkaisia ongelmia.

Opiskelija pohtii tulevaisuuden kannalta kestäviä ratkaisuja, joissa otetaan huomioon ympäristön, talouden, teknologian ja politiikan yhteyksiä, ja oppii tekemään ja arvioimaan vaihtoehtoisia tulevaisuusskenaarioita yksilön, yhteisöjen ja ekosysteemien näkökulmasta.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelijan monimuotoiset osallistumis-, vaikuttamis- ja työkokemukset sekä niiden reflektointi ovat yhteiskunnallisen osaamisen lähtökohtana. Opinnot syventävät opiskelijan ymmärrystä omasta roolistaan, vastuustaan ja mahdollisuuksistaan tukea demokratian monimuotoista toteutumista ympäröivässä yhteiskunnassa ja yhteistyössä muiden kanssa.

Yhteiskunnallinen osaaminen tukee opiskelijaa hänen suuntautuessaan jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaistoimintaan. Yhteiskunnallisen osaamisen myötä opiskelija sisäistää yritteliään ja uudistumishenkisen asenteen eri elämäntilanteilla. Hän harjaantuu suunnittelemaan tulevaisuuttaan avarakatseisesti sekä rohkaistuu ottamaan perusteltuja riskejä ja sietämään epävarmuutta, turhautumista ja epäonnistumisia.

Opiskelija oppii ymmärtämään ja arvostamaan demokraattisen, oikeudenmukaisen sekä tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen perustuvan yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja rakenteita. Hän ymmärtää, miten yhteinen sosiaalinen pääoma muodostuu ja miten sitä voi kartuttaa. Opiskelija omaksuu aktiivisen kansalaisuuden ja toimijuuden taitoja. Hän motivoituu ottamaan kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja tekemään aloitteita sekä viemään niitä eteenpäin yhteistyössä paikallisesti ja kansainvälisesti. Opiskelijan oman työn merkitystä hyvän tulevaisuuden rakentamisessa tehdään näkyväksi.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija arvioi ja suunnittelee toimintaansa eettisyyden ja vastuullisuuden lähtökohdista. Hän oppii perusasioita kestävästä elämäntavasta ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti ulottuvuudesta sekä näiden keskinäisriippuvuuksista. Opiskelija ymmärtää, miksi ihmisen toiminta on sovitettava luonnonympäristöjen kantokykyyn sekä rajallisiin luonnonvaroihin ja niiden kestäväan käyttöön. Kokemukset ihmisiin ja luontoon kohdistuvasta huolenpidosta vahvistavat luottamusta siihen, että arkisilla hyvillä teoilla on vaikutusta.

Opiskelija tutustuu tutkimustietoon ja käytäntöihin, jotka liittyvät ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen. Hän saa mahdollisuuksia havainnoida, suunnitella, tutkia ja arvioida toimintaa, jolla näitä ilmiöitä voidaan muuttaa kestäväan suuntaan. Opiskelija reflektoi havaintojaan yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkökulmasta pyrkien tunnistamaan rakenteita, jotka mahdollistavat eri yhteisöjen kestäväan toiminnan tai ovat sen esteenä.

Opiskelija ymmärtää perusasiat globalisaatiosta ja siitä, miten se vaikuttaa erilaisissa olosuhteissa elävien ihmisten mahdollisuuksiin noudattaa kestäväan elämäntapaa. Hän tuntee YK:n kestäväan kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n tavoitteita ja arvioi niissä edistymistä.

Opiskelija pohtii ja vahvistaa omaa panostaan ja tarvittavia kumppanuuksia kestävän tulevaisuuden hyväksi.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija syventää tietojaan ja ymmärrystään omasta identiteetistään sekä lukioyhteisön ja yhteiskunnan moninaisuudesta, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Opiskelija vahvistaa kansainvälistä osaamistaan ja monilukutaitoaan hyödyntämällä kulttuurisesti ja kielellisesti monimuotoisia verkostoja, medioita ja lähdeaineistoja. Hän saa kokemuksia opiskelusta, yhteistyöstä ja eettisestä toimijuudesta erilaisia kansainvälisyyden toimintamuotoja ja teknologiaympäristöjä hyödyntäen.

Opiskelija oppii tunnistamaan ja refleктоimaan kulttuuriperintöjä, arvoja, ihmisten erilaisia toimintaympäristöjä ja muita seikkoja, joiden pohjalle kulttuuri-identiteetit ja elämäntavat rakentuvat omassa arjessa sekä suomalaisessa yhteiskunnassa, Euroopassa ja globaalisti. Samalla hän harjaantuu arvostamaan ihmisten ja yhteisöjen oikeutta kulttuuriseen identiteettiin sekä toimimaan kulttuurisen moninaisuuden puolesta.

Opiskelija saa monenlaisia tilaisuuksia tutkia, harjoitella ja kartuttaa maailmankansalaisen taitoja ja etiikkaa YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti. Samalla hän oppii erittelemään kansainvälistymistä ja globalisaatiota ilmiöinä. Opiskelija vahvistaa ihmisoikeuksien tuntemustaan ja toimijuuttaan ihmisoikeuksien, yhdenvertaisuuden, oikeudenmukaisuuden ja eettisesti vastuullisten elintapojen edistämiseksi. Hän tunnistaa ja oppii hyödyntämään mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön hyvän tulevaisuuden rakentamiseksi.

7. Oppiaineet

7.1. Äidinkieli ja kirjallisuus (AI)

Oppiaineen tehtävä

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden kielitaitoa, vuorovaikutustaitoa ja monilukutaitoa. Opiskelu syventää kiinnostusta kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin sekä lisää tietoisuutta omista taidoista viestijänä ja kielenkäyttäjänä. Opiskelu tukee kielitietoisuuden kehittymistä, kulttuurista yleissivistystä sekä oppimista kaikissa oppiaineissa. Tavoitteena on, että opiskelijat oppivat sellaisia tietoja ja taitoja, jotka tukevat jatko-opintoja ja aktiivista kansalaisuutta.

Oppiaineena äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen tieto-, taito- ja kulttuuriaine. Oppiaineessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja viestintätieteiden sekä kulttuurintutkimuksen tarkastelemat ilmiöt. Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu tutustuttaa kulttuuriperintöön

ja sen eri muotoihin, sanataiteeseen sekä media- ja viestintäkulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, tekstien tulkintaan, aktiiviseen tiedonhankintaan sekä tiedon kriittiseen käsittelyyn ja eettiseen pohdintaan. Opiskelu kehittää ajattelemisen ja oppimaan oppimisen taitoja, metakielellisiä taitoja ja luovuutta. Tavoitteena on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja monimuotoisten tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja.

Kielitieto integroidaan oppiaineen muihin sisältöihin, ja sen opiskelu kehittää tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Kirjallisuuden opiskelun tavoitteena on sekä kauno- että tietokirjallisuuden ymmärtäminen, elämyksellinen lukeminen sekä tekstien analysoinnin ja tulkinnan taitojen kehittyminen. Kirjallisuuden opiskelu tukee esteettisen ja eettisen pohdinnan kehittymistä ja antaa aineksia luovuuden, vuorovaikutustaitojen ja oman ilmaisun kehittämiseen. Medialukutaidon opiskelu syventää mediatekstien ja -sisältöjen kriittisen lukemisen, tuottamisen ja tulkitsemisen taitoja sekä mediakulttuurin ymmärtämistä ja auttaa omaksumaan aktiivisen ja vastuullisen kansalaisen taitoja.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypillisiä tekstejä ovat fiktiiviset ja asiatekstit, mediatekstit sekä institutionaaliset ja arkikeskustelut.

Äidinkieli ja kirjallisuus on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi kielten roolia oppimisessa. Kielten opiskelu kehittää opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetuksessa otetaan huomioon Suomen kielellinen moninaisuus, suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä sekä saamen kielet maan alkuperäiskansan kielinä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa tehdään yhteistyötä kirjastojen kanssa. Lisäksi hyödynnetään muita vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten teattereita, museoita ja arkistoja sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijalle riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä. Tekstejä tuotetaan ja tulkitaan sekä itsenäisesti että vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa toteutetaan oppiaineen tavoitealueiden integraatiota. Eri oppimäärät tekevät yhteistyötä sekä toistensa että muiden oppiaineiden kanssa.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen karttuu äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa oppiaineen sisäisinä ja oppiainerajat ylittävinä teemoina ja osaamisalueina. Oppiaine on osa lukion kulttuuri-, media- sekä kansalais- ja demokratiakasvatusta.

Laaja-alaisista osaamisen alueista korostuvat äidinkielessä ja kirjallisuudessa **monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen** sekä **yhteiskunnallinen osaaminen**.

Opiskelussa opitaan kielen, ilmaisun, tekstien ja vuorovaikutuksen keinoja rakentaa merkityksiä ja yhteyksiä ihmisten välille. Vaikuttamisen, argumentoinnin, omien tekstien tuottamisen sekä vuorovaikutustaitojen kehittyminen tukee aktiivisen kansalaisen ja työelämätaitoja. Kriittisen ja kulttuurisen lukutaidon, tekstien tuottamisen taitojen, monilukutaidon sekä kielitietoisuuden ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen tukee opiskelua ja oppimista kaikissa oppiaineissa sekä oppiaineiden yhteistyössä. Taitojen kehittyminen edellyttää pitkäjänteistä, luovaa, tutkivaa, toiminnallista ja prosessimaista työskentelyä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu vahvistaa **eettisyyttä, ympäristöosaamista** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamista**, jotka otetaan huomioon opiskelun sisältöjen valinnassa. Opiskelu lisää ymmärrystä aikamme ajankohtaisista ympäristöhaasteista sekä antaa valmiuksia kestävän tulevaisuuden rakentamiseen. Mediataitojen sekä tiedonhankinta- ja tiedonhallintataitojen opiskelu kytkeytyy kriittiseen ja kulttuuriseen lukutaitoon ja eettisyyteen. Opiskelussa ohjataan kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen sekä identiteettien pohdintaan ja tunnistamiseen. Tavoitteena on ymmärtää omaa identiteettiä suhteessa suomalaiseen, eurooppalaiseen ja globaaliin kulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa saavutettava osaaminen tukee monin eri tavoin opiskelijan **hyvinvointiosaamisen** kehittymistä. Kielitietoisuuden, vuorovaikutusosaamisen ja monilukutaidon kehittyminen tukee ja vahvistaa opiskelijan identiteettien kehittymistä. Opiskelussa harjaannutaan oman ja toisten osaamisen rakentavaan arviointiin ja reflektointiin. Kulttuurin ja erityisesti kirjallisuuden opiskelun avulla syvennetään käsitystä elämästä, ihmisistä ja maailmasta. Oppiaine antaa välineitä omien ajatusten, tunteiden ja kokemusten kielentämiseen sekä oman elämäntarinan ja vahvuuksien hahmottamiseen. Oppiaine tukee keskeisiä elämänhallinnan taitoja: vuorovaikutus- ja tekstitaitoja sekä taitoa toimia vastuullisesti, eettisesti ja rakentavasti eri tilanteissa.

7.1.1.Suomen kieli ja kirjallisuus (AI1)

Oppiaineen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan suomen kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta sekä monilukutaitoa, vuorovaikutustaitoja ja mediataitoja. Opiskelu syventää opiskelijan käsitystä kieli- ja kulttuuritietoisuuden, kielitaidon ja vuorovaikutusosaamisen merkityksestä yksilöiden identiteettien ja yhteisöjen rakentumisessa. Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opiskelu kartuttaa monipuolisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia

teksti- ja vuorovaikutustaitoja. Opiskelussa tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen ja kirjallisuuden opintoja korkeasteella.

Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän opiskeluun kuuluu kokonaisteosten lukeminen ja laajojen tekstien kirjoittaminen. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään kahdeksan kokonaisteosta, joista vähintään yksi on tietokirja.

Tavoitteet

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja

- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan kielen rakenteista, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.

Osaamisen arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Suomen kielen ja kirjallisuuden opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteita johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa

- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

Tekstien tulkitseminen

- monimuotoisten tekstien, erityisesti mediatekstien analysoiminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

Tekstien tuottaminen

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- yleiskielen hallinta
- tiedonhankinnan taidot, lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

- kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen
- oppiaineeseen kytkeytyvien tiedonalojen kielten ymmärtäminen
- kielitiedon ja oppiaineen käsitteiden hallinta

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

Opintojaksot

Äidinkieli 1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kohderyhmän, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Vahvistetaan kykyä tuottaa omaäänistä ja moniäänistä tekstiä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4 - 10.

Äidinkieli 2, Kieli ja tekstitietoisuus 1 op

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää kielen sosiaalisen luonteen ja merkityksen niin yksilön kuin yhteisöjen kannalta.

Keskeiset sisällöt

- erilaiset käsitykset kielestä: kieli rakenteena, merkitysten muodostajana, sosiaalisena ja yhteisöllisenä ilmiönä sekä vallan välineenä
- monilukutaidon käsite, laaja tekstikäsitys, tekstilajin käsite
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet

Globaali ja kulttuurinen osaaminen

Globaalia ja kulttuurista osaamista kehitetään kielen näkökulmasta erilaisin harjoittein.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4 - 10.

Äidinkieli 3, Vuorovaikutus 1 1 op

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan, syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan sekä oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen

- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä sekä ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutustaitoja kehitetään ja syvennetään erilaisin harjoituksin.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4 - 10.

Äidinkieli 4, Kirjallisuus 1 2 op

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee kauno- ja tietokirjallisuuden lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- ymmärtää kirjallisuuden monitulkintaisuutta.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä tai muissa mediateksteissä
- kirjallisuuden tulkinnan erilaisia lähestymistapoja

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Vahvistetaan opiskelijan kulttuuritietämystä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4 - 10.

Äidinkieli 5 Tekstien tulkinta 1 2 op

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä, erityisesti mediatekstejä, sekä analysoimaan niiden ilmaisutapoja ja vuorovaikutusta
- perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja -hallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vahvistetaan opiskelijan taitoja vaikuttaa ja kykyä tunnistaa, milloin on vaikuttamisen kohteena.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4 - 10.

Äidinkieli 6 Kirjoittaminen 1 1 op

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin
- syventää taitoaan käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaus sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

Hyvinvointiosaaminen

Rohkaistaan opiskelijaa löytämään omia vahvuuksiaan viestijänä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4 - 10.

Äidinkieli 7 Vuorovaikutus 2 1 op

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

Hyvinvointiosaaminen

Rohkaistaan opiskelijaa löytämään omia vahvuuksiaan viestijänä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4 - 10.

Äidinkieli 8 Kirjallisuus 2 2 op

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulokinnassa
- tuntee Suomen kirjallisuuden ja maailmankirjallisuuden keskeisiä teoksia ja teemoja sekä osaa analysoida niitä osana kulttuurikontekstia.

Keskeiset sisällöt

- Suomen kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä osana maailmankirjallisuutta
- kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmista

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vahvistetaan opiskelijan näkemystä kaunokirjallisuuden ja yhteiskunnan välisestä suhteesta erilaisten tekstien kautta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4 - 10.

VALINNAISET VALTAKUNNALLISET OPINNOT

Äidinkieli 9 Vuorovaikutus 3 2 op

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- monipuolistaa erityisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitojaan
- kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta
- syventää kykyään analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

- opiskelussa ja työelämässä tarvittavat vuorovaikutustaidot, esimerkiksi kokouksiin, neuvotteluihin ja työhaastatteluihin liittyvät vuorovaikutustaidot
- oman idean tai näkemyksen vakuuttava esittäminen, argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointia sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä
- dialoginen ja rakentava vuorovaikutus, vuorovaikutukseen liittyvä etiikka
- mahdollisesti osallistuminen toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli PUHVI-kokeeseen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Vahvistetaan opiskelijan vuorovaikutustaitoja esimerkiksi tilanteessa, jossa käsitellään haastavia, etiikkaan tai ympäristöosaamiseen liittyviä asioita.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4 - 10.

Äidinkieli 10 Kirjoittaminen 2 2 op

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kirjallista ilmaisukykyään ja taitoaan tuottaa asiatyylinen, laajahko teksti aineistoja hyödyntäen
- kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiään.

Keskeiset sisällöt

- kantaa ottavien ja pohtivien tekstien suunnittelu ja tuottaminen
- tiedonhallinnan taidot, lähteiden arviointi, lähdekritiikki, tekijänoikeudet
- kirjoittamisen eri vaiheiden ja ajankäytön hallinnan harjoittelu
- aiheen rajaaminen, näkökulman ja aineistojen valinta, aineistojen käyttötavat tekstissä
- tekstin muokkaaminen ja viimeistely, tekstin omaäänisyys, kielen- ja tekstinhuoltoa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Vahvistetaan opiskelijan kykyä tuottaa omaäänistä tekstiä hyödyntämällä erilaisia aineistoja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4 - 10.

Äidinkieli 11 Tekstien tulkinta 2 2 op

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan
- osaa analysoida, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä
- ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinnassa
- osaa esittää ja perustella tulkintansa teksteistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.

Keskeiset sisällöt

- monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien analyysi ja tulkinnan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö
- erilaisia tapoja tulkita tekstejä
- tekstin sijoittaminen tilanne- ja kulttuurikontekstiinsa
- monimuotoisten tekstien tavat rakentaa merkityksiä, esimerkiksi ilmaisutavat ja -muodot sekä rakenteet

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vahvistetaan opiskelijan kykyä analysoida erilaisia tekstejä tietoisena kulttuurikontekstista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4 - 10.

Äidinkieli 12 Vaikuta tehokkaammin 2 op

Tavoitteet

- syvennetään argumentoivien tekstilajien lukemisen taitoa
- syvennetään argumentoivien tekstilajien kirjoittamisen taitoa
- harjaannutaan retoristen keinojen käyttäjänä

Keskeiset sisällöt

- argumentoivien tekstien erittely
- argumentoivien tekstien kirjoittaminen
- retoristen keinojen tunnistaminen ja käyttö

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi.

Äidinkieli 13 Tiedota ja pohdi tehokkaammin 2 op

Tavoitteet

- syvennetään tiedottavien ja pohtivien tekstilajien lukemisen taitoa
- syvennetään tiedottavien ja pohtivien tekstilajien kirjoittamisen taitoa

Keskeiset sisällöt

- tiedottavien ja pohtivien tekstien erittely
- tiedottavien pohtivien tekstien kirjoittaminen
- tekstien kielen hiontaa

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi.

Äidinkieli 14 Kirjallisuus 3 2 op

Tavoitteet

- syvennetään kaunokirjallisten tekstien lukemisen taitoa
- kaunokirjallisten tekstien kirjoittamisen harjoittelua
- syvennetään opiskelijan käsitystä kielestä sanataiteen luoja

Keskeiset sisällöt

- kaunokirjallisten tekstien erittelyä
- kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen
- sanataiteellisia kieli- ja tyyliharjoituksia

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi.

7.2. Biologia (BI)

Oppiaineen tehtävä

Biologia on luonnontiede, joka tutkii elämään liittyviä ilmiöitä molekyyli- ja solutasolta biosfääriin. Biologian opetuksen tarkoituksena on herättää kiinnostusta bio- ja ympäristötieteisiin ja tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun kehittymistä. Opetus vahvistaa opiskelijan käsitystä biologian merkityksestä osana luonnontieteellisen maailmankuvan rakentumista. Luonnontieteellinen maailmankuva perustuu tieteelliseen tutkimukseen ja auttaa siten opiskelijaa tarkastelemaan maailmaa tietoperustaisesti. Biologian opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään elollisen luonnon rakennetta, toimintaa ja vuorovaikutussuhteita sekä evoluution merkityksen eliökunnan kehittymisessä.

Biologian oppiaine antaa opiskelijalle valmiuksia arkielämään, työelämään ja jatko-opintoihin. Biologian opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva siitä, että biotieteet ovat nopeasti kehittyviä tieteenaloja, joiden sovelluksia hyödynnetään monin tavoin esimerkiksi lääketieteissä, teollisuudessa sekä maa- ja metsätaloudessa. Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään biotieteiden tarjoamia mahdollisuuksia edistää ihmiskunnan, muun eliökunnan ja elinympäristöjen hyvinvointia.

Biologian opetukselle on ominaista havainnointiin ja kokeellisuuteen perustuva tiedonhankinta, tutkimuksellisuus sekä aktivoivat ja vuorovaikutteiset työ- ja toimintatavat. Biologian opetuksessa tehdään laborointeja ja työskennellään myös digitaalisissa ja koulun ulkopuolisissa opiskeluympäristöissä. Opiskelun edetessä kokeellisen työskentelyn taidot monipuolistuvat ja syventyvät. Opetuksessa tehdään monipuolisesti yhteistyötä muiden oppiaineiden kanssa. Biologian opetukseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti maantieteessä, kemiassa, fysiikassa, psykologiassa ja terveystiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla.

Laaja-alainen osaaminen

Biologian opetuksen perustana on luonnon monimuotoisuuden ja sen kehittymisen ymmärtäminen. Opetuksessa keskeinen teema on kestäväns tulevaisuuden rakentaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä biologian tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

Biologian opetus vahvistaa luontevasti opiskelijan **hyvinvointiosaamista**. Opetus lisää opiskelijan ymmärrystä monimuotoisen, puhtaan ja terveellisen ympäristön merkityksestä ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Biologiassa korostuvat yksilöiden erilaisuus ja monimuotoisuus sekä niiden biologinen tausta, mikä antaa opiskelijalle työkaluja moninaisuuden ymmärtämiseen. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteidensa asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.

Vuorovaikutusosaamisen osalta opiskelija oppii biologian oppiaineessa argumentoimaan ja arvioimaan omia ja muiden näkökulmia biologisen tiedon avulla. Opetusta annetaan erilaisissa oppimisympäristöissä ja monipuolisilla työmenetelmillä, mikä kehittää opiskelijan sosiaalisia ja vuorovaikutuksellisia valmiuksia.

Biologian opetus ohjaa opiskelijaa luonnontieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan ja tietojen kriittiseen analyysiin tukien näin **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Opetuksessa perehdytään biologian ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Biologian opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä monitieteiseen ja luovaan työskentelyyn vaihtelevissa oppimisympäristöissä.

Yhteiskunnallisen osaamisen osalta biologian opetuksessa annetaan opiskelijalle valmiuksia työskennellä yhteiskunnan kannalta tärkeillä aloilla, kuten terveydenhuollossa, ympäristöalalla sekä maa- ja metsätaloudessa. Biotieteet ovat nopeasti kehittyvä kansainvälinen ala, jonka sovelluksia hyödynnetään yhteiskunnassa paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Biologian opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seuratussa mediaa. Opetus ohjaa opiskelijaa kestäväns elämäntapaan ja globaalin vastuun ottamiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä vahvistaen näin opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Biologian opetus kehittää opiskelijan **ympäristöosaamista** ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Siinä korostuu ymmärrys luonnon ainutlaatuisuudesta ja itseisarvosta. Opetuksessa käsitellään biologisten sovellusten ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestäväns tulevaisuuden kannalta. Opetus auttaa opiskelijaa tekemään kestäviä valintoja arkielämässä sekä soveltamaan biologista tietoa **eettisyyttä** vaativissa pohdinnoissa.

Tavoitteet

Biologian opetuksessa edistetään opiskelijan kykyä tarkastella ilmiöitä biotieteiden näkökulmasta sekä vahvistetaan ja syvennetään biologian tietoja, taitoja ja osaamista monipuolisesti. Tavoitteet liittyvät biologiseen tarkastelutapaan, biologian ilmiöihin ja prosesseihin sekä

biologisiin taitoihin ja niiden soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Biologinen tarkastelutapa

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää biologian keskeisiä käsitteitä täsmällisesti ja oikeissa yhteyksissä
- osaa havainnollistaa biologialle ominaisia ilmiöitä lajiesimerkkien avulla
- ymmärtää, että biologinen tieto perustuu tutkimukseen ja että Suomessa tehdään merkittävää alan tutkimusta
- ymmärtää biologisen tiedon ja siihen perustuvien sovellusten merkityksen innovaatioissa sekä erilaisten ongelmien ratkaisuisissa
- saa kokemuksia, jotka syventävät kiinnostusta biologiaa ja sen opiskelua kohtaan.

Biologiset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eliöiden perusrakenteita ja toimintoja
- ymmärtää biologisia syy-seuraussuhteita molekyylitasolta biosfääriin
- ymmärtää evoluution merkityksen
- tuntee biologiseen tietoon perustuvia sovelluksia.

Biologiset taidot ja niiden soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- suunnittelee ja toteuttaa yksin tai ryhmässä kokeellista työskentelyä monipuolisissa oppimisympäristöissä, kuten maastossa, laboratoriossa ja virtuaalisissa ympäristöissä
- saa mahdollisuuden perehtyä biologian sovelluksiin vierailun, korkeakouluyhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- käyttää ja arvioi kriittisesti biologisia tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä biologialle ominaisella tavalla
- ymmärtää eliökunnan monimuotoisuuden säilyttämisen merkityksen, tiedostaa kestävän kehityksen välttämättömyyden sekä rohkaistuu toimimaan myönteisten ratkaisujen puolesta.

Osaamisen arviointi

Biologiassa arvioidaan oppiaineen tavoitteiden saavuttamista moduulikohtaisia tavoitteita ja sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoisiksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa

osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisen ja menetelmällisen osaamisen havainnointiin.

Arvioinnissa keskeisiä kohteita ovat opiskelijan tiedot ja taidot, kuten biologian peruskäsitteiden hallinta sekä ajattelu-, argumentointi- ja tutkimustaidot. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää biologista tietoa erilaisissa tilanteissa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota luonnontieteellisten lainalaisuuksien sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen, vuorovaikutussuhteiden merkityksen oivaltamiseen sekä kokonaisuuksien hahmottamiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan taito arvioida tietoa kriittisesti.

Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kokeellisilla työskentelyillä maastossa tai laboratoriossa sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

Opintojaksot

Biologia 1, 2 op (BIOJ1)

Opintojakson moduulit

- Elämä ja evoluutio, 2 op (BI1), Pakollinen

Tavoitteet

Elämä ja evoluutio

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää elämän tunnusmerkit ja perusedellytykset sekä tunnistaa niitä esimerkeistä
- osaa solun perusrakennetta ja toimintaa tasolla, joka mahdollistaa evoluution ja ekosysteemin toiminnan ymmärtämisen
- osaa selittää perinnölliseen muunteluun, luonnonvalintaan ja lajiutumiseen liittyviä mekanismeja ja osaa selittää näiden merkityksen evoluutiolle
- osaa jäsentää nykyisen eliökunnan rakenteen
- ymmärtää ja osaa selittää, miten biologinen tieto tuotetaan.

Paikallinen lisäys

- Erilaisiin elämän tunnuspiirteisiin voidaan tutustua esimerkkien kautta. Keskeistä on tutustua organisaatiotasoihin (kuten atomit, molekyylit, soluelimet, solut, kudokset, elimet, elimistöt, yksilöt, populaatiot, ekosysteemit, biomit, biosfääri) myös esimerkkien kautta sekä käydä läpi esimerkiksi eri organisaatiotasojen mittakaavoja. Tieteenaloihin ja tutkimusmenetelmiin voidaan perehtyä esimerkkien avulla. Voidaan kerrata tumattoman sekä kasvi- ja eläinsolujen rakennetta. Keskeistä on muun muassa alkusolun synty, endosymbioosilla muodostuneet soluelimet ja monisoluisuus. Käsitellään suvullisen ja suvuttoman lisääntymisen syntyminen evoluutiossa huomioiden esimerkiksi molempien merkitys sekä hyödyt ja haitat. Keskeistä on ymmärtää perinnöllisen muuntelunperusteet, kuten alleelien synty mutaatioiden kautta sekä suvullisen lisääntymisen merkitys

perinnöllisen muuntelun synnyssä. Luonnonvalinnassa keskeistä on esimerkiksi jälkeläisten suuresta määrästä aiheutuva kilpailu resursseista, muuntelu, kelpoisuus, alleelisuhteiden muutokset sekä luonnonvalinnan tyypit. Lajiutumisen yhteydessä voidaan tarkastella esimerkiksi isolaatiomekanismeista sekä geneettistä ajautumista. Kasvien ja eläinten evoluutiota voidaan käsitellä esimerkiksi eliökunnan historian näkökulmasta. Avainsopeumista voidaan käsitellä muun muassa maalle nousemisen sopeumat, sopeutuminen ilmastonmuutokseen. Ihmisen evoluutiosta on keskeistä käsittää esimerkiksi ihmisen kehittymiseen liittyvät avainsopeumat. Evoluution tutkimisen yhteydessä voidaan käsitellä esimerkiksi fossiileja ja niiden tutkimista. Erilaisia fossiileja voidaan tarkastella muutaman esimerkin kautta. Myös muita evoluution todisteita ja tutkimusmenetelmiä, kuten geneettisiä menetelmiä, surkastumia ja vertailevaa anatomiaa, voidaan käsitellä.

Keskeiset sisällöt

Elämä ja evoluutio

Biologia tieteenä

- elämän tunnuspiirteet ja organisaatiotasot
- biologiset tieteenalat ja tutkimusmenetelmät
- biologiset havainnot, tutkimuskysymykset ja hypoteesien muodostaminen

Evoluutio

- solujen synty ja kehittyminen
- suvullinen ja suvuton lisääntyminen
- muuntelu ja sen perinnölliset perusteet
- luonnonvalinta
- lajiutuminen
- kasvien ja eläinten evoluutio ja avainsopeumat
- ihmisen evoluutio
- evoluution tutkiminen

Eliökunta

- luokittelun periaatteet
- eliökunnan sukupuu ja keskeisimmät taksonit

Paikallinen lisäys

- Opiskelijat voivat tutustua siihen, millaisilla aloilla biologista osaamista ja tietoa tarvitaan. He voivat tutustua myös biologian alan uutisiin ja pohtia, mitä biologian alaa ne edustavat. Opiskelijat voivat tutustua tai muotoilla itse tutkimuskysymyksiä ja hypoteeseja. Opiskelijat voivat tutustua solurakenteeseen myös kokeellisesti esimerkiksi mikroskopoimalla soluja. Opetuksessa voidaan tutkia esimerkiksi kasvien suvutonta ja suvullista lisääntymistä kokeellisesti. Muuntelua voidaan tutkia tietyssä yksilöjoukossa (esim. pituutta tai muita kvantitatiivisia piirteitä opiskelijajoukossa tai kasvin siementen koon muuntelua). Luonnonvalinnan ja lajiutumisen periaatteita voidaan havainnollistaa esimerkiksi simulaatioiden avulla. Mahdollisuuksien

mukaan voidaan käsitellä myös suomalaisia esimerkkejä, kuten saimaannorppaa. Voidaan pohtia, millaisia avainsopeutumia on muodostunut nykyihmisessä ja millaisista avainsopeutumista olisi hyötyä tulevaisuudessa. Opetuksessa voidaan tutustua esimerkkien avulla evoluution todisteisiin ja tutkimusmenetelmiin.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijat voivat tutustua opintojakson aiheisiin paritöiden avulla.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Voidaan tutustua ilmiöiden globaaleihin ja paikallisiin syy-seuraussuhteisiin.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Voidaan tutustua ja pyrkiä soveltamaan opintojakson sisältöä opiskelijan omassa arjessa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Biologia 2, 1 op (BIOJ2)

Opintojakson moduulit

- Ekologian perusteet, 1 op (BI2), Pakollinen

Tavoitteet

Ekologian perusteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää ja arvioida abioottisten ja bioottisten ympäristötekijöiden vaikutuksen eliöiden sopeutumiseen ja levinneisyyteen
- osaa selittää populaatioiden, eliöyhteisöjen ja ekosysteemien rakennetta ja toimintaa sekä kuvata niitä esimerkkien avulla
- osaa kuvata luonnon monimuotoisuutta ja perustella sen merkityksen.

Keskeiset sisällöt

Ekologian perusteet

- ekosysteemien rakenne ja dynaamisuus
- hiilen, typen ja fosforin kierto ja energian virtaus ekosysteemissä
- populaatioiden ominaisuudet
- sopeutuminen, ekolokerot ja levinneisyys
- lajien väliset suhteet

Luonnon monimuotoisuus

- lajin sisäinen monimuotoisuus, lajien monimuotoisuus, ekosysteemien monimuotoisuus
- monimuotoisuuden merkitys

Monitieteinen ja luova osaaminen

Voidaan tutustua ja pyrkiä soveltamaan opintojakson sisältöä opiskelijan omassa arjessa.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Voidaan tutustua ilmiöiden globaaleihin ja paikallisiin syy-seuraussuhteisiin.

Biologia 3, 1 op (BIOJ3)

- Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin, 1 op (BI3), Pakollinen

Tavoitteet

Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee menetelmiä, joilla voidaan tutkia ja seurata ympäristön tilaa sekä tunnistaa ympäristöongelmia
- osaa vertailla, analysoida ja arvioida ihmisen toiminnan vaikutuksia ekosysteemeissä
- osaa esittää perustellen ympäristöongelmien ratkaisukeinoja ja tunnistaa ympäristön tilassa tapahtuvia positiivisia kehityssuuntia
- osaa arvioida ja perustella omaa toimintaansa ekologisen kestävyyden kannalta
- osaa hankkia, analysoida, tulkita ja esittää ekologista tutkimusaineistoa.

Keskeiset sisällöt

Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin

Ihmisen aiheuttamat ekosysteemien muutokset ja ympäristöongelmien ratkaisukeinoja

- ilmastonmuutoksen vaikutukset ekosysteemeihin
- happamoituminen
- rehevöityminen
- vierasaineiden vaikutukset ravintoketjuissa
- ihmisen vaikutus luonnon monimuotoisuuteen

Kestävää tulevaisuutta kohti

- ekosysteemipalveluiden merkitys ja ekologisesti kestävä kehitys
- toiminta kestävän elämäntavan edistämiseksi ja ympäristön tilaan vaikuttaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Voidaan tutustua ja pyrkiä soveltamaan opintojakson sisältöä opiskelijan omassa arjessa.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Voidaan tutustua ilmiöiden globaaleihin ja paikallisiin syy-seuraussuhteisiin.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Biologia 4, 2 op (BIOJ4)

Opintojakson moduulit

- Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI4), Valinnainen

Tavoitteet

Solu ja perinnöllisyys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa nimetä solun perusrakenteet
- osaa selittää solujen keskeisiä toimintoja
- hallitsee periytymisen perusmekanismit ja osaa soveltaa niitä esimerkkien avulla • osaa mikroskopoida erilaisia soluja ja tulkita solujen mikroskooppisia rakenteita
- osaa toteuttaa pienen kokeellisen työn.

Keskeiset sisällöt

Solu ja perinnöllisyys

Tumallisen solun rakenne ja toiminta

- solu tutkimuskohteena
- biomolekyylit
- eläin-, kasvi- ja sienisolun
- geenien ilmeneminen ja sen säätely
- fotosynteesi
- soluhengitys, käymisreaktiot

Solujen lisääntyminen

- mitoosi ja solun jakautuminen
- meioosi ja sukusolujen synty

Periytymisen perusteet

- geenimutaatioiden tuottamat uudet alleelit
- mendelistinen periytyminen

- kodominantti periytyminen, polygeeninen periytyminen, sukupuoleen sitoutunut periytyminen, periytymistavan päättelyminen sukupuusta

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijat voivat tutustua opintojakson aiheisiin paritöiden avulla.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Voidaan tutustua ilmiöiden globaaleihin ja paikallisiin syy-seuraussuhteisiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Voidaan tutustua ja pyrkiä soveltamaan opintojakson sisältöä opiskelijan omassa arjessa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Biologia 5, 2 op (BIOJ5)

Opintojakson moduulit

- Ihmisen biologia, 2 op (BI5), Valinnainen

Tavoitteet

Ihmisen biologia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa nimetä ja tunnistaa tärkeimpien elinten ja elimistöjen rakenteet ja selittää niiden toimintaperiaatteita
- ymmärtää, mitä homeostasia on, ja osaa kertoa esimerkkejä siihen vaikuttavista tekijöistä
- osaa kuvata elimistön viestintäjärjestelmiä ja selittää, kuinka eri osat viestivät keskenään
- osaa selittää elimistön kykyä aistia ympäristöä ja reagoida muutokseen
- osaa selittää ja vertailla elimistön eri puolustusmekanismeja mikrobeja vastaan
- osaa kertoa ja perustella lisääntymisen keskeisimmät vaiheet hedelmöityksestä syntymään
- osaa toteuttaa pienimuotoisen, ihmisen elimistön toimintaa mittaavan kokeellisen työn ja esittää sen tulokset.

Keskeiset sisällöt

Ihmisen biologia

Solu, kudokset, elin

- solujen erilaistuminen kantasoluista ja syöpäsolut
- elinten muodostuminen eri kudostyypeistä

Elimistön säätely

- hermoston rakenne ja toiminta
- umpirauhaset ja hormonit

Aineenvaihdunta

- ruoansulatuselimistö
- verenkiertoelimistö
- hengityselimistö
- kuona-aineiden erityys

Liikkuminen

- tuki- ja liikuntaelimistö

Elimistön sopeutuminen ympäristöön

- iho ja lämmönsäätely
- aistit
- puolustusjärjestelmä

Lisääntyminen

- sukuelimet ja sukupuolen kehitys
- hedelmöitys, raskaus ja synnytys

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija tutustuu omiin oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa yhteiskunnan jäsenenä.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijat voivat tutustua opintojakson aiheisiin paritöiden avulla.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija voi hyödyntää opintojakson sisältöä oman hyvinvointinsa edistämiseen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Voidaan tutustua ja pyrkiä soveltamaan opintojakson sisältöä opiskelijan omassa arjessa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Biologia 6, 2 op (BIOJ6)

Opintojakson moduulit

- Biotekniikka ja sen sovellukset, 2 op (BI6), Valinnainen

Tavoitteet

Biotekniikka ja sen sovellukset

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee eri mikrobien rakenteet ja ymmärtää niiden perustoiminnot
- osaa kertoa esimerkkejä siitä, miten mikrobeja voidaan hyödyntää biotekniikassa
- syventää tietoja nukleiinihapoista ja niiden ominaisuuksista sekä tietää, miten niitä voidaan hyödyntää geenitekniikassa
- osaa selittää esimerkkien avulla biotekniikan keskeisimpiä sovelluksia ja innovaatioita sekä perustella niiden merkityksen jalostuksessa, lääketieteissä, teollisuudessa sekä ympäristönsuojelussa
- osaa tunnistaa ja arvioida biotekniikan mahdollisuuksia ja riskejä sekä esittää niistä perusteltuja eettisiä mielipiteitä
- osaa suunnitella ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeellisen työn.

Keskeiset sisällöt

Biotekniikka ja sen sovellukset

Mikrobit

- mikrobien luokittelu
- bakteerien rakenne, muuntelu, antibioottiresistenssi
- virusten rakenne ja lisääntyminen
- mikrobien hyödyntäminen biotekniikassa

DNA:n muokkaus ja tutkiminen geenitekniikalla

- tumallisen ja tumattoman solun perimän ja geenien toiminnan erot
- DNA:n monistaminen, pilkkominen ja palojen erottelu
- DNA:n sisältämän informaation selvittäminen
- geenien siirto- ja muokausmenetelmät

Biotekniikan keskeiset sovellukset ja merkitys

- perinteinen ja geenitekniikkaan perustuva kasvi- ja eläinjalostus
- lääketieteet
- genomitieto ja sen hyödyntäminen
- DNA-tietoon perustuva yksilön ja lajien tunnistus
- ympäristönsuojelu
- teollisuus

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija tutustuu omiin oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa yhteiskunnan jäsenenä.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijat voivat tutustua opintojakson aiheisiin paritöiden avulla.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Voidaan tutustua ilmiöiden globaaleihin ja paikallisiin syy-seuraussuhteisiin.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Voidaan tutustua ja pyrkiä soveltamaan opintojakson sisältöä opiskelijan omassa arjessa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Voidaan tutustua opintojakson aiheisiin opiskelijoiden luomien käytännön esimerkkien avulla.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Biologiaa ja maantiedettä käytännössä, 2 op (BIOJ7)

Tavoitteet

- Luonnontiedettä käytännössä

Keskeiset sisällöt

- Kurssilla opetellaan hyödyntämään aikaisempia luonnontieteellisiä teoriaopintoja käytännössä. Oman lähiympäristön luonto. Luonnontieteelliset ilmiöt luokkahuoneessa, maastossa ja laboratoriossa. Näytteiden kerääminen, preparoinnit ja seurantapäiväkirjat. Omien havaintojen ja johtopäätelmien esittely kurssin opiskelijoille. Tutustuminen käytännön luonnontieteen alan yritykseen tai laitokseen.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija tutustuu omiin oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa yhteiskunnan jäsenenä.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijat voivat tutustua opintojakson aiheisiin paritöiden avulla.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija voi hyödyntää opintojakson sisältöä oman hyvinvointinsa edistämiseen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Voidaan tutustua ilmiöiden globaaleihin ja paikallisiin syy-seuraussuhteisiin.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Voidaan tutustua ja pyrkiä soveltamaan opintojakson sisältöä opiskelijan omassa arjessa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Voidaan tutustua opintojakson aiheisiin opiskelijoiden luomien käytännön esimerkkien avulla.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi

Luonnontieteiden kenttäkurssi, 2 op (BIOJ8)

Tavoitteet

- Luonnontieteiden kenttäkurssi

Keskeiset sisällöt

- Opintojakso voidaan toteuttaa yhteistyönä jonkin muun organisaation kanssa. Tavoitteena on, että opiskelija tutustuu luonnontieteelliseen ekologiseen kenttätutkimukseen ja saa valmiuksia yliopisto-opintojen tyyliin omatoimiseen opiskeluun. Tutustuu ekologian tarjoamiin opiskelu- ja uramahdollisuuksiin. Keskeiset sisällöt: valmistautuminen kenttäkurssiin. Maastotyöskentely ja sen suunnittelu. Kenttätyössä tarvittavat välineet. Näytteenotto ja sen suunnittelu. Näytteiden tarkastelu havaintojen kirjallinen raportointi. Havaintojen ja johtopäätösten esittäminen.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija tutustuu omiin oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa yhteiskunnan jäsenenä.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija voi hyödyntää opintojakson sisältöä oman hyvinvointinsa edistämiseen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Voidaan tutustua ilmiöiden globaaleihin ja paikallisiin syy-seuraussuhteisiin.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Voidaan tutustua ja pyrkiä soveltamaan opintojakson sisältöä opiskelijan omassa arjessa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelijat tutustuvat luonnontieteellisiin työmenetelmiin. Toteutus koulun ulkopuolella, esim. yhteistyössä Turun Yliopiston kanssa, tutkimusasemalla Seilin saarella. Opintojaksoa voidaan käyttää osana luonnontiedelinjan opintoja.

Retkeily ja laskettelu, 2 op (RELAOJ)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Valmistautuminen biologian tai maantieteen ylioppilaskokeeseen, 2 op (BGYOOJ)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Biokemia, 2 op (BIKEOJ)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

7.3. Elämäkatsomustieto (ET)

Oppiaineen tehtävä

Elämäkatsomustieto on oppiaine, joka tukee opiskelijan elämäkatsomuksen ja identiteetin muodostumista sekä hyvän elämän tavoittelua. Elämäkatsomus tarkoittaa yksilön käsitystä maailmasta ja omasta paikastaan siinä.

Elämäkatsomustiedon lähtökohtana ovat valmiiden oppijärjestelmien sijaan opiskelijan elämysmaailma ja sen ilmiöt. Oppiaine kannustaa opiskelijaa jäsentämään aktiivisesti omaa elämäkatsomustaan, refleктоimaan sen perusteita ja erittelemään siihen vaikuttavia tekijöitä. Samalla tarkastellaan erilaisia yleisiä maailmankatsomuksia, jotka voivat olla esimerkiksi poliittisia, tieteellisiä, elämänfilosofisia, aatteellisia, populaarikulttuurista nousevia tai uskonnollisia.

Oppiaine on taustaltaan monitieteinen. Elämäkatsomustiedon opetuksessa sovellettavista tieteistä tärkeimmät ovat antropologia, filosofia, kulttuurin, taiteen ja uskonnon tutkimus, kasvatustiede sekä

yhteiskuntatieteet, kuten mediatutkimus, politiikantutkimus, sosiologia ja sukupuolentutkimus. Opetus integroi ja hyödyntää muissa oppiaineissa, kuten historiassa, psykologiassa, biologiassa ja maantieteessä, hankittuja tietoja elämäkatsomuksellisissa pohdinnoissa. Elämäkatsomustiedon opiskelu kehittää näkemyksellisyyttä, laaja-alaista kriittistä ajattelua sekä kykyä hahmottaa kokonaisuuksia ja ilmiöiden välisiä yhteyksiä.

Elämäkatsomustieto kartuttaa kulttuurista ja katsomuksellista yleissivistystä, arvostelukykyyä, toisten kunnioittamista sekä keskustelun, kuuntelun ja itseilmaisun taitoja. Oppiaine ankkuroituu ihmisoikeusetiikkaan ja kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen. Se pohjautuu ihmiskäsitykseen, jossa ihminen nähdään sosiaalisena olentona ja korostetaan ihmisten mahdollisuutta tutkia kriittisesti ympäröivää todellisuutta ja elää vapaina ja keskenään tasavertaisina, aktiivisina ja eettisinä yhteiskunnan jäseninä.

Oppiaineen luonne edellyttää vuorovaikutteisia ja keskustelevia työtapoja.

Laaja-alainen osaaminen

Elämäkatsomustieto tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä, hyvän elämän tavoittelua sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi ja eettisesti toimivaksi yhteiskunnan jäseneksi.

Elämäkatsomustiedossa käytetään ymmärrettävää yleiskieltä, jotta vuorovaikutus on helppoa ja katsomukselliset pohdinnat avautuvat mahdollisimman hyvin eri taustoista tuleville opiskelijoille. Tarpeen mukaan oppiaine hyödyntää erikoisalojen termistöä, mikä helpottaa asioiden käsitteellistä tarkastelua.

Elämäkatsomustieto kehittää eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset sekä heidän katsomuksensa ja tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaa ja vahvistaa itsetuntemusta. Se vahvistaa näin osaltaan opiskelijan **hyvinvointiosaamisen** kehittymistä.

Elämäkatsomustieto tukee **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden saavuttamista. Elämäkatsomustiedolle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opinnoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelutapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät keskeisiä sosiaalisia taitoja.

Elämäkatsomustieto hyödyntää laajasti eri tietolähteitä ja kasvattaa kykyä arvioida niiden luotettavuutta. Kriittisen, rakentavan ja eettisen ajattelun oppiminen on keskeinen osa elämäkatsomustiedon tavoitteistoa. Oppiaine on **monitieteinen**, ja siinä yhdistellään ja sovelletaan **luovasti** eri lukioaineista sekä tieteistä ja taiteista omaksuttua tietoa ja osaamista.

Elämäkatsomustiedon opetuksen perustana ovat ihmisoikeuksien, demokratian ja kestäväen tulevaisuuden periaatteet. Niiden edistämiseksi

opetus rohkaisee yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Opetus kannustaa itsetutkiskeluun, omien eettisten arvojen punnitsemiseen sekä identiteetin ja omien vakaumusten rakentamiseen. Näin elämäkatsomustieto tukee **yhteiskunnallisen osaamisen** tavoitteita, kuten aktiivista kansalaisuutta, elämän valintojen tekemistä, suuntautumista jatko-opintoihin ja mielekkäälle elämänuralle sekä hakeutumista työelämän eri aloille.

Elämäkatsomustiedon opetuksessa opiskelija saa tilaisuuden pohtia globaalin ja ekologisen oikeudenmukaisuuden merkitystä ajankohtaisissa ja arkielämään liittyvissä kysymyksissä. Oppiaine harjaannuttaa monipuolisesti **eettisyyden** taitoja. Siinä opetetaan erottamaan perustellut väitteet perustelemattomista ja kannustetaan etsimään tieteellistä näyttöä uskomusten tueksi. Elämäkatsomustieto auttaa opiskelijaa ymmärtämään **ympäristöosaamisen** tavoitteiden mukaisesti luonnon monimuotoisuuden arvon ja opettaa pohtimaan keinoja, joilla yksilö ja yhteiskunta voivat toimia ekologisesti kestäväällä tavalla. Oppiaineessa sekä aktivoidaan toimintaa ilmastonmuutoksen torjumiseksi että pohditaan ilmastonmuutoksen kohtaamisen kannalta olennaisia asenteita ja tunnetaitoja.

Elämäkatsomustieto perustuu ajatukseen erilaisten kulttuurien ja katsomusten kohtaamisen ja vuoropuhelun tärkeydestä. Se tutustuttaa historiallisesti ja nykyajassa merkittäviin maailmankatsomuksiin, kulttuureihin ja kulttuuriperintökohteisiin. Oppiaine avartaa maailmankatsomusta ja opettaa ymmärtämään kulttuurisen moninaisuuden arvon. Se ohjaa toimimaan eettisesti ja kunnioittavasti niin oman kuin muidenkin kulttuurien ja yhteisöjen piirissä. Oppiaineessa pohditaan ihmiskunnan tulevaisuutta ja maailmaa muuttavia kehityskulkuja, kuten uutta mediaympäristöä, teknologian kehitystä ja ilmastonmuutosta. Näin elämäkatsomustieto vahvistaa opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Tavoitteet

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- saa tukea ja perusteita identiteettinsä ja elämäkatsomuksensa rakentamiseen
- osaa hyödyntää, yhdistellä ja soveltaa eri tieteissä ja lukion oppiaineissa omaksuttuja tietoja oman elämäkatsomuksensa rakentamisessa
- osaa arvioida kriittisesti maailmankatsomuksiin ja omaan elämäkatsomukseen vaikuttavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä
- osaa toimia rakentavasti erilaisissa ja erimielisissäkin vuorovaikutustilanteissa
- laajentaa ja syventää katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään
- kehittää kykyään reflektoida omaa ja muiden ajattelua ja toimintaa
- kunnioittaa ja osaa perustella periaatteita ja käytäntöjä, jotka edistävät ihmisoikeuksia, kulttuurien välistä myönteistä

kohtaamista, yhteiskunnallista ja globaalia oikeudenmukaisuutta sekä kestäväns tulevaisuuden rakentamista ja ilmastovastuuta.

Osaamisen arviointi

Elämäkatsomustiedossa arvioidaan sitä, kuinka laaja-alaisesti, monipuolisesti, johdonmukaisesti ja oivaltavasti opiskelija osaa pohtia katsomuksellisia kysymyksiä ja ilmaista ajatuksiaan. Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida oman elämäkatsomuksensa ja identiteettinsä rakentumista sekä kykyä perustella katsomuksellisia valintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon taito perustella katsomuksellisia käsityksiä kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

Elämäkatsomukselliset kysymykset ovat henkilökohtaisia ja nousevat opiskelijan omasta elämästä. Niiden pohdiskelun arviointi perustuu ajattelun taitoihin, kuten johdonmukaisuuteen, kriittisyyteen, ristiriidattomuuteen ja systemaattisuuteen. Opiskelijan suorituksissa arvioidaan taitoa tarkastella ja eritellä monipuolisesti erilaisia katsomuksellisia kantoja sekä taitoa esittää niistä perusteltuja arvioita.

Elämäkatsomustiedossa arvioidaan myös katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä, joka sisältää sekä tiedollisen ulottuvuuden että ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja. Nämä otetaan huomioon opintojaksojen arvioinnissa. Arviointi rohkaisee opiskelijaa oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

Opintojaksot

Minä ja hyvä elämä, 2 op (ETOJ1)

Opintojakson moduulit

- Minä ja hyvä elämä, 2 op (ET1), Pakollinen

Tavoitteet

Minä ja hyvä elämä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää hyvän elämän pohtimiseen liittyvät keskeiset käsitteet ja osaa käyttää niitä oman elämäkatsomuksensa jäsentämisessä
- tutustuu erilaisiin käsityksiin hyvästä elämästä, osaa arvioida niitä sekä tarkastella niitä suhteessa omiin elämäntavoitteisiin
- osaa arvioida erilaisia hyvän elämän edellytyksiä ja identiteettivalintoja yhdenvertaisuutta kunnioittaen
- tuntee erilaisia ihmiskäsityksiä ja osaa eritellä, miten ne johtavat erilaisiin hyvän elämän ihanteisiin
- ymmärtää oman identiteettinsä osa-alueita ja osaa eritellä siihen vaikuttavia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä tekijöitä
- kehittää kykyään elämäkatsomukselliseen keskusteluun, vuorovaikutukseen ja näkemystensä ilmaisemiseen vastuullisesti, johdonmukaisesti ja luovasti.

Paikallinen lisäys

- ymmärtää hyvän elämän pohtimiseen liittyvät keskeiset käsitteet ja osaa käyttää niitä oman elämänskatsomuksensa jäsentämisessä

Keskeiset sisällöt

Minä ja hyvä elämä

- minuus, elämänskatsomus, maailmankatsomus ja maailmankuva
- hyvän elämän tekijöitä ja ulottuvuuksia: tarpeet, onnellisuus, elämän merkityksellisyys, hyvinvointi ja toimintavalmiudet, erilaisia hyvän elämän malleja
- luonnon- ja ihmistieteellisiä, filosofisia, taiteessa ja populaarikulttuurissa ilmeneviä sekä sekulaareja ja uskonnollisia ihmiskäsityksiä ja -ihanteita
- yksilöllisyys, elämänvalinnat ja elämänhallinnan keinot: yksilön mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä, perimän ja ympäristön merkitys
- ihmisen identiteetti ja sosiaalisuus: yksilöt yhteisöissä, yksityinen ja julkinen, sosiaaliset suhteet, roolit ja normit, ihmisen yhteisöllisen aseman intersektionaalisuus
- ihmisen olemassaolon peruskysymyksiä: ihmissuhteet, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus, opiskelu ja työ, vanheneminen ja kuolema.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakso tukee vuorovaikutusosaamisen tavoitteiden saavuttamista. Elämänskatsomustiedolle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opinnoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelutapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät keskeisiä sosiaalisia taitoja.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso kehittää eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset sekä heidän katsomuksensa ja tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaa ja vahvistaa itsetuntemusta. Se vahvistaa näin osaltaan opiskelijan hyvinvointiosaamisen kehittymistä.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakso harjaannuttaa monipuolisesti eettisyyden taitoja. Siinä opetetaan erottamaan perustellut väitteet perustelemattomista ja kannustetaan etsimään tieteellistä näyttöä uskomusten tueksi. Elämänskatsomustieto auttaa opiskelijaa ymmärtämään ympäristöosaamisen tavoitteiden mukaisesti luonnon monimuotoisuuden arvon ja opettaa pohtimaan keinoja, joilla yksilö ja yhteiskunta voivat toimia ekologisesti kestäväällä tavalla.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla hyödynnetään laajasti eri tietolähteitä ja kasvattaa kykyä arvioida niiden luotettavuutta. Kriittisen, rakentavan ja eettisen ajattelun oppiminen on keskeinen osa elämäkatsomustiedon tavoitteistoa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla pohditaan hyvän elämän käsitettä monipuolisesti eri näkökulmista

Minä ja yhteiskunta, 2 op (ETOJ2)

Opintojakson moduulit

- Minä ja yhteiskunta, 2 op (ET2), Pakollinen

Tavoitteet

Minä ja yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa yhteisöllisyyden merkityksen ihmisyydelle ja omalle identiteetille
- ymmärtää, että sosiaalisia ilmiöitä ja yhteiskunnallisia rakenteita voidaan tarkastella tieteellisesti ja niillä on suuri merkitys yksilön elämäkatsomukselle ja elämänvalinnoille
- osaa arvioida kriittisesti niin omia kuin muiden yhteiskunnallisia väitteitä ja katsomuksia
- osaa tulkita ja arvioida erilaisten medioiden ja muiden yhteiskunnallisten instituutioiden tarjoamaa informaatiota
- osaa tarkastella kriittisesti yhteiskuntaa ja sen osa-alueita, yhteiskunnallisia rakenteita, ideologisia piirteitä sekä vallitsevia yhteiskunnallisia arvoja
- ymmärtää ja osaa perustella ihmisoikeuksien, uskonnon- ja omantunnonvapauden, yhdenvertaisuuden, demokratian, rauhan, yhteiskunnallisen ja globaalin oikeudenmukaisuuden sekä kestävän tulevaisuuden rakentamisen periaatteita
- osaa jäsentää omaa asemaansa yksilönä yhteisöissä, kansalaisena valtiossa ja toimijana talousjärjestelmässä
- osaa arvioida yksilön vaikutusmahdollisuuksia sekä kasvattaa valmiuttaan rakentavaan ja vastuulliseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen.

Paikallinen lisäys • Hahmottaa yhteiskuntaa yhteisöllisyyden, rakenteiden, oikeuksien talouden ja vastuun näkökulmista

Keskeiset sisällöt

Minä ja yhteiskunta

- kriittinen ajattelu ja väitteiden järkipäriäinen perustelu: ympäröivän todellisuuden jäsentäminen ja sen erilaiset vääristymät
- median ja muiden informaationlähteiden toimintalogiikka; koulun, politiikan, tieteen, taiteen, viihdeteollisuuden sekä kulttuuristen, mukaan lukien uskonnollisten yhteisöjen, vaikutus maailmankuviin ja -katsomuksiin sekä omaan elämäkatsomukseen
- aikalaiskriittikki: yhteiskunnan ja eri alakulttuurien aatteita ja arvoja
- yhteiskunnassa toimimisen ja aktiivisen kansalaisuuden tiedollisia perusteita: yhteiskunnalliset rakenteet, sosiaaliset tosiasiat, modernin länsimaisen yhteiskunnan erityispiirteet, kuten individualismi ja yhteisön ja yhteiskunnan ero, sekä näiden vaikutus yksilön elämään
- taloudellinen ja poliittinen valta Suomessa ja globaalissa markkinataloudessa, yksilön kuluttajana ja kansalaisena tekemien valintojen vaikutukset
- ihmisarvo, ihmisen arvokkuus ja ihmisoikeudet; ihmisoikeusasiakirjat, kuten YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus; ihmisoikeusloukkaukset, kuten holokausti
- globaali oikeudenmukaisuus, kestävä tulevaisuus, ilmastonmuutoksen torjunta sekä YK:n kestävä kehityksen tavoitteet ja Agenda 2030

Yhteiskunnallinen osaaminen

Elämäkatsomustiedon opetuksen perustana ovat ihmisoikeuksien, demokratian ja kestäväen tulevaisuuden periaatteet. Niiden edistämiseksi opetus rohkaisee yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Opetus kannustaa itsetutkiskeluun, omien eettisten arvojen punnitsemiseen sekä identiteetin ja omien vakaumusten rakentamiseen. Näin elämäkatsomustieto tukee yhteiskunnallisen osaamisen tavoitteita, kuten aktiivista kansalaisuutta, elämän valintojen tekemistä, suuntautumista jatko-opintoihin ja mielekkäälle elämänuralle sekä hakeutumista työelämän eri aloille.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksossa opiskelija saa tilaisuuden pohtia globaalin ja ekologisen oikeudenmukaisuuden merkitystä ajankohtaisissa ja arkielämään liittyvissä kysymyksissä.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakso tukee vuorovaikutusosaamisen tavoitteiden saavuttamista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa pohditaan ihmiskunnan tulevaisuutta ja maailmaa muuttavia kehityskulkuja, jotka lisäävät opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamista.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Ihmisen arvokkuus, ihmisoikeudet ja kestävä kehitys ovat kuuluvat opintojakson sisältöihin.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Opintojakson vapaa kuvaus

Yksilön ja yhteiskunnan vuorovaikutus identiteetin rakentumisen näkökulmasta

Kulttuurit, 2 op (ETOJ3)

Opintojakson moduulit

- Kulttuurit, 2 op (ET3), Valinnainen

Tavoitteet

Kulttuurit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kulttuurin merkityksen ihmisyydelle ja omalle elämäkatsomukselle sekä saa välineitä myönteisen kulttuurisen identiteetin rakentamisessa
- osaa käyttää kulttuuria koskevan tutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa
- osaa käyttää kulttuuria koskevan tutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa
- hahmottaa suomalaisuuden historiallisesti rakentuvana ja muuttuvana jatkumona, johon kuuluvat niin ulkoiset vaikutteet kuin sisäinen moninaisuus ja vähemmistökulttuurit
- osaa hahmottaa erilaiset elämäkatsomukselliset ratkaisut ja identiteettivalinnat sekä maailman kulttuurisen moninaisuuden rikkautena ja perustella niiden yhdenvertaisen kohtelun
- tunnistaa vihapuheen ja osaa erottaa sen sananvapauden vastuullisesta käytöstä.

Keskeiset sisällöt

Kulttuurit

- kulttuurin käsite ja merkitys sekä sen erilaiset luokittelut ja käyttötavat, kulttuuri merkityksiin perustuvana inhimillisenä toimintana, erilaisia teorioita kulttuurien kehityksestä ja suhteesta toisiinsa, etnosentrismi ja kulttuurirelativismi
- kulttuuria koskevan tutkimuksen perusteita: tutkittavan ja tutkijan näkökulmat, kenttätö, etnografia, kysely, haastattelu
- kulttuuriperintö: tapakulttuurin monet muodot, kulttuurinen itseilmaisuus, kulttuurin vaikutus yksilön maailmankuvaan ja elämäkatsomukseen, Unescon maailmanperintöohjelma
- suomalaisen kulttuurin ja identiteettipolitiikan historiallinen rakentuminen, suomalaisuuden monimuotoisuus ja suomalaiset vähemmistökulttuurit

- kulttuurien ja sivilisaatioiden vuorovaikutus sekä monokulttuurisuuden mahdottomuus: monikulttuurisuus ja globaali kulttuuri sekä niiden erilaiset katsomukselliset ja yhteiskunnalliset tulkinnat ja vaikutukset
- etnisyyden, rasismin ja muun syrjinnän sekä keskinäisen kunnioituksen ja yhdenvertaisuuden historiaa ja nykypäivää eri kulttuureissa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla tutustutaan mm. kulttuurin tutkimukseen ja kulttuuriin maailmankuvan muokkaajana. opintojakso vahvistaa opiskelijan kulttuuriosaamista.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaa ja vahvistaa itsetuntemusta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Katsomukset, 2 op (ETOJ4)

Opintojakson moduulit

- Katsomukset, 2 op (ET4), Valinnainen

Tavoitteet

Katsomukset

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eritellä maailman- ja elämäkatsomuksen sekä maailmankuvan käsitteitä, arvioida niihin liittyviä perusteita sekä erottaa katsomukselliset ja arvokysymykset mielipidekysymyksistä
- ymmärtää katsomusten, kulttuurien ja yhteiskuntamuotojen jatkuvaa historiallista muuttumista sekä osaa sen perusteella eritellä erilaisten maailmankatsomusten piirteitä ja lähtökohtia
- osaa eritellä ja arvioida evoluution, universaalien eettisten järjestelmien, Euroopan uuden ajan murroksen, valistuksen, tieteen sekä modernin markkinatalouden merkitystä maailmankuviin ja omaan elämäkatsomukseensa
- osaa arvioida erilaisten arvojen, maailmankuvien ja tietämisen tapojen sekä yksilöllisten, yhteisöllisten, poliittisten ja uskonnollisten ulottuvuuksien painoarvoa erilaisissa elämän- ja maailmankatsomuksissa
- osaa eritellä oman elämäkatsomuksensa ja siihen liittyvien uskomusten perusteita ja muotoutumista sekä ymmärtää, että elämäkatsomuksen lähtökohdat olisivat voineet poiketa nykyisistä.

Keskeiset sisällöt

Katsomukset

- katsomuksellinen käsitteistö; katsomukset perustavina tapoina käsittää maailma ja katsomuksellisten kysymysten luonne
- ihmiskunnan katsomuksellisuuden muotoutuminen: evoluution, kielen ja joustavan yhteistyön merkitys ihmislajin kehityksessä; animismi, teismi, ateismi
- katsomusten historiaa: universaalien katsomusten ja moraalijärjestelmien synty, modernin subjektin ja tieteellisen maailmankuvan synty, edistysusko ja yhteiskunnan osa-alueiden eriytyminen uudenlaisten katsomusten taustana
- poliittisia maailmankatsomuksia, kuten liberalismi, sosialismi ja nationalismi; katsomusten ilmeneminen elämäntavassa, taiteessa, urheilussa sekä suhteessa luontoon ja ympäristöön
- elämäkatsomuksen jäsentäminen katsomushistorian näkökulmasta; oman elämäkatsomuksen taustalla olevat satunnaiset historialliset seikat

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelutapoja.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso antaa mahdollisuuden vahvistaa omaa minäkuvaa ja lisätä ymmärrystä erilaisista ajattelutavoista

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakso avartaa maailmankatsomusta ja opettaa ymmärtämään kulttuurisen moninaisuuden arvon. Se ohjaa toimimaan eettisesti ja kunnioittavasti niin oman kuin muidenkin kulttuurien ja yhteisöjen piirissä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Uskonnot ja uskonnottomuus, 2 op (ETOJ5)

Opintojakson moduulit

- Uskonnot ja uskonnottomuus, 2 op (ET5), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonnot ja uskonnottomuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kykyä lukea, tulkita ja ymmärtää erilaisia uskonnollisia ja uskonottomia maailmankatsomuksia sekä kykyä verrata niiden lähtökohtia ja elämäntapaa omaan elämäkatsomukseensa

- tutustuu uskontojen, uskonnollisuuden ja uskonottomuuden tieteelliseen tutkimukseen, määrittelyyn ja selittämiseen sekä uskontokritiikkiin
- hallitsee käsitteitä, tietoa ja taitoja, joiden avulla hän osaa pohtia ja analysoida maailmankatsomuksellisiin järjestelmiin, kuten sekulaariin humanismiin ja uskontoihin, liittyviä kysymyksiä sekä muodostaa niihin oman perustellun kantansa
- perehtyy suuriin maailmanuskontoihin ja hahmottaa niiden keskeisiä piirteitä, sisäistä monimuotoisuutta sekä vaikutusta kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- perehtyy ateismin, agnostismin ja humanismin historiaan
- ymmärtää, että uskonottomuus ja uskonnollisuus ovat historiallisesti rakentuneita, monimuotoisia ja muuttuvia ilmiöitä, joilla on vahva kulttuurinen ja yhteiskunnallinen merkitys.

Keskeiset sisällöt

Uskonnot ja uskonottomuus

- keskeisiä uskonnollisten ilmiöiden ymmärtämiseen liittyviä käsitteitä, kuten myytti, pyhä, riitti, symboli ja jumala
- kristinuskon ja islamin sekä buddhalaisuuden ja hindulaisuuden historiallinen ja maantieteellinen levinneisyys, jakautuminen ja peruspiirteet; Itä-Aasian katsomusperinteiden yleiset piirteet
- ateismi, agnostismi, uskonottomuus ja sekulaarin humanismin maailmankatsomukselliset perusteet
- uskonnon ja uskonottomuuden näkyminen ja vaikutus arkielämässä, politiikassa ja oikeudenkäytössä: liberaali ja fundamentalistinen uskonnollisuus, tapaususkonnollisuus, uudet uskonnolliset liikkeet, sekularisaatio ja julkisen vallan tunnustuksettomuuden periaate

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso kehittää kykyä lukea, tulkita ja ymmärtää erilaisia uskonnollisia ja uskonottomia maailmankatsomuksia sekä kykyä verrata niiden lähtökohtia ja elämäntapaa omaan elämäkatsomukseensa

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Tulevaisuus, 2 op (ETOJ6)

Opintojakson moduulit

- Tulevaisuus, 2 op (ET6), Valinnainen

Tavoitteet

Tulevaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu tulevaisuuden tutkimisen keinoihin ja tehtäviin sekä ymmärtää, että vaikka tulevaisuutta on vaikea ennustaa, siihen voidaan vaikuttaa arvoilla, teoilla ja valinnoilla
- hahmottaa erilaisia suhtautumistapoja teknologian kehitykseen ja osaa arvioida, miten tekninen muutos vaikuttaa yhteiskuntaan, kulttuuriin ja ympäristöön
- omaksuu valmiuksia, niin asenteita, tietoja kuin tunnetaitojakin, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen ja ymmärtää ilmastonmuutoksen vaikutuksia sekä sen torjumisen keinoja ja niiden esteitä
- osaa arvioida tieteellis-teknologisen vallankumouksen vaikutusta nykyaikaisiin yhteiskuntiin, maailmankatsomuksiin ja omaan elämäkatsomukseensa
- ymmärtää utopioiden ja dystopioiden merkityksen historiallisten, ajankohtaisten ja tulevaisuuden kysymysten heijastajina.

Keskeiset sisällöt

Tulevaisuus

- tulevaisuuden tutkimus, heikot ja vahvat signaalit, tulevaisuustyö; mahdollisia, todennäköisiä ja toivottavia tulevaisuuden skenaarioita
- tieteellis-teknologinen vallankumous ja teknologian kehittyminen, erityisesti digitalisaatio, koneoppiminen, tekoäly ja robotiikka, sekä niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin
- tieteellis-teknologinen vallankumous ja teknologian kehittyminen, erityisesti digitalisaatio, koneoppiminen, tekoäly ja robotiikka, sekä niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin
- yhteiskunnan, talouden rakenteiden ja työn muutos: esimerkiksi robotiikka, eriarvoistuminen, muutokset työn ja varallisuuden jaossa
- globaalisti vaikuttavat ekologiset muutokset: ilmastonmuutos, massasukupuutot, diversiteetin heikkeneminen, kansainvaellukset
- yksilön valinnat ja yhteistyö paremman tulevaisuuden puolesta; tekninen kehitys hyvän elämän mahdollistajana
- erilaisia fiktiivisiä tulevaisuuden kertomuksia ja niiden kritiikkejä, dystopiat ja utopiat

7.4. Filosofia (FI)

Oppiaineen tehtävä

Filosofia tarkastelee koko todellisuutta ja eri tapoja hahmottaa sitä. Sen kysymyksenasettelujen tunteminen luo pohjan maailmaa, yhteiskuntaa ja ihmistä koskevien käsitysten ymmärtämiselle ja niiden järkiperaiselle arvioinnille. Filosofisen ajattelun opiskeleminen harjaannuttaa punnitsemaan kriittisesti erilaisten käsitysten perusteluja.

Kriittisen ja perusteita etsivän luonteensa ansiosta filosofia auttaa jäsentämään nykypäivän informaatiotulvaa sekä erottamaan tosiasiaväitteet mielipiteistä. Näin filosofian opiskelu edistää opiskelijan yleisiä oppimisen ja ajattelun valmiuksia. Argumentaation

ja pätevän päättelyn opiskelu kehittävät kykyä ymmärtää ja ilmaista mutkikkaitakin ajatuskulkuja.

Perinteisesti filosofiaa on kutsuttu kaikkien tieteiden äidiksi. Siksi sen luonteeseen kuuluu jo lähtökohtaisesti eri tiedonalojen integraatio, joka tukee laajojen käsitteellisten kokonaisuuksien ja yhteyksien hahmottamista. Filosofian opiskelu auttaa näkemään, miten eri tieteenalojen ja ajatteluperinteiden käsitykset rakentuvat ja eroavat toisistaan. Tämä tukee eri tieteiden omaksumista, mikä helpottaa lukiolaisen siirtymistä jatko-opintoihin. Filosofian tuntemus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä.

Filosofian opiskelu vahvistaa opiskelijan käsitystä omasta identiteetistään. Se harjaannuttaa eettiseen pohdintaan ja auttaa ymmärtämään, mitä merkitystä erilaisilla tiedoilla ja taidoilla on yksilölle ja yhteiskunnalle. Filosofia kehittää arvostelukykyä sekä edistää luovan ja itsenäisen ajattelun kehitystä. Tämä tukee opiskelijan yksilöllisten näkemysten muodostamista ja kykyä osallistua järkipäiseen keskusteluun. Koska filosofisiin kysymyksiin on harvoin yksinkertaisia vastauksia, opiskelija oppii muodostamaan ja perustelemaan omia käsityksiään sekä samalla kunnioittamaan toisenlaisia perusteltuja näkemyksiä. Monimutkaisten kysymysten pohdiskelu ryhmässä kasvattaa opiskelijan luottamusta omiin ajattelutaitoihinsa. Oppiaineen luonteeseen sopivat keskustelevat ja dialogiset työtavat.

Laaja-alainen osaaminen

Filosofian opiskelu tukee monipuolisesti opiskelijan **vuorovaikutusosaamista sekä** kasvua sivistyneeksi, vastuulliseksi ja yhdenvertaisuutta kunnioittavaksi kansalaiseksi. Oppiaine korostaa dialogisuutta ja hyvää argumentaatiota, mikä edistää opiskelijan sitoutumista kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia yhdistelee tiedonaloja sekä tukee eri tieteiden omaksumista ja elinikäistä oppimista. Sen opiskelu kehittää kielellistä ilmaisua, analyttistä ajattelua ja loogista päättelykykyä.

Filosofiassa ongelmia jäsennetään käsitteellisesti ja dialogisesti. Siksi siinä korostuvat täsmällinen ja käsitteiden merkityksiä avaava kielenkäyttö sekä kielitietoisuus. Vaikka filosofia hyödyntää oman traditionsa ja muiden tieteenalojen termistöä, sen tavoitteena on selkeä ja ymmärrettävä kieli. Filosofian argumentatiivinen luonne kehittää ilmaisua, jossa painottuvat johdonmukaiset perustelut ja eri näkökulmien huomioiminen.

Hyvää elämää ja yhteiskuntaa koskevat pohdinnat kuuluvat perinteisesti filosofian ytimeen. Filosofian opiskelu tukee hyvinvointiosaamista kehittämällä opiskelijan ymmärrystä itsestään, ajattelustaan ja suhteestaan muihin. Ymmärryksen kasvu liittyy ihmisen kasvuun kokonaisuutena ja ohjaa hyveisiin ja hyvinvointiin. Filosofian keskusteleva ja hyvää argumentaatiota korostava opiskelutapa tukee opiskelijoiden yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutustaitoja sekä opettaa erilaisten näkemysten arvostamista. Samalla kannustetaan opiskelijaa sitoutumaan kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia kehittää epävarmuuden

sietokykyä ja valmiutta toimia myös tilanteissa, joissa käytettävissä oleva informaatio on rajallista.

Filosofiaan kuuluu perinteisesti **monitieteistä ja luovaa osaamista** vahvistava, eri tiedonaloja integroiva lähestymistapa. Sen opiskelu rakentaa luontevasti siltoja eri tieteenalojen välille. Filosofia auttaa omaksumaan erilaisia tiedonhankintatapoja sekä yhdistämään eri tieteiden tuloksia, mikä helpottaa laajojen kokonaisuuksien hahmottamista. Filosofisen ajattelun vahva johdonmukaisuuden vaatimus kehittää kykyä ymmärtää erilaisten argumenttien perusteita ja erottaa tosiasiaväitteet mielipiteistä. Kyseenalaistavana ja perusteita etsivänä oppiaineena filosofia rohkaisee luovaan ja itsenäiseen ajatteluun.

Yhteiskunnallisen osaamisen osalta filosofian opetuksessa sitoudutaan järkiperäiseen eettiseen ajatteluun, joka perustuu demokratian, ihmisoikeuksien ja kestäväen tulevaisuuden kunnioittamiseen. Oikeudenmukaisen yhteiskunnan ja aktiivisen kansalaisuuden ihanteet ovat paitsi tarkastelun kohteita myös tavoitteita, joihin opetus pyrkii kasvattamaan. Filosofia kehittää luovan, kriittisen ja itsenäisen ajattelun kykyä, joka vahvistaa valmiuksia jatko-opintoihin, mielekkääseen urasuunnitteluun ja tulevaisuuden työelämän muutoksiin.

Etiikka on filosofian perinteinen osa-alue ja siksi keskeinen osa filosofian opiskelua. Filosofia opettaa arvojen, normien ja merkitysten käsitteellistä jäsentämistä. **Eettinen** pohdinta kattaa niin yksilöä, yhteiskuntaa kuin ympäristöä koskevat kysymykset. Oppiaineen kriittinen perinne ohjaa opiskelijaa itsenäiseen ajatteluun ja kannustaa sitoutumaan moraalisesti kestävään toimintaan. Filosofian opiskelu auttaa hahmottamaan moniulotteisia ongelmia ja luomaan niistä kokonaisjäsennyttä. Ymmärrys sosiaalisten ja ekologisten globaalien ongelmien luonteesta rohkaisee toimimaan niiden korjaamiseksi ja toteuttaa **ympäristöosaamisen** tavoitteita.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen näkökulmasta filosofian opiskelu avartaa ajattelua ja auttaa ymmärtämään, että on olemassa erilaisia tapoja hahmottaa todellisuutta. Se kehittää herkkyyttä havaita yhtäläisyyksiä ja eroja maailman ilmiöissä. Filosofian osa-alueista erityisesti etiikka ja yhteiskuntafilosofia tarkastelevat ihmisten ja kulttuurien monimuotoisuutta sekä kannustavat ennakkoluulottomaan suhtautumiseen erilaisiin elämänilmiöihin. Filosofiset ajatuskokeet johdattavat hahmottelemaan mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja.

Tavoitteet

Filosofian opetuksen tavoitteena on,

että opiskelija

- osaa hahmottaa filosofisia ongelmia sekä niiden erilaisia mahdollisia ratkaisuja filosofian perinteessä ja ajankohtaisiin kysymyksiin sovellettuina
- osaa käsitteellisesti eritellä, jäsentää ja arvioida informaatiota, erityisesti erilaisia väitteitä, niiden merkityksiä ja perusteluja
- hallitsee johdonmukaisen argumentaation perustaidot, mikä auttaa kehittämään omaa ajattelua, arvioimaan sitä kriittisesti sekä pohtimaan sen rajoja eri tieteenaloilla ja arkielämässä

- kykenee arvioimaan moraalisia ongelmia ja niiden mahdollisia ratkaisuja sekä sitoutumaan eettisiin periaatteisiin
- oppii pohtimaan ja jäsentämään käsitteellisesti laajoja kokonaisuuksia sekä ajattelemaan ja toimimaan arvostelukykyisesti niin eettisissä kysymyksissä kuin muillakin elämänalueilla myös informaation ollessa epävarmaa tai ristiriitaista
- kehittää kykyään ilmaista näkemyksiään järkipäisesti perustellen.

Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu keskeisten filosofisten kysymysten ymmärtämiseen, ajattelun taitojen ja käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista ja arvioida filosofista ajattelua. Tämä tarkoittaa kykyä hahmottaa ja täsmentää informaatiota käsitteellisesti sekä eritellä ja pohtia sitä kriittisesti. Lisäksi arvioidaan taitoa tunnistaa arkielämässä ja tieteessä filosofisia ongelmia ja muotoilla niitä käsitteellisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon filosofisiin kysymyksiin esitettyjen ratkaisujen tuntemus sekä taito esittää johdonmukaisia argumentteja kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida omaa ajatteluaan ja rohkaisee häntä oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Opintojaksojen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, ja filosofian yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta.

Opintojaksot

Filosofia 1, 2 op (FIOJ1)

Opintojakson moduulit

- Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI1), Pakollinen

Tavoitteet

Johdatus filosofiseen ajatteluun

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- muodostaa käsityksen filosofian luonteesta ja menetelmistä tutustumalla filosofisiin ongelmiin ja niiden mahdollisiin ratkaisuihin
- oppii arvioimaan väitteiden totuutta sekä harjaantuu esittämään ja vaatimaan erilaisille väitteille perusteluja, hahmottamaan perustelujen rakennetta sekä arvioimaan niiden pätevyyttä
- tuntee ja oppii erilaisten vuorovaikutteisten harjoitusten ja keskustelujen kautta soveltamaan filosofian työtapoja, kuten oletusten kyseenalaistamista, käsitteiden luokittelua ja määrittämistä sekä ajatuskokeiden ja vastaesimerkkien käyttöä
- perehtyy joihinkin keskeisiin filosofisiin kysymyksiin ja niihin liittyviin käsitteellisiin erotteluihin
- osaa eritellä ja arvioida kriittisesti erilaisia tiedollisia uskomuksia ja tutustuu tietämiseen joissain lukion oppiaineissa.

Paikallinen lisäys

- Filosofian luonteen ymmärtäminen tieteenä ja ajattelutapana

Keskeiset sisällöt

Johdatus filosofiseen ajatteluun

- mitä filosofia on, filosofinen kysymyksenasettelu sekä ajattelu filosofian perinteessä ja ajankohtaisissa aiheissa
- johdonmukaisen argumentaation ja pätevän päättelyn perusteet sekä niiden harjoittelu suullisesti ja kirjallisesti, muun muassa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin sovellettuna
- keskeisiä filosofisia peruskysymyksiä ja -erotteluja: henki ja aine, vapaus ja välttämättömyys, käsitteellinen ja empiirinen, objektiivinen ja subjektiivinen
- tiedon ja informaation, arkitiedon ja tieteellisen tiedon sekä tieteen ja pseudotieteen ero
- tiedon ja argumentaation luonne eri tiedonaloilla: miten väitteitä muodostetaan, koetellaan ja perustellaan joissain lukion oppiaineissa

Paikallinen lisäys

- Keskeiset filosofiset kysymykset metafysiikassa, tietoteoriassa, argumentaatioissa ja tieteenfilosofiassa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Rohkaistaan luovaan ja itsenäiseen ajatteluun

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Todellisuuden erialaiset hahmotukset

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tieteen yhteiskunnalliset ulottuvuudet

Vuorovaikutusosaaminen

Dialogi- ja väittelytaidot

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Opintojakson vapaa kuvaus

Johdanto siihen, mitä on filosofinen ajattelu

Filosofia 2, 2 op (FIOJ2)

Opintojakson moduulit

- Etiikka, 2 op (FI2), Pakollinen

Tavoitteet

Etiikka

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy filosofisen etiikan keskeisiin käsitteisiin, kysymyksiin ja teorioihin
- osaa perustella käsityksiä hyvästä ja oikeasta sekä hahmottaa normatiivisten ja kuvailevien väitteiden eron
- osaa esittää suullisesti ja kirjallisesti johdonmukaisia eettisiä argumentteja sekä perustella moraalin velvoittavuutta
- oppii jäsentämään oman elämänsä merkityksellisyyttä ja elämänvalintojaan filosofisen käsitteistön avulla
- osaa eritellä ja arvioida toimintaa eettisesti sekä kykenee jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan ja arvioitaan filosofisen etiikan välinein
- osaa soveltaa etiikkaa yhteiskuntaa ja ympäristöä koskeviin kysymyksiin.

Paikallinen lisäys

- Etiikan teorian ja soveltamisen ymmärtäminen

Keskeiset sisällöt

Etiikka

- moraalin luonne normijärjestelmänä; moraalin, lakien ja tapojen ero; moraalinen objektivismi, relativismi, subjektivismi
- moraalialia tarkasteleva normatiivinen ja soveltava etiikka; hyveet, seuraukset, oikeudet ja velvollisuudet
- filosofisia teorioita elämän hyvydestä ja merkityksellisyydestä sekä hyvästä elämäntavasta
- etiikka ja yksilön moraaliset ratkaisut: ihmissuhteet ja elämänvalinnat
- ympäristöä ja luontoa koskevia eettisiä kysymyksiä, kuten ilmastonmuutos ja eläinten oikeudet
- etiikka ja yhteiskunta: ihmis- ja perusoikeudet

Paikallinen lisäys

- Moraalin luonne inhimillisen kulttuurin keskeisenä piirteenä

Yhteiskunnallinen osaaminen

Moraali ilmenee yhteiskunnassa monella tasolla

Vuorovaikutusosaaminen

Filosofian dialogisuus kannustaa vuorovaikutukseen.

Hyvinvointiosaaminen

118

Erityisesti elämänfilosofiassa pohditaan onnellisuuden ja filosofian suhdetta.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa tutustutaan demokratian, ihmisoikeuksien ja kestävän tulevaisuuden kunnioittamiseen.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Etiikan opiskelu kannustaa moraaliseen toimintaan ympäristön suhteen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla huomioidaan eettisten kysymysten monitieteisyys ja kannustetaan luovaan dialogiin.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tutustutaan eettiseen käsitteistöön ja etiikan soveltamiseen teorioiden kautta.

Filosofia 3, 2 op (FIOJ3)

Opintojakson moduulit

- Yhteiskuntafilosofia, 2 op (FI3), Valinnainen

Tavoitteet

Yhteiskuntafilosofia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy joihinkin yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin
- oppii erittelemään oikeudenmukaisuutta, vapautta, tasa-arvoa ja vallankäyttöä yksilöiden, yhteisöjen ja instituutioiden toiminnassa
- pystyy arvioimaan filosofisesti yhteiskunnan rakennetta ja sen oikeutusta • osaa soveltaa oppimaansa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin
- ymmärtää oikeuksien merkityksen yhteiskunnan perustana.

Paikallinen lisäys

- perehtyä yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin

Keskeiset sisällöt

Yhteiskuntafilosofia

- yhteiskuntajärjestyksen oikeuttaminen, yhteiskuntasopimusteoriat
- vallan, vapauden, tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden eri muodot
- ihmisoikeudet, kansalaisoikeudet ja oikeusvaltio; demokratia ja yhteisöllisyys yhteiskunnallisina arvoina
- poliittiset ihanteet: liberalismi, sosialismi, anarkismi, konservatismi, nationalismi; yhteiskunnalliset utopiat ja dystopiat
- hyvinvoinnin ja talouden suhde; tulo-, varallisuus- ja hyvinvointierojen oikeuttaminen; hyvinvointivaltio
- ajankohtaisia yhteiskuntafilosofisia kysymyksiä: ympäristöongelmat, kulttuurien kohtaaminen, teknologian ja tekoälyn vaikutukset, sukupuoli ja valta, eriarvoistavien rakenteiden tunnistaminen ja kritiikki

Paikallinen lisäys

- Yhteiskunnan tarkastelu filosofisesta näkökulmasta

Yhteiskunnallinen osaaminen

Oikeudenmukaisen yhteiskunnan ja aktiivisen kansalaisuuden ihanteet ovat tarkastelun kohteita myös tavoitteita, joihin opetus pyrkii kasvattamaan.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Etiikka liittyy keskeisesti yhteiskuntafilosofisiin kysymyksenasetteluihin.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Yhteiskuntafilosofia tarkastelee ihmisten ja kulttuurien monimuotoisuutta sekä kannustaa ennakkoluulottomaan suhtautumiseen erilaisiin elämänilmiöihin.

Vuorovaikutusosaaminen

Kannustaminen dialogisuuteen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Yhteiskuntafilosofiaan kuuluu perinteisesti **monitieteistä ja luovaa osaamista** vahvistava, eri tiedonaloja integroiva lähestymistapa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Opintojakson vapaa kuvaus

Yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkastelu filosofisesta näkökulmasta

Filosofia 4, 2 op (FIOJ4)

Opintojakson moduulit

- Totuus, 2 op (FI4), Valinnainen

Tavoitteet

Totuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa erottaa mielipiteet tosiasiaväittämistä ja ymmärtää tarpeen perustella tosiasiaväittämät
- ymmärtää kielen ja merkitysten roolin todellisuuden hahmottamisessa
- osaa eritellä ja arvioida filosofisia teorioita totuudesta, tiedosta, todellisuuden luonteesta ja tieteestä
- osaa jäsentää ja eritellä tieteellisen tutkimuksen, päättelyn ja selittämisen luonnetta
- osaa arvioida havainnon ja tiedon sekä tieteellisten teorioiden suhdetta totuuteen
- oppii arvioimaan tilanteita, joissa eri tutkimukset antavat erilaisia tuloksia ja toimintavaihtoehtoja.

Paikallinen lisäys

- Ymmärtää metafysiikan, tieto-opin ja tieteenfilosofian keskeiset kysymykset.

Keskeiset sisällöt

Totuus

- kieli, merkitys ja totuus
- totuuden luonne ja totuusteoriat; totuuden lähestyminen; välttämätön ja kontingentti totuus • todellisuuden ja tietoisuuden luonne; realismi ja antirealismi
- tiedon lähteet, tiedon mahdollisuus ja rajat, tiedon oikeuttaminen, tiedon suhde varmuuteen
- tieteellisen tutkimuksen luonne ja menetelmiä sekä tieteellinen päättely; tieteen etiikka
- tieteen menetelmien ja teorioiden luotettavuus ja suhde todellisuuteen
- selittäminen, ennustaminen, ymmärtäminen ja tulkinta erilaisissa tieteissä

Paikallinen lisäys

- Metafysiikka, epistemologia ja tieteenfilosofia.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksoon kuuluu **monitieteistä ja luovaa osaamista** vahvistava, eri tiedonaloja integroiva lähestymistapa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla pyritään avartamaan ajattelua ja ymmärtämään, että on olemassa erilaisia tapoja hahmottaa todellisuutta.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla kannustetaan dialogisuuteen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla käsitellään teoreettisen filosofian keskeisimpiä kysymyksiä erityisesti metafysiikan, epistemologian ja tieteenfilosofian aloilta.

Filosofia 5, 2 op (FIYOOJ)

Tavoitteet

- Valmistautuminen filosofian yo-kirjoitukseen

Keskeiset sisällöt

- Filosofian oppimäärän keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi

7.5. Fysiikka (FY)

Oppiaineen tehtävä

Fysiikan opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään fysiikan merkityksen jokapäiväisessä elämässä, ympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Fysiikan opetus antaa opiskelijalle valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla sekä hyödyntää fysiikan osaamistaan työelämässä. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

Fysiikan opetuksen tuella opiskelijan ymmärrys fysiikan käsitteistä rakentuu ja opiskelija ymmärtää niitä kvalitatiivisella ja kvantitatiivisella tasolla. Opiskelijan aikaisemmat kokemukset, uudet

havainnot ja näkökulmat muokkautuvat johdonmukaiseksi käsitykseksi ympäröivästä todellisuudesta opiskelijoiden ja opettajien vuorovaikutuksessa ja fysiikan teorioiden avulla.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat ympäristöstä tehdyt havainnot. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista sekä luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin moduulin keskeisten sisältöjen osalta. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan työturvallisuutta noudattaen.

Laaja-alainen osaaminen

Fysiikan opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin. Opetus kehittää **yhteiskunnallista osaamista** antamalla opiskelijalle valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja vaikuttaa yhteiseen päätöksentekoon.

Opiskelijoiden oma tutkimuksellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita fysiikan opiskeluun. Opiskelija kehittää **vuorovaikutusosaamistaan** ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.

Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan ja ympäristöstä, käyttämään fysiikan osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestäväen käytön, ympäristö- ja terveysvaikutusten sekä energiantuotantotapojen kannalta. Fysiikan opetus tukee näin **eettisyyttä ja ympäristöosaamista, globaali- ja kulttuuriosaamista** sekä **hyvinvointiosaamista**.

Fysiikan opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua tekstiä, kuvia, videoita, taulukoita, kuvaajia tai kaavoja. **Monitieteinen ja luova osaaminen** saa tukea fysiikan opiskelusta myös tieto- ja viestintäteknologian osalta. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin.

Tavoitteet

Fysiikan opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät fysiikan merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä fysiikan tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa arvioida fysiikan ja teknologian merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle
- tunnistaa fysiikan osaamistaan sekä kykenee asettamaan omia tavoitteitaan, kohtaamaan oppimishaasteitaan ja soveltamaan fysiikan opiskelustrategioita
- perehtyy fysiikan soveltamiseen monipuolisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä
- saa mahdollisuuksia perehtyä fysiikan sovelluksiin vierailujen, korkeakouluyhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja fysiikkaa soveltaville aloille
- saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten, ongelmanratkaisun tai muun toiminnan lähtökohdiksi
- osaa suunnitella ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa
- tunnistaa virhelähteiden vaikutuksen mittauksiin
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää fysiikan keskeisiä käsitteitä johdonmukaisesti ja oikeissa yhteyksissä
- jäsentää käsitystään luonnon rakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla
- osaa ilmaista johtopäätöksiä ja näkökulmia fysiikalle ominaisilla tavoilla
- ymmärtää fysiikan ilmiöitä ja periaatteita teknologisten sovellusten taustalla
- osaa muodostaa, tulkita ja arvioida erilaisia malleja sekä käyttää niitä ja simulaatioita ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen
- osaa käyttää asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä

- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida niitä kriittisesti fysiikan tietojensa avulla.

Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu fysiikan yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa fysiikan osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä. Samalla opiskelija harjaantuu itsearviointiin.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, esimerkiksi kysymysten muodostamista, ongelmanratkaisuprosessin kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

Opintojaksot

Fysiikka 1 Fysiikka luonnontieteenä, 1 op (FYOJ1)

Opintojakson moduulit

- Fysiikka luonnontieteenä, 1 op (FY1), Pakollinen

Tavoitteet

Fysiikka luonnontieteenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu fysiikkaan systemaattisena, kokeellisuuteen nojautuvana tieteenä
- tutustuu aineen rakenteen ja maailmankaikkeuden mittasuhteisiin
- tutustuu fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin
- osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita
- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa ja sen opiskelua kohtaan.

Keskeiset sisällöt

Fysiikka luonnontieteenä

Keskeiset sisällöt

- suure ja yksikkö sekä SI-järjestelmä
- mittaaminen, tulosten kerääminen, niiden esittäminen graafisesti ja luotettavuuden arviointi
- graafinen malli ja lineaarinen malli
- yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen suunnitteleminen ja toteutus

Vuorovaikutusosaaminen

Suunnitellessaan ja toteuttaessaan yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita yhdessä muiden kanssa opiskelijan yhteistyön taidot kehittyvät.

Hyvinvointiosaaminen

Saadessaan kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa ja sen opiskelua kohtaan, opiskelija oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustuessaan fysiikkaan systemaattisena, kokeellisuuteen nojautuvana tieteenä opiskelija oppii tunnistamaan luonnontieteellistä kulttuuriperintöä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Tutustuessaan fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin opiskelija kehittää monilukutaitoaan. Yksinkertaisten luonnontieteellisten kokeiden suunnittelu harjoittaa luovuutta ja luo mahdollisuuksia monitieteiselle tutkimukselle. Tämä vahvistaa opiskelijan oppimaan oppimisen taitoja ja luo valmiuksia jatko-opintoihin.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Fysiikka 2 Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta, 1 op (FYOJ2)

- Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta, 1 op (FY2), Pakollinen

Tavoitteet

Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy energiaan fysiikan keskeisenä käsitteenä
- tuntee eri energialajeja ja energiantuotantotapoja
- osaa vertailla eri energiantuotantotapoihin ja niiden ympäristövaikutuksiin liittyviä suuruusluokkia
- saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon kestävän energiatalouden näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta

Keskeiset sisällöt

- energialajit, energian säilyminen ja muuntuminen
- energian tuotanto, teho, hyötysuhde ja energian siirtäminen
- energiantuotannon vaikutus ympäristöön ja ilmastonmuutokseen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tuntiessaan eri energialajeja ja energiantuotantotapoja opiskelijalla on valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon kestävän energiatalouden näkökulmasta.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Osatessaan vertailla eri energiantuotantotapoihin ja niiden ympäristövaikutuksiin liittyviä suuruusluokkia opiskelija saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon kestävän energiatalouden näkökulmasta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Fysiikka 3 Energia ja lämpö, 2 op (FY0J3)

Opintojakson moduulit

- Energia ja lämpö, 2 op (FY3), Valinnainen

Tavoitteet

Energia ja lämpö

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään energiasta fysiikan keskeisenä käsitteenä
- osaa tutkia aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä
- osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa ja kestävän tulevaisuuden rakentamisessa
- tunnistaa energiatasapainon ja lämmönsiirtymisen merkityksen ilmastonmuutoksessa.

Keskeiset sisällöt

Energia ja lämpö

Keskeiset sisällöt

- voima vuorovaikutuksen voimakkuuden mittana
- mekaaninen työ
- termodynaaminen systeemi ja tilanmuuttujat
- lämpötila, paine ja hydrostaattinen paine
- energian säilyminen, sisäenergia, energian siirtyminen ja lämpömäärä

- aineen lämpeneminen ja jäähtyminen sekä olomuodon muutokset
- lämpölaajeneminen
- kaasujen tilanmuutokset ja ideaalikaasun tilanyhtälö

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Oppiessaan soveltamaan termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa ja kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa opiskelijan eettisyys ja ympäristöosaaminen vahvistuu. Tunnistaessaan energiatasapainon ja lämmönsiirtymisen merkityksen ilmastonmuutoksessa opiskelija saa valmiuksia ymmärtää ilmastonmuutokseen liittyvää tutkimustietoa ja käytäntöjä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Tutkiessaan aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä opiskelija tutustuu erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin ja harjaantuu käyttämään niitä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Fysiikka 4 Voima ja liike, 2 op (FYOJ4)

Opintojakson moduulit

- Voima ja liike, 2 op (FY4), Valinnainen

Tavoitteet

Voima ja liike

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tutkia kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä
- osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittaustuloksista
- ymmärtää säilymislakien merkityksen fysiikassa
- tuntee voimaan ja liikkeeseen liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

Keskeiset sisällöt

Voima ja liike

Keskeiset sisällöt

- tasainen ja tasaisesti kiihtyvä suoraviivainen liike
- kappaleiden vuorovaikutus ja voima sekä Newtonin lait
- voimien yhteisvaikutus, voimakuvio ja liikeyhtälö
- paino ja kitka
- liike-energia, potentiaalienergia ja mekaaninen energia
- mekaanisen energian säilyminen ja mekaniikan energiaperiaate
- liikemäärä, impulssi, liikemäärän säilyminen ja yksiulotteiset törmäykset

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusta opitaan tutkittaessa kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä yhdessä ja yhteistyössä sekä erilaisissa ympäristöissä.

Hyvinvointiosaaminen

Ymmärtäessään voimaan ja liikkeeseen liittyviä turvallisuuskulmia opiskelija toimii aktiivisesti oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Oppiessaan tuottamaan ja analysoimaan graafisia esityksiä mittausaineistosta opiskelija kehittää monilukutaitoaan.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Fysiikka 5 Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FYOJ5)

Opintojakson moduulit

- Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY5), Valinnainen

Tavoitteet

Jaksollinen liike ja aallot

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa mallintaa planetaarista liikettä ympyräliikkeenä
- perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä
- osaa kuvata jaksollista liikettä fysikaalisilla ja matemaattisilla käsitteillä
- osaa mallintaa mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä.

Keskeiset sisällöt

Jaksollinen liike ja aallot

Keskeiset sisällöt

- momentti ja kappaleen kiertyminen
- tasapaino kiertymisen suhteen yksinkertaisissa tilanteissa
- tasainen ympyräliike ja normaalikiikkyvyys
- gravitaatiolaki ja planetaarinen liike
- jaksollinen liike, jaksonaika, taajuus ja amplitudi
- harmoninen voima ja värähtelyliike sekä harmonisen voiman potentiaalienergia

- mekaanisten aaltojen synty, eteneminen ja heijastuminen
- mekaanisten aaltojen diffraktio ja interferenssi sekä seisovat aallot
- ääni aaltoliikkeenä, äänen intensiteettitaso, äänen ominaisuudet ja eteneminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Oppiessaan mallintamaan planetaarista liikettä ympyräliikkeenä sekä mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä opiskelija oppii tulkitsemaan ja tuottamaan tekstiä, kuvia, kuvaajia ja kaavoja.

Hyvinvointiosaaminen

Perehtyessään äänen ominaisuuksiin opiskelijan on mahdollista omaksua toimia, jotka edistävät kuulonsuojelua.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Fysiikka 6 Sähkö, 2 op (FYOJ6)

Opintojakson moduulit

- Sähkö, 2 op (FY6), Valinnainen

Tavoitteet

Sähkö

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tutkia kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja tehdä sähköopin perusmittauksia
- osaa käyttää kentän ja potentiaalin käsitteitä sähkökentän kuvaamisessa
- tuntee sähkölaitteisiin ja sähköenergian siirtoon liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

Keskeiset sisällöt

Sähkö

Keskeiset sisällöt

- jännite ja sähkövirta tasavirtapiireissä
- resistanssi ja Ohmin laki
- sähköteho ja Joulen laki
- vastusten kytkennät ja Kirchhoffin lait
- akut ja akun latauspiiri
- Coulombin laki ja homogeeninen sähkökenttä
- potentiaalienergia ja potentiaali homogeenisessa sähkökentässä
- kondensaattori ja kondensaattorin energia

- puolijohteet, diodi ja LED komponentteina virtapiirissä
- sähköturvallisuus: sulake, suojausluokitus ja läpilyöntilujuus

Vuorovaikutusosaaminen

Oppiessaan tutkimaan kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja tehdessään sähköopin perusmittauksia yhdessä muiden kanssa opiskelija oppii vuorovaikutustaitoja.

Hyvinvointiosaaminen

Tuntiessaan sähkölaitteisiin ja sähköenergian siirtoon liittyviä turvallisuusnäkökohtia opiskelija osaa turvata omaa ja toisten hyvinvointia.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Fysiikka 7 Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FYOJ7)

Opintojakson moduulit

- Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY7), Valinnainen

Tavoitteet

Sähkömagnetismi ja valo

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää induktioilmiön keskeisen merkityksen sähkömagnetismissä
- ymmärtää sähköenergian tuotannon ja siirron fysikaaliset perusteet ja merkityksen yhteiskunnan toiminnan kannalta
- tunnistaa sähkömagneettisen säteilyn lähteitä ja vaikutuksia
- ymmärtää valon sähkömagneettisena ilmiönä.

Keskeiset sisällöt

Sähkömagnetismi ja valo

Keskeiset sisällöt

- ferromagnetismi ja magneettinen dipoli
- magneettinen vuorovaikutus ja magneettikenttä
- varatun hiukkasen liike homogeenisessä sähkö- ja magneettikentässä
- virtajohtimen magneettikenttä ja kahden virtajohtimen välinen voima
- sähkömagneettinen induktio, Lenzin laki ja pyörrevirrat
- generaattori, vaihtovirran synty, muuntaja ja energian siirto sähkövirran avulla
- sähkömagneettinen säteily ja sen spektri sekä mustan kappaleen säteilyn spektri
- valon heijastuminen, taittuminen ja kokonaisheijastuminen
- valon interferenssi ja diffraktio

- valon polarisaatio kvalitatiivisesti

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija saa valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja vaikuttaa yhteiseen päätöksentekoon ymmärtäessään sähköenergian tuotannon ja siirron fysikaaliset perusteet ja merkityksen yhteiskunnan toiminnan kannalta.

Hyvinvointiosaaminen

Tuntiessaan sähkömagneettisen säteilyn lähteet ja niiden vaikutukset opiskelija oppii toimimaan aktiivisesti oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Fysiikka 8 Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FYOJ8)

Opintojakson moduulit

- Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY8), Valinnainen

Tavoitteet

Aine, säteily ja kvantittuminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön
- tutustuu kvanttifysiikkaan perustuvaan maailmankuvaan alkeishiukkasfysiikasta kosmologiaan
- ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa.

Keskeiset sisällöt

Aine, säteily ja kvantittuminen

Keskeiset sisällöt

- energian kvantittuminen aineen ja säteilyn vuorovaikutuksessa
- fotonin sähkömagneettisen säteilykentän kvanttina
- atomin rakenne, atomin elektronien kvanttitilat ja aaltomekaanisen atomimallin periaate
- kvantittumiseen perustuva teknologia: laser ja kvanttirakenteet
- atomiytimen rakenne ja muutokset, radioaktiivinen hajoaminen
- ydinreaktiot, massan ja energian ekvivalenssi, ytimen sidosenergia
- ydinvoima, fissio ja fuusio

- hajoamislaki
- ionisoivan säteilyn lajit ja biologiset vaikutukset sekä soveltaminen lääketieteessä ja teknologiassa
- hiukkasfysiikan standardimalli
- maailmankaikkeuden kehitys

Hyvinvointiosaaminen

Tuntiessaan ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuttuaan säteilyn turvalliseen käyttöön opiskelija osaa toimia aktiivisesti oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija saa valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja vaikuttaa yhteiseen päätöksentekoon ymmärtäessään kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustuessaan kvanttifysiikkaan perustuvaan maailmankuvaan alkeishiukkasfysiikasta kosmologiaan opiskelija saa käsityksen fysiikan tutkimukseen perustuvasta tieteellisestä maailmankuvasta globaalina kokonaisuutena.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Fysiikka 9 Fysiikan tutkimuskurssi, 2 op (FYOJ9)

Tavoitteet

- Opiskelija ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.
- Opiskelija osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten, ongelmanratkaisun tai muun toiminnan lähtökohdiksi.
- Opiskelija osaa suunnitella ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa.
- Opiskelija tunnistaa virhelähteiden vaikutuksen mittauksiin.
- Opiskelija osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.
- Opiskelija saa mahdollisuuksia perehtyä fysiikan sovelluksiin vierailujen, korkeakouluyhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla.
- Opiskelija saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja fysiikkaa soveltaville aloille.

Keskeiset sisällöt

- Fysiikan tutkimusmenetelmiä
- Kokeellisen tutkimuksen suunnittelu ja toteuttaminen
- Mittaaminen ja mittausten virhelähteet
- Mittaustulosten käsittely, tulkinta ja esittäminen
- Tutkimusten tulosten ja tutkimusprosessin arviointi
- Vierailu korkeakoulussa tai työpaikalla
- Projektityö, joka voi liittyä esim. tekniikkaan, kilpailuun tai kansainväliseen yhteistyöhön

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan suunnitellessaan ja toteuttaessaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija syventää monilukutaitoaan käsittelemällä, tulkitsemalla ja esittämällä tutkimusten tuloksia sekä arvioidessaan niitä ja koko tutkimusprosessia.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi.

Fysiikka 10 Fysiikan ylioppilaskokeeseen valmentava opintojakso, 2 op (FYY00J)

Tavoitteet

- Opiskelija tunnistaa fysiikan osaamistaan sekä kykenee asettamaan omia tavoitteitaan, kohtaamaan oppimishaasteitaan ja soveltamaan fysiikan opiskelustrategioita.
- Opiskelija osaa käyttää fysiikan keskeisiä käsitteitä johdonmukaisesti ja oikeissa yhteyksissä.
- Opiskelija osaa ilmaista johtopäätöksiä ja näkökulmia fysiikalle ominaisilla tavoilla.
- Opiskelija osaa muodostaa, tulkita ja arvioida erilaisia malleja sekä käyttää niitä ja simulaatioita ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen.
- Opiskelija osaa käyttää asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä.
- Opiskelija osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida niitä kriittisesti fysiikan tietojensa avulla.
- Opiskelija osaa laatia jäsennellyn ja asiasisällöltään johdonmukaisen fysiikan vastauksen.

Keskeiset sisällöt

- Fysiikan ylioppilaskoe ja siihen liittyvät määräykset
- Kuviot, kaaviot ja graafiset esitykset

- Mittausmenetelmät, tulosten käsittely, esittäminen ja tulkitseminen
- Fysikaaliset mallit ja niiden soveltaminen
- Luonnontieteiden ja teknologian alaan liittyviä ongelmia
- Lukusuunnitelma ja opiskelustrategiat

Hyvinvointiosaaminen

Tunnistaessaan fysiikan osaamistaan sekä kyetessään asettamaan omia tavoitteitaan ja kohtaamaan oppimishaasteitaan opiskelija rakentaa identiteettiään sekä syventää osaamistaan lisääntyvän itsetuntemuksen pohjalta.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia malleja sekä käyttämällä niitä ja simulaatioita ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen. Monitieteinen ja luova osaaminen kehittyy myös tieto- ja viestintäteknologian osalta käytettäessä asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi.

Geofysiikka, 2 op (GEFYOJ)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Elektroniikka ja ohjelmointi, 2 op (ELOHOJ)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

7.6. Maantiede (GE)

Oppiaineen tehtävä

Maantiede tarkastelee luonnon, ihmisen ja yhteiskunnan ilmiöitä ja vuorovaikutusta. Maantieteen opetuksen tehtävänä on avartaa opiskelijan maantieteellistä maailmankuvaa ja kehittää valmiuksia ymmärtää maailmanlaajuisia, alueellisia ja paikallisia ilmiöitä ja niiden ajallista muutosta sekä alueellisia ongelmia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa havaitsemaan muuttuvaan maailmaan vaikuttavia tekijöitä, muodostamaan perusteltuja näkemyksiä, ottamaan kantaa omassa ympäristössään, lähialueilla ja koko maailmassa tapahtuviin muutoksiin sekä toimimaan aktiivisesti luonnon ja ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Opetus harjaannuttaa opiskelijan osallistumis- ja vaikuttamistaitoja sekä tukee opiskelijaa kestävästä tulevaisuuden rakentamisesta. Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa tiedostamaan luonnon ja ihmistoiminnan vuorovaikutusta sekä

tarkastelemaan maailmaa muuttavana ja kulttuurisesti monimuotoisena elinympäristönä.

Maantieteen opetuksessa integroituvat luonnontieteelliset ja humanistis-yhteiskuntatieteelliset aiheet. Opetus antaa opiskelijalle valmiuksia ympäristö- ja ihmisoikeuskysymysten tarkasteluun sekä tukee opiskelijan kasvua sivistyneeksi ja vastuulliseksi kansalaiseksi.

Nuorten elämismaailma sekä opiskelijan arkiset kokemukset ja havainnot ovat maantieteen opetuksen lähtökohta. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia oppimisympäristöjä. Tutkiva lähestymistapa ja geomedian käyttö auttavat opiskelijaa syventämään maantieteellistä ajattelua sekä ymmärtämään arkiympäristössä ja paikallisella, alueellisella ja maailmanlaajuisella tasolla tapahtuvia muutoksia. Geomedialla tarkoitetaan maantieteellisiä tiedonhankinta- ja esitystapoja, esimerkiksi karttoja, paikkatietoa, diagrammeja, kuvia, videoita, kirjallisia lähteitä, mediaa ja suullisia esityksiä. Geomedian monipuolinen käyttö tukee opiskelijaa maantieteellisen tiedon hankinnassa, analysoinnissa, tulkinassa ja visuaalisessa esittämisessä. Ajankohtaisten uutisten käsittely opetuksessa kehittää opiskelijan maailmankuvan rakentumista ja kriittistä ajattelua sekä auttaa häntä ymmärtämään lähiympäristössä ja muualla maailmassa tapahtuvia muutoksia.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä maantieteen tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

Maantieteen opetuksessa tuetaan opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** kehittymistä. Maantieteen opetukselle ominaiset työskentelytavat ovat opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia vaihtelevissa oppimisympäristöissä. Maantieteen opetuksessa korostuvat erityisesti sosiaaliset ja yhteistyötaidot sekä vastuunotto omasta ja muiden työskentelystä. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteiden asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.

Maantieteen opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä **monitieteelliseen ja luovaan** työskentelyyn. Opetuksessa perehdytään maantieteen ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Geomediataidot vahvistavat opiskelijan monilukutaitoa. Maantieteen opetus motivoi opiskelijaa luonnontieteelliseen ja humanistis-yhteiskuntatieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan sekä tietojen kriittiseen analyysiin.

Maantieteen opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa. Opetus edistää opiskelijan ymmärrystä kestävästä kehityksen merkityksestä aluesuunnittelun lähtökohtana ja antaa opiskelijalle valmiuksia osallistuvaan suunnitteluun. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävään tulevaisuuteen ja globaalin vastuun ymmärtämiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä, mikä vahvistaa **yhteiskunnallista osaamista**.

Maantieteen opiskelu vahvistaa opiskelijan **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** monipuolisesti. Opetus lisää ymmärrystä kulttuurisesta monimuotoisuudesta ja luonnonympäristön merkityksestä.

Maantieteen opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva kestävästä elämäntavan välttämättömyydestä. Opetus auttaa opiskelijaa soveltamaan maantieteellisiä tietoja ja taitoja omassa arkielämässä, eettisissä pohdinnoissa ja kestävässä kulutusvalinnoissa.

Maantieteen opetus syventää opiskelijan käsitystä ihmisoikeuksien merkityksestä, yhteiskunnan moninaisuudesta ja alueellisen identiteetin muodostumisesta tukien siten opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamisen** kehittymistä. Maantieteelle on ominaista tarkastella ajankohtaisia maailmanlaajuisia ilmiöitä ja niiden vuorovaikutussuhteita. Maantiede tukee opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksien ja tulevaisuuden taitojen rakentumista sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi.

Tavoitteet

Maantieteen opetuksessa vahvistetaan opiskelijan maantieteellistä ajattelua, syvennetään ilmiöiden ja prosessien ymmärtämistä sekä kehitetään monipuolisten taitojen hallintaa ja soveltamista. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Maantieteellinen ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan maantieteeseen ja maantieteen tapaan hahmottaa ja tutkia maailmaa
- ymmärtää, mikä on ominaista maantieteelle tieteenalana ja mihin maantieteellistä osaamista tarvitaan arkielämässä, opiskelussa ja työelämässä
- osaa käyttää maantieteellisiä käsitteitä täsmällisesti ja ilmaista perusteltuja näkemyksiä maantieteelle ominaisella tavalla oikeissa yhteyksissä
- syventää maailman karttakuvan ja paikannimistön hallintaansa
- osaa tarkastella maailmaa eri lähtökohdista, kuten yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmista
- ymmärtää kestävästä elämäntavan välttämättömyyden ja luonnonvarojen säästävän kiertotalouden merkityksen.

Maantieteelliset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja
- ymmärtää ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja
- ymmärtää luonnon- ja ihmismaantieteellisten ilmiöiden ja prosessien vuorovaikutuksen.

Maantieteelliset taidot ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa havainnoida arkiympäristöjä ja tulkita maisemaa

- osaa vertailla ja analysoida luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiöitä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita sekä niissä tapahtuvia muutoksia eri aluetasoilla
- osaa havainnoida, kuvata ja analysoida ihmisten hyvinvointia paikallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti
- osaa pohtia ja arvioida mahdollisia ratkaisuja ympäristön muutoksiin ja ihmisen toiminnan aiheuttamiin muutoksiin
- ymmärtää, soveltaa ja analysoi maantieteellistä tietoa sekä hyödyntää monipuolisesti geomediala tieton hankinnassa, arvioinnissa ja esittämisessä
- seuraa ajankohtaisia maailman tapahtumia ja osaa kriittisesti arvioida niihin vaikuttavia tekijöitä sekä mahdollisia seurauksia
- tuntee alueiden kehittämisen, osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja
- saa valmiuksia toimia kantaaottavana ja kestävästä tulevaisuudesta edistävänä aktiivisena maailmankansalaisena.

Osaamisen arviointi

Maantieteen yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoisiksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin.

Maantieteen arvioinnin keskeisiä kohteita ovat maantieteellinen ajattelu, maantieteellisten ilmiöiden ja prosessien ymmärtäminen sekä maantieteellisten taitojen osaaminen ja soveltaminen. Opiskelija voi esittää maantieteellistä ajatteluaan ja tietoaan monipuolisilla menetelmillä. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida, havainnollistaa ja esittää maantieteellistä tietoa erilaisissa tilanteissa. Maantieteessä keskeisiä arvioitavia taitoja ovat karttojen luku- ja tulkintataito, graafiset esittämistaidot sekä muut geomediataidot. Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kenttätöillä sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

Opintojaksot

Maantiede 1, 2 op (GEOJ1)

Opintojakson moduulit

- Maailma muutoksessa, 2 op (GE1), Pakollinen

Tavoitteet

Maailma muutoksessa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää maantieteellistä maailmankuvaansa ja osaa käyttää paikannimistöä luontevasti tarkoituksenmukaisissa yhteyksissä

- osaa analysoida ympäristön muutosten syitä ja arvioida ympäristön muutosten seurauksia eri alueilla
- tuntee keinoja ja osaa selittää, millaisten ratkaisujen avulla ympäristön muutoksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- osaa analysoida ihmiskunnan muutosten syitä ja arvioida muutosten seurauksia eri alueilla
- tuntee keinoja ja osaa arvioida, miten ihmistoiminnan aiheuttamiin muutoksiin voidaan vaikuttaa eri alueilla
- tuntee kestävän kehityksen sitoumuksia sekä osaa käyttää näitä eettisten perustelujen pohjana
- osaa hankkia, analysoida ja esittää asianmukaista ja luotettavaa tietoa alueellisista kysymyksistä geomeediaa hyödyntäen
- osaa arvioida kriittisesti ajankohtaisia alueellisia uutisia ympäristön tai ihmiskunnan muutoksista eri medioissa.

Keskeiset sisällöt

Maailma muutoksessa

Maantiede tieteenalana

- miten maantieteessä tarkastellaan ympäristöä ja maailmaa
- miten maantiedettä hyödynnetään työelämässä ja arjessa
- alueelliset ajankohtaiset uutiset

Ympäristön muutoksia ja niiden ratkaisukeinoja

- ilmastonmuutosten mekanismit
- nykyisen ilmastonmuutoksen syitä ja seurauksia
- kuivuus, aavikoituminen, myrskyt, tulvat
- ympäristön muutoksiin sopeutuminen ja niiden hillintä

Ihmiskunnan muutoksia

- väestön kasvun ja vaurastumisen maailmanlaajuiset ympäristövaikutukset
- puhtaan veden puute, nälkä
- hyvinvoinnin jakautuminen, köyhyys
- pakolaisuus
- kestävän kehityksen sitoumukset

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija tutustuu omiin oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa yhteiskunnan jäsenenä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Voidaan tutustua ilmiöiden globaaleihin ja paikallisiin syy-seuraussuhteisiin.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Voidaan tutustua ja pyrkiä soveltamaan kurssin sisältöä opiskelijan omassa arjessa.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija voi hyödyntää kurssin sisältöä oman hyvinvointinsa edistämiseen.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijat voivat tutustua kurssin aiheisiin paritöiden avulla.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Maantiede 2, 2 op (GEOJ2)

Opintojakson moduulit

- Sininen planeetta, 2 op (GE2), Valinnainen

Tavoitteet

Sininen planeetta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti luonnonmaantieteen peruskäsitteitä ja paikannimistöä
- osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää luonnonmaantieteellistä tietoa geomedian avulla
- osaa selittää Maan planetaarisuudesta johtuvia ilmiöitä ja perustella ilmiöiden vaikutuksia luonnon järjestelmiin
- osaa kuvata ja analysoida elottoman ja elollisen luonnon alueellisuutta maapallolla
- osaa tulkita kuvista ja kartoilta luonnonmaisemien rakennetta, syntyä ja kehitystä sekä selittää perustellen, miten ja miksi luonnonmaisemat muuttuvat
- osaa analysoida luonnonriskien syitä ja arvioida luonnonriskien seurauksia eri alueilla
- osaa selittää ja vertailla esimerkkien avulla, miten luonnonriskien seurauksia voidaan ennakoida tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- ymmärtää luonnonmaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa ja ihmisten arkielämässä.

Keskeiset sisällöt

Sininen planeetta

Luonnonmaantieteellinen ajattelu

- luonnonmaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- luonnonmaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät

Ilmakehä ja vesikehä

- ilmakehän rakenne ja tuulet, muutokset otsonikerroksessa
- veden kiertokulku, sateet ja meriveden liikkeit, ENSO ja NAO
- sää ja sen ennustaminen
- ilmastoalueet

Kivikehä

- maapallon rakenne ja kiviaineksen kierto
- endogeeniset ja eksogeeniset tapahtumat maanpinnan muokkaajina
- endogeeniset ja eksogeeniset ilmiöt riskeinä, keskeiset riskialueet, ennakointi ja niihin varautuminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Voidaan tutustua ilmiöiden globaaleihin ja paikallisiin syy-seuraussuhteisiin.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Voidaan tutustua ja pyrkiä soveltamaan kurssin sisältöä opiskelijan omassa arjessa.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijat voivat tutustua kurssin aiheisiin paritöiden avulla.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Voidaan tutustua kurssin aiheisiin opiskelijoiden luomien käytännön esimerkkien avulla.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Maantiede 3, 2 op (GEOJ3)

Opintojakson moduulit

- Yhteinen maailma, 2 op (GE3), Valinnainen

Tavoitteet

Yhteinen maailma

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti ihmismaantieteen käsitteitä ja paikannimistöä
- tunnistaa kulttuurisia piirteitä ja niiden eroja, arvostaa niiden moninaisuutta sekä ottaa toiminnassaan huomioon ihmisoikeudet
- osaa hankkia, analysoida, arvioida ja esittää ihmismaantieteellistä tietoa geomedian avulla

- osaa kuvata ja analysoida ihmistoiminnan alueellisia piirteitä sekä ihmisen ja luonnon välisiä riippuvuussuhteita eri aluetasoilla
- osaa analysoida luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien vaikutusta ihmisen toimintaan sekä vertailla eri alueita
- osaa analysoida esimerkkien avulla ihmiskunnan riskien ja ympäristöriskien syitä ja arvioida niiden seurauksia sekä tunnistaa keinoja, miten riskien seurauksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- ymmärtää ihmismaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa, ihmisten arkielämässä ja omassa toiminnassaan.

Keskeiset sisällöt

Yhteinen maailma

Ihmismaantieteellinen ajattelu

- ihmismaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- ihmismaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät
- paikkojen kokeminen ja miellekartat

Väestö, asutus ja kulttuurit

- väestörakenne ja väestönmuutokset
- asutuksen sijoittuminen, muuttoliikkeet
- kulttuurien moninaisuus, alueellinen identiteetti ja ihmisoikeuksien toteutuminen, kuten alkuperäiskansojen asema

Kaupungit ja kaupungistuminen

- maankäyttö ja rakennettu ympäristö
- kaupunkiympäristön muutokset ja ekokaupungit

Tuotannon alueelliset piirteet ja luonnonvarojen kestävä käyttö

- maa-, metsä- ja kalatalous
- kaivannaiset, energialähteet
- teollisuus
- kiertotalous

Liikkuminen, palvelut ja vuorovaikutus

- saavutettavuus, liikenneverkot ja matkailu
- globalisaatio
- innovaatioiden alueellinen leviäminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija tutustuu omiin oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa yhteiskunnan jäsenenä.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijat voivat tutustua kurssin aiheisiin paritöiden avulla.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Voidaan tutustua ilmiöiden globaaleihin ja paikallisiin syy-seuraussuhteisiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Voidaan tutustua kurssin aiheisiin opiskelijoiden luomien käytännön esimerkkien avulla.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Maantiede 4, 2 op (GEOJ4)

Opintojakson moduulit

- Geomedia - tutki, osallistu ja vaikuta, 2 op (GE4), Valinnainen

Tavoitteet

Geomedia - tutki, osallistu ja vaikuta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa maantieteellisiä kysymyksiä ja toteuttaa tutkimuksen tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin, jossa on paikallinen, alueellinen tai globaali ulottuvuus
- ymmärtää ja osaa selittää, miten geomediaa sovelletaan maantieteellisessä tutkimuksessa, omassa arjessa ja yhteiskunnan eri aloilla
- osaa hyödyntää paikkatietosovelluksia ja tietää niiden toimintaperiaatteita
- osaa havainnoida arkiympäristöjä, tulkita maisemaa ja karttoja sekä kuvata ja selittää luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiötä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita
- tuntee ja osaa kuvata aluesuunnittelun tavoitteet ja eri tasot sekä kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa oman ympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen.

Keskeiset sisällöt

Geomedia - tutki, osallistu ja vaikuta

Maantieteellinen tutkimus

- geomedian käyttö tutkimuksessa; kartografian ja paikkatiedon perusteet, kuvat, videot, diagrammit ja taulukot sekä muut alueellisen tiedon lähteet
- ongelmien asettaminen, tutkimusaineiston hankinta, käsittely, analysointi, tulkinta, arviointi, havainnollistaminen ja esittäminen

- luonnon- ja kulttuurimaisemien tulkinta karttojen, kuvien ja muun geomedian avulla
- geomedian käyttö arjessa, työelämässä ja kestävän tulevaisuuden edistämisessä

Aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet

- kaavoitus eri aluetasoilla
- osallistumisen keinot

Maantieteellinen tutkielma tai osallistumis- ja vaikuttamisprojekti (opiskelijan valinnan mukaan)

- näkökulma voi olla aluemaantieteellinen tai ilmiöpohjainen, keskeistä aiheen käsittelyssä on alueellisuus sekä ymmärrys ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta
- tutkielma tai muu projekti laaditaan yksin tai ryhmässä

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija tutustuu omiin oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa yhteiskunnan jäsenenä.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijat voivat tutustua kurssin aiheisiin paritöiden avulla.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Voidaan tutustua ja pyrkiä soveltamaan kurssin sisältöä opiskelijan omassa arjessa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Voidaan tutustua ilmiöiden globaaleihin ja paikallisiin syy-seuraussuhteisiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija tutustuu omiin oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa yhteiskunnan jäsenenä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Valmistautuminen biologian tai maantieteen ylioppilaskokeeseen, 2 op (BGYOOJ)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Geofysiikka, 2 op (GEFYOJ)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Retkeily ja laskettelu, 2 op (RELAOJ)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

7.7. Historia (HI)

Oppiaineen tehtävä

Historian opetus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä ja edellytyksiä ymmärtää oman aikansa maailmaa sekä sen muutosprosesseja. Se antaa välineitä nykyisyyden ymmärtämiseen ja avaa näkökulmia tulevaisuuden kehityksen pohtimiseen. Kulttuurien tuntemusta edistävänä oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä sekä tukee opiskelijan kasvua aktiiviseksi ja moninaisuutta ymmärtäväksi yhteiskunnan jäseneksi.

Opetuksen lähtökohtana on historian luonne tieteenalana. Huomiota kiinnitetään historiallisen tiedon rakentumisen perusteisiin ja tiedon luotettavuuden kriittiseen arviointiin sekä ilmiöiden moniperspektiiviseen selittämiseen. Historian opiskelu kehittää kykyä hankkia tietoa, erottaa oleellinen tieto epäoleellisesta ja käsitellä laajoja tietokokonaisuuksia. Eriyisenä tarkastelun kohteena ovat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden väliset riippuvuussuhteet sekä historian tiedon tulkinallisuus ja sen käyttö yhteiskunnassa. Opetuksen tehtävänä on vahvistaa opiskelijan historiallista ajattelua. Historiallinen ajattelu koostuu historiatiedon tulkinallisen luonteen ymmärtämisestä. Historian peruskäsitteiden, muutoksen ja jatkuvuuden sekä syyn ja seurauksen, hallinta on oleellinen osa historiallista ajattelua. Historialliseen ajatteluun kuuluu myös historian tekstitaitojen hallinta, kuten kyky analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä ja arvioida niiden tuottajien tarkoitusperiä. Historialle ominainen tapa lukea ja tulkita lähteitä antaa valmiuksia arvioida tiedon luotettavuutta myös tämän päivän maailmassa.

Historian opetuksessa tarkastellaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä, ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta sekä kulttuurin, vallankäytön ja talouden vuorovaikutusta. Siinä perehdytään yksilön merkitykseen ja mahdollisuuksiin toimijana nyt ja tulevaisuudessa sekä pohditaan yksilöiden ja väestöryhmien toiminnan taustatekijöitä ja motiiveja historiallisissa konteksteissaan. Historian opetuksessa opiskelijat myös harjoittelevat historiallista empatiaa eli asettumista menneisyyden ihmisen asemaan kulloisessakin kontekstissa. Tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään menneisyyden ihmisten tekemiä ratkaisuja. Opetuksessa korostetaan ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä sekä demokratian ja kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia oman aikamme ja tulevaisuuden haasteiden ratkaisemisessa. Suomen historiaa tarkastellaan maailmanhistorian taustaa vasten.

Laaja-alainen osaaminen

Historia tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettiseen toimijuuteen. Se auttaa opiskelijaa kasvamaan sivistyneeksi ja avarakatseiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Historian opetuksen tavoitteet toteutuvat linkittyen laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin.

Historia vahvistaa opiskelijan **hyvinvointiosaamista** kehittämällä eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset ja heidän näkökulmansa sekä tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaa sekä edistää omien vahvuuksien tunnistamista ja hyödyntämistä. Lisäksi se syventää ymmärrystä hyvinvointiyhteiskuntien kehityksestä.

Vuorovaikutusosaaminen näkyy historian opetuksessa oppiaineen tavoitteissa ja työskentelytavoissa. Historialle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opinnoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelu- ja työskentelytapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät oppimisen lisäksi sosiaalisia ja yhteistyötaitoja, kehittävät myötätuntotaitoja sekä vahvistavat kaikkien osallisuutta ja myönteistä oppimisilmapiiriä.

Historian oppiaineen lähtökohtana on oppia hyödyntämään ja arvioimaan kriittisesti erilaisia tietolähteitä ja niiden luotettavuutta sekä ymmärtämään ja arvostamaan tutkitun tiedon merkitystä. Opetuksessa opiskelija harjaantuu tuottamaan, yhdistelemään ja soveltamaan tietoa monialaisissa verkostoissa rohkeasti, luovasti ja tulevaisuuteen suunnaten. Historia vahvistaa monelta osin opiskelijan **monitieteisen ja luovan osaamisen** sekä monilukutaidon kehittymistä. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Historian opetuksessa korostetaan **yhteiskunnallista osaamista** tukevalla tavalla ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä. Demokratian, aktiivisen kansalaisuuden ja kansainvälisen yhteistyön moninaisia mahdollisuuksia tarkastellaan kestäväen tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti. Lähdekriittisyyden ja medialukutaidon vahvistaminen ovat oppiaineessa keskeisessä roolissa. Historian opiskelu auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi historian yhteiskunnallisesta ja poliittisesta käytöstä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan sitä. Historiatietoisuus antaa pohjaa opiskelijan demokraattiselle osallistumiselle ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämiseksi.

Historian oppiaineessa tarkastellaan yksilön, luonnon ja yhteiskunnan välisten riippuvuussuhteiden muutosta pitkällä aikavälillä. Näitä käsitellään osana kestävää tulevaisuutta **eettisyyden ja ympäristöosaamisen** tavoitteiden mukaisesti. Historia syventää käsitystä siitä, miten yhteiskunnan nykyinen arvopohja on syntynyt, ja antaa valmiuksia moniulotteisten ilmiöiden ymmärtämiseen ja ratkaisemiseen humanistisesta näkökulmasta. Historiallinen empatia vahvistaa opiskelijan kykyä monipuoliseen eettiseen pohdintaan.

Kulttuurien ja kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistavana oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä vahvistuen **globaali- ja kulttuuriosaamista**. Historian opetus tukee opiskelijan kasvua moninaisuutta ymmärtäväksi ja kansainvälisyyteen suuntautuneeksi yhteiskunnan vastuulliseksi

jäseneksi. Historian oppiaineessa korostetaan jokaisen oikeutta omiin kulttuurisiin juuriinsa.

Tavoitteet

Historian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät historialliseen ajatteluun: arvoihin, historiallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä historiallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Arvot

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee historian laaja-alaisuuden ja ymmärtää kulttuurien erilaisia ilmenemismuotoja ja niiden monimuotoisuutta
- saa valmiuksia muodostaa ihmisoikeuksia, tasa-arvoa, demokratiaa ja kestäväää elämäntapaa arvostavan maailmankuvan sekä osaa toimia niitä edistävänä vastuullisena kansalaisena
- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan historiaan ja ymmärrystään sen merkityksellisyydestä.

Historiallisten ilmiöiden ymmärtäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen ja maailmanhistorian keskeisimpiä historiallisia prosesseja taustoineen ja seurauksineen sekä osaa arvioida niiden merkitystä ja vuorovaikutussuhdetta
- ymmärtää historian monitulkintaisuuden ja historiallisen tiedon rakentumisen periaatteet
- ymmärtää nykyhetken historiallisen kehityksen tuloksena ja tulevaisuuden lähtökohtana
- osaa analysoida historiallisia ilmiöitä ja arvioida ihmisten toimintaa eri aikoina kunkin ajan omista lähtökohdista
- kykenee suhteuttamaan oman aikansa ja itsensä historialliseen jatkumoon sekä syventämään historiatietoisuuttaan.

Historiallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa etsiä, tulkita ja arvioida lähdekriittisesti erilaisia kirjallisia, tilastollisia ja kuvallisia lähteitä
- pystyy rakentamaan menneisyyttä koskevaa tietoa erilaisia tietolähteitä kriittisesti käyttäen • osaa hyödyntää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisessa ja arvioida kriittisesti historian käyttöä yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinona sekä muissa yhteyksissä
- osaa soveltaa historian osaamistaan yhteiskunnallisten ja taloudellisten haasteiden arvioimiseen ja nähdä niihin liittyviä vaihtoehtoisia ratkaisukeinoja myös tulevaisuudessa.

Osaamisen arviointi

Historian osaamisen arviointi kohdistuu historian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi oppimisestaan ja työskentelytavoistaan sekä kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa osaamistaan.

Historian arvioinnin keskeisiä kohteita ovat historian tiedonalalle ominaisten tietojen ja taitojen hallinta: kyky ymmärtää ajallista kehitystä, syy-yhteyksiä ja seurausvaikutuksia sekä taito hankkia informaatiota erilaisista lähteistä, erotella olennaista ja epäolennaista tietoa sekä arvioida historian ilmiöitä, tulkintoja ja historian tiedon käyttöä kriittisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan taito ymmärtää, soveltaa, analysoida ja yhdistellä historiallista tietoa erilaisissa tilanteissa, kuten taito käyttää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä ja muodostaa tiedoistaan loogisia kokonaisuuksia.

Opintojaksot

Historia 1, 2 op (HIOJ1)

Opintojakson moduulit

- Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI1), Pakollinen

Tavoitteet

Ihminen, ympäristö ja historia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ja tuottaa historian tiedonalalle ominaista asiatekstiä sekä hallitsee tilastojen lukutaidon
- ymmärtää historiallisen tiedon luonteen ja osaa käyttää historiallisia lähteitä sekä arvioida niitä kriittisesti
- tuntee eurooppalaisten yhteiskuntien ja globaalin talouden järjestelmän muodostumisen keskeiset prosessit
- ymmärtää nykypäivän taloudellisiin, yhteiskunnallisiin ja väestöllisiin ilmiöihin johtaneen kehityksen sekä osaa eritellä siihen vaikuttaneita tekijöitä
- osaa analysoida väestön, talouden ja yhteiskuntarakenteiden kehitystä ja riippuvaisuutta ympäristöstä
- osaa arvioida kriittisesti teknologian ja informaation muutoksen merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana.

Keskeiset sisällöt

Ihminen, ympäristö ja historia

Historia tieteenalana

- historian kehityslinjoiden hahmottaminen ja sitominen aikaan
- historian tutkimusmenetelmät ja lähteiden käyttö

Maatalous luomassa pohjaa yhteiskuntien kehitykselle

- ihminen ympäristön muokkaajana eri aikoina
- maanviljely, työnjako ja kulttuurin synty
- väestönkasvu, yhteiskuntien ja valtioiden muodostuminen
- rahatalouden ja kaupan kehitys

Maailmankaupan synty ja vuorovaikutuksen lisääntyminen

- eurooppalaiset tutkivat ja valloittavat maailmaa
- kansainvälisen kaupan monipuolistuminen ja sen vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön

Teollistuminen muuttaa ihmisen ja luonnon suhdetta

- teollistumisen edellytykset ja vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön
- väestökehitys ja muuttoliikkeet
- jälkiteollinen yhteiskunta ja globaali talous

Yhteiskunnallinen osaaminen

Kurssin aikana opitaan ymmärtämään yhteiskuntien muuttuminen ajan kuluessa. Lähdekriittisyyttä ja medialukutaitoa harjoitellaan erilaisten aineistojen avulla.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Ympäristön ja ilmaston muutosten historiallinen tarkastelu antaa valmiuksia tarkastella tämän päivän yhteisöjen toiminnan perusteita ja tehtyjen ratkaisujen seurauksia. Asettuminen menneisyyden ihmisten asemaan vahvistaa kykyä asettua toisen ihmisen asemaan ja ymmärtää hänen ratkaisujaan hänen oman aikansa lähtökohdista

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Eri kulttuureihin tutustuminen antaa valmiuksia ymmärtää, miten asenteet ja suhtautuminen muihin kulttuureihin ovat muuttuneet ja miten ne on perusteltu eri aikoina. Historiallinen perspektiivi globalisaatioon, globaalin kansalaisuuden muotoutumiseen, maailman verkottumiseen ja keskinäisiin riippuvuuksiin auttaa ymmärtämään tätä päivää ja suuntaamaan tulevaisuuteen.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin lähtökohtana on opiskelijan aktiivinen toiminta tavoitteiden saavuttamisessa. Käytettävät arviointimenetelmät riippuvat siitä, miten jakso kulloinkin toteutetaan. Opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä arvioidaan jakson aikana. Arvioinnissa huomioidaan esimerkiksi itsenäisesti tai pienryhmissä tehtävät harjoitukset. Järjestettävät kokeet voidaan toteuttaa sähköisesti. Jakso arvioidaan numeroarvosteluna arvosanoin 4-10.

Historia 2, 2 op (HIOJ2)

Opintojakson moduulit

- Kansainväliset suhteet, 2 op (HI2), Pakollinen

Tavoitteet

Kansainväliset suhteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kansainvälisen politiikan peruskäsitteistön, toimintatavat ja keskeisimmät kehityslinjat
- osaa hyödyntää monipuolisia tietolähteitä ja tunnistaa tiedonvälitykseen liittyvää mielipidevaikuttamista eri aikoina
- osaa eritellä aatteiden ja taloudellisten eturistiriitojen merkityksen kansainvälisten suhteiden historiassa sekä pystyy arvioimaan niiden vaikutusta nykypäivään ja tulevaisuuteen
- osaa analysoida kansainvälisten yhteistyörakennelmien sekä vastakkainasettelujen syitä, vaikutuksia ja ratkaisumahdollisuuksia
- seuraa aktiivisesti mediaa ja osaa tarkastella kriittisesti kansainvälisiä kysymyksiä
- osaa eritellä ja arvioida historian käyttöä politiikan välineenä.

Keskeiset sisällöt

Kansainväliset suhteet

Kansainvälisen politiikan perusteet

- kansainvälinen politiikka tutkimuskohteena ja keskeiset käsitteet
- poliittiset ideologiat ja niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kansainvälisiin suhteisiin

Eurooppakeskeinen kansainvälinen järjestelmä

- imperialismi politiikan, talouden ja kulttuurin ilmiönä
- maailmansotien syyt ja seuraukset
- demokratian ja totalitarismin vastakkainasettelu
- ihmisoikeuskysymykset, holokausti ja muut kansanmurhat

Kaksinapaisesta moninapaiseen maailmaan

- kylmän sodan supervaltakilpailu ja sen päättyminen
- dekolonisaation merkitys ja vaikutukset
- maailmanpolitiikka ja muuttuva vallan tasapaino

Monitieteinen ja luova osaaminen

Historian lukutapa suhtautua teksteihin tulkinnan kohteena, ei neutraalina informaationa, vahvistaa opiskelijoiden kykyä toimia muuttuvassa informaatioympäristössä. Historian tekstintaitojen vahvistaminen vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Historianopetus tarkastelee, miten asenteet ja suhtautuminen muihin kulttuureihin ovat muuttuneet ja miten ne on perusteltu eri aikoina. Historianopetus kannustaa kunnioittamaan kulttuuriperintöä, mutta myös kulttuuriperinnön kriittinen reflektointiin ja moniperspektiiviseen suhtautumiseen.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Asettuminen menneisyyden ihmisten asemaan vahvistaa kykyä asettua toisen ihmisen asemaan ja ymmärtää hänen ratkaisujaan hänen oman aikansa lähtökohdista.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Sananvapauden merkitys korostuu erilaisia historiallisia ja nykypäivän yhteiskuntia vertailemalla.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin lähtökohtana on opiskelijan aktiivinen toiminta tavoitteiden saavuttamisessa. Käytettävät arviointimenetelmät riippuvat siitä, miten jakso kulloinkin toteutetaan. Opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä arvioidaan jakson aikana. Arvioinnissa huomioidaan esimerkiksi itsenäisesti tai pienryhmissä tehtävät harjoitukset. Järjestettävät kokeet voidaan toteuttaa sähköisesti. Jakso arvioidaan numeroarvosteluna arvosanoin 4-10.

Historia 3, 2 op (HIOJ3)

Opintojakson moduulit

- Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI3), Pakollinen

Tavoitteet

Itsenäisen Suomen historia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää Suomen valtiollisen kehityksen, kansainvälisen aseman ja yhteiskunnan muotoutumisen osana eurooppalaista ja kansainvälistä kehitystä
- tuntee suomalaisen kulttuurin, yhteiskunnan ja talouden keskeiset muutokset, ymmärtää niiden merkityksen 1860-luvulta nykypäivään ja osaa arvioida tulevaisuuden mahdollisuuksia
- ymmärtää talouden, yhteiskunnan, kulttuurielämän sekä aatteellisen ja valtiollisen elämän ilmiöiden keskinäisen riippuvuuden ennen ja nykyään
- pystyy arvioimaan Suomen historiasta tehtyjä tulkintoja ja niiden taustalla olevia vaikuttimia historiallisessa kontekstissaan
- osaa eritellä suomalaiseen identiteettiin ja kulttuuriin eri aikoina liitettyjä ominaisuuksia, mielikuvia ja ihanteita sekä niiden vaikutusta nykypäivän Suomeen.

Keskeiset sisällöt

Itsenäisen Suomen historia

Suomalaisen yhteiskunnan juuret

- Ruotsin ajan perintö ja autonomian merkitys Suomen ja suomalaisuuden rakentamisessa
- demografiset muutokset ja väestön moninaisuus
- suomalaisen yhteiskunnan modernisoituminen

Itsenäistyvä Suomi osana Eurooppaa

- itsenäistymisprosessi, sisällissota ja sen kansainvälinen konteksti
- eheyttämisen aika ja demokratian kriisi
- Suomi kansainvälisten kulttuurivirtausten osana

Suomi kansainvälisissä konflikteissa

- Suomi toisessa maailmansodassa
- kylmän sodan vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan ja politiikkaan

Kohti nykyistä Suomea

- yhteiskunnan ja talouden rakennemuutokset ja hyvinvointivaltio
- kulttuuri, tiede ja osaaminen
- kulttuurisesti monimuotoistuva Suomi kansainvälisen yhteisön jäsenenä

Yhteiskunnallinen osaaminen

Historia auttaa opiskelijaa ymmärtämään yhteiskuntien muutoksen ihmisten toiminnan seurauksena sekä hahmottamaan omat mahdollisuudet vaikuttaa tämän päivän ja tulevaisuuden yhteiskuntaan.

Vuorovaikutusosaaminen

Historiallinen empatia vahvistaa kykyä eläytyä toisen asemaan.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Historianopetus kannustaa kunnioittamaan kulttuuriperintöä, mutta myös kulttuuriperinnön kriittiseen reflektointiin ja moniperspektiiviseen suhtautumiseen.

Hyvinvointiosaaminen

Historianopetus tukee oman identiteetin rakentamista ja tekee näkyväksi identiteettien moninaisuuden ja muutoksen erilaisissa ajallisissa ja maantieteellisissä konteksteissa. Historian opiskelu auttaa suhteuttamaan muuttuvan maailman epävarmuutta ja asettamaan tämän päivän tapahtumia ja ilmiöitä laajempaan perspektiiviin.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin lähtökohtana on opiskelijan aktiivinen toiminta tavoitteiden saavuttamisessa. Käytettävät arviointimenetelmät riippuvat siitä, miten jakso kulloinkin toteutetaan. Opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä arvioidaan jakson aikana. Arvioinnissa huomioidaan esimerkiksi itsenäisesti tai pienryhmissä tehtävät harjoitukset. Järjestettävät kokeet voidaan toteuttaa sähköisesti. Jakso arvioidaan numeroarvosteluna arvosanoin 4-10.

HIstoria 4, 2 op (HIOJ4)

Opintojakson moduulit

- Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI4), Valinnainen

Tavoitteet

Eurooppalainen ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee keskeisen länsimaisen kulttuuriperinnön ja osaa eritellä sen muodostumista vuorovaikutuksessa muiden kulttuuripiirien kanssa
- ymmärtää tieteen, taiteen, ihmiskuvan ja sukupuoliroolien muutoksen suhteessa yhteiskunnalliseen kehitykseen
- ymmärtää taiteen ja populaarikulttuurin merkityksen historiakäsityksen luomisessa
- osaa eritellä tieteen saavutusten merkitystä ja eri aikakausien maailmankuvia
- osaa arvioida erilaisten aatteiden kehitystä sekä niiden vaikutuksia ympäröivään maailmaan
- pystyy analysoimaan kulttuuria sen historiallisessa kontekstissa sekä ymmärtämään kulttuurin ja politiikan keskinäisen vuorovaikutuksen
- osaa tarkastella eurooppalaista kulttuuria osana kulttuurin globalisaatiota.

Keskeiset sisällöt

Eurooppalainen ihminen

Eurooppalainen kulttuuri ja maailmankuvan rakentuminen

- tiede, taide, uskonto ja media maailmankuvan muokkaajana ja välittäjänä

Eurooppalaisen kulttuurin juuret

- • antiikin kulttuurien yleispiirteet
- • demokratian ja tieteellisen ajattelun synty
- • keskiajan kulttuuri ja kulttuuripiirien vuorovaikutus

Yksilöllisen ajattelun ja tieteellisen maailmankuvan kehittyminen

- tieteen ja taiteen kehitys uuden ajan alussa
- reformaatio ja tiedon vallankumous
- valistus, ihmisoikeuksien ja tasa-arvoajattelun syntyminen

- 1800-luvun aatteet sekä kulttuuriset ja yhteiskunnalliset muutokset

Kohti nykyaikaa

- taide, populaarikulttuuri ja kulttuurin globalisoituminen
- tiede uskonnollisen maailmankuvan haastajana, edistysusko ja uhkakuvat
- demokratian ja tasa-arvoajattelun leviäminen sekä niiden vastavoimat
- tiedon määrän kasvu ja kulttuurin pirstaloituminen
- sukupuoliroolien murros

Hyvinvointiosaaminen

Historianopetus tukee oman identiteetin rakentamista ja tekee näkyväksi identiteettien moninaisuuden ja muutoksen erilaisissa ajallisissa ja maantieteellisissä konteksteissa.

Vuorovaikutusosaaminen

Sananvapauden merkitys korostuu erilaisia historiallisia ja nykypäivän yhteiskuntia vertailemalla. Historiallinen empatia vahvistaa kykyä eläytyä toisen asemaan.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin lähtökohtana on opiskelijan aktiivinen toiminta tavoitteiden saavuttamisessa. Käytettävät arviointimenetelmät riippuvat siitä, miten jakso kulloinkin toteutetaan. Opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä arvioidaan jakson aikana. Arvioinnissa huomioidaan esimerkiksi itsenäisesti tai pienryhmissä tehtävät harjoitukset. Järjestettävät kokeet voidaan toteuttaa sähköisesti. Jakso arvioidaan numeroarvosteluna arvosanoin 4-10.

Historia 5, 2 op (HIOJ5)

Opintojakson moduulit

- Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI5), Valinnainen

Tavoitteet

Ruotsin itämaasta Suomeksi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen alueen historiallisia lähteitä ja osaa arvioida niitä kriittisesti
- tuntee suomalaista, saamelaista ja muiden vähemmistöryhmien kulttuuriperintöä ja arjen historiaa
- hallitsee Suomen historialliset kehityslinjat sekä niiden yhteydet pohjoismaiseen kehitykseen ja Itämeren alueeseen
- kykenee yhdistämään historialliset kehityslinjat oman kotiseutunsa historiaan ja näkee kehityksen myös yksittäisen ihmisen kannalta

- osaa eritellä Suomen väestö-, sosiaali- ja taloushistoriallisen kehityksen • osaa arvioida suomalaisen sivistyksen yhteydet länsimaiseen kulttuuriin
- osaa tarkastella Suomen historian käyttöä politiikassa ja identiteetin luomisessa.

Keskeiset sisällöt

Ruotsin itämaasta Suomeksi

Suomen alue esihistoriallisella ajalla

- tutkimusmenetelmät ja lähteet
- käsitykset Suomen väestöryhmien alkuperästä

Keskiaika

- Itämeren alueen valtiollinen kehittyminen
- kirkollisen ja maallisen vallan muotoutuminen
- yhteiskunta, elinkeinot, elämäntapa ja kulttuuri

Uusi aika

- reformaatio ja vahvistuva hallitusvalta
- Ruotsin suurvaltapyrkimysten vaikutus Suomeen
- elämäntapa sääty- ja maatalousyhteiskunnassa
- Suomen aseman muutos ja uudistukset Ruotsin ajan lopulla

Suomi osana Venäjää

- Suomen liittäminen Venäjään ja autonomian synty
- suomalaisen identiteetin luominen, sivistys, tiede ja taide

Hyvinvointiosaaminen

Historianopetus tukee oman identiteetin rakentamista ja tekee näkyväksi identiteettien moninaisuuden ja muutoksen erilaisissa ajallisissa ja maantieteellisissä konteksteissa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Historianopetus tarkastelee, miten asenteet ja suhtautuminen muihin kulttuureihin ovat muuttuneet ja miten ne on perusteltu eri aikoina.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin lähtökohtana on opiskelijan aktiivinen toiminta tavoitteiden saavuttamisessa. Käytettävät arviointimenetelmät riippuvat siitä, miten jakso kulloinkin toteutetaan. Opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä arvioidaan jakson aikana. Arvioinnissa huomioidaan esimerkiksi itsenäisesti tai pienryhmissä tehtävät harjoitukset. Järjestettävät kokeet voidaan toteuttaa sähköisesti. Jakso arvioidaan numeroarvosteluna arvosanoin 4-10.

Historia 6, 2 op (HIOJ6)

Opintojakson moduulit

- Maailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI6), Valinnainen

Tavoitteet

Maailman kulttuurit kohtaavat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kulttuurien vuorovaikutusta koskevia teorioita ja käytänteitä
- tunnistaa kulttuuristen arvojen ja maailmankuvien ilmenemisen arkielämässä ja sosiaalisissa suhteissa
- osaa eritellä kulttuurien välistä vuorovaikutusta sekä historiallisessa että nykypäivän kontekstissa
- analysoi esimerkiksi taiteissa, uskonnossa ja sosiaalisissa rakenteissa esiintyviä kulttuurisia arvoja ja käytäntöjä
- erittelee kulttuurien moninaisuutta historiallisena osana eurooppalaista kulttuuria ja pystyy arvioimaan sille annettuja merkityksiä
- osaa kriittisesti eritellä ja arvioida kulttuurisia eroja koskevia väitteitä, eri kulttuureihin liitettyjä stereotyyppioita sekä kulttuurien vaikutusta yksilöön
- tuottaa yksin tai ryhmässä historiallista asiategstiä käyttämällä monipuolisesti ja kriittisesti lähdeaineistoa.

Keskeiset sisällöt

Maailman kulttuurit kohtaavat

Kulttuurintutkimuksen perusteet ja käsitteet

- kulttuurit ja niiden vuorovaikutus

Moduulissa tarkasteltaviksi kohteiksi valitaan kaksi tai useampia kulttuureja seuraavilta alueilta:

- Aasian kulttuurit
- Afrikan kulttuurit
- arktiset kulttuurit
- Australian ja Oseanian alkuperäiskulttuurit
- Latinalaisen Amerikan kulttuurit
- Lähi-idän kulttuurit
- Pohjois-Amerikan alkuperäiskulttuurit.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Historianopetus tarkastelee, miten asenteet ja suhtautuminen muihin kulttuureihin ovat muuttuneet ja miten ne on perusteltu eri aikoina. Historianopetus kannustaa kunnioittamaan kulttuuriperintöä, mutta myös kulttuuriperinnön kriittiseen reflektointiin ja moniperspektiiviseen suhtautumiseen. Historiallinen perspektiivi globalisaatioon, globaalin kansalaisuuden muotoutumiseen,

maailman verkottumiseen ja keskinäisiin riippuvuuksiin auttaa ymmärtämään tätä päivää ja suuntaamaan tulevaisuuteen.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin lähtökohtana on opiskelijan aktiivinen toiminta tavoitteiden saavuttamisessa. Käytettävät arviointimenetelmät riippuvat siitä, miten jakso kulloinkin toteutetaan. Opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä arvioidaan jakson aikana. Arvioinnissa huomioidaan esimerkiksi itsenäisesti tai pienryhmissä tehtävät harjoitukset. Järjestettävät kokeet voidaan toteuttaa sähköisesti. Jakso arvioidaan numeroarvosteluna arvosanoin 4-10.

Sotahistoria, 2 op (HIOJ8)

Tavoitteet

- Jakson tavoitteena on, että opiskelija
- hahmottaa sotien merkityksen historiassa
- syventää ymmärrystään sodan ja konfliktien merkitykselle yhteiskunnan, talouden ja yksilöiden kannalta
- syventää tietojaan menneisyydestä ja hahmottaa erilaisten konfliktien moniulotteisuuden
- osaa analysoida ajankohtaisia kriisejä ja konflikteja ymmärtää niiden taustatekijät
- oppii soveltamaan tietojaan historian tutkimuksesta
- oppii syventämään lähdekriittistä lähestymistapaa erilaisiin dokumentteihin

Keskeiset sisällöt

- sodan kehittyminen rituaalisista taisteluista moderniin sodankäyntiin
- teknologisen kehityksen vaikutus sodankäynnissä
- sotien uhrien ja siviilien näkökulma ja sodan arkipäivä
- sodan todellisuuden ja fiktion sekä propagandan erottaminen
- ajankohtaisten konfliktien selittäminen historiantutkimuksen avulla

Hyvinvointiosaaminen

Historian opiskelu auttaa suhteuttamaan muuttuvan maailman epävarmuutta ja asettamaan tämän päivän tapahtumia ja ilmiöitä laajempaan perspektiiviin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Tiedon luotettavuuden arviointi. Historian tekstitaitojen vahvistaminen vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Auttaa opiskelijaa ymmärtämään yhteiskuntien muutoksen ihmisten toiminnan seurauksena sekä hahmottamaan omat mahdollisuudet vaikuttaa tämän päivän ja tulevaisuuden yhteiskuntiin

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tarkastelee valtioiden keskinäisiä riippuvuuksia.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin lähtökohtana on opiskelijan aktiivinen toiminta tavoitteiden saavuttamisessa. Käytettävät arviointimenetelmät riippuvat siitä, miten jakso kulloinkin toteutetaan. Opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä arvioidaan jakson aikana. Arvioinnissa huomioidaan esimerkiksi itsenäisesti tai pienryhmissä tehtävät harjoitukset. Järjestettävät kokeet voidaan toteuttaa sähköisesti. Jakso arvioidaan suoritusmerkinnällä Suoritettu tai Hylätty.

Historian kertaus, 2 op (HIYOOJ)

Tavoitteet

- Valmentaudutaan historian ylioppilaskokeeseen
- Opiskelija hahmottaa historian muodostaman kokonaisuuden
- syventää ymmärrystään historiasta suhteessa kulttuuriin, yhteiskuntaan, talouteen ja yksilöön
- syventää tietojaan menneisyydestä ja hahmottaa erilaisten menneisyyden tapahtumien moniulotteisuuden
- oppii syventämään lähdekriittistä lähestymistapaa erilaisiin dokumentteihin
- oppii soveltamaan tietojaan historian tutkimuksesta
- osaa tunnistaa ja analysoida mediassa esiintyneitä ajankohtaisia historiaan liittyviä teemoja

Keskeiset sisällöt

- historian opintojaksojen kertaaminen
- vastauksen kirjoittaminen prosessina: jäsenitys, laadinta ja arviointi
- tutustuminen historian yo-kokeen tehtävätyyppeihin
- jakso- ja ainerajoja ylittävien tehtävien harjoitteleminen
- ajankohtaisten ilmiöiden selittäminen historiantutkimuksen valossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Historian tekstitaitojen vahvistaminen vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin lähtökohtana on opiskelijan aktiivinen toiminta tavoitteiden saavuttamisessa. Käytettävät arviointimenetelmät riippuvat siitä, miten

jakso kulloinkin toteutetaan. Opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä arvioidaan jakson aikana. Arvioinnissa huomioidaan esimerkiksi itsenäisesti tai pienryhmissä tehtävät harjoitukset. Järjestettävät kokeet voidaan toteuttaa sähköisesti. Jakso arvioidaan suoritusmerkinnällä Suoritettu tai Hylätty.

7.8. Kemia (KE)

Oppiaineen tehtävä

Kemian opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja nykyaikaisen maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Se ohjaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, yhteiskunnassa ja ympäristöhaasteiden ratkaisemisessa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Opetus herättää kiinnostusta kemian opiskelua ja kemian alan ammatteja kohtaan sekä antaa valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

Kemian opetus tukee opiskelijan käsitteiden ja ilmiöiden ymmärtämistä siten, että niiden makroskooppinen, mikroskooppinen ja symbolinen taso muodostavat loogisen kokonaisuuden. Opiskelijan aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä ja matemaattisesti.

Kemian opetuksessa käytetään vaihtelevia ja monipuolisia opetus- ja opiskelumenetelmiä, joilla kehitetään opiskelijan käsitteellistä ja menetelmällistä osaamista. Opetuksen keskeisiin lähtökohtiin kuuluu havainnointi ja tutkiminen. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista ja luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan kemikaali-, jäte- ja työturvallisuuslainsäädännön mukaisesti. Opiskelijat harjaantuvat ottamaan vastuuta yhteisestä turvallisuudesta, jolloin myös työelämässä tarvittava turvallisuusosaaminen kehittyy. Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin moduulin keskeisten sisältöjen osalta. Tutkimisen taitojen perustana on kysymysten ja havaintojen tekeminen. Mittaaminen, luokittelu ja muut tutkimisen taidot kehittyvät erilaisten menetelmien harjoittelun kautta. Myös opiskelijan tiedon käsittelyn ja esittämisen taidot karttuvat. Kokeellisen työn taidot etenevät kohti oman tutkimuksen suunnittelua. Samalla opiskelija oppii tekemään johtopäätöksiä sekä arvioimaan ja argumentoimaan tutkimuksen tuloksia.

Laaaja-alainen osaaminen

Kemian opetuksessa opiskelija omaksuu tietoja ja taitoja, jotka auttavat ymmärtämään kemian merkityksen oman arjen, terveyden ja elinympäristön kannalta, mikä tukee **hyvinvointiosaamisen** tavoitteita. Opiskelijalle

muodostuu kyky tehdä arkielämässään valintoja, jotka ovat suotuisia hänen oman henkilökohtaisen terveytensä, ympäristön ja yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta. Kemian opiskelumenetelmät tukevat työskentelyä, jossa opiskelija tunnistaa omat vahvuutensa ja asettaa itselleen tavoitteita. Suunnitelmallinen opiskelu on tärkeä arjen taito, joka vahvistaa opiskelijan jaksamista ja kehittää kykyä työskennellä myös muuttuvissa olosuhteissa.

Kemian opetuksen kokeellisuus ja opiskelijan oma tutkimuksellinen työskentely kehittävät työskentelyn ja yhteistyön taitoja sekä kriittistä ajattelua ja innostavat opiskelijaa kemian opiskeluun. Opiskelija kehittää **vuorovaikutusosaamistaan** ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.

Kemian opetuksessa tiedostetaan kemian täsmällisen kielenkäytön ja arkikielen välinen ero. Universaalia kemian kieltä lähestytään opiskelijan havaintojen ja arkikielen näkökulmasta. Kemiassa kielitietoisuuden ja kielitaidon merkitys näkyy erityisesti käsitteistön oppimisessa ja omien päätelmien selkeässä ja johdonmukaisessa perustelemisessa.

Kemian opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista, argumentointia ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua kieltä, kuvia, videoita, malleja, simulaatioita, taulukoita ja kuvaajia tai kemian merkkikieltä. Kemiassa erityinen monilukutaidon muoto on kyky tulkita ja esittää symbolisia malleja ja submikroskooppisia kuvallisia malleja samoista ilmiöistä. Myös tieto- ja viestintäteknologia on osa nykyaikaista ja **monitieteistä osaamista** tukevaa kemian opetusta. Sitä käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin. Tietokonepohjaisella mittaustulosten järjestelmällä voidaan korvata perinteisiä välineitä, ja tutkimusaineistoa on mahdollista taltioida myös kuvina ja videoina.

Luonnontieteellisessä työskentelyssä **luova osaaminen** näkyy kykynä muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä soveltaa, arvioida, yhdistellä ja analysoida hankittuja tietoja. Tutkimuksellinen opiskelu ja ongelmanratkaisu edellyttävät luovaa lähestymistapaa ja kehittävät luovaa ajattelua.

Kemian opetus tukee opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamista**. Opetus kehittää opiskelijan valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja yhteiseen päätöksentekoon syventämällä opiskelijan luonnontieteellistä ajattelua ja ymmärrystä tiedon luotettavuudesta, merkityksestä ja käytöstä. Luonnontieteellisen tiedon historiallinen kehitys avaa opiskelijalle näkymän sekä tieteellisen maailmankuvan kehitykseen että kemian merkitykseen yhteiskunnallisissa muutoksissa. Kemian innovaatioiden ja modernien sovellusten kautta opiskelija ymmärtää myös kemian merkityksen nyky-yhteiskunnassa, teknologiassa ja työelämässä. Kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Kemian opetus vahvistaa **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** syventämällä opiskelijan ymmärrystä erilaisista ympäristöongelmista ja niihin

johtaneista syistä. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan sekä ympäristöstä, käyttämään kemian osaamistaan kestävänsä tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävänsä käytön ja kiertotalouden kannalta. Opiskelija tunnistaa kemian tarjoamia ratkaisuja erilaisiin ympäristöhaasteisiin, kuten ilmastonmuutokseen ja luonnonvarojen riittävyyteen.

Tavoitteet

Kemian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kemian merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä kemian tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa ohjausta kemian osaamisensa tunnistamisessa, omien tavoitteiden asettamisessa, oppimishaasteiden kohtaamisessa ja kemian opiskelustrategioiden soveltamisessa
- osaa arvioida kemian ja siihen liittyvien teknologioiden tarjoamia ratkaisuja sekä niiden merkitystä yksilön, ympäristön ja yhteiskunnan kannalta
- saa mahdollisuuksia perehtyä kemian sovelluksiin vierailujen, korkeakouluyhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja kemiaa soveltaville aloille.

Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa yhteisöllisesti
- tuntee kemian turvalliset työskentelytavat ja osaa käsitellä syntyneet kemikaalijätteet asianmukaisesti
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten ja ongelmanratkaisun lähtökohdiksi
- osaa toteuttaa kokeellisia tutkimuksia käyttäen kemialle tunnusomaisia työmenetelmiä
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä analysoida ja arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

Kemian tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa kemian keskeisiä käsitteitä
- osaa käyttää erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä

- osaa käyttää monipuolisesti asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida eri yhteyksissä esitettyä tietoa kriittisesti kemian osaamisensa avulla.

Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu kemian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute sekä itsearviointi tukevat opiskelijaa kemian osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, havainnollistaa ja esittää kemiallista tietoa. Kemiallisen tiedon soveltaminen, luonnontieteellisten lainalaisuuksien ja syy- ja seuraussuhteiden ymmärtäminen sekä kokonaisuuksien hahmottaminen ovat myös arvioinnin kohteita. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijan taitoon arvioida tietoa kriittisesti.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön ja opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Kemiallisen tiedon ymmärtämistä ja soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, kuten kysymysten muodostamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

Opintojaksot

Kemia 1, 1 op (KEOJ1)

Opintojakson moduulit

- Kemia ja minä, 1 op (KE1), Pakollinen

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian alan ammatteihin ja jatko-opintomahdollisuuksiin
- saa valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun ja osaa arvioida tietolähteiden luotettavuutta
- oppii käyttämään jaksollista järjestelmää kemiallisen päättelyn apuna
- osaa käyttää ja soveltaa tietoa aineiden ominaisuuksista ja niiden turvallisuudesta arjen valinnoissa
- osaa tutkia kokeellisesti seoksen koostumusta ja pitoisuutta sekä ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat.

Keskeiset sisällöt

Kemia ja minä

Keskeiset sisällöt

- arjen aineiden turvallisuuden arviointi ja kemian merkitys omassa elämässä
- kemian merkitys työelämässä ja jatko-opinnoissa
- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne elektronikuorimallin avulla
- puhtaat aineet, seokset ja erotusmenetelmät
- ainemäärä ja konsentraatio

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Kokeellinen ja opiskelijan oma tutkimuksellinen työskentely kehittävät työskentelyn ja yhteistyön taitoja sekä kriittistä ajattelua ja innostavat opiskelijaa kemian opiskeluun. Ryhmässä tai parin kanssa työskentely kehittää yhteistyön ja kommunikoinnin taitoja. Havaintojen kirjallinen raportointi harjaannuttaa täsmälliseen ilmaisuun. Kemian käsitteiden käyttöä ilmiöiden selittämisessä harjoitellaan.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija saa käsityksen kemian merkityksestä arkielämässä terveyden ja turvallisuuden osalta. Opiskelija oppii arvioimaan yleisesti erilaisten aineiden turvallista käyttöä ja käsittelyä tutkittuun tietoon perustuen esimerkiksi käyttöturvallisuustiedotteeseen tutustumalla. Hän saa eväitä valintojen tekemiseen, jotka ovat suotuisia hänen oman henkilökohtaisen terveytensä, ympäristön ja yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta. Hyvinvointiosaamiseen kuuluu turvallisuus, joka ilmenee kokeellisten töiden suunnittelussa ja toteutuksessa työturvallisuusnäkökulmien huomioimisessa.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin lähtökohtana on opiskelijan aktiivinen toiminta tavoitteiden saavuttamisessa. Opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä arvioidaan jakson aikana. Käytettävät arviointimenetelmät riippuvat siitä, miten jakso kulloinkin toteutetaan. Jakso arvioidaan numeroarvosteluna arvosanoin 4-10.

Kemia 2, 1 op (KEOJ2)

Opintojakson moduulit

- Kemia ja kestävä tulevaisuus, 1 op (KE2), Pakollinen

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian merkitykseen kestävän elämäntavan edistämässä
- tutustuu luonnontieteellisen tiedon luonteeseen ja sen kehittymiseen sekä tieteellisiin tapoihin tuottaa tietoa
- osaa tutkia aineen ominaisuuksia kokeellisesti
- osaa soveltaa aineen rakenteen malleja aineen ominaisuuksien vertailussa
- ymmärtää kemian merkityksen ympäristölle ja yhteiskunnalle ratkaisujen tarjoajana yhdessä muiden luonnontieteiden kanssa.

Keskeiset sisällöt

- tutustuminen joihinkin esimerkkeihin kestävän elämäntavan edistämässä luonnontieteissä
- aineen rakenteen mallien ja yhdisteen kaavan esittäminen
- alkuaineiden ja yhdisteiden vahvat ja heikot sidokset sekä poolisuus
- aineiden ominaisuuksien tutkiminen kokeellisesti ja selittäminen aineen rakenteen avulla

Vuorovaikutusosaaminen

Kokeellinen ja opiskelijan oma tutkimuksellinen työskentely kehittävät työskentelyn ja yhteistyön taitoja sekä kriittistä ajattelua ja innostavat opiskelijaa kemian opiskeluun. Ryhmässä tai parin kanssa työskentely kehittää yhteistyön ja kommunikoinnin taitoja. Havaintojen kirjallinen raportointi harjaannuttaa täsmälliseen ilmaisuun. Kemian käsitteiden käyttöä ilmiöiden selittämisessä harjoitellaan.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kuvia, videoita, malleja, simulaatioita, taulukoita tai kemian merkkikieltä. Harjoitellaan taitoa tulkita ja esittää symbolisia malleja ja submikroskooppisia kuvallisia malleja samoista ilmiöistä. Tieto- ja viestintäteknologiaa voidaan käyttää mm. laskujen ratkaisemiseen, tiedon etsimiseen ja submikroskooppisten mallien laatimiseen sähköisesti. Aineiden ominaisuuksien tutkiminen kokeellisesti ja opitun tiedon yhdistäminen havaintoihin edistävät luovan ajattelun kehittymistä.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin lähtökohtana on opiskelijan aktiivinen toiminta tavoitteiden saavuttamisessa. Opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä arvioidaan jakson aikana. Käytettävät arviointimenetelmät riippuvat siitä, miten jakso kulloinkin toteutetaan. Jakso arvioidaan numeroarvosteluna arvosanoin 4-10.

Kemia 3, 2 op (KEOJ3)

Opintojakson moduulit

- Molekyylit ja mallit, 2 op (KE3), Valinnainen

Tavoitteet

Molekyylit ja mallit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa tietoa hiilen yhdisteistä jokapäiväisen elämän ilmiöissä
- osaa soveltaa ainemäärän ja konsentraation käsitteitä
- osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen hiilen yhdisteitä
- ymmärtää, kuinka tieto hiiliyhdisteistä rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä.

Keskeiset sisällöt

Molekyylit ja mallit

Keskeiset sisällöt

- liuoksen valmistus ja laimentaminen sekä standardisuoran sovittaminen pitoisuuden määrittämiseksi
- hiilivetyjen sekä hiilen happi- ja typpiyhdisteiden funktionaaliset ryhmät ja nimeämisen perusteet
- hapettuminen ja pelkistyminen hiilen happiyhdisteissä
- hiilen yhdisteiden rakenteiden mallintaminen ja ominaisuuksien selittäminen rakenteen avulla
- suhdekaavan ja molekyylikaavan selvittäminen laskennallisesti sekä rakenneisomeria
- kvanttimekaaninen atomimalli, hybridisaatio ja stereoisomeria hiiliyhdisteissä
- tutustuminen spektrien antamaan informaatioon aineen rakenteesta

Paikallinen lisäys

- sähköisen molekyylihallinnusohjelman peruskäyttö

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson opinnoissa vaaditaan pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystä. Jatketaan kielitietoisuuden ja kielitaidon harjoittelua omien päätelmien selkeässä ja johdonmukaisessa perustelemisessä opittujen kemian käsitteiden avulla.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Syvennetään mallien käytön osaamista orgaanisen kemian parissa ja harjoitellaan rakenteiden mallintamiseen soveltuvan ohjelman käyttöä. Tieto- ja viestintäteknologiaosaaminen kehittyy myös kokeellisten havaintojen keräämisen, mittaustulosten käsittelyn ja tulkitsemisen, tuotosten laatimisen ja esittämisen kautta. Opintojaksossa luova ajattelu kehittyy, kun harjoitellaan kykyä muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä soveltaa, arvioida, yhdistellä ja

analysoida hankittuja tietoja. Havaintoja ja laskennallista tietoa yhdistelevä ongelmanratkaisu edellyttää luovaa lähestymistapaa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aikana perehdytään keskeisiin sisältöihin kuuluvien yhdisteryhmien sekä isomerian merkitykseen ja käyttöön yhteiskunnassa, esimerkkeinä tunnettuja lääkeaineita ja fysiologisesti vaikuttavia aineita, esimerkkeinä lääkeaineita ja vitamiineja.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Luonnontieteellisen tiedon historiallisen kehityksen hahmottaminen avaa opiskelijalle näkymän sekä tieteellisen maailmankuvan kehitykseen että kemian merkitykseen yhteiskunnallisissa muutoksissa. Kemian kielen ja merkityksen ymmärtäminen on osa globaalia ja kulttuuriosaamista. Kemiallisten yhdisteiden ja reaktioiden kirjoitusasu on samanlainen ympäri maailman, samoin yhdisteiden käyttö ja kemiallisten prosessien ympäristövaikutukset.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin lähtökohtana on opiskelijan aktiivinen toiminta tavoitteiden saavuttamisessa. Opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä arvioidaan jakson aikana. Käytettävät arviointimenetelmät riippuvat siitä, miten jakso kulloinkin toteutetaan. Jakso arvioidaan numeroarvosteluna arvosanoin 4-10.

Kemia 4, 2 op (KEOJ4)

Opintojakson moduulit

- Kemiallinen reaktio, 2 op (KE4), Valinnainen

Tavoitteet

Kemiallinen reaktio

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokonaiskuvan kemiallisten reaktioiden moninaisuudesta ja merkityksestä elinympäristössämme
- osaa käyttää ja soveltaa reaktioihin liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä sekä nykYTEknologian sovelluksissa
- osaa tutkia kemiallisia reaktioita kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen.
- ymmärtää aineen häviämättömyyden merkityksen kemiassa.

Keskeiset sisällöt

Kemiallinen reaktio

Keskeiset sisällöt

- reaktioiden tutkiminen kokeellisesti sekä tutkimustulosten käsittelyminen, tulkitseminen ja esittäminen
- kemiallisen reaktion symbolinen ilmaisu ja tasapainottaminen, reaktiotuotteiden kaavat ja nimet
- saanto ja rajoittava tekijä kemiallisessa reaktiossa
- ideaalikaasun tilanyhtälö ja ainemäärä
- saostumis- ja hajoamisreaktio, palamisreaktio
- protolyysi, neutraloituminen ja titraus analyysimenetelmänä
- additio, eliminaatio, substituutio, kondensaatio ja hydrolyysi hiiliyhdisteissä sekä yleisimpien biomolekyylien muodostuminen
- polymeroitumisreaktiot, polymeerien ominaisuudet, käyttö ja elinkaari

Monitieteinen ja luova osaaminen

Kemiallisten reaktioiden tutkiminen kokeellisesti, havaintojen tekeminen, mittaustulosten käsittely ja tulkinta sekä tulosten esittäminen tukevat luovan ajattelun kehittymistä. Syvennetään tvt-taitojen hallintaa harjoittelemalla esimerkiksi laskinohjelmien käyttöä ja kokeellisten töiden raportointia sähköisesti. Harjoitellaan laskujen ja reaktioyhtälöiden esittämistä osana kemian alan tieteellistä tekstiä.

Vuorovaikutusosaaminen

Työskentely pareittain ja pienryhmissä kehittää ja vahvistaa vuorovaikutustaitoja. Tuotosten (esim. laskutehtävän ratkaisu, tutkimustulos, johtopäätös, esitelmä) esittäminen tukee kriittisen ajattelun taitojen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Jatketaan omien päätelmien selkeän ja johdonmukaisen perustelemisen sekä täsmällisen ilmaisun harjoittelua.

Hyvinvointiosaaminen

Monipuoliset työtavat johdattavat järkevän ajankäytön hahmottamiseen ja suunnitteluun. Kemian opiskelumenetelmät tukevat työskentelyä, jossa opiskelija tunnistaa omat vahvuutensa ja asettaa itselleen tavoitteita. Suunnitelmallinen opiskelu on tärkeä arjen taito, joka vahvistaa opiskelijan jaksamista ja kehittää kykyä työskennellä myös muuttuvissa olosuhteissa.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Reaktioissa muodostuvien tuotteiden ja jätteen vaarallisuuden arviointi laajentaa opiskelijan käsitystä erilaisten kemiallisten prosessien ympäristövaikutuksista.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin lähtökohtana on opiskelijan aktiivinen toiminta tavoitteiden saavuttamisessa. Opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä arvioidaan jakson aikana. Käytettävät arviointimenetelmät riippuvat siitä, miten jakso kulloinkin toteutetaan. Jakso arvioidaan numeroarvosteluna arvosanoin 4-10.

Kemia 5, 2 op (KEOJ5)

Opintojakson moduulit

- Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE5), Valinnainen

Tavoitteet

Kemiallinen energia ja kiertotalous

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kemiallisen energian varastoinnin ja hyödyntämisen periaatteita ja osaa perustella mielipiteitään keskustelussa energiaratkaisuista
- ymmärtää energian häviämättömyyden ja energianmuutokset kemiallisissa reaktioissa
- tuntee merkittävien metallien ominaisuuksia sekä valmistus- ja jalostusprosesseja ympäristövaikutuksineen
- osaa tutkia sähkökemian liittyviä ilmiöitä kokeellisesti ja kuvata niitä malleja käyttäen
- tuntee yhteiskunnassa merkittävien metallien kierrätyksen ja kiertotalouden periaatteet sekä niihin liittyviä ratkaisuja.

Keskeiset sisällöt

Kemiallinen energia ja kiertotalous

Keskeiset sisällöt

- reaktiossa sitoutuva tai vapautuva energia muodostumisentalpioiden, sidosenergioiden ja Hessin lain avulla
- reaktiosarja- ja seoslaskujen periaatteet
- hapetusluvut ja hapettumis-pelkistymisreaktiot
- metallien ominaisuuksia ja käyttökohteita, valmistus- ja jalostusprosesseja sekä riittävyys ja kierrätettävyyys
- sähkökemian keskeiset periaatteet: jännitesarja, normaalipotentiali, kemiallinen pari, elektrolyysi ja kemiallisen energian varastointi
- luonnontieteelliseen tutkimukseen tutustuminen tai tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointi ja suunnittelu

Laaaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyyden ja ympäristöosaamisen vahvistamiseksi tarkastellaan kemian merkitystä eettisesti kestävämpien ratkaisujen tuottajana erilaisissa teollisuusprosesseissa, kierrätyksen tehostamisessa sekä uusiutuvan energian tuotannossa ja varastoinnissa. Huomataan kemian rooli kiertotaloudessa antamassa mahdollisuuksia kierrättää ja hyödyntää tuotantoprosessien jätteitä ja sivuvirtoja. Kemiallisten prosessien ympäristövaikutusten arviointi myös esimerkiksi vesi- ja energiatalouden näkökulmasta laajentaa käsitystä alan mahdollisuuksista ympäristövaikutuksiin vaikuttajana. Ympäristöosaamista vahvistetaan tarkastelemalla katalyyttien käyttöä kemiallisissa reaktioissa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan sekä ympäristöstä osana yhteiskuntaa, käyttämään kemian osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestäväen käytön ja kiertotalouden kannalta. Opetus kehittää opiskelijan valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja yhteiseen päätöksentekoon syventämällä opiskelijan luonnontieteellistä ajattelua ja ymmärrystä tiedon luotettavuudesta, merkityksestä ja tarkoituksenmukaisesta käytöstä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Luonnontieteellisen tiedon historiallinen kehitys avaa opiskelijalle näkymän sekä tieteellisen maailmankuvan kehitykseen että kemian merkitykseen yhteiskunnallisissa muutoksissa. Kemian innovaatioiden ja modernien sovellusten kautta opiskelija ymmärtää myös kemian merkityksen nyky-yhteiskunnassa, teknologiassa ja työelämässä. Kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson opiskelu tukee opiskelijan kykyä tehdä arkielämässään valintoja, jotka ovat suotuisia hänen oman henkilökohtaisen terveytensä, ympäristön ja yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta. Jatketaan tavoitteiden asettamisen, suunnitelmallisen opiskelun ja monipuolisten opiskelumenetelmien harjoittelua. Kyseiset taidot edistävät arjessa pärjäämistä ja opinnoissa jaksamista.

Vuorovaikutusosaaminen

Erilaisten kemiaan liittyvien energiaratkaisujen pohtiminen ja perusteleminen vahvistaa vuorovaikutusosaamista. Opintojakson aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista, argumentointia ja analysointia. Monilukutaitoa voidaan kehittää tulkitsemalla ja tuottamalla kaavioita ja muita opintojaksossa käsiteltäviä ilmiöitä kuvaavia malleja.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin lähtökohtana on opiskelijan aktiivinen toiminta tavoitteiden saavuttamisessa. Opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä arvioidaan jakson aikana. Käytettävät arviointimenetelmät riippuvat siitä, miten jakso kulloinkin toteutetaan. Jakso arvioidaan numeroarvosteluna arvosanoin 4-10.

Kemia 6, 2 op (KEOJ6)

Opintojakson moduulit

- Kemiaallinen tasapaino, 2 op (KE6), Valinnainen

Tavoitteet

Kemiallinen tasapaino

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa kemian merkityksen terveyteen ja ympäristöön liittyvien ongelmien ratkaisemisessa
- osaa tutkia kokeellisesti reaktionopeuteen ja kemialliseen tasapainoon liittyviä ilmiöitä
- osaa käyttää laskennallisia ja graafisia malleja reaktionopeuden ja kemiallisen tasapainon kuvaamisessa, selittämisessä ja ennusteiden tekemisessä
- osaa esittää tutkimustuloksia graafisesti ja arvioida tutkimustuloksia ja -prosessia
- tutustuu teollisuuden prosesseissa ja luonnossa tapahtuviin tasapainoreaktioihin ja niiden merkitykseen.

Keskeiset sisällöt

Kemiallinen tasapaino

Keskeiset sisällöt

- kemiallisen reaktion nopeus ja siihen vaikuttavat tekijät
- homogeenisen tasapainon kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen käsittely konsentraatioilla, tasapainotilaan vaikuttaminen
- hapot ja emäkset ja niihin liittyvät käsitteet sekä palamistuotteiden reaktiot vedessä
- happo-emästasapainon laskennallinen käsittely
- puskuriliuosten toimintaperiaate sekä elimistön ja luonnon puskurisysteemejä kvalitatiivisella tasolla
- reaktionopeuteen ja tasapainoreaktioihin liittyvien ilmiöiden tutkiminen kokeellisesti sekä ilmiöiden mallintaminen ja analysointi graafisesti tietokonesovelluksella
- tutustuminen kemian tarjoamiin mahdollisuuksiin jonkin terveyteen tai ympäristöön liittyvän ongelman ratkaisemisessa

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksossa voidaan tarkastella happamoitumisen syitä ja seurauksia, luonnon puskurisysteemejä sekä happamoitumisen vähentämistä (esim. typen ja rikin oksidit. Syventävällä ymmärryksellä kemiallisesta tasapainosta ja kestäväillä ympäristöteoilla voidaan vaikuttaa ekosysteemin hyvinvointiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Tasapainoreaktioita sisältävän synteessin tai prosessin tarkastelua voidaan käyttää esimerkkinä monitahoisesta, monitieteisestä prosessista (tasapaino, nopeus, lämpötila, paine, prosessiolosuhteet jne.). Tieto- ja viestintäteknologisia taitoja harjoitetaan reaktionopeuden ja titrauskäyrien kuvaajien piirtämisessä ja tulkitsemisessä.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin lähtökohtana on opiskelijan aktiivinen toiminta tavoitteiden saavuttamisessa. Opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä arvioidaan jakson aikana. Käytettävät arviointimenetelmät riippuvat siitä, miten jakso kulloinkin toteutetaan. Jakso arvioidaan numeroarvosteluna arvosanoin 4-10.

Kemian täydennysjakso, 2 op (KEOJ7)

Tavoitteet

- Opiskelija osaa suunnitella ja toteuttaa kemian kokeellisia tutkimuksia turvallisesti ja yhteistyössä muiden kanssa
- Opiskelija osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia
- Opiskelija osaa käyttää, muodostaa, tulkita ja arvioida erilaisia malleja sekä käyttää niitä ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen
- Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy
- Opiskelija syventää ja laajentaa käsitystään kemiasta

Keskeiset sisällöt

- Kerrataan keskeisiä kemian tutkimusmenetelmiä ja ilmiöitä
- Harjoitellaan kemian taitoja, kuten mittaaminen, tulosten käsittely, tiedon tulkinta ja esittäminen
- Kehitetään kriittistä ajattelua ja lukutaitoa tutkimalla erilaisia kemiaan liittyviä tekstejä
- Jaksoon voidaan myös sisällyttää muuta kemian opintoja tukevaa toimintaa ja erilaisiin ura- tai jatko-opintovaihtoehtoihin tutustumista.

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakso syventää ymmärrystä kemian merkityksestä osana hyvinvointiyhteiskuntaa. Taito tulkita kriittisesti kemiaa koskevia uutisia kehittyy.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamista kehittää kokeellisten töiden suunnittelu ja toteutus pienryhmissä. Töiden tulosten käsittely ja raportointi kehittää tieteellisen viestinnän taitoja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvostellaan suoritusmerkinnällä. Arvioinnin pohjana on kokeelliset työt, niistä kirjoitettavat raportit sekä muut määrätyt oppimistehtävät.

Kemian kertausjakso, 2 op (KEYOOJ)

Tavoitteet

- Opiskelija valmentautuu ylioppilaskirjoituksiin ja hahmottaa erilaisten tehtävien ajankäytön vaatimukset
- Opiskelija saa yhtenäisen kuvan lukion kemiasta ja tunnistaa ongelmanratkaisutilanteessa kemialliset ilmiöt
- Opiskelija syventää taitoa perustella päätelmiä sekä kemian ilmiöiden laskennallista hallintaa
- Opiskelijan taidot sähköisten työvälineiden käytössä vahvistuvat

Keskeiset sisällöt

- Opintojakson aikana kerrataan lukion kemian oppimäärän keskeisiä ja vaativia sisältöalueita. Sisältöalueita voidaan valita ja painottaa ryhmän toiveiden mukaan.
- Harjoitellaan keskeisiä ongelmanratkaisun periaatteita ratkaisemalla esimerkiksi vanhoja yo-tehtäviä
- Sähköisten työvälineiden ja mallien tarkoituksenmukainen käyttö
- Laadukas vastaustekniikka

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakso harjaannuttaa luovaan ajatteluun, myös ainerajat ylittävissä ongelmanratkaisutehtävissä. Harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista, argumentointia ja analysointia.

Vuorovaikutusosaaminen

Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian tarkoituksenmukaista käyttöä osana tieteellistä viestintää. Syvennetään kielitietoisuutta ja kielitaitoa harjoittelemalla kemian käsitteistön täsmällistä käyttöä osana omien päätelmien selkeää ja johdonmukaista perustelemista.

Opintojakson arviointi

Suoritusmerkintä hyväksytty / hylätty tai numeerinen arvosana 4-10. Arviointi perustuu kemian preliminäärikoeseen ja muuhun näyttöön opintojaksonaikana.

Biokemia, 2 op (BIKEOJ)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kiertotalous tutuksi, 2 op (KIEROJ)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

7.9. Uskonto (KT)

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijaa uskontoihin ja katsomuksiin liittyvän laaja-alaisen yleissivistyksen muodostamisessa. Uskonnon opetuksessa perehdytään uskontoihin ja uskonnollisuuden ilmenemismuotoihin sekä uskonnottomuuteen. Opetuksessa uskontoja ja katsomuksia tarkastellaan osana kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä yksilön ja yhteisön elämää.

Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja kehittää opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää monilukutaitoa. Opiskelijaa ohjataan tarkastelemaan uskontoon liittyviä ilmiöitä analyttisesti eri näkökulmista sekä soveltamaan ja arvioimaan lähdekriittisesti uskontoja koskevaa informaatiota. Uskonnon opetus antaa valmiuksia oman maailmankatsomuksen rakentamiseen sekä dialogiin, jota käydään sekä uskontojen ja katsomusten sisällä että niiden välillä. Uskonnon opetus ottaa erilaiset näkemykset huomioon, kunnioittaa yksilöllisiä vakaumuksia ja edistää ihmisoikeuksien toteutumista. Oppiaine tukee opiskelijan kasvua yhteiskunnan aktiiviseksi ja vastuulliseksi jäseneksi.

Opetuksessa käytetään tutkimustietoa, uskontojen omia lähteitä ja ajankohtaisia media-aineistoja. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen tiedepohja on erityisesti teologiassa ja uskontotieteessä. Lisäksi opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti uskontoihin liittyvää kulttuurin, yhteiskunnan ja taiteen tutkimusta.

Oppiaineen tehtävä ja moduulien tavoitteet huomioon ottaen opetusta voidaan toteuttaa yhteistyössä oppiaineen eri oppimäärien ja muiden oppiaineiden kanssa. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti vuorovaikutteisia työtapoja sekä digitaalisia ja koulun ulkopuolisia oppimisympäristöjä ja asiantuntijoita. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä uskonnon oppiaineen tavoitteiden kanssa.

Uskonnon opetus edistää **hyvinvointiosaamista** tukemalla opiskelijan itsetuntemusta sekä itsensä ja muiden arvostamista. Opetus antaa opiskelijalle aineksia ja välineitä oman identiteetin, elämäntietämisen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin.

Opetuksessa käytetään menetelmiä, jotka vahvistavat **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden mukaisesti opiskelijan sosiaalisia taitoja sekä kykyä yhteistyöhön ja empatiaan. Oppiaineen opetus on kieli-, katsomus- ja kulttuuritietoista, ja se antaa opiskelijalle valmiuksia osallistua dialogiin, joka liittyy uskonnollisiin, katsomuksellisiin, eettisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen vahvistuu uskonnon opetuksessa monipuolisesti. Opetuksessa perehdytään uskonnoille ominaisiin

käsitteisiin, kieleen ja symboliikkaan sekä eri tieteenalojen uskontoa koskeviin näkökulmiin. Opetus antaa valmiuksia uskontoja ja katsomuksia koskevan informaation lähdekriittiseen arviointiin. Opetuksessa vahvistetaan opiskelijan monilukutaitoa ja rohkaistaan tietojen ja taitojen luovaan soveltamiseen moninaisissa toimintaympäristöissä.

Uskonnon opetus tukee opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista** vahvistamalla osallisuutta ja osallistumista. Opetus rohkaisee opiskelijaa toimimaan demokraattisen ja ihmisoikeuksia kunnioittavan yhteiskunnan ja erilaisten yhteisöjen vastuullisena jäsenenä. Oppiaine antaa valmiuksia toimia katsomuksellisesti ja kulttuurisesti moninaisissa työyhteisöissä. Kehittämällä opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää ymmärrystä ja dialogitaitoja oppiaine antaa valmiuksia rakentaa yhteiskuntarauhaa sekä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta.

Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan uskontojen eettisiä ulottuvuuksia ja rohkaistaan opiskelijaa pohtimaan omakohtaisesti arvoja ja eettisiä kysymyksiä **eettisyyden** tavoitteet huomioon ottaen. Opetuksessa tuetaan opiskelijan **ympäristöosaamista** lisäämällä ymmärrystä siitä, että uskonnoilla ja katsomuksilla eettisinä arvojärjestelminä on tärkeä merkitys ja rooli ekologisesti kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen kehittäminen kytkeytyy vahvasti uskonnon oppiaineen keskeisiin tavoitteisiin. Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan monipuolisesti uskontojen, kulttuurien ja yhteiskuntien vuorovaikutusta ja vahvistetaan näin ymmärrystä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista kulttuuriperinnöstä ja niiden moninaisuudesta. Uskonnon opetus tarjoaa turvallisen tilan käsitellä yksilön, yhteisön ja suomalaisen yhteiskunnan suhteita sekä niihin liittyviä ajatuksia ja tunteita. Arvoja ja katsomuksia pohtivana oppiaineena uskonto rakentaa valmiuksia toimia moniarvoisissa globaaleissa toimintaympäristöissä sekä muuttuvissa media- ja teknologiaympäristöissä.

Tavoitteet

Uskonnon opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- osaa hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää tietoa
- kehittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää kulttuurista lukutaitoaan
- hallitsee uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyviä ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja
- tuntee uskonnon tutkimuksen keskeisiä käsitteitä, näkökulmia ja menetelmiä
- perehtyy uskontojen historialliseen ja ajankohtaiseen merkitykseen sekä yhteiskunnan, kulttuurin ja uskonnon vuorovaikutukseen eri puolilla maailmaa
- perehtyy opiskeltavan uskonnon erityispiirteisiin Suomessa ja muualla maailmassa
- tunnistaa ja ymmärtää uskontojen sisäistä moninaisuutta

- ymmärtää uskonnon erityisluonnetta, esimerkiksi uskonnollisen kielen ja symboliikan erityispiirteitä, sekä tunnistaa ja osaa analysoida uskonnollisen ja tieteellisen tiedon ominaispiirteitä
- kehittää valmiuksia rakentaa ja jäsentää omaa maailmankatsomustaan ja kulttuuri-identiteettiään
- kehittää valmiuksia ymmärtää ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus, sekä valmiuksia toimia moniarvoisissa, moniuskontoisissa ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä
- ymmärtää ja kunnioittaa ihmisoikeuksia ja osaa tarkastella uskontoja ja katsomuksia ihmisoikeusnäkökulmasta
- kehittää valmiuksia rakentaa ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta sekä toimia yhteiskunnan aktiivisena ja vastuullisena jäsenenä.

Osaamisen arviointi

Uskonnon oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on kannustaa opiskelijaa opiskelemaan ja oppimaan sekä antaa palautetta hänen oppimisprosessistaan ja osaamisestaan. Opetuksessa ohjataan ja tuetaan opiskelijaa oman oppimisprosessinsa pitkäjänteisessä suunnittelussa ja arvioinnissa. Arviointi on monipuolista, ja siihen kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja uskonnon oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan uskonnolliseen ja katsomukselliseen yleissivistykseen liittyvien tietojen ja taitojen havainnointiin. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota käsitteiden ja kokonaisuuksien hallintaan, tiedon soveltamiseen, analysointiin, arvioimiseen ja esittämiseen sekä tiedonhankintataitoihin ja työskentelyyn erilaisissa oppimistilanteissa.

7.9.1. Evankelisluterilainen uskonto (KT1)

Opintojaksot

Uskonto ev.lut. 1, 2 op (UEOJ1)

Opintojakson moduulit

- Uskonto ilmiönä - juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UE1), Pakollinen

Tavoitteet

Uskonto ilmiönä - juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen sisäistä monimuotoisuutta
- osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä
- hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan sekä kehittää niihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa

- kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisissa ja monikulttuurisissa ympäristöissä ja työelämässä sekä keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on tutustua uskontoon ilmiönä sekä kolmeen maailmanuskontoon juutalaisuuden, kristinuskoon ja islamiin.

Keskeiset sisällöt

Uskonto ilmiönä - juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

- uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely sekä uskonnon ja tieteen suhde
- maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena
- uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä
- juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kulttuuritausta, synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet
- pyhien kirjojen synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa
- juutalaisuuden ja islamin oppi, etiikka ja elämäntapa
- juutalaisuuden ja islamin sisäinen monimuotoisuus, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille

Paikallinen lisäys

- Uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely sekä uskonnon ja tieteen suhde sekä juutalaisuus, kristinuskon ja islam.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Uskonnon opetus tukee opiskelijan yhteiskunnallista osaamista vahvistamalla osallisuutta ja osallistumista.

Vuorovaikutusosaaminen

Opetuksessa käytetään menetelmiä, jotka vahvistavat vuorovaikutusosaamisen tavoitteiden mukaisesti opiskelijan sosiaalisia taitoja sekä kykyä yhteistyöhön ja empatiaan.

Hyvinvointiosaaminen

Opetus antaa opiskelijalle aineksia ja välineitä oman identiteetin, elämäntutkimuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan monipuolisesti uskontojen, kulttuurien ja yhteiskuntien vuorovaikutusta ja vahvistetaan näin ymmärrystä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista kulttuuriperinnöstä ja niiden moninaisuudesta.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan uskontojen eettisiä ulottuvuuksia ja rohkaistaan opiskelijaa pohtimaan omakohtaisesti arvoja ja eettisiä kysymyksiä eettisyyden tavoitteet huomioon ottaen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen vahvistuu opintojaksossa monipuolisesti.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa käsitellään, mitä uskonto on ilmiönä sekä kolmea maailmanuskontoa, juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia.

Uskonto ev.lut. 2, 2 op (UEOJ2)

Opintojakson moduulit

- Maailmanlaajuinen kristinusko, 2 op (UE2), Pakollinen

Tavoitteet

Maailmanlaajuinen kristinusko

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida kristinuskon merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää kristinuskoon liittyvää kulttuurista lukutaitoa
- tuntee kristinuskon keskeiset suuntaukset ja niiden syntytaustan sekä pystyy vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä
- perehtyy kristinuskon erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa
- osaa analysoida ja arvioida ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä mediasisältöjä ja keskusteluja
- kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä

Paikallinen lisäys

- Ymmärtää kristinuskon merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää kristinuskoon liittyvää kulttuurista lukutaitoa

Keskeiset sisällöt

Maailmanlaajuinen kristinusko

- kristinuskon asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa eri puolilla maailmaa
- uskonnon asema sekä uskonnon ja valtion suhteet Euroopassa

- katolisen, ortodoksisen ja protestanttisen, erityisesti luterilaisen, kristillisyyden synty, erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset
- karismaattinen kristillisyyden ilmiönä
- kristillisperäisten uskontojen pääpiirteet
- ekumenia ja uskontodialogi
- kristinusko ja ympäristökysymykset sekä muita ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja

Paikallinen lisäys

- Kristinuskon synty, kehitys ja vaikutus maailmaan

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso edistää hyvinvointiosaamista tukemalla opiskelijan itsetuntemusta sekä itsensä ja muiden arvostamista. Opetus antaa opiskelijalle aineksia ja välineitä oman identiteetin, elämäkatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakso on kieli-, katsomus- ja kulttuuritietoista, ja se antaa opiskelijalle valmiuksia osallistua dialogiin, joka liittyy uskonnollisiin, katsomuksellisiin, eettisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa tutustutaan kristinuskon yhteiskunnallisiin ulottuvuuksiin.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan monipuolisesti kristinuskon, kulttuurien ja yhteiskuntien vuorovaikutusta ja vahvistetaan näin ymmärrystä kristinuskon globaalista kulttuuriperinnöstä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Opintojakson vapaa kuvaus

Kirkon synty ja kehitys antiikista nykypäivään sekä tutustuminen eri kirkkokuntiin. Opintojaksolla tutustutaan myös ekumeniaan ja uskontodialogiin.

Uskonto ev.lut 3, 2 op (UEOJ3)

Opintojakson moduulit

- Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UE3), Valinnainen

Tavoitteet

Maaailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin
- tunnistaa ja osaa analysoida Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa
- hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen nykytilannetta ja keskeisiä piirteitä
- hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustoja ja keskeisiä piirteitä
- kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on tutustua Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin

Keskeiset sisällöt

Maaailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

- hindulainen maailmankuva, elämäntapa ja etiikka, hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä Intian nykypäivän uskontotilanne
- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet ja eettiset periaatteet
- buddhalainen elämäntapa ja etiikka sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin
- Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan sekä Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuuden keskeiset piirteet sekä uskontojen vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan Japanissa
- Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen vaikutuksia länsimaissa
- luonnonuskontojen ja vodou-sukuisten uskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys
- uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

Paikallinen lisäys

- Aasian suurten uskontojen keskeiset piirteet

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa tuetaan opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää ymmärrystä ja dialogitaitoja oppiaine antaa valmiuksia rakentaa

yhteiskuntarauhaa sekä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson opetus on kieli-, katsomus- ja kulttuuritietoista, ja se antaa opiskelijalle valmiuksia osallistua dialogiin, joka liittyy uskonnollisiin, katsomuksellisiin, eettisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson opetus edistää hyvinvointiosaamista tukemalla opiskelijan itsetuntemusta sekä itsensä ja muiden arvostamista. Opetus antaa opiskelijalle aineksia ja välineitä oman identiteetin, elämäkatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Arvoja ja katsomuksia pohtivana oppiaineina rakentaa valmiuksia toimia moniarvoisissa globaaleissa toimintaympäristöissä sekä muuttuvissa media- ja teknologiaympäristöissä.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksossa tuetaan opiskelijan ympäristöosaamista lisäämällä ymmärrystä siitä, että uskonnoilla ja katsomuksilla eettisinä arvojärjestelminä on tärkeä merkitys ja rooli ekologisesti kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa perehdytään uskonnoille ominaisiin käsitteisiin, kieleen ja symboliikkaan sekä eri tieteenalojen uskontoa koskeviin näkökulmiin. Opetus antaa valmiuksia uskontoja ja katsomuksia koskevan informaation lähdekriittiseen arviointiin. Opetuksessa vahvistetaan opiskelijan monilukutaitoa ja rohkaistaan tietojen ja taitojen luovaan soveltamiseen moninaisissa toimintaympäristöissä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Opintojakson vapaa kuvaus

Aasian suurten uskontojen keskeiset piirteet

Uskonto ev.lut 4, 2 op (UEOJ4)

Opintojakson moduulit

- Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UE4), Valinnainen

Tavoitteet

180

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa sekä perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla
- ymmärtää, että tietoa uskonnoista ja katsomuksista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla
- tunnistaa ja osaa analysoida muinaissuomalaisten uskontoperinteiden ja kristinuskon vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä
- osaa analysoida ja arvioida uskonnonvapautteen, uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen sekä uskonnottomuuteen ja uskontokritiikkiin liittyvää ajankohtaista keskustelua
- kehittää valmiuksia osallistua uskonnollisia, katsomuksellisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä koskevaan dialogiin sekä osaa toimia kulttuuri- ja katsomustietoisena ja aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä

Paikallinen lisäys

- Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu Suomen uskonnolliseen kenttään.

Keskeiset sisällöt

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

- Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio
- uskonto ja uskonnolliset yhteisöt suomalaisessa ja yleiseurooppalaisessa lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset
- uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa, uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina sekä uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa huomioiden uskonnon rooli etnisten ja kielellisten vähemmistöjen elämässä Suomessa
- muinaissuomalaiset uskontoperinteet ja niiden merkitys suomalaisessa kulttuuriperinnössä sekä kristinuskon yhteiskunnan ja kulttuurin muokkaajana Suomessa eri aikoina
- uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri nykypäivän Suomessa
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi nykypäivän Suomessa

Paikallinen lisäys

- Suomen uskonnollinen kenttä

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa rohkaistaan opiskelijaa toimimaan demokraattisen ja ihmisoikeuksia kunnioittavan yhteiskunnan ja erilaisten yhteisöjen vastuullisena jäsenenä. Oppiaine antaa valmiuksia toimia katsomuksellisesti ja kulttuurisesti moninaisissa työyhteisöissä. Kehittämällä opiskelijan

uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää ymmärrystä ja dialogitaitoja oppiaine antaa valmiuksia rakentaa yhteiskuntarauhaa sekä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson opetus on kieli-, katsomus- ja kulttuuritietoista, ja se antaa opiskelijalle valmiuksia osallistua dialogiin, joka liittyy uskonnollisiin, katsomuksellisiin, eettisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson opetus edistää hyvinvointiosaamista tukemalla opiskelijan itsetuntemusta sekä itsensä ja muiden arvostamista. Opetus antaa opiskelijalle aineksia ja välineitä oman identiteetin, elämänskatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan monipuolisesti uskontojen ja kulttuurien vuorovaikutusta Suomessa ja vahvistetaan näin ymmärrystä kulttuurien vuorovaikutuksesta.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opetuksessa tuetaan opiskelijan ympäristöosaamista lisäämällä ymmärrystä siitä, että uskonnoilla ja katsomuksilla eettisinä arvojärjestelminä on tärkeä merkitys ja rooli ekologisesti kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakso antaa valmiuksia uskontoja ja katsomuksia koskevan informaation lähdekriittiseen arviointiin. Opetuksessa vahvistetaan opiskelijan monilukutaitoa ja rohkaistaan tietojen ja taitojen luovaan soveltamiseen moninaisissa toimintaympäristöissä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Opintojakson vapaa kuvaus

Suomen uskonnollinen kenttä

Uskonto ev.lut 5, 2 op (UEOJ5)

Opintojakson moduulit

- Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UE5), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ja osaa analysoida uskonnon ja taiteen suhdetta: taiteen ja arkkitehtuurin merkitystä uskonnoissa sekä uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen
- perehtyy siihen, miten uskonnollisen taiteen kautta ilmaistaan uskonnon, erityisesti kristinuskon, keskeisiä oppeja ja kertomuksia
- tunnistaa uskonnollista symboliikkaa ja perehtyy siihen, miten taiteessa ja populaarikulttuurissa käsitellään uskonnollisia teemoja
- harjaannuttaa taitoa tulkita uskontoon liittyviä ulottuvuuksia taiteen ja populaarikulttuurin eri muodoissa

Paikallinen lisäys

- Opiskelija ymmärtää uskonnon roolin taiteessa ja populaarikulttuurissa

Keskeiset sisällöt

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa

- uskontojen ja taiteen vuorovaikutus, uskontojen merkitys taiteen kehityksessä
- uskonnollinen taide ja uskonnon ilmeneminen eri taidemuodoissa
- uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri uskonnon ja sen erityispiirteiden kuvaajana
- uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa
- Raamatun kertomusten ja kristillisen opin erilaisten tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla

Paikallinen lisäys

- Uskonnon suhde taiteeseen ja populaarikulttuuriin

Yhteiskunnallinen osaaminen

Kehittämällä opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää ymmärrystä ja dialogitaitoja oppiaine antaa valmiuksia rakentaa yhteiskuntarauhaa sekä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta.

Vuorovaikutusosaaminen

Oppiaineen opetus on katsomus- ja kulttuuritietoista, ja se antaa opiskelijalle valmiuksia osallistua dialogiin, joka liittyy uskonnollisiin, katsomuksellisiin, eettisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Hyvinvointiosaaminen

Opetus antaa opiskelijalle aineksia ja välineitä oman identiteetin, elämäkatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opetuksessa perehdytään uskonnoille ominaisiin käsitteisiin, kieleen ja symboliikkaan sekä eri tieteenalojen uskontoa koskeviin näkökulmiin. Opetus antaa valmiuksia uskontoja ja katsomuksia koskevan informaation lähdekriittiseen arviointiin. Opetuksessa vahvistetaan opiskelijan monilukutaitoa ja rohkaistaan tietojen ja taitojen luovaan soveltamiseen moninaisissa toimintaympäristöissä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan monipuolisesti uskonnon ja kulttuurien vuorovaikutusta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Opintojakson vapaa kuvaus

Uskonnon suhde taiteeseen ja populaarikulttuuriin

Uskonto ev.lut 6, 2 op (UEOJ6)

Opintojakson moduulit

- Uskonto, tiede ja media, 2 op (UE6), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto, tiede ja media

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ajankohtaista tutkimusta
- tunnistaa ja osaa analysoida uskontoon liittyviä ajankohtaisia teemoja ja sisältöjä mediassa
- osaa analysoida uskonnon ja median välisiä suhteita sekä arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä
- kehittää valmiuksia tuottaa ja esittää uskontoon liittyvää tietoa

Paikallinen lisäys

- Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tavoitteena on että opiskelija hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ajankohtaista tutkimusta sekä ymmärtää uskonnon ja median suhdetta.

Keskeiset sisällöt

Uskonto, tiede ja media

184

- uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla: uskontotieteen ja teologian eri tutkimusalat sekä taiteentutkimus, kulttuurintutkimus ja yhteiskuntatieteet
- uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa
- uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus
- uskontoilmiön käsittely mediassa, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, uskonnot ja ympäristökysymykset, uskonnot ja eettiset kysymykset, uskontokritiikki

Paikallinen lisäys

- Moduulin tavoitteena on, että opiskelija hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ajankohtaista tutkimusta

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opetus rohkaisee opiskelijaa toimimaan demokraattisen ja ihmisoikeuksia kunnioittavan yhteiskunnan ja erilaisten yhteisöjen vastuullisena jäsenenä.

Vuorovaikutusosaaminen

Oppiaineen opetus on katsomus- ja kulttuuritietoista, ja se antaa opiskelijalle valmiuksia osallistua dialogiin, joka liittyy uskonnollisiin, katsomuksellisiin, eettisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Hyvinvointiosaaminen

Opetus antaa opiskelijalle aineksia ja välineitä oman identiteetin, elämäntieteen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Arvoja ja katsomuksia pohtivana oppiaineena uskonto rakentaa valmiuksia toimia moniarvoisissa globaaleissa toimintaympäristöissä sekä muuttuvissa media- ja teknologiaympäristöissä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Opintojakson vapaa kuvaus

Uskonto, tiede ja media

Uskonto ev.lut 7, 2 op (UEY00J)

Tavoitteet

- Tavoitteena valmistautua uskonnon YO-kirjoituksiin.

7.10.Kuvataide (KU)

Oppiaineen tehtävä

Kuvataide on visuaalista kulttuurikasvatusta, jossa opiskelija tutkii todellisuutta taiteen keinoin. Oppiaineen keskeisenä päämääränä on, että opiskelija ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään. Kokemukset, mielikuviutus ja tavoitteellinen työskentely luovat perustan moniaistiselle oppimiselle. Opetuksessa tarkastellaan taiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja. Opiskelija vahvistaa aineettoman ja aineellisen kulttuuriperinnön tuntemustaan, joka tukee traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetuksella tuetaan laaja-alaisen yleissivistyksen rakentumista sekä aktiiviseen paikalliseen ja globaaliin toimijuuteen kasvamista. Opiskelijoille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia tulevaisuuden jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksien kehittämiseen. Opinnot antavat edellytyksiä luovan ja kriittisen ajattelun kehittämiseksi, elinympäristöön vaikuttamiselle ja kestävän elämäntavan edistämiseksi.

Kuvataiteen opetuksessa syvennetään opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa ja kielitietoisuutta. Opiskelijat havainnoivat, tuottavat, tulkitsevat ja arvottavat kuvia hyödyntämällä visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja. Eri tiedonalojen kielet avaavat opiskeltavaan ilmiöön uusia näkökulmia. Opetuksessa kannustetaan kulttuurisen osaamisen syventämiseen taiteiden- ja tieteidenvälisyyttä hyödyntäen. Opiskelija perehtyy erilaisiin taidekäsitteisiin. Opinnossa tarkastellaan visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista. Opiskelijaa ohjataan perustelemaan mielipiteitään ja näkemyksiään kuvataiteesta ja muusta visuaalisesta kulttuurista.

Kuvataiteen opetuksessa tutkitaan opiskelijoille tuttuja ja heille uusia visuaalisen kulttuurin teoksia, tuotteita ja ilmiöitä. Kuvilla tarkoitetaan kaksi- ja kolmiulotteisia teoksia ja tuotteita sekä niitä esittäviä jäljenteitä. Visuaalisen kulttuurin kenttään kuuluvat opiskelijoiden omaehtoisesti tekemät kuvat, luonto, rakennettu ympäristö, esineet, median kuvat ja taiteeksi määritetyt teokset. Opiskelijat osallistuvat sisältöjen ja ilmaisun keinojen valintaan. Opetuksessa tarjotaan edellytykset työtapojen ja opiskeluympäristöjen monipuoliselle käytölle. Opiskelijaa kannustetaan välineiden, materiaalien ja ilmaisun keinojen kokeilemiseen sekä niiden luovaan soveltamiseen. Uudet teknologiat, mediaympäristöt ja audiovisuaalisen kulttuurin muodot ovat sekä tutkittavia ilmiöitä että kuvailmaisun välineitä. Opiskelijat perehtyvät ajankohtaisiin visuaalisen kulttuurin ilmiöihin ja toimintatapoihin sekä erilaisiin osallistumisen ja vaikuttamisen muotoihin. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti myös museoiden ja muiden kulttuuritoimijoiden tarjoamia mahdollisuuksia. Kuvataiteen lukio-opinnot luovat hyvän pohjan rakentaa omakohtaista ja elinikäistä suhdetta visuaaliseen kulttuuriin.

Laaja-alainen osaaminen

Kuvataiteen opinnot tukevat opiskelijan hyvinvointiosaamista kuvailmaisuuksiin sisältyvien aistinautintojen, tunteiden ja

henkilökohtaisten merkitysten avulla. Itselle merkityksellisen visuaalisen kulttuurin ymmärtäminen ja ilmaiseminen tukee identiteettien rakentumista, ihmisenä kasvua, hyvinvointia ja elinikäistä oppimista. Opinnot tarjoavat välineitä yksilöiden ja yhteisöjen kulttuurisen moninaisuuden kunnioittamiseen ja arvostamiseen. Opiskelijoita kannustetaan etsimään heitä itseään kiinnostavia kuvakulttuureja ja kuvailmaisun tapoja.

Kuvataiteen opinnoissa kehitetään **vuorovaikutusosaamista** rakentamalla dialogia ja ymmärrystä ihmisten välille erilaisia kuvakulttuureja tarkastelemalla, niitä jakamalla ja niistä keskustelemalla. Opinnot kehittävät yhteistoiminnallisia taitoja taiteelle ominaisen kokonaisvaltaisen työskentelyn avulla. Opiskelijat kehittävät vuorovaikutustaitojaan esimerkiksi visuaalisen kulttuurin kuvallisiin ja sanallisiin käsitteistöihin, kuvatyyppeihin ja kuvastoihin perehtymällä. Erilaisten kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen kuvien analysoinnissa, arvioinnissa ja tuottamisessa luo valmiuksia merkitysten jakamiselle ja niistä keskustelemiselle.

Kuvataide syventää opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa, jonka avulla myös **monitieteinen ja luova osaaminen** kehittyy. Taiteelle ominainen työskentely hyödyntää erilaisia tutkimisen, ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja. Opinnoissa kulttuurisia ilmiöitä tutkitaan visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttämällä. Kuvatulkinnassa tarkastellaan myös kuvan intertekstuaalisia viittauksia esimerkiksi lauluun, näytelmään tai toiseen kuvaan. Opiskelijat hyödyntävät eri taiteen- ja tieteenalojen näkökulmia heidän tuottaessaan ja tulkitessaan visuaalista kulttuuria.

Yhteiskunnallista osaamista syvennetään kuvataiteessa tutkimalla visuaalisen kulttuurin ilmentämiä arvoja ja merkityksiä esimerkiksi rakennetussa ympäristössä, esineissä, mediassa ja taiteessa. Opiskelijoita rohkaistaan ottamaan kantaa ja osallistumaan yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä vaikuttamaan kestävän tulevaisuuden puolesta. Oppiaine tarjoaa mahdollisuuksia tarkastella demokratian ja perusoikeuksien tilaa, toteutumista ja kehitystä taiteen keinoin. Opiskelijat perehtyvät myös oikeudellisesti suojeltuihin etuihin, kuten tekijänoikeuksiin, sananvapauteen ja yksityisyyteen. Opinnoissa tutustutaan työelämän, kansalaisyhteiskunnan ja jatko-opintojen tarjoamiin mahdollisuuksiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin näkökulmasta.

Kuvataiteen opinnoissa syvennetään **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** tutkimalla ympäristön, yhteiskunnan ja globaalin maailman eettisiä ja ekologisia kysymyksiä kuvailmaisun keinoin. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan omia valintojaan, ratkaisujaan ja tekojaan kestävän elämäntavan näkökulmasta. Opinnot syventävät osaamista erilaisten materiaalien ja teknologioiden kestävästä käytöstä. Opiskelijoita rohkaistaan paikalliseen ja globaaliin toimijuuteen kulttuurisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävään kehitykseen liittyvissä kysymyksissä. Taiteellisen työskentelyn kautta avataan näköaloja vaihtoehtoihin tulevaisuuksiin.

Globaali- ja kulttuuriosaamista syvennetään kuvataiteessa tutkimalla todellisuuden kulttuurista monimuotoisuutta. Opiskelijoita kannustetaan rakentamaan identiteettiään sekä arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä. Kuvataiteessa tarkastellaan ja pohditaan omaa suhdetta yhteiskunnassa vallitsevaan kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tutkimaan, miten visuaalinen kulttuuri heijastaa ja muokkaa yksilöitä,

yhteisöjä ja maailmaa. Kulttuuriperintöä tarkastellaan globaalista, kansallisesta ja opiskelijan kulttuurisen taustan näkökulmasta. Opiskelijoita rohkaistaan käsittelemään kulttuuriseen moninaisuuteen ja globalisaatioon liittyviä ilmiöitä kuvallisessa työskentelyssä.

Tavoitteet

Kuvataiteen opetuksen yleiset tavoitteet on jäsennetty kolmeksi tavoitealueeksi: Kuvien merkitys, Osallisuus ja toimijuus sekä Ilmaisun ja tulkinnan taidot.

Kuvien merkitys

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- rakentaa kulttuuri-identiteettiään erilaisia kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla
- kehittää valmiuksiaan ja vahvuuksiaan vastaanottaa, ymmärtää ja tuottaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä
- tulkitsee, millaisia esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin kytkeytyy
- tutkii kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle eri aikoina ja eri kulttuureissa
- ymmärtää aistinautintojen, mielikuvien, tunteiden ja luovan ajattelun merkityksen omalle oppimiselle ja hyvinvoinnille.

Osallisuus ja toimijuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- ottaa kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- osaa soveltaa kuvallisen tuottamisen, viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä, osallistumisessa ja vaikuttamisessa
- kehittää kriittistä ajatteluaan ympäristön havainnoinnissa ja omassa toiminnassa
- hyödyntää mielikuvia kuvallisessa ajattelussa, luomisprosessissa ja vaihtoehtoisten toimintatapojen kuvittelussa
- osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa suunnittelussa, työskentelyssä ja kuvailmaisussa
- ottaa toiminnassaan huomioon kulttuurisen moninaisuuden ja kestäväen elämäntavan näkökulmia.

Ilmaisun ja tulkinnan taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita taiteelle ominaiselle tutkivalle, pitkäkestoiselle ja ilmiökeskeiselle työskentelylle ja oppimiselle
- syventää visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa hyödyntämällä kuvien tekemisessä ja tulkinnessa erilaisia tietämisen tapoja
- kehittää kuvanlukutaitoa, medialukutaitoa ja ympäristönlukutaitoa visuaalisen kulttuurin tuottamisessa ja tulkinnessa
- syventää kuvailmaisun taitoja erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja toimintatapoja tarkoituksenmukaisesti käyttäen
- osaa tehdä ja tulkita kuvia liittämällä ne erilaisiin käsityksiin taiteesta
- tarkastelee kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän, vastaanottajan ja yhteiskunnan näkökulmasta.

Osaamisen arviointi

Kuvataiteen opetuksessa arviointi on kannustavaa, pitkäkestoista, vuorovaikutteista ja opiskelijan kuvataiteellista osaamista kehittävää. Arviointi tukee opiskelijan omakohtaista suhdetta kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin.

Arviointi kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja moduulikohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen sekä laaja-alaiseen osaamisen toteutumiseen kuvataiteessa. Monipuolinen arviointi edistää opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumista kaikissa oppimisprosessin vaiheissa. Näin arvioinnilla tuetaan opiskelijan oppimaan oppimisen taitojen syventämistä. Arvioinnin kokonaisuuteen kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kuvataiteellisen osaamisen kehittyminen, erilaiset työskentelyprosessit ja työskentelyn tulokset. Arvioinnilla ohjataan työtapojen ja opiskelu ympäristöjen tarkoituksenmukaiseen käyttöön yksin ja ryhmässä.

Opintojaksot

Kuvataide 1, 2 op (KUOJ1)

Opintojakson moduulit

- Omat kuvat, jaetut kulttuurit, 2 op (KU1), Pakollinen

Tavoitteet

Omat kuvat, jaetut kulttuurit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä kuvia sekä jakaa ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- käyttää erilaisia kuvailmaisun välineitä, materiaaleja, teknologioita ja lähestymistapoja itsenäisesti sekä ryhmän jäsenenä
- soveltaa visuaalisen viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä sekä osallistumisessa ja vaikuttamisessa
- tutkii ja tulkitsee taidetta yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmista

- tutkii ja tulkitsee eri aikojen, kulttuurien ja yhteisöjen visuaalista kulttuuria
- tutkii ja tulkitsee kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- ymmärtää kuvakulttuurien merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- ymmärtää visuaalisen kulttuurin merkityksen kulttuurisen moninaisuuden ilmentäjänä, kulttuuriperinnön uudistamisessa ja kestäväen tulevaisuuden kannalta.

Keskeiset sisällöt

Omat kuvat, jaetut kulttuurit

Omat kuvat

- opiskelijoiden omat kuvat sekä kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Taiteen ja ympäristön kuvat

- kuvan tuottamisen, muokkaamisen ja esittämisen keinoja taiteessa, ympäristössä ja mediassa
- kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin käsitteistöön ja kuvastoihin tutustuminen
- erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista tutustuminen
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen käyttäminen
- kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen kuvailmaisussa
- vaikuttaminen ja osallistuminen kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoin

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla tuetaan opiskelijan **hyvinvointiosaamista** kuvailmaisuu- sisältyvien tunteiden ja henkilökohtaisten merkitysten avulla. Itselle tärkeiden kuvakulttuurien ymmärtäminen ja ilmaiseminen tukee identiteetin rakentumista ja hyvinvointia. Opinnot tarjoavat välineitä yksilöiden ja yhteisöjen kulttuurisen moninaisuuden kunnioittamiseen ja arvostamiseen.

Vuorovaikutusosaaminen

Jaksolla kehitetään **vuorovaikutusosaamista** rakentamalla dialogia ja ymmärrystä ihmisten välille erilaisia kuvakulttuureja tarkastelemalla ja niistä keskustelemalla. Opiskelijat kehittävät vuorovaikutustaitojaan esimerkiksi visuaalisen kulttuurin käsitteistöihin ja kuvatyyppeihin

perehtymällä. Erilaisten kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen kuvien analysoinnissa ja tuottamisessa luo valmiuksia merkitysten jakamiselle.

Kuvataide 2, 2 op (KUOJ2)

Opintojakson moduulit

- Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 2 op (KU2), Pakollinen

Tavoitteet

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä teoksia, tuotteita ja palveluita sekä digitaalisia, rakennettuja ja luonnon ympäristöjä
- perustelee ympäristöihin, tuotteisiin ja palveluihin liittyviä havaintojaan ja ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- tarkastelee ympäristön kuvien yhteyksiä omiin kuviinsa, taiteeseen ja kulttuuriperintöön
- soveltaa arkkitehtuurin, muotoilun ja tuotteistamisen prosesseja, teknologioita ja toimintatapoja kuvailmaisussaan itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä
- tutkii ja tulkitsee rakennettua ympäristöä, tuotteita ja palveluja yhteiskuntakehityksen, oikeuksien ja kestävän tulevaisuuden näkökulmista
- kehittää osaamistaan ympäristön kuvien tekijänä, tulkitsijana, arvottajana ja toimijana
- ymmärtää visuaalisuuden merkityksiä tuotteiden, palveluiden ja arkkitehtuurin kestävässä suunnittelussa, viestinnässä ja käyttämisessä
- ymmärtää kuvilla vaikuttamisen ja osallistumisen mahdollisuuksia omassa elämässään esteettisesti, eettisesti ja ekologisesti kestävä tulevaisuuden kannalta.

Keskeiset sisällöt

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt

Omat kuvat

- opiskelijoiden omat kuvat sekä kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa ympäristön kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Ympäristön kuvat

- kuvan tuottamisen, muokkaamisen ja esittämisen keinoja ympäristössä, mediassa ja taiteessa

- arkkitehtuurin, muotoilun ja median käsitteistöön ja kuvastoihin tutustuminen
- visuaalisen kulttuurin teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen käyttäminen
- ympäristön ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen kuvailmaisussa
- vaikuttaminen ja osallistuminen kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoin

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Kuvataiteen opinnoissa syvennetään **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** tutkimalla ympäristön, yhteiskunnan ja globaalin maailman eettisiä ja ekologisia kysymyksiä kuvailmaisun keinoin. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan omia valintojaan ja tekojaan kestävän elämäntavan näkökulmasta.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen ilmenee tässä jaksossa niin, että opiskelijoita kannustetaan rakentamaan identiteettiään, sekä arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä. Kuvataiteessa tarkastellaan ja pohditaan omaa suhdetta yhteiskunnassa vallitsevaan kulttuuriin. Kulttuuriperintöä tarkastellaan globaalista, kansallisesta ja opiskelijan kulttuurisen taustan näkökulmasta.

Kuvataide 3, 2 op (KUOJ3)

Opintojakson moduulit

- Kuva viestii ja vaikuttaa, 2 op (KU3), Valinnainen

Tavoitteet

Kuva viestii ja vaikuttaa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää omakohtaista suhdettaan digitaaliseen kuvaan, mediaan, taiteeseen ja teknologiaan ajattelun ja ilmaisun taitojaan kehittämällä
- laajentaa median, taiteen, teknologian ja audiovisuaalisen kulttuurin tuntemustaan perehtymällä erilaisiin ilmaisu-, tuotanto- ja esitystapoihin
- tutkii mediakulttuuria tuottaessaan ja tulkitessaan teoksia, tuotteita ja palveluja
- hyödyntää mediateknologian keinoja, työtapoja ja prosesseja suunnittelussa, vuorovaikutuksessa ja osallistumisessa itsenäisesti sekä osana ryhmää
- tulkitsee tiedon tuottamisen tapoja yhdisteleviä visuaalisen kulttuurin tuotteita ja niihin sisältyviä intertekstuaalisia suhteita

- tulkitsee mediaesityksiä ja taidetta teoksen, tekijän, yleisön ja yhteiskunnan näkökulmista
- ottaa kuvillaan kantaa mediassa, kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- tutkii median ja taiteen kuvia identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

Kuva viestii ja vaikuttaa

Omat kuvat

- opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä mediakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa median kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Median kuvat

- kuvan tuottaminen, muokkaaminen ja esittäminen digitaalisesti ja muilla keinoilla
- median, viestinnän ja taiteen käsitteistöön ja kuvastoihin perehtyminen
- mediaesitysten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen
- opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen
- opiskelijoiden toimijuus mediassa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallista osaamista syvennetään kuvataiteessa tutkimalla visuaalisen kulttuurin ilmentämiä arvoja ja merkityksiä esimerkiksi mediassa ja taiteessa. Opiskelijoita rohkaistaan ottamaan kantaa ja osallistumaan keskusteluun. Opiskelijat perehtyvät myös oikeudellisesti suojeltuihin etuihin, kuten tekijänoikeuksiin, sananvapauteen ja yksityisyyteen.

Kuvataide 4, 2 op (KUOJ4)

Opintojakson moduulit

- Taiteen monet maailmat, 2 op (KU4), Valinnainen

Tavoitteet

Taiteen monet maailmat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii, tulkitsee ja arvottaa taiteen kuvien henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä
- syventää omakohtaista suhdettaan eri aikojen ja eri kulttuurien kuvailmaisuun
- syventää kuvailmaisun taitojaan omien tavoitteiden suuntaisesti itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä
- soveltaa kuvan tekemisessä nykytaiteelle ominaisia ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja
- tulkitsee taidetta teoksen, tekijän, vastaanottajan, taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista
- tutkii ilmaisussaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- ottaa kuvillaan kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- tutkii kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

Taiteen monet maailmat

Omat kuvat

- opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä taiteen maailmat, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Taiteen kuvat

- kuvan tekemisen, muokkaamisen ja esittämisen perinteiset ja uudet keinot
- taiteen käsitteistöön ja kuvastoihin perehtyminen
- eri aikoina ja eri kulttuureissa tuotettu taide tutkimuksen kohteena
- teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen
- opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen
- opiskelijoiden toimijuus kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Kuvataide syventää opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa, jonka avulla myös **monitieteinen ja luova osaaminen** kehittyy. Taiteelle ominainen työskentely hyödyntää erilaisia tutkimisen ja ilmaisemisen

tapoja. Opinnoissa kulttuurisia ilmiöitä tutkitaan visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttämällä. Kuvatulkinnassa tarkastellaan myös kuvan intertekstuaalisia viittauksia esimerkiksi toiseen kuvaan tai taidemuotoon. Opiskelijat hyödyntävät eri taiteen- ja tieteenalojen näkökulmia heidän tuottaessaan ja tulkitessaan visuaalista kulttuuria.

Valokuvaus, 2 op (KUOJ5)

Tavoitteet

- hallitsee digitaalisen järjestelmäkameran käytön
- osaa soveltaa kameran eri asetusten mahdollisuuksia omien ilmaisullisten päämäärien suuntaisesti
- ymmärtää valokuvan visuaalisia keinoja viestinnässä ja taiteessa
- toimii vastuullisesti osana ryhmää, saa ja antaa palautetta muille kurssilaisille

Keskeiset sisällöt

- tekniset ja luovat valokuvausharjoitukset
- valokuva viestinnässä ja taidevalokuvaus
- valokuvaesseen toteutus itse valitusta teemasta

Hyvinvointiosaaminen

Valokuvauksen jakso tukee opiskelijan **hyvinvointiosaamista** kuvailmaisuun sisältyvien persoonallisten havainnointitapojen, tunteiden ja henkilökohtaisten merkitysten avulla. Itselle merkityksellinen valokuvailmaisuus tukee identiteetin rakentumista ja hyvinvointia. Opinnot tarjoavat välineitä yksilöiden ja yhteisöjen kulttuurisen moninaisuuden kunnioittamiseen ja arvostamiseen. Opiskelijoita kannustetaan etsimään heitä itseään kiinnostavia kuvakulttuureja ja tapoja havainnoida maailmaa kameran linssin läpi.

Vuorovaikutusosaaminen

Kuvataiteen opinnoissa kehitetään **vuorovaikutusosaamista** rakentamalla dialogia ja ymmärrystä ihmisten välille erilaisia kuvakulttuureja tarkastelemalla, niitä jakamalla ja niistä keskustelemalla. Opiskelijat kehittävät vuorovaikutustaitojaan valokuvauksen käsitteistöihin ja kuvastoihin perehtymällä. Samalla luodaan valmiuksia merkitysten jakamiselle ja niistä keskustelemiselle.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallista osaamista syvennetään jaksolla tutkimalla valokuvauksen kentän ilmentämiä arvoja ja merkityksiä. Opiskelijoita rohkaistaan ottamaan kuvillaan kantaa. Opiskelijat perehtyvät myös oikeudellisesti suojeltuihin etuihin, kuten tekijänoikeuksiin.

Opintojakson arviointi

Suoritusmerkintä

Taide ja hyvinvointi, 2 op (KUOJ6)

Tavoitteet

- Opiskelija kartuttaa onnistumisen kokemuksia työskentelemällä sallivan ja kokeellisen kuvailmaisun keinoin.
- Opiskelija saa vahvistusta ja tukea positiivisen minäkuvan muodostamisessa.
- Opiskelijan prosessoi omia kokemuksiaan taiteellisin menetelmin.
- Opiskelija vahvistaa omaa yksilöllistä kuvailmaisuaan.

Keskeiset sisällöt

- Pääpaino on kuvan tekemisen terapeuttisuudessa.
- Työskennellään käyttäen taidetta oman hyvinvoinnin edistäjänä.
- Hyödynnetään taiteellisessa työskentelyssä opiskelijoiden henkilökohtaisia kokemuksia.
- Osa työskentelystä voidaan toteuttaa ryhmitöinä.
- Kuvia tehdään tekniikoita vaihdellen esim. piirtäen, maalaten, kolmiulotteisesti ja valokuvaten. Pääpaino on omassa ilmaisussa, ei teknisessä osaamisessa.

Hyvinvointiosaaminen

Itselle merkityksellinen kuvailmaisuus tukee tunteiden pohtimista, identiteetin rakentumista, ihmisenä kasvua ja hyvinvointia. Taiteen tekeminen toimii yhtenä keinona oman ajatusten ja tunteiden näkyväksi tekemisessä tai ihmissuhteiden vaalimisessa.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla tuemme nähyksi tulemistä sekä tasa-arvoista, hyväksyvää ja luottamuksellista vuorovaikutusta ryhmän osallistujien välillä. Kuvan tekeminen on usein myös sosiaalista yhdessä tekemistä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla kannustamme luoviin ratkaisuihin ja kokeilevaan otteeseen kuvan tekemisessä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

7.11.Lukiodyplomit (LD)

Oppiaineen tehtävä

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määriteltäviin opintojaksoihin voivat kuulua eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavat lukiodyplomit. Lukiodyplomien tehtävänä on antaa opiskelijalle mahdollisuus osoittaa erityistä osaamistaan ja harrastuneisuuttaan pitkäkestoisen näytön avulla. Lukiodyplomi kuvaa monipuolisesti

opiskelijan tavoitteellista työskentelyä, kehittyneitä taitoja ja syvällistä osaamista. Opiskelija tutkii ja ilmaisee kulttuurisesti moninaista todellisuutta eri oppiaineille ominaisin keinoin. Lukiodiplomin suorittaminen hyödyntää ja syventää lukio-opinnoissa kehittyvää laaja-alaista osaamista. Opiskelija ilmentää lukiodiplomillaan ajattelun, tuottamisen, tulkinnan ja arvottamisen taitojaan sekä omaehtoista harrastuneisuuttaan. Lukiodiplomi luo edellytyksiä oman ja toisten osallisuuden, toimijuuden ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamiselle lukioyhteisössä.

Lukiodiplomeja on mahdollista suorittaa kotitaloudessa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa, mediassa, musiikissa, tanssissa ja teatterissa. Lukiodiplomin laajuus on kaksi opintopistettä. Lukiodiplomit tarjoavat opiskelijalle mahdollisuuden arvioida lukio-opintojen aikana karttunutta osaamistaan ja vahvuuksiaan jatko-opintojen näkökulmasta. Lukiodiplomit täydentävät lukion päättötodistuksen ja ylioppilastutkintotodistuksen osoittamaa osaamista.

Lukiodiplomeja on koulutuksen järjestäjän päätöksellä mahdollista suorittaa lukiossa yhdessä tai useammassa oppiaineryhmässä tai oppiaineessa. Lukiodiplomi voi sisältyä oppiaineen oppimäärän valinnaisiin opintoihin paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyllä tavalla. Opetushallitus antaa erilliset ohjeet kunkin lukiodiplomin suorittamisesta.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan koulutuksen järjestäjän tarjoamien lukiodiplomien osalta lukiodiplomien tehtävä, yleiset tavoitteet ja arviointi sekä tavoitteet ja keskeiset sisällöt lukiodiplomeittain kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina.

Tavoitteet

Lukiodiplomien opetuksen yleiset tavoitteet

Lukiodiplomien opetuksen yleiset tavoitteet

Kaikkia lukiodiplomeja yhdistävinä tavoitteina on, että opiskelija

- asettaa lukiodiplomin suorittamiselle omat lähtökohdat ja tavoitteet
- työskentelee tavoitteellisella otteella itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa
- tutkii ja ilmaisee kulttuurista todellisuutta eri tiedonaloille ominaisilla tavoilla
- soveltaa lukioaikana karttunutta erityistä osaamista ja omaehtoista harrastuneisuutta
- hyödyntää ja syventää lukio-opinnoissa kehittyvää laaja-alaista osaamista
- valitsee tarkoituksenmukaisia opiskeluympäristöjä, työtapoja ja ilmaisun keinoja
- arvioi asetettujen tavoitteiden saavuttamista, työskentelyä, lopputulosta ja kokonaisuutta
- vahvistaa omaa ja toisten osallisuutta, toimijuutta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia lukioyhteisössä.

Osaamisen arviointi

Lukiodiplomin arviointi perustuu opiskelijan tai opiskelijoiden ryhmänä itsenäisesti toteuttamaan lukioaikaisen erityisen osaamisen ja harrastuneisuuden näyttöön. Opiskelijan toteuttama lukiodiplomi arvioidaan kokonaisuutena. Lukiodiplomin arvioinnissa annetaan palautetta lukiodiplomille asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. Lukiodiplomin arviointi on monipuolista ja luotettavaa, ja se vastaa opiskelijan oppiaineryhmässä tai oppiaineessa osoittamaa osaamisen tasoa. Lukiodiplomin suorittamiseen sisältyy opiskelijan itsearviointia.

Opintojaksot

Kuvataiteen lukiodiplomi, 2 op (KULD)

Opintojakson moduulit

- Kuvataiteen lukiodiplomi, 2 op (KULD2), Valinnainen

Tavoitteet

Kuvataiteen lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan kuvataiteessa
- osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin osaamistaan tuottamalla, tulkitsemalla ja arvottamalla monipuolisesti kuvia
- osaa kertoa ja välittää lukiodiplomille asettamansa tavoitteet ja lähtökohdat
- osaa tuottaa taiteellisen ja visuaalisen kokonaisuuden, jonka sisällön tuottamisen ja esittämisen tavat tukevat toisiaan
- osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemusta
- osaa arvioida työskentelyprosessia ja teosta oman oppimisen näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

Kuvataiteen lukiodiplomi

- perustuvat lukiodiplomille asetettuihin tavoitteisiin sekä valittuun tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan
- muodostuvat teoksesta sekä työskentelyprosessia, itsearviointia sekä kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemusta kuvaavasta portfoliosta.

Käsityön lukiodiplomi, 2 op (KÄLD)

Opintojakson moduulit

- Käsityön lukiodiplomi, 2 op (KÄLD3), Valinnainen

Tavoitteet

Käsityön lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan käsityössä
- osoittaa osaamistaan laadukkaiden käsityötuotteiden omaehtoisessa suunnittelussa, valmistuksessa sekä oppimisensa arvioinnissa
- osoittaa hallitsevansa käsityöprosessiin sisältyvät tavoitteiden asettamisen, ideoinnin ja suunnittelun vaiheet ja vaatimukset
- hallitsee, seuraa ja arvioi käyttämiään resursseja, työskentelyään ja oppimisprosessiaan
- osaa ottaa tuotteessa tai teoksessa huomioon esteettisyyden, eettisyyden, omaehtoisuuden näkökulmat ja ekologisuuden vaatimukset
- osaa ratkaista tuotteen tai teoksen toimivuuden, taloudellisuuden, ergonomisuuden, innovatiivisuuden ja teknisen toteutustavan vaatimukset käyttöympäristössään.

Keskeiset sisällöt

Käsityön lukiodiplomi

- perustuvat valittuun tehtävään, ideaan ja suunnittelu- ja valmistusprosessiin sekä niiden itsearviointiin
- muodostuvat käsityötuotteesta tai käsityöteoksesta sekä sen suunnittelu- ja valmistusprosessia ja itsearviointia kuvaavasta portfolioista.

Liikunnan lukiodiplomi, 2 op (LILD)

Opintojakson moduulit

- Liikunnan lukiodiplomi, 2 op (LILD4), Valinnainen

Tavoitteet

Liikunnan lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan liikunnassa
- pohtii monipuolisesti liikunnan merkitystä elämässään samalla kehittämällä fyysistä toimintakykyään, liikunnallista erityisosaamistaan, harrastuneisuuttaan ja yhteistyökykyään.

Keskeiset sisällöt

Liikunnan lukiodiplomi

- muodostuvat liikuntakykyisyyden, liikuntatietojen, erityisosaamisen, harrastuneisuuden ja yhteistyötaitojen sekä portfolion muodossa tehtävän itsearvioinnin muodostamasta kokonaisuudesta.

Musiikin lukiodiplomi, 2 op (MULD)

Opintojakson moduulit

- Musiikin lukiodiplomi, 2 op (MULD6), Valinnainen

Tavoitteet

Musiikin lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa lukioaikanaan näytön musiikillisesta erityisosaamisestaan ja erityisestä harrastuneisuudestaan musiikissa
- osoittaa musiikillista osaamistaan ja harrastuneisuuttaan valmistamalla musiikin taidollista ja tiedollista hallintaa osoittavan projektin tai kokoamalla näytesalkun lukioaikaisista musiikkiopinnoistaan ja toiminnastaan.

Keskeiset sisällöt

Musiikin lukiodiplomi

- opiskelijan musiikillinen omaelämäkerta, musiikkiprojekti tai musiikillinen näytesalkku, yhteenveto ja arvioitsijoiden lausunto
- erilaiset toteutustavat ja osa-alueet

7.12.Liikunta (LI)

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista. Liikunnassa opetetaan taitoja ja tietoja, joiden avulla opiskelija pystyy arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyään. Opetuksen tavoitteena on ohjata opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta fyysisestä aktiivisuudestaan sekä toiminta- ja opiskelukyvyystään. Opetuksessa korostetaan kokonaisvaltaista hyvinvointia edistävän liikunnan merkitystä osana aktiivista elämäntapaa. Opiskelija rakentaa myönteistä kehosuhdetta ja minäkuvaa liikunnan avulla. Liikunnassa opiskelija kokee iloa, onnistumista ja liikunnallista pätevyyttä sekä oppii keinoja oman jaksamisen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Lukion liikunnassa edistetään kaikkien opiskelijoiden tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla monipuolisesti ja turvallisesti ottaen huomioon eri opiskeluympäristöjen ja vuodenaikojen tarjoamat mahdollisuudet. Opetuksessa käytetään erilaisia työtapoja ja menetelmiä, osallistetaan opiskelijoita toiminnan suunnitteluun ja arviointiin sekä ohjataan heitä ottamaan vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta ja turvallisuudesta.

Opetusryhmiä muodostettaessa otetaan huomioon opiskelijan oikeus fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen turvallisuuteen. Oppimista tuetaan opetusta eriyttämällä ottaen huomioon opiskelijoiden yksilölliset lähtökohdat ja kehitystarpeet (lukiolaki 714/2018, 28 ja 29 §).

Laaja-alainen osaaminen

Liikunnan opetus vahvistaa opiskelijan motivaatiota, itseluottamusta ja pätevyyttä fyysiseen aktiivisuuteen sekä ymmärrystä elämänmittaisen liikunta-aktiivisuuden merkityksestä.

Liikunta tukee opiskelijan pitkäjänteisyyttä, sinnikkyyttä ja jaksamista vahvistaen **hyvinvointiosaamista** sekä laajemmin terveyttä ja hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Liikunnassa toimintakyvyllä tarkoitetaan fyysisiä, sosiaalisia ja psyykkisiä edellytyksiä selvitä erilaisista arkielämään kuuluvista toiminnoista. Liikunnassa opetellaan pitämään huolta omasta toimintakyvystä sekä opitaan ymmärtämään, miten toimintakyky vaikuttaa omaan fyysiseen ja kognitiiviseen suorituskyykyyn sekä hyvinvointiin.

Vuorovaikutusosaaminen kehittyy liikunnan opetuksen monipuolisten työtapojen ja menetelmien avulla. Vuorovaikutusosaamisen näkökulmasta on oleellista, että opiskelijan myönteistä minäkuvaa vahvistetaan niin, että hän oppii arvostamaan itseään. Hyvä vuorovaikutus edellyttää itsesäätelyn taitoja, kuten omien tunteiden tunnistamista, ymmärtämistä ja ilmaisun säätelystä. Näin liikunta oppiaineena edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä turvallisuutta kouluyhteisössä laajemminkin.

Lukion liikunta on monitieteinen oppiaine, joka tarjoaa mahdollisuuksia eri tieteenalojen ja oppiaineiden, esimerkiksi terveystiedon, biologian, fysiikan ja musiikin, ymmärtämiseen. **Monitieteinen ja luova osaaminen** kehittyy liikunnan oppimistilanteissa, jotka ovat luonteeltaan ongelmanratkaisutilanteita. Liikunta kehittää aivoja ja niiden hyvinvointia monipuolisesti tukien yleistä opiskeluvireyttä ja oppimisedellytyksiä.

Opiskelijan hyvä toimintakyky vahvistaa niin opiskelu- kuin työelämävalmiuksia. **Yhteiskunnallista osaamista** vahvistetaan liikunnassa opettamalla opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta ja yhteisestä toiminnasta ja sen turvallisuudesta sekä auttamalla ja avustamalla muita liikuntatunneilla. Parhaansa yrittäminen, ponnistelu ja pitkäjänteinen toiminta tavoitteiden saavuttamiseksi ovat niin liikunnan opiskelun kuin opiskelu- ja työelämänkin arkista ydintä. Liikunnassa opiskelijat kokevat yhteisöllisyyttä yhdessä tekemisen, keskinäisen kannustamisen, osallisuuden ja yhteiseen päämäärään pyrkimisen kautta.

Itsensä pitkäjänteinen kehittäminen, oman lihasvoiman käyttö sekä toisia kunnioittava toiminta ilmenevät **eettisyytenä ja ympäristöosaamisena**, joka toteutuu liikunnassa toimintana yhteiseksi hyväksi. Liikunnassa tuetaan opiskelijan myönteisiä sosiaalisia arvoja ja niiden mukaista toimintaa, kuten rehellisyyttä, vastuullisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Opiskelija oppii tunnistamaan ympäristöä säästäviä ja kuormittavia liikuntamuotoja oppien esimerkiksi luontoliikunnassa eettisesti kestävään liikuntakulutukseen.

Liikunnan opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan hyvinvointi- ja liikuntateknologiaa sekä opitaan tiedon kriittistä tulkintaa ja turvallista toimintaa mediassa, kuten paikkatietojen julkaisuja ja suorituskuvaamista. Liikunta globaalina, yhteisenä ja kehollisena,

kielenä yhdistää erilaiset ihmiset ja kulttuurit vahvistaen opiskelijoiden **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Tavoitteet

Liikunnan opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- oppii soveltamaan liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä)
- oppii arvioimaan fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä saadun tiedon pohjalta harjoittamaan niitä
- osaa tehdä perusteltuja valintoja fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn kehittämiseksi sekä fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi
- kehittää taitoa itsearviointiin (tavoitteenasettelu, suunnitelma ja toteutus tavoitteiden suuntaisesti sekä edistymisen arviointi)
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittämällä itseään pitkäjänteisesti
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, oppii auttamaan ja avustamaan muita liikuntatunneilla, tukee yhteisöllisyyttä kannustamalla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia.

Osaamisen arviointi

Liikunnassa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä. Liikunnan arviointi perustuu opintojaksoissa määriteltyihin fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arviointi koostuu oppimista ja työskentelyä edistävästä palautteesta sekä tavoitteiden toteutumista kuvaavasta arvioinnista. Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön, ja siinä käytetään monipuolisesti opettaja-, vertais- ja itsearviointin eri muotoja. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Opiskelijan terveydentila ja erityistarpeet tulee ottaa huomioon liikunnan arvioinnissa siten, että opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa parasta mahdollista osaamistaan tarvittaessa vaihtoehtoisin tavoin ja erityisjärjestelyin (lukiolaki 714/2018, 28 ja 29 §).

Opintojaksot

Liikunta 1, 2 op (LIOJ1)

Opintojakson moduulit

- Oppiva liikkuja, 2 op (LI1), Pakollinen

Tavoitteet

Oppiva liikkuja

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä)
- osaa toimia vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittään itseään pitkäjänteisesti.

Paikallinen lisäys

- tutustuu paikkakunnan tarjoamiin eri liikuntamahdollisuuksiin
- opiskelija osallistuu monipuolisen liikuntaohjelman suunnitteluun

Keskeiset sisällöt

Oppiva liikkuja

- liikuntataitojen soveltaminen erilaisissa opetusryhmän yhteisissä liikuntatehtävissä, muodoissa ja -lajeissa opiskeluympäristön mahdollisuuksia (kesä-, talvi-, luonto- ja vesiliikunta) sekä sisä- ja ulkoliikuntaa monipuolisesti toteuttaen
- opetusryhmän yhteistyötaitoja ja yhteishenkeä kehittävät liikuntatehtävät ja -leikit sekä pelit

Paikallinen lisäys

- paikkakunnan tarjoamien liikuntamahdollisuuksien hyödyntäminen
- opettaja yhdessä opiskelijoiden kanssa suunnittelee monipuolisen liikuntaohjelman

Opintojakson arviointi

Numeroarviointi 4 -10

Liikunta 2, 2 op (LIOJ2)

Opintojakson moduulit

- Aktiivinen elämä, 2 op (LI2), Pakollinen

Tavoitteet

Aktiivinen elämä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- arvioi fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä asettaa kehittämistavoitteita saadun tiedon pohjalta
- osaa tehdä oman toimintakyvyn ja ympäristön kannalta perusteltuja valintoja fyysisen toimintakyvyn kehittämiseksi ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi

- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittään itseään pitkäjänteisesti.

Paikallinen lisäys

- tutustuu paikkakunnan tarjoamiin eri liikuntamahdollisuuksiin

Keskeiset sisällöt

Aktiivinen elämä

- fyysisten ominaisuuksien (voima, nopeus, kestävyys ja liikkuvuus) itsearviointi, ylläpito ja kehittäminen monipuolisesti liikkuen
- liikkuvuus ja kehonhuolto
- ergonomia liike- ja suoritustekniikoissa
- yhteistyötaitoja sekä yhteishenkeä kehittävät liikunnalliset pari- ja ryhmätehtävät

Paikallinen lisäys

- paikkakunnan tarjoamien liikuntamahdollisuuksien hyödyntäminen

Opintojakson arviointi

Numeroarviointi 4 - 10

Liikunta 3, 2 op (LIOJ3)

Opintojakson moduulit

- Uudet mahdollisuudet, 2 op (LI3), Valinnainen

Tavoitteet

Uudet mahdollisuudet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjoittaa ja soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja monipuolisesti ja uusin tavoin
- harjaantuu kehon hallinnassa
- tunnistaa tunteitaan, toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittaen sekä tukee yhteisöllisyyttä toisia auttaen ja kannustaen
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittään itseään pitkäjänteisesti.
- tutustuu terveysteknologiaan mahdollisuuksien mukaan ja hyödyntää sitä
- tutustuu ajanhengen mukaisiin liikuntamahdollisuuksiin

- harjoittelee liikuntapäiväkirjan pitämistä

Keskeiset sisällöt

Uudet mahdollisuudet

- uusiin liikuntamuotoihin ja -lajeihin tutustuminen
- liikuntataitojen ja fyysisten ominaisuuksien monipuolinen ylläpito ja kehittäminen

Paikallinen lisäys

- terveysteknologian hyödyntäminen

Opintojakson arviointi

Numeroarviointi 4 -10

Liikunta 4, 2 op (LIOJ4)

Opintojakson moduulit

- Yhdessä liikkuen, 2 op (LI4), Valinnainen

Tavoitteet

Yhdessä liikkuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- toimii yhdessä asetetun liikunnallisen tavoitteen saavuttamiseksi
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittään itseään pitkäjänteisesti.

Paikallinen lisäys

- valmistelee vanhojen tanssi esityksen koulun juhlaa varten
- edistää hyviä käytöstapoja ja pitää yllä koulun juhlaperinteitä

Keskeiset sisällöt

Yhdessä liikkuen

- yhdessä toteutettava liikunta, kuten vanhojenpäivän tanssit, luontoliikunta tai muut projektiluonteiset kokonaisuudet.

Opintojakson arviointi

Numeroarviointi 4 -10

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssilla syvennetään erityisesti sosiaalisen toimintakyvyn osa-alueen taitoja ja tietoja. Kurssin tavoitteena on edistää opiskelijoiden sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Työtavoissa painottuu opiskelijaryhmän aktiivinen osallisuus, toiminnallisuus ja yhteistoiminta. Kurssin sisältönä voi olla jokin yhdessä toteutettava liikunta, kuten vanhojenpäivän tanssit tai muu projektiluonteinen kokonaisuus.

Liikunta 5, 2 op (LIOJ5)

Opintojakson moduulit

- Virkistystä liikunnasta, 2 op (LI5), Valinnainen

Tavoitteet

Virkistystä liikunnasta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- arvioi omaa jaksamistaan ja vireyttään sekä osaa tehdä perusteltuja liikunnallisia valintoja toiminta- ja opiskelukyvyn lisäämiseksi
- ymmärtää, miten liikunnan avulla voidaan edistää jaksamista ja opiskeluvireyttä
- osallistuu toimintaan asiallisesti, aktiivisesti ja yhteisöllisyyttä edistäen.

Paikallinen lisäys

- suunnittelee yksilöllisen moduulin sisällön yhdessä opettajan kanssa
- pitää liikuntakirjaa koko moduulin ajan hyödyntäen terveysteknologiaa

Keskeiset sisällöt

Virkistystä liikunnasta

- virkistystä lisäävät liikuntamuodot
- rentoutus ja kehonhuolto

Paikallinen lisäys

- opiskelijan suunnittelema liikuntaohjelma

Opintojakson arviointi

Numeroarviointi 4 -10, itsearviointi ja liikuntapäiväkirja

Palloilu, 2 op (LIOJ6)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- kehittää eri palloilulajien perustaitoja

- tutustua eri pelitaktiikoihin ja pelisääntöihin
- tutustua uusiin palloilulajeihin mahdollisuuksien mukaan

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- palloilukurssin sisältö suunnitellaan mahdollisimman monipuoliseksi yhdessä opiskelijoiden kanssa.

Opintojakson arviointi

Numeroarviointi 4 -10

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssilla harjoitellaan ja pelataan pallopelejä sisällä ja ulkona. Opiskelijalla on mahdollisuus kokeilla kurssin aikana pallopelin harjoitteiden ohjaamista muille kurssilaisille. Kurssin opettaja auttaa opiskelijaa ohjauksessa ja antaa palautteen tehdystä ohjauksesta.

Lihaskuntoharjoittelu, 2 op (LIOJ7)

Tavoitteet

- lihaskuntoharjoittelun kehittäminen
- tutustuu erilaisiin lihaskunto-ohjelmiin
- oppii oikeat tekniikat

Keskeiset sisällöt

- monipuoliset lihaskuntoharjoitteet

Opintojakson arviointi

Suoritusmerkintä

Opintojakson vapaa kuvaus

Moduulin aikana on mahdollisuus tehdä henkilökohtainen harjoitusohjelma omien tavoitteiden (esim. lajitavoitteiden) mukaan. Lisäksi keskitytään oikeiden tekniikoiden opetteluun ja kehittämiseen monipuolisesti.

Retkeily ja laskettelu, 2 op (RELAOJ)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

7.13. Matematiikka (MA)

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opiskelu antaa opiskelijalle valmiudet ymmärtää, soveltaa ja tuottaa sekä arvioida matemaattisesti esitettyä tietoa. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään matematiikan merkityksen aikamme kulttuurissa

ja huomaamaan sen välttämättömyyden eri aloilla kuten tekniikassa, lääke-, talous-, yhteiskunta- ja luonnontieteissä sekä taiteissa. Matematiikan opetuksen tehtävänä on perehdyttää opiskelija matematiikan peruskäsitteisiin, perusideoihin ja rakenteisiin sekä ohjata käyttämään puhuttua, kirjoitettua ja muutoin ilmaistua matematiikkaa. Opetus kehittää laskemisen, luovan ajattelun sekä ilmiöiden mallintamisen, ennustamisen ja ongelmien ratkaisemisen taitoja.

Matematiikan opiskelussa opiskelija kehittyy hyödyntämään tietokoneohjelmistoja ja digitaalisia tiedonlähteitä oppimisessa, tutkimisessa sekä ongelmanratkaisussa. Hän myös oppii arvioimaan tietoteknisten välineiden hyödyllisyyttä ja käytön rajallisuutta.

Laaja-alainen osaaminen

Opetuksessa tutkitaan arkielämän ja matematiikan välisiä yhteyksiä sekä hyödynnetään mahdollisuuksia vahvistaa opiskelijan kiinnostusta, itsetuntoa ja tiedonhankintaprosesseja sekä kannustaa opiskelijaa kokeiluihin ja sinnikkääseen työskentelyyn. Matematiikassa opittavia taitoja sovelletaan omien tavoitteiden asettamisessa ja päätöksenteossa sekä pohditaan, kuinka matematiikan taitoja voidaan hyödyntää kestäväan kehitykseen ja ihmiskuntaan liittyvien ongelmien ratkaisussa. Näin vahvistetaan opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista, eettistä ja ympäristöosaamista** sekä **hyvinvointiosaamista**.

Opetuksen lähtökohdat valitaan opiskelijoita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista, joita voidaan ratkoa matematiikan avulla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja, joissa opiskelijat työskentelevät yksin ja yhdessä. Tällä vahvistetaan mm. **vuorovaikutusosaamista**. Opetustavat valitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Opetustilanteet järjestetään siten, että ne herättävät opiskelijan tekemään havaintojensa pohjalta kysymyksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelemaan niitä.

Matematiikan opiskelu tukee **globaali- ja kulttuuriosaamisen** sekä **monitieteisen ja luovan osaamisen** laaja-alaisia tavoitteita. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään matematiikan merkitys erilaisissa kulttuureissa ja historian kehityksessä sekä sen luonne universaalina kielenä. Opiskelija oppii hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin sekä matematiikassa että muissa oppiaineissa. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään matematiikan kieltä ja merkintöjä sekä ajattelua tukevia kuvia, piirroksia ja välineitä. Opiskelijaa tuetaan taidossa siirtyä eri matemaattisen tiedon esitysmuodoista toiseen ilmiöiden mallintamisessa, ongelman ymmärtämisessä ja ratkaisemisessa sekä tuloksesta keskustelemisessä.

Tavoitteet

Matematiikan opetuksen yleisenä tavoitteena on,
että opiskelija

- saa myönteisiä oppimiskokemuksia, tottuu pitkäjänteiseen työskentelyyn ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa
- ymmärtää matematiikan sekä ainutlaatuisena itsenäisenä tieteenalana että käyttökelpoisena välineenä, kun mallinnetaan, hallitaan tai ennustetaan yhteiskunnan, talouden tai luonnon ilmiöitä
- rakentaa matemaattista pohjaa jatko-opinnoilleen
- harjaantuu käsittelemään tietoa matematiikalle ominaisella tavalla ja tottuu tekemään otaksumia, tutkimaan niiden oikeellisuutta, laatimaan perusteluja sekä arvioimaan perustelujen pätevyyttä ja tulosten yleistettävyyttä
- kykenee seuraamaan matemaattista esitystä, lukemaan matemaattista tekstiä, keskustelemaan matematiikasta, perustelemaan väitteitä ja arvioimaan eri muodoissa tarjottua informaatiota
- harjaantuu mallintamaan käytännön ongelmatilanteita ja hyödyntämään erilaisia ratkaisustrategioita
- rohkaistuu myös kokeilevaan ja tutkivaan toimintaan, ongelmien ratkaisujen keksimiseen ja selkeään esittämiseen
- osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, ohjelmistoja ja tietolähteitä sekä ymmärtää ettei ohjelmiston tuottama tulos yksinään riitä osoittamaan, todistamaan tai perustelemaan väitettä.

Osaamisen arviointi

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan opiskelijan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä sekä ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Arviointi ohjaa opiskelijaa kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitojaan. Sillä autetaan opiskelijaa kehittämään matemaattisten ratkaisujen esittämistä, tuetaan häntä käsitteiden muodostamisprosessissa ja ohjataan oman työn arvioimiseen. Onnistunut palaute auttaa opiskelijaa huomaamaan vahvuutensa sekä sen, mitä ja miten tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota laskutaitoon, menetelmien valintaan, matemaattisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoihin, päätelmien perustelemiseen ja analysoimiseen sekä ohjelmistojen valintaan ja käyttöön.

Oppimäärän vaihtaminen

Kun matematiikan oppimäärää vaihdetaan pitkästä lyhyeen, suoritettuja opintoja luetaan hyväksi seuraavalla tavalla:

Pitkän oppimäärän moduuli	Lyhyen oppimäärän moduuli
MAA2	MAB2
MAA3	MAB3
MAA6	MAB8
MAA8	MAB5
MAA9	MAB7

Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytyt suoritettut opinnot tai vaihdon yhteydessä moduuleista yli jääviä opintopisteitä vastaavat hyväksytysti suoritettut osaopinnot voivat olla lyhyen oppimäärän muita valinnaisia tai temaattisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelijan siirtyessä pitkästä oppimäärästä lyhyeen oppimäärään tulee opiskelijalle hänen niin halutessa järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi.

Kun opiskelija siirtyy lyhyestä oppimäärästä pitkään oppimäärään, häneltä voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen. Vaihdon yhteydessä moduuleista puuttumaan jäävät opintopisteet tulee suorittaa paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän moduuleja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseiset moduulit voidaan lukea hyväksi opiskelijan varsinaisen oppimäärän muiksi valinnaisiksi tai temaattisiksi opinnoiksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

7.13.1. Matematiikan pitkä oppimäärä (MAA)

Opintojaksot

Pitkä matematiikka 2, 3 op (MAAOJ2)

Opintojakson moduulit

- Funktiot ja yhtälöt 1, 3 op (MAA2), Pakollinen

Tavoitteet

Funktiot ja yhtälöt 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden avulla, tuntee polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä sekä tietää polynomifunktion nollakohtien ja polynomin tekijöiden välisen yhteyden
- osaa ratkaista yksinkertaisia polynomiepäyhtälöitä
- osaa käyttää ohjelmistoja matemaattisessa mallintamisessa, polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden tutkimisessa sekä polynomi-, rationaali- ja juuriyhtälöiden ja polynomiepäyhtälöiden ratkaisemisessa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Funktiot ja yhtälöt 1

- polynomifunktio ja -yhtälö sekä polynomiepäyhtälö
2. asteen yhtälön ratkaisukaava
- polynomien tulo ja binomikaavat (summan neliö, summan ja erotuksen tulo)

- polynomien tekijät
- potenssifunktio ja potenssiyhtälö (eksponenttina positiivinen kokonaisluku)
- rationaalifunktiot ja -yhtälöt
- juurifunktiot ja -yhtälöt

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa käytetään oppimismenetelmiä, jotka tukevat yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen lisääntymistä ja edesauttavat avoimen keskustelukulttuurin syntymistä opetus- ja opiskelutilanteissa.

Hyvinvointiosaaminen

Hyvät työskentelytavat ja oma aktiivisuus ja vastuunkanto opinnoista ovat matematiikan opiskelussa keskeisiä. Työtapoja ja vastuunkantoa omista opinnoista harjoitellaan ja samalla opiskelijan itseluottamus matematiikan opiskelijana kasvaa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Pitkä matematiikka 3, 2 op (MAAOJ3)

Opintojakson moduulit

- Geometria, 2 op (MAA3), Pakollinen

Tavoitteet

Geometria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu hahmottamaan ja kuvaamaan tilaa ja muotoa koskevaa tietoa sekä kaksi- että kolmiulotteisissa tilanteissa
- osaa soveltaa yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta sekä suora- ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa
- harjaantuu muotoilemaan, perustelemaan ja käyttämään geometrasta tietoa sisältäviä lauseita
- osaa käyttää ohjelmistoja tutkiessaan kuvioita ja kappaleita sekä niihin liittyvää geometriaa.

Keskeiset sisällöt

Geometria

- kuvioiden ja kappaleiden yhdenmuotoisuus
- sini- ja kosinilause
- monikulmioihin liittyvien pituuksien, kulmien ja pinta-alojen laskeminen
- ympyrän ja sen osien ja siihen liittyvien suorien geometriaa

suoraan lieriöön ja suoraan kartioon sekä palloon liittyvien pituuksien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa käytetään oppimismenetelmiä, jotka tukevat yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen lisääntymistä ja edesauttavat avoimen keskustelukulttuurin syntymistä opetus- ja opiskelutilanteissa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa rohkaistaan opiskelijaa tarkastelemaan ongelmia uudella tavalla, yhdistelemään asioita sekä soveltamaan matematiikan menetelmiä eri yhteyksissä. Opintojakson aikana tutustutaan tiedon esittämiseen sanallisessa, numeerisessa, symbolisessa ja kuvallisessa muodossa. Samalla opiskelija oppii arvioimaan matemaattisesti esitetyn tiedon luotettavuutta ja sovellusaloja.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Läpi matematiikan opintojen opiskelijaa autetaan hahmottamaan, että matematiikan avulla voidaan jäsentää ja ratkaista globaaleja ongelmia.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Pitkä matematiikka 4, 3 op (MAAOJ4)

Opintojakson moduulit

- Analyyttinen geometria ja vektorit, 3 op (MAA4), Pakollinen

Tavoitteet

Analyyttinen geometria ja vektorit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, kuinka analyttinen geometria luo yhteyksiä geometrinen ja algebrallisten käsitteiden välille
- ymmärtää yhtälön geometrisen merkityksen
- osaa ratkaista muotoa $|f(x)| = a$ tai $|f(x)| = |g(x)|$ olevia itseisarvoyhtälöitä
- ymmärtää vektorikäsitteen ja perehtyy vektorilaskennan perusteisiin
- osaa tutkia kaksiulotteisen koordinaatiston pisteitä, etäisyyksiä ja kulmia vektoreiden avulla
- osaa ratkaista tasogeometrian ongelmia vektoreiden avulla
- osaa käyttää ohjelmistoja käyrien ja vektoreiden tutkimisessa sekä niihin liittyvissä sovelluksissa.

Keskeiset sisällöt

Analyttinen geometria ja vektorit

käyrän yhtälö

- suoran, ympyrän ja paraabelin yhtälö
- yhtälöryhmä
- suorien yhdensuuntaisuus ja kohtisuoruus
- itseisarvoyhtälö
- pisteen etäisyys suorasta
- vektoreiden perusominaisuudet
- tason vektoreiden yhteen- ja vähennyslasku sekä tason vektorin kertominen luvulla
- tason vektoreiden pistetulo, tason vektoreiden välinen kulma

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa käytetään oppimismenetelmiä, jotka tukevat yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen lisääntymistä ja edesauttavat avoimen keskustelukulttuurin syntymistä opetus- ja opiskelutilanteissa. Turvallinen opiskeluympäristö kannustaa opiskelijoita keskusteluun, omien ratkaisumenetelmien esittämiseen ja oman ajattelun sanoittamiseen sekä yhteistyöhön, yhdessä tutkimiseen ja oppimiseen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa rohkaistaan opiskelijaa tarkastelemaan ongelmia uudella tavalla, yhdistelemään asioita sekä soveltamaan matematiikan menetelmiä eri yhteyksissä. Opintojakson aikana tutustutaan tiedon esittämiseen sanallisessa, numeerisessa, symbolisessa ja kuvallisessa muodossa. Samalla opiskelija oppii arvioimaan matemaattisesti esitetyn tiedon luotettavuutta ja sovellusaloja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Pitkä matematiikka 5, 2 op (MAAOJ5)

Opintojakson moduulit

- Funktiot ja yhtälöt 2, 2 op (MAA5), Pakollinen

Tavoitteet

Funktiot ja yhtälöt 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmfunktioiden avulla
- tutkii sini- ja kosinifunktioita yksikköympyrän symmetrioiden avulla
- osaa ratkaista sellaisia trigonometrisia yhtälöitä, jotka ovat tyyppiä $\sin f(x) = a$ tai $\sin f(x) = \sin g(x)$
- osaa soveltaa sini- ja kosinifunktioiden yhteyttä $\sin^2 x + \cos^2 x = 1$

- tuntee eksponentti- ja logaritmifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä
- osaa käyttää ohjelmistoja funktioiden tutkimisessa, yhtälöiden ratkaisemisessa ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Funktiot ja yhtälöt 2

- suunnattu kulma ja radiaani
- yksikköympyrä
- sini- ja kosinifunktiot symmetria- ja jaksollisuusominaisuuksineen
- sini- ja kosiniyhtälöiden ratkaiseminen
- murtopotenssi ja sen yhteys juureen
- eksponenttifunktiot ja -yhtälöt
- logaritmi ja logaritmin laskusäännöt
- logaritmifunktiot ja -yhtälöt

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Läpi matematiikan opintojen opiskelijaa autetaan hahmottamaan, että matematiikan avulla voidaan jäsentää ja ratkaista globaaleja ongelmia

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija saa välineitä mallintaa ongelmia matematiikan keinoin sekä oppii käyttämään matemaattisia menetelmiä ratkaisujen vaikutusten arvioinnin tukena.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa rohkaistaan opiskelijaa tarkastelemaan ongelmia uudella tavalla, yhdistelemään asioita sekä soveltamaan matematiikan menetelmiä eri yhteyksissä. Opintojakson aikana tutustutaan tiedon esittämiseen sanallisessa, numeerisessa, symbolisessa ja kuvallisessa muodossa. Samalla opiskelija oppii arvioimaan matemaattisesti esitetyn tiedon luotettavuutta ja sovellusaloja

Hyvinvointiosaaminen

Hyvät työskentelytavat ja oma aktiivisuus ja vastuunkanto opinnoista ovat matematiikan opiskelussa keskeisiä. Työtapoja ja vastuunkantoa omista opinnoista harjoitellaan ja samalla opiskelijan itseluottamus matematiikan opiskelijana kasvaa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Pitkä matematiikka 6, 3 op (MAAOJ6)

Opintojakson moduulit

- Derivaatta, 3 op (MAA6), Pakollinen

Tavoitteet

Derivaatta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattisten mallien käyttäytymiseen derivaatan avulla
- omaksuu havainnollisen käsityksen funktion raja-arvosta ja jatkuvuudesta
- ymmärtää derivaatan tulokinnan funktion muutosnopeutena
- kykenee määrittämään yksinkertaisten funktioiden derivaatat
- osaa derivoida yhdistettyjä funktioita
- hallitsee funktioiden kulun tutkimisen derivaatan avulla ja osaa määrittää niiden ääriarvot suljetulla välillä
- osaa käyttää ohjelmistoja raja-arvon, jatkuvuuden ja derivaatan tutkimisessa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Derivaatta

- funktion raja-arvo, jatkuvuus ja derivaatta
- polynomi- ja rationaalifunktioiden sekä juurifunktion derivaatat
- sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmfunktioiden derivaatat
- funktioiden tulon ja osamäärän derivaatta
- funktioiden tulon ja osamäärän derivaatta
- yhdistetty funktio ja sen derivointi
- funktion kulun tutkiminen ja ääriarvojen määrittäminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opetus tukee opiskelijan yritteliäisyyttä ja yrittäjämäistä toimintaa sekä opettaa työn loppuunsaattamisen merkityksen. Opiskeluun luodaan "yrittäjämäinen" ilmapiiri, joka antaa vapauksia mutta kannustaa vastuunottoon.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa käytetään oppimismenetelmiä, jotka tukevat yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen lisääntymistä ja edesauttavat avoimen keskustelukulttuurin syntymistä opetus- ja opiskelutilanteissa. Turvallinen opiskeluympäristö kannustaa opiskelijoita keskusteluun, omien ratkaisumenetelmien esittämiseen ja oman ajattelun sanoittamiseen sekä yhteistyöhön, yhdessä tutkimiseen ja oppimiseen.

Hyvinvointiosaaminen

Hyvät työskentelytavat ja oma aktiivisuus ja vastuunkanto opinnoista ovat matematiikan opiskelussa keskeisiä. Työtapoja ja vastuunkantoa omista opinnoista harjoitellaan ja samalla opiskelijan itseluottamus matematiikan opiskelijana kasvaa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Läpi matematiikan opintojen opiskelijaa autetaan hahmottamaan, että matematiikan avulla voidaan jäsentää ja ratkaista globaaleja ongelmia.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija saa välineitä mallintaa ongelmia matematiikan keinoin sekä käyttämään matemaattisia menetelmiä ratkaisujen vaikutusten arvioinnin tukena.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa rohkaistaan opiskelijaa tarkastelemaan ongelmia uudella tavalla, yhdistelemään asioita sekä soveltamaan matematiikan menetelmiä eri yhteyksissä. Opintojakson aikana tutustutaan tiedon esittämiseen sanallisessa, numeerisessa, symbolisessa ja kuvallisessa muodossa. Samalla opiskelija oppii arvioimaan matemaattisesti esitetyn tiedon luotettavuutta ja sovellusaloja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Pitkä matematiikka 7, 2 op (MAAOJ7)

Opintojakson moduulit

- Integraalilaskenta, 2 op (MAA7), Pakollinen

Tavoitteet

Integraalilaskenta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää integraalifunktion käsitteen ja oppii määrittämään yksinkertaisten funktioiden integraalifunktioita
- ymmärtää määrätyn integraalin käsitteen ja sen yhteyden pinta-alaan sekä tutustuu numeeriseen menetelmään määrätyn integraalin määrittämisessä
- osaa määrittää pinta-aloja ja tilavuuksia määrätyn integraalin avulla
- perehtyy integraalilaskennan sovelluksiin
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa, integraalifunktion määrittämisessä, määrätyn integraalin laskemisessa sovellusten yhteydessä sekä numeerisessa integroinnissa.

Keskeiset sisällöt

Integraalilaskenta

- integraalifunktio ja tärkeimpien alkeisfunktioiden integrointi
- määrätty integraali
- suorakaidesääntö

- pinta-alan ja tilavuuden laskeminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opetus tukee opiskelijan yritteliäisyyttä ja yrittäjämäistä toimintaa sekä opettaa työn loppuunsaattamisen merkityksen. Opiskeluun luodaan "yrittäjämäinen" ilmapiiri, joka antaa vapauksia mutta kannustaa vastuunottoon.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa rohkaistaan opiskelijaa tarkastelemaan ongelmia uudella tavalla, yhdistelemään asioita sekä soveltamaan matematiikan menetelmiä eri yhteyksissä. Opintojakson aikana tutustutaan tiedon esittämiseen sanallisessa, numeerisessa, symbolisessa ja kuvallisessa muodossa. Samalla opiskelija oppii arvioimaan matemaattisesti esitetyn tiedon luotettavuutta ja sovellusaloja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Pitkä matematiikka 8, 2 op (MAAOJ8)

Opintojakson moduulit

- Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAA8), Pakollinen

Tavoitteet

Tilastot ja todennäköisyys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa havainnollistaa diskreettiä tilastollista jakaumaa sekä määrittää ja tulkita jakauman tunnuslukuja
- osaa havainnollistaa kahden muuttujan yhteisjakaumaa sekä määrittää korrelaatiokertoimen ja regressiokäyrän
- perehtyy kombinatorisiin menetelmiin
- perehtyy todennäköisyyden käsitteeseen ja laskusääntöihin
- ymmärtää diskreetin todennäköisyysjakauman käsitteen ja oppii määrittämään jakauman odotusarvon ja tulkitsemaan sitä
- osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä tilastollisen tiedon esittämisessä
- osaa hyödyntää ohjelmistoja jakaumien havainnollistamisessa, tunnuslukujen määrittämisessä sekä todennäköisyyksien laskemisessa.

Keskeiset sisällöt

Tilastot ja todennäköisyys

- keskiluvut ja keskihajonta
- korrelaatio ja lineaarinen regressio
- klassinen ja tilastollinen todennäköisyys

- permutaatiot ja kombinaatiot
- todennäköisyyden laskusäännöt
- binomijakauma
- diskreetti todennäköisyysjakauma
- diskreetin jakauman odotusarvo

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakso antaa valmiudet tarkastella yhteiskunnan ilmiöitä tilastojen ja tilastollisen tutkimuksen sekä todennäköisyyslaskennan keinoin.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa käytetään oppimismenetelmiä, jotka tukevat yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen lisääntymistä ja edesauttavat avoimen keskustelukulttuurin syntymistä opetus- ja opiskelutilanteissa. Turvallinen opiskeluympäristö kannustaa opiskelijoita keskusteluun, omien ratkaisumenetelmien esittämiseen ja oman ajattelun sanoittamiseen sekä yhteistyöhön, yhdessä tutkimiseen ja oppimiseen.

Hyvinvointiosaaminen

Hyvät työskentelytavat ja oma aktiivisuus ja vastuunkanto opinnoista ovat matematiikan opiskelussa keskeisiä. Työtapoja ja vastuunkantoa omista opinnoista vahvistetaan edelleen ja samalla opiskelijan itseluottamus matematiikan opiskelijana kasvaa.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija saa välineitä mallintaa ongelmia matematiikan keinoin sekä käyttämään matemaattisia menetelmiä ratkaisujen vaikutusten arvioinnin tukena.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa rohkaistaan opiskelijaa tarkastelemaan ongelmia uudella tavalla, yhdistelemään asioita sekä soveltamaan matematiikan menetelmiä eri yhteyksissä. Opintojakson aikana tutustutaan tiedon esittämiseen sanallisessa, numeerisessa, symbolisessa ja kuvallisessa muodossa. Samalla opiskelija oppii arvioimaan matemaattisesti esitetyn tiedon luotettavuutta ja sovellusaloja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Pitkä matematiikka 9, 1 op (MAAOJ9)

Opintojakson moduulit

- Talousmatematiikka, 1 op (MAA9), Pakollinen

Tavoitteet

Talousmatematiikka

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan
- soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa
- oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset
- osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Talousmatematiikka

- aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat
- korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus
- talletukset ja lainat
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opinnot ohjaavat opiskelijaa kehittävään ja uudistuvaan otteeseen suhteessa omaan uraan ja taloudenhoitoon sekä yrittäjämaiseen asenteeseen.

Hyvinvointiosaaminen

Talouden käsitteiden ymmärtäminen auttaa opiskelijaa hallitsemaan omaa arkeaan ja rahankäyttöään.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija oppii arvioimaan matemaattisesti esitetyn tiedon luotettavuutta ja sovellusaloja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Pitkä matematiikka 10, 2 op (MAAOJ10)

Opintojakson moduulit

- 3D-geometria, 2 op (MAA10), Valinnainen

Tavoitteet

3D-geometria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää vektorilaskennan tuntemustaan ja oppii käyttämään vektoreita kolmiulotteisessa avaruudessa
- oppii tutkimaan xyz-koordinaatiston pisteitä, suoria ja tasoja vektoreiden avulla
- vahvistaa avaruusgeometrian osaamistaan ääriarvosovellusten yhteydessä
- tutustuu kahden muuttujan funktioon
- osaa käyttää ohjelmistoja vektoreiden, suorien, tasojen ja pintojen havainnollistamisessa sekä vektorilaskennassa.

Keskeiset sisällöt

3D-geometria

- vektoriesitys kolmiulotteisessa koordinaatistossa
- piste- ja ristitulo
- piste, suora ja taso avaruudessa
- kulma avaruudessa
- yhden muuttujan differentiaali- ja integraalilaskennan sovelluksia avaruusgeometriassa
- kahden muuttujan funktio ja pinta avaruudessa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa rohkaistaan opiskelijaa tarkastelemaan ongelmia uudella tavalla, yhdistelemään asioita sekä soveltamaan matematiikan menetelmiä eri yhteyksissä. Opintojakson aikana tutustutaan tiedon esittämiseen sanallisessa, numeerisessa, symbolisessa ja kuvallisessa muodossa. Samalla opiskelija oppii arvioimaan matemaattisesti esitetyn tiedon luotettavuutta ja sovellusaloja.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa käytetään oppimismenetelmiä, jotka tukevat yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen lisääntymistä ja edesauttavat avoimen keskustelukulttuurin syntymistä opetus- ja opiskelutilanteissa. Turvallinen opiskeluympäristö kannustaa opiskelijoita keskusteluun, omien ratkaisumenetelmien esittämiseen ja oman ajattelun sanoittamiseen sekä yhteistyöhön, yhdessä tutkimiseen ja oppimiseen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Pitkä matematiikka 11, 2 op (MAAOJ11)

Opintojakson moduulit

- Algoritmit ja lukuteoria, 2 op (MAA11), Valinnainen

Tavoitteet

Algoritmit ja lukuteoria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tietää, mikä on algoritmi, sekä oppii tutkimaan, kuinka algoritmit toimivat
- laatii yksinkertaisiin matemaattisiin ongelmiin liittyviä algoritmeja
- oppii ohjelmoimaan yksinkertaisia algoritmeja
- perehtyy logiikan käsitteisiin
- hallitsee lukuteorian peruskäsitteet ja perehtyy alkulukujen ominaisuuksiin
- osaa tutkia kokonaislukujen jaollisuutta
- käyttää ohjelmistoja ohjelmoinnissa ja lukujen tutkimisessa.

Keskeiset sisällöt

Algoritmit ja lukuteoria

- Algoritmisen ajattelun peruskäsitteet: peräkkäisyys, valinta ja toisto
- vuokaavio
- yksinkertaisten algoritmien, lajittelualgoritmien tai yhtälön numeerisen ratkaisuun liittyvän algoritmin ohjelmointi
- konnektiivit ja totuusarvot
- kokonaislukujen jaollisuus, jakoyhtälö ja kongruenssi
- Eukleideen algoritmi
- aritmetiikan peruslause

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa käytetään oppimismenetelmiä, jotka tukevat yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen lisääntymistä ja edesauttavat avoimen keskustelukulttuurin syntymistä opetus- ja opiskelutilanteissa. Turvallinen opiskeluympäristö kannustaa opiskelijoita keskusteluun, omien ratkaisumenetelmien esittämiseen ja oman ajattelun sanoittamiseen sekä yhteistyöhön, yhdessä tutkimiseen ja oppimiseen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa rohkaistaan opiskelijaa tarkastelemaan ongelmia uudella tavalla, yhdistelemään asioita sekä soveltamaan matematiikan menetelmiä eri yhteyksissä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelijaa autetaan hahmottamaan, että matematiikan avulla voidaan jäsentää ja ratkaista globaaleja ongelmia.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Pitkä matematiikka 12, 2 op (MAAOJ12)

Opintojakson moduulit

- Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op (MAA12), Valinnainen

Tavoitteet

Analyysi ja jatkuva jakauma

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään analyysin peruskäsitteistä
- osaa muodostaa ja tutkia aidosti monotonisten funktioiden käänteisfunktioita
- täydentää integraalilaskennan taitojaan
- perehtyy jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteeseen ja oppii soveltamaan normaalijakaumaa
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa ja epäoleellisten integraalien laskemisessa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Analyysi ja jatkuva jakauma

Keskeiset sisällöt

- paloittain määritelty funktio
- funktion jatkuvuuden ja derivoituvuuden tutkiminen
- jatkuvien ja derivoituvien funktioiden yleisiä ominaisuuksia
- käänteisfunktio
- funktioiden raja-arvot äärettömyydessä
- epäoleelliset integraalit
- jatkuvat jakaumat, normaalijakauma ja normittaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opetus tukee opiskelijan yritteliäisyyttä ja yrittäjämäistä toimintaa sekä opettaa työn loppuunsaattamisen merkityksen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa rohkaistaan opiskelijaa tarkastelemaan ongelmia uudella tavalla, yhdistelemään asioita sekä soveltamaan matematiikan menetelmiä eri yhteyksissä.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa käytetään oppimismenetelmiä, jotka tukevat yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen lisääntymistä ja edesauttavat avoimen keskustelukulttuurin syntymistä opetus- ja opiskelutilanteissa.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija saa välineitä mallintaa ongelmia matematiikan keinoin sekä käyttämään matemaattisia menetelmiä ratkaisujen vaikutusten arvioinnin tukena.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Pitkä matematiikka ylioppilaskokeeseen valmistava, 2 op (MAAYOOJ13)

Tavoitteet

- Opintojakso tavoitteena on antaa opiskelijalle hyvät valmiudet osallistua matematiikan ylioppilaskokeeseen ja kerrata matematiikan pitkän oppimäärän keskeiset sisällöt.

Keskeiset sisällöt

- Pitkän matematiikan pakollisten kurssien sisältöjen kertaaminen
- Ylioppilaskokeen tehtävätyyppeihin tutustuminen
- Teknisten apuvälineiden käytön sujuvoittaminen
- Ylioppilaskokeen vastauksen laatiminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opetus tukee opiskelijan yritteliäisyyttä ja yrittäjämäistä toimintaa sekä opettaa työn loppuunsaattamisen merkityksen. Opiskeluun luodaan "yrittäjämäinen" ilmapiiri, joka antaa vapauksia mutta kannustaa vastuunottoon.

Hyvinvointiosaaminen

Työtapoja ja vastuunkantoa omista opinnoista vahvistetaan ja opiskelijan itseluottamus matematiikan opiskelijana kasvaa.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa käytetään oppimismenetelmiä, jotka tukevat yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen lisääntymistä ja edesauttavat avoimen keskustelukulttuurin syntymistä opetus- ja opiskelutilanteissa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa rohkaistaan opiskelijaa tarkastelemaan ongelmia uudella tavalla, yhdistelemään asioita sekä soveltamaan matematiikan menetelmiä eri yhteyksissä. Opintojakson aikana tutustutaan tiedon esittämiseen sanallisessa, numeerisessa, symbolisessa ja kuvallisessa muodossa. Samalla opiskelija oppii arvioimaan matemaattisesti esitetyn tiedon luotettavuutta ja sovellusaloja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi.

Pitkä matematiikka jatko-opintoihin valmistava, 2 op (MAAYOOJ14)

Tavoitteet

- Opintojakson tavoitteena on vahvistaa ja syventää matematiikan pakollisten ja syventävien opintojen sisällön hallintaa ja lujittaa mahdollisuuksia menestyä ylioppilaskokeessa ja jatko-opinnoissa.

Keskeiset sisällöt

- Pitkän matematiikan valtakunnallisten pakollisten opintojen sisältöjen vahvistaminen ja syventäminen
- Teknisten apuvälineiden käytön osaamisen vahvistaminen
- Pitkän matematiikan valtakunnallisten syventävien opintojen sisältöjen kertaaminen
- Opittujen taitojen soveltaminen kokonaisuutena yli oppiainerajojen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opetus tukee opiskelijan yritteliäisyyttä ja yrittäjämäistä toimintaa sekä opettaa työn loppuunsaattamisen merkityksen. Opiskeluun luodaan "yrittäjämäinen" ilmapiiri, joka antaa vapauksia mutta kannustaa vastuunottoon.

Hyvinvointiosaaminen

Hyvät työskentelytavat ja oma aktiivisuus ja vastuunkanto opinnoista ovat opintojakson opiskelussa keskeisiä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa rohkaistaan opiskelijaa tarkastelemaan ongelmia uudella tavalla, yhdistelemään asioita sekä soveltamaan matematiikan menetelmiä eri yhteyksissä. Opintojakson aikana tutustutaan tiedon esittämiseen sanallisessa, numeerisessa, symbolisessa ja kuvallisessa muodossa. Samalla opiskelija oppii arvioimaan matemaattisesti esitetyn tiedon luotettavuutta ja sovellusaloja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi.

7.13.2. Matematiikan lyhyt oppimäärä (MAB)

Opintojaksot

Lyhyt matematiikka 2, 2 op (MABOJ2)

Opintojakson moduulit

- Lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB2), Pakollinen

Tavoitteet

Lausekkeet ja yhtälöt

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käyttämään matematiikkaa ongelmien ratkaisemisessa ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä
- oppii muodostaan lausekkeitä ja yhtälöitä annettuihin ongelmiin sekä ratkaisemaan yhtälöitä ja tulkitsemaan saatua ratkaisua
- osaa soveltaa lukujonoja ja niistä muodostettuja summia matemaattisten ongelmien ratkaisussa
- osaa käyttää ohjelmistoja polynomifunktion tutkimisessa, polynomiyhtälöihin ja polynomifunktioihin liittyvien sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Lausekkeet ja yhtälöt

Keskeiset sisällöt

- ongelmien muotoileminen yhtälöiksi
- yhtälöiden ratkaiseminen
- ratkaisujen tulkinta ja arvioiminen
- toisen asteen polynomifunktio ja toisen asteen yhtälön ratkaiseminen
- aritmeettinen lukujono ja summa
- geometrinen lukujono ja summa

Vuorovaikutusosaaminen

Opetustilanteissa rakennetaan positiivinen, avoin ja kannustava ilmapiiri tukemaan jokaista opiskelijaa ja auttamaan heitä saavuttamaan omia tavoitteita, sillä ns. positiivinen kierre imee heikommatkin opiskelijat mukaan. Turvallinen opiskeluympäristö kannustaa opiskelijoita keskusteluun, omien ratkaisumenetelmien esittämiseen ja oman ajattelun sanoittamiseen sekä yhteistyöhön, yhdessä tutkimiseen ja oppimiseen.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijaa ohjataan tavoitteellisesti tunnistamaan ja hyödyntämään omia vahvuuksiaan ja toisaalta kehittämiskohteitaan sekä huomaamaan, että menestyksellinen matematiikan opiskelu vaatii pitkäjänteistä työntekoa ja sinnikkyyttä. Opetuksessa tuetaan epävarmuuden sietokykyä ja vahvistetaan luottamusta, jolloin opiskelija oppii arvioimaan myös omia voimavarojaan ja suunnittelemaan ajankäyttöä. Opetuksessa kannustetaan vastuunottoon omasta oppimisesta luomalla työn tekemisen kulttuuri, joka arvostaa omaa ja muiden osaamista ja sallii erityisosaamista mutta myös epäonnistumisia. Opiskelutaitojen kehittymistä ohjataan tavoitteellisesti, jolloin opiskelija omaksuu matematiikan oppimista tukevia käytänteitä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Lyhyt matematiikka 3, 2 op (MABOJ3)

Opintojakson moduulit

- Geometria, 2 op (MAB3), Pakollinen

Tavoitteet

Geometria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu tekemään havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista
- vahvistaa tasokuvioiden ja kolmiulotteisten kappaleiden kuvien piirtämisen taitojaan
- osaa ratkaista käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen
- osaa käyttää ohjelmistoja kuvioiden ja kappaleiden tutkimisessa sekä geometriaan liittyvien sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Geometria

Keskeiset sisällöt

- kuvioiden yhdenmuotoisuus
- suorakulmaisen kolmion trigonometria
- Pythagoraan lause ja Pythagoraan lauseen käänteislause
- kuvioiden ja kappaleiden pinta-alan ja tilavuuden määrittäminen
- geometrian menetelmien käyttö tasokoordinaatistossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opetuksessa rohkaistaan opiskelijaa tarkastelemaan ongelmia uudella tavalla, yhdistelemään asioita sekä soveltamaan matematiikan menetelmiä eri oppiaineissa. Monitieteellinen lähestymistapa voi motivoida oppimaan uutta ja innostaa uteliaisuuteen sekä merkityksien etsimiseen. Opintojen aikana tutustutaan erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin digiajassa, ja matematiikan kannalta olennaisten monilukutaidon osa-alueiden (sanallinen, numeerinen, symbolinen, kuvallinen) hallintaa syvennetään tavoitteellisesti. Samalla opiskelija oppii arvioimaan matemaattisesti esitetyn tiedon luotettavuutta ja sovellusaloja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Lyhyt matematiikka 4, 2 op (MABOJ4)

Opintojakson moduulit

- Matemaattisia malleja, 2 op (MAB4), Pakollinen

Tavoitteet

Matemaattisia malleja

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- näkee reaali maailman ilmiöissä säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia ja kuvaa niitä matemaattisilla malleilla
- arvioi lineaarisen ja eksponentiaalisen kasvun malleja muun muassa taulukkolaskentaohjelman avulla ja tekee ennusteita mallien avulla
- tottuu arvioimaan mallien hyvyttä ja käyttökelpoisuutta
- osaa käyttää ohjelmistoja mallintamisessa, polynomi- ja eksponenttifunktion ominaisuuksien tutkimisessa sekä polynomi- ja eksponenttiyhtälöiden ratkaisussa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Matemaattisia malleja

Keskeiset sisällöt

- lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin soveltaminen
- eksponenttiyhtälön ratkaiseminen
- ennusteet ja mallin hyvyys

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opetuksessa rohkaistaan opiskelijaa tarkastelemaan ongelmia uudella tavalla, yhdistelemään asioita sekä soveltamaan matematiikan menetelmiä eri oppiaineissa. Monitieteellinen lähestymistapa voi motivoida oppimaan uutta ja innostaa uteliaisuuteen sekä merkityksien etsimiseen. Opintojen aikana tutustutaan erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin digiajassa, ja matematiikan kannalta olennaisten monilukutaidon osa-alueiden (sanallinen, numeerinen, symbolinen, kuvallinen) hallintaa syvennetään tavoitteellisesti. Samalla opiskelija oppii arvioimaan matemaattisesti esitetyn tiedon luotettavuutta ja sovellusaloja.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Läpi matematiikan opintojen opiskelijaa autetaan hahmottamaan, että matematiikan avulla voidaan jäsentää ja ratkaista globaaleja ongelmia.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Lyhyt matematiikka 5, 2 op (MABOJ5)

Opintojakson moduulit

- Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB5), Pakollinen

Tavoitteet

Tilastot ja todennäköisyys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käsittelemään, havainnollistamaan ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja
- perehtyy todennäköisyyslaskennan perusteisiin ja sitä havainnollistaviin malleihin
- osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä havaintoaineiston tunnuslukujen määrittämisessä ja todennäköisyyslaskennassa.

Keskeiset sisällöt

Tilastot ja todennäköisyys

Keskeiset sisällöt

- tilastoaineiston havainnollistaminen ja tunnuslukujen määrittäminen
- regression ja korrelaation käsitteet
- havainto ja poikkeava havainto
- ennusteiden tekeminen
- todennäköisyyden käsite
- yhteen- ja kertolaskusääntö
- kombinaatiot ja tuloperiaate
- todennäköisyyslaskennan malleja

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opetuksessa rohkaistaan opiskelijaa tarkastelemaan ongelmia uudella tavalla, yhdistelemään asioita sekä soveltamaan matematiikan menetelmiä eri oppiaineissa. Monitieteellinen lähestymistapa voi motivoida oppimaan uutta ja innostaa uteliaisuuteen sekä merkityksien etsimiseen. Opintojen aikana tutustutaan erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin digiajassa, ja matematiikan kannalta olennaisten monilukutaidon osalueiden (sanallinen, numeerinen, symbolinen, kuvallinen) hallintaa syvennetään tavoitteellisesti. Samalla opiskelija oppii arvioimaan matemaattisesti esitetyn tiedon luotettavuutta ja sovellusaloja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Lyhyt matematiikka 6, 1 op (MABOJ6)

Opintojakson moduulit

- Talousmatematiikan alkeet, 1 op (MAB6), Pakollinen

Tavoitteet

Talousmatematiikan alkeet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee talousmatematiikan peruskäsitteet ja -taidot
- syventää prosenttilaskennan taitojaan

- oppii kuvaamaan talouselämän asioiden kehittymistä
- osaa käyttää tietolähteitä ja ohjelmistoja laskelmien tekemisessä sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Talousmatematiikan alkeet

Keskeiset sisällöt

- suhteellinen osuus, vertailu, muutoksen laskeminen
- indeksi
- korkokäsite, yksinkertainen korko
- verotus
- valuutat

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opinnot ohjaavat opiskelijaa kehittävään ja uudistuvaan otteeseen suhteessa omaan uraan ja taloudenhoitoon sekä yrittäjämäiseen asenteeseen. Opetus tukee opiskelijan yritteliäisyyttä ja yrittäjämäistä toimintaa sekä opettaa työn loppuunsaattamisen merkityksen. Opiskeluun luodaan ”yrittäjämäinen” ilmapiiri, joka antaa vapauksia mutta kannustaa vastuunottoon.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Lyhyt matematiikka 7, 1 op (MABOJ7)

Opintojakson moduulit

- Talousmatematiikka, 1 op (MAB7), Pakollinen

Tavoitteet

Talousmatematiikka

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan
- soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa
- oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset
- osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Talousmatematiikka

Keskeiset sisällöt

- aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat

- korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus
- talletukset ja lainat
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opinnot ohjaavat opiskelijaa kehittävään ja uudistuvaan otteeseen suhteessa omaan uraan ja taloudenhoitoon sekä yrittäjämäiseen asenteeseen. Opetus tukee opiskelijan yritteliäisyyttä ja yrittäjämäistä toimintaa sekä opettaa työn loppuunsaattamisen merkityksen. Opiskeluun luodaan "yrittäjämäinen" ilmapiiri, joka antaa vapauksia mutta kannustaa vastuunottoon.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Lyhyt matematiikka 8, 2 op (MABOJ8)

Opintojakson moduulit

- Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB8), Valinnainen

Tavoitteet

Matemaattinen analyysi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin
- ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena
- osaa tutkia polynomifunktion kulkua derivaatan avulla
- osaa määrittää sovellusten yhteydessä polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion kulun tutkimisessa sekä funktion derivaatan ja suljetun välin ääriarvojen määrittämisessä sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Matemaattinen analyysi

Keskeiset sisällöt

- graafisia ja numeerisia menetelmiä
- polynomifunktion derivaatta
- polynomifunktion merkin ja kulun tutkiminen
- polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon määrittäminen suljetulla välillä
- funktion muutosnopeuden määrittäminen ohjelmistojen avulla

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opetuksessa rohkaistaan opiskelijaa tarkastelemaan ongelmia uudella tavalla, yhdistelemään asioita sekä soveltamaan matematiikan menetelmiä

eri oppiaineissa. Monitieteellinen lähestymistapa voi motivoida oppimaan uutta ja innostaa uteliaisuuteen sekä merkityksien etsimiseen. Opintojen aikana tutustutaan erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin digiajassa, ja matematiikan kannalta olennaisten monilukutaidon osa-alueiden (sanallinen, numeerinen, symbolinen, kuvallinen) hallintaa syvennetään tavoitteellisesti. Samalla opiskelija oppii arvioimaan matemaattisesti esitetyn tiedon luotettavuutta ja sovellusaloja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Lyhyt matematiikka 9, 2 op (MABOJ9)

Opintojakson moduulit

- Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat, 2 op (MAB9), Valinnainen

Tavoitteet

Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu normaalijakaumaan matemaattisena mallina
- tutustuu binomijakaumaan matemaattisena mallina
- vahvistaa ja monipuolistaa tilastojen käsittely- ja tutkimustaitojaan ohjelmistojen avulla
- tietää, kuinka lasketaan tilastollisiin jakaumiin liittyviä tunnuslukuja ja todennäköisyyksiä, ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla
- ymmärtää luottamusvälin ja virhemarginaalin käsitteen ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla.

Keskeiset sisällöt

Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat

Keskeiset sisällöt

- normaalijakauma ja jakauman normittamisen käsitteet (odotusarvo ja keskihajonta)
- toistokoe
- binomijakauma
- luottamusvälin ja virhemarginaalin käsite

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opetuksessa rohkaistaan opiskelijaa tarkastelemaan ongelmia uudella tavalla, yhdistelemään asioita sekä soveltamaan matematiikan menetelmiä eri oppiaineissa. Monitieteellinen lähestymistapa voi motivoida oppimaan uutta ja innostaa uteliaisuuteen sekä merkityksien etsimiseen. Opintojen aikana tutustutaan erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin digiajassa, ja matematiikan kannalta olennaisten monilukutaidon osa-alueiden (sanallinen, numeerinen, symbolinen, kuvallinen) hallintaa syvennetään tavoitteellisesti. Samalla opiskelija oppii arvioimaan matemaattisesti esitetyn tiedon luotettavuutta ja sovellusaloja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Lyhyt matematiikka kertaus pakolliset, 2 op (MABYOOJ10)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

- Lyhyen matematiikan pakollisten moduulien sisältöjen kertaaminen ja osaamisen syventäminen
- Ylioppilaskokeen tehtävätyyppeihin tutustuminen
- Teknisten apuvälineiden käytön sujuvoittaminen
- Ylioppilaskokeen vastauksen laatiminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijaa ohjataan tavoitteellisesti tunnistamaan ja hyödyntämään omia vahvuuksiaan ja toisaalta kehittämiskohteitaan sekä huomaamaan, että menestyksellinen matematiikan opiskelu vaatii pitkäjänteistä työntekoa ja sinnikkyyttä. Opetuksessa tuetaan epävarmuuden sietokykyä ja vahvistetaan luottamusta, jolloin opiskelija oppii arvioimaan myös omia voimavarojaan ja suunnittelemaan ajankäyttöä. Opetuksessa kannustetaan vastuunottoon omasta oppimisesta luomalla työn tekemisen kulttuuri, joka arvostaa omaa ja muiden osaamista ja sallii erityisosaamista mutta myös epäonnistumisia. Opiskelutaitojen kehittymistä ohjataan tavoitteellisesti, jolloin opiskelija omaksuu matematiikan oppimista tukevia käytänteitä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi.

Lyhyt matematiikka kertaus valinnaiset, 2 op (MABYOOJ11)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

- Lyhyen matematiikan valinnaisten moduulien sisältöjen kertaaminen ja osaamisen syventäminen
- Ylioppilaskokeen tehtävätyyppeihin tutustuminen
- Teknisten apuvälineiden käytön sujuvoittaminen
- Ylioppilaskokeen vastauksen laatiminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijaa ohjataan tavoitteellisesti tunnistamaan ja hyödyntämään omia vahvuuksiaan ja toisaalta kehittämiskohteitaan sekä huomaamaan, että menestyksellinen matematiikan opiskelu vaatii pitkäjänteistä työntekoa ja sinnikkyyttä. Opetuksessa tuetaan epävarmuuden sietokykyä ja vahvistetaan luottamusta, jolloin opiskelija oppii arvioimaan myös omia voimavarojaan ja suunnittelemaan ajankäyttöä. Opetuksessa kannustetaan

vastuunottoon omasta oppimisesta luomalla työn tekemisen kulttuuri, joka arvostaa omaa ja muiden osaamista ja sallii erityisosaamista mutta myös epäonnistumisia. Opiskelutaitojen kehittymistä ohjataan tavoitteellisesti, jolloin opiskelija omaksuu matematiikan oppimista tukevia käytänteitä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi.

7.13.3. Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus (MAY)

Opintojaksot

Matematiikka yhteinen, 2 op (MAYOJ1)

Opintojakson moduulit

- Luvut ja yhtälöt, 2 op (MAY1), Pakollinen

Tavoitteet

Luvut ja yhtälöt

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaa prosenttilaskennan periaatteet
- osaa käyttää verrannollisuutta ongelmanratkaisussa
- syventää murtolukujen laskutoimitusten osaamistaan
- kertaa potenssin laskusäännöt
- vahvistaa ymmärrystään funktion käsitteestä
- ymmärtää yhtälön ja yhtälöparin ratkaisemisen periaatteet
- oppii käyttämään ohjelmistoja funktion kuvaajan piirtämisessä, havainnoinnissa ja yhtälöiden ratkaisemisessa.

Keskeiset sisällöt

Luvut ja yhtälöt

- lukujoukot ja peruslaskutoimitukset
- luvun vastaluku, käänteisluku ja itseisarvo
- prosenttilaskenta
- potenssin laskusäännöt (eksponenttina kokonaisluku)
- suoraan ja kääntäen verrannollisuus
- funktio, kuvaajan piirto ja kuvaajan tulkinta
- ensimmäisen asteen yhtälön ratkaiseminen
- yhtälöpari
- neliö- ja kuutiojuuri
- potenssifunktio ja potenssiyhtälö (asteluvut 2 ja 3)

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Läpi matematiikan opintojen opiskelijaa autetaan hahmottamaan, että matematiikan avulla voidaan jäsentää ja ratkaista globaaleja ongelmia.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Läpi matematiikan opintojen opiskelijaa autetaan hahmottamaan, että matematiikan avulla voidaan jäsentää ja ratkaista globaaleja ongelmia.

Vuorovaikutusosaaminen

Opetustilanteissa rakennetaan positiivinen, avoin ja kannustava ilmapiiri tukemaan jokaista opiskelijaa ja auttamaan heitä saavuttamaan omia tavoitteita, sillä ns. positiivinen kierre imee heikommatkin opiskelijat mukaan. Turvallinen opiskeluympäristö kannustaa opiskelijoita keskusteluun, omien ratkaisumenetelmien esittämiseen ja oman ajattelun sanoittamiseen sekä yhteistyöhön, yhdessä tutkimiseen ja oppimiseen.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijaa ohjataan tavoitteellisesti tunnistamaan ja hyödyntämään omia vahvuuksiaan ja toisaalta kehittämiskohteitaan sekä huomaamaan, että menestyksellinen matematiikan opiskelu vaatii pitkäjänteistä työntekoa ja sinnikkyyttä. Opetuksessa tuetaan epävarmuuden sietokykyä ja vahvistetaan luottamusta, jolloin opiskelija oppii arvioimaan myös omia voimavarojaan ja suunnittelemaan ajankäyttöä. Opetuksessa kannustetaan vastuunottoon omasta oppimisesta luomalla työn tekemisen kulttuuri, joka arvostaa omaa ja muiden osaamista ja sallii erityisosaamista mutta myös epäonnistumisia. Opiskelutaitojen kehittymistä ohjataan tavoitteellisesti, jolloin opiskelija omaksuu matematiikan oppimista tukevia käytänteitä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

7.14.Musiikki (MU)

Oppiaineen tehtävä

Lukiokoulutuksessa musiikin opetuksen tehtävänä on edistää opiskelijan aktiivista musiikillista toimintaa ja osallisuutta. Musiikin opetuksessa opiskelija tutustuu maailmaan moniaistisesti ja tutkii sitä etenkin kuulonvaraisesti. Hän syventää myönteistä suhdetta musiikkiin ja taiteelliseen ilmaisuun sekä pohtii niiden merkitystä elämässä.

Lukion musiikin opetus tarjoaa tilaisuuksia musiikillisten ilmaisutapojen kokeilemiseen, mielikuvituksen käyttöön ja taiteidenväliseen työskentelyyn. Luova tuottaminen ja uusien musiikillisten ratkaisujen etsiminen ovat prosesseja, jotka vaativat aikaa ja rauhaa ajatella. Ne kehittävät pitkäjänteisyyttä ja kykyä soveltaa opittua uusissa tilanteissa.

Musiikin opetuksen lähtökohtana ovat opiskelijoiden kokemukset ja musiikille antamat merkitykset. Omakohtainen musiikkisuhde vahvistaa itsetuntemusta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä musiikillisen identiteetin kehittymistä. Musiikin opetus myös syventää opiskelijan ymmärrystä musiikista yhteiskunnallisena ilmiönä. Musiikillinen ja muu taiteellinen työskentely antavat valmiuksia musiikilliseen kansalaisaktiivisuuteen, kulttuuriseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen sekä median ja ääniympäristön kriittiseen tarkasteluun.

Musiikin opiskelu tukee oppimista ja yhteisöllisyyttä monin tavoin. Yhteismusisointi on ainutlaatuista ryhmätoimintaa, joka vahvistaa vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitoja. Rakentava vuorovaikutus ja yhteensovittaminen avartavat opiskelijan näkemyksiä musiikista ja muista taiteista sekä kulttuurisista arvostuksista ja arvojärjestyksistä. Samalla kehittyvät muun muassa luovan ja kriittisen ajattelun taidot. Näitä taitoja opiskelija tarvitsee niin hyvän elämän rakentamisessa kuin eri alojen opinnoissa ja työtehtävissä.

Musiikkikäsitteiden merkitykset opitaan kehollisesti musiikillisessa toiminnassa audittiivisten, visuaalisten ja motoristen kokemusten kautta. Soivan äänimateriaalin lisäksi opetuksessa käytetään muun muassa puhetta, liikettä ja kuvia sekä erilaisia kirjoitettuja tekstejä, kuten nuotteja ja tabulatuureja.

Laaja-alainen osaaminen

Musiikin opiskelu on kokonaisvaltainen musiikillinen oppimisprosessi, jossa on kyse kehollisten, motoristen, kognitiivisten ja ilmaisutaitojen kehittämisestä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tämän lisäksi musiikilla oppiaineena on luonteva yhteys kaikkiin lukion laaja-alaisen osaamisen osa-alueisiin.

Musiikki on olennaiselta olemukseltaan yhteistoimintaa ja yhdessä tekemistä. Oppiaineena musiikki luo pohjaa **hyvinvointi- ja vuorovaikutustaitojen** sekä **eettisyyden** kehittymiselle. Se tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuksia ymmärtää itseään ja muita ihmisiä sekä musiikin merkityksiä elämässä. Musiikkia opiskellessaan opiskelija oppii tunnistamaan vahvuuksiaan ja myös vielä harjoiteltavia taitoja. Musiikillisen ja muun taiteellisen toiminnan kautta opiskelijat harjaantuvat ymmärtämään muiden ajatuksia ja tunteita, mikä on edellytys myötätunnon kehittymiselle ja kyvylle asettua toisen asemaan.

Monipuolinen musiikin opetus kehittää opiskelijan **luovaa ja monitieteistä osaamista**. Musiikillinen toiminta ohjaa ymmärtämään, että mielikuvitus ja kyky kuvitteluun ovat tärkeitä inhimillisiä ominaisuuksia. Ne auttavat katsomaan asioita toisin, ajattelemaan uusilla tavoilla ja ratkomaan käytännön ongelmia. Kyky kuvitteluun on tärkeää myös **ympäristöosaamisen** kannalta. Ekologinen kuvittelukyky auttaa näkemään vaihtoehtoisia valinnan mahdollisuuksia ja punnitsemaan toiminnan seurauksia kestävästä elämäntavasta. Musiikin opetus vahvistaa esteettistä harkintakykyä ja auttaa hahmottamaan musiikin ja muiden tiedonalojen yhtymäkohtia. Olennaista taiteessa ja luovassa tuottamisessa on kuitenkin se, että ne auttavat näkemään toisissa täyden ihmisyyden taitoineen, tietoineen, kokemuksineen ja tunteineen.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen sekä yhteiskunnallisen osaamisen kehittäminen kytkeytyy luontevasti musiikin opetuksen tavoitteisiin. Musiikki avaa näköalan ihmisenä olemiseen ja yhteiskuntaan. Musiikki ja muut taiteet avartavat ja laajentavat ajattelua, sisäistä katsetta, mikä auttaa näkemään esimerkiksi yli erilaisten raja-aitojen ja kohtaamaan konflikteja. Musiikillinen toiminta kehittää taitoa arvioida kriittisesti asioille annettuja ja ilmaisussa tuotettuja merkityksiä. Tällöin opiskelijoiden on mahdollista tarvittaessa vastustaa ajattelua, joka nojaa epädemokraattisiin arvoihin halventaen ihmisarvoa tai esimerkiksi muita kulttuureita. Musiikki opettaa opiskelijoita toimimaan vastuullisesti ja yhdessä yhteisen päämäärän hyväksi myös niiden kanssa, joiden lähtökohdat eroavat heidän omista lähtökohdistaan. Musiikin ja muun taiteen keinoin elämän vaikeidenkin aihepiirien käsittely on mahdollista.

Musiikki on kulttuurinen ilmiö ja myös musiikin tekemisen tavat ovat kulttuurisia. Siksi musiikin opiskelu syventää opiskelijoiden ymmärrystä niin oman maan kuin muiden maiden kulttuureista ja kulttuuriperinnöistä. Näin musiikin opiskelu voi vahvistaa kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta ja ryhmien välistä dialogia.

Tavoitteet

Musiikin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät musiikilliseen monipuolisuuteen, musiikilliseen luovaan ajatteluun, musiikin merkityksiin ja musiikilliseen vuorovaikutukseen sekä musiikin oppimiseen ja demokratiaan. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Musiikillinen monipuolisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää edelleen musiikillista osaamistaan, kuten laulu-, soitto- ja kuuntelutaitoaan
- syventää musiikin eri tyyleihin, lajeihin ja historiaan liittyvää osaamistaan
- käyttää musiikkiteknologian mahdollisuuksia musiikin tekemisessä.

Musiikillinen luova ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija

- suhtautuu kiinnostuneesti ja uteliaasti musiikkiin sekä muuhun taiteelliseen ilmaisuun
- kokeilee rohkeasti uusia ja epätavallisiakin musiikillisiä ideoita myös yhdessä muiden kanssa
- ymmärtää luovan prosessin luonnetta ja sietää keskeneräisyyttä.

Musiikin merkitys ja musiikillinen vuorovaikutus

Tavoitteena on, että opiskelija

- suhtautuu avoimesti ja arvostavasti eri kulttuureihin sekä käy dialogia musiikillisista kokemuksista
- oppii musiikin kautta suhtautumaan myötätuntoisesti monenlaisiin kokemuksiin ja elämäntilanteisiin
- osaa käyttää musiikkia hyvinvoinnin ylläpitämiseen ja edistämiseen
- huolehtii ääni- ja musisointiympäristön turvallisuudesta ja suojelee kuuloa.

Musiikin oppiminen ja demokratia

Tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa musiikillisia vahvuuksiaan sekä rohkaistuu käyttämään ja kehittämään niitä
- asettaa tavoitteita musiikilliselle toiminnalleen ja kehittää toimintatapojaan
- osaa käyttää musiikillisia ja muita taiteellisia ilmaisukeinoja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen
- ymmärtää ja tuntee vastuunsa sananvapautta, yksityisyyden suojaa ja tekijänoikeuksia koskevissa kysymyksissä.

Osaamisen arviointi

Musiikin opetuksessa arviointi tukee myönteisesti jokaisen opiskelijan musiikillisen osaamisen kehittymistä ja musiikkisuhteen syvenemistä. Oppimisprosessin aikana opiskelija saa ja antaa monipuolista palautetta, mikä ohjaa häntä arvioimaan ja edistämään omaa oppimistaan.

Luottamuksellisessa ja turvallisessa ilmapiirissä tapahtuva arviointi kohdistuu koko musiikinopiskelun prosessiin, musiikille ominaisten työskentelytapojen kehittymiseen ja opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa ja erityisesti opintojaksojen aikana, ei hänen musikaalisuuttaan.

Opintojaksot

Musiikki 1, 2 op (MUOJ1)

Opintojakson moduulit

- Intro - kaikki soimaan, 2 op (MU1), Pakollinen

Tavoitteet

Intro - kaikki soimaan

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää äänenkäyttöään ja musisointitaitojaan
- uskaltaa käyttää musiikkia ilmaisunsa välineenä ja tuottaa musiikillisia ideoita

- harjaantuu hahmottamaan musiikin elementtejä kokemuksellisesti
- tutkii ja syventää omaa kuuntelusuhdettaan
- ymmärtää ja osaa soveltaa teknologian käyttömahdollisuuksia musiikissa
- ymmärtää musiikin merkityksiä ja merkityksellisyyttä elämässä ja yhteiskunnassa
- toimii edistämällä turvallisen ääniympäristön syntymistä.

Keskeiset sisällöt

Intro - kaikki soimaan

- monipuoliset äänenkäyttöä sekä laulu- ja yhteismusisointitaitoja kehittävät tehtävät ja ohjelmisto
- luovaan tuottamiseen ja taiteelliseen ilmaisuun rohkaisevat tehtävät
- musiikin merkitysten pohdintaan innostava kuuntelu- ja musisointiohjelmisto
- musiikkiteknologian monipuolisen hyödyntämisen mahdollisuudet
- mahdollisuuksien mukaan konserttikäyntejä ja tutustumista muihin taide- ja kulttuuripalveluihin

Musiikki 2, 2 op (MUOJ2)

Opintojakson moduulit

- Syke - soiva ilmaisu, 2 op (MU2), Pakollinen

Tavoitteet

Syke - soiva ilmaisu

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää osaamistaan itselleen mieluisissa musiikillisissa ilmaisutavoissa
- kehittää yhteismusisointitaitojaan ja taiteellista ilmaisuaan
- analysoi musiikin kulttuurisia piirteitä ja merkityksiä • heittäytyy rohkeasti tuottamaan musiikillisia ideoita.

Keskeiset sisällöt

Syke - soiva ilmaisu

- musiikillisen osaamisen eri osa-alueita kehittävä ohjelmisto
- suomalaiset ja opiskelijoiden omat musiikkikulttuurit
- luovaa ajattelua ja taiteellista ilmaisua edistävät tehtävät myös teknologiaa hyödyntäen

Musiikki 3, 2 op (MUOJ3)

Opintojakson moduulit

- Genre - globaali uteliaisuus, 2 op (MU3), Valinnainen

Tavoitteet

Genre - globaali uteliaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta ja kulttuurien välisiä kytköksiä
- suhtautuu uteliaasti ja perehtyy kokemuksellisesti itselleen uusiin musiikin lajeihin ja musiikkikulttuureihin
- hahmottaa itsensä osana globaalia musiikillista maailmaa
- tunnistaa omat lähtökohtansa sekä kulttuurien välisen vastavuoroisuuden haasteet ja mahdollisuudet.

Keskeiset sisällöt

Genre - globaali uteliaisuus

- erilaiset musiikinlajit, musiikkityylit ja -kulttuurit sekä niihin kytkeytyvät merkitykset ja arvostukset
- musiikkikulttuurit kulttuurin osana
- monipuolinen työskentely erilaisten musiikkien kanssa

Musiikki 4, 2 op (MUOJ4)

Opintojakson moduulit

- Demo - luovasti yhdessä, 2 op (MU4), Valinnainen

Tavoitteet

Demo - luovasti yhdessä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää luovaa osaamistaan musiikillisessa tai taiteidenvälisessä prosessissa
- ottaa vastuuta ryhmän musiikillisesta toiminnasta
- syventää ymmärrystään musiikillisen vaikuttamisen ja vuorovaikutuksen tavoista • hahmottaa musiikin suhdetta muihin taiteenlajeihin ja mediaan.

Keskeiset sisällöt

Demo - luovasti yhdessä

- moduulin tavoitteiden toteuttamistavan ja ohjelmiston opiskelijalähtöinen suunnittelu
- musiikillinen tai taiteidenvälinen ryhmän resurssien mukaan
- musiikin vaikuttavuus esimerkiksi vuorovaikutuksessa, lyriikassa ja muissa taiteissa, mediassa tai yhteiskunnassa

Bändi, 2 op (MUBÄ5)

Tavoitteet

- Harjoitellaan yhdessä soittamista

Keskeiset sisällöt

- Perustetaan yhtye, joka soittaa koulun tapahtumissa erilaisia musiikkityylejä

Opintojakson arviointi

Opintojakson suorittamisesta saa hyväksytty merkinnän

7.15.Opinto-ohjaus (OP)

Oppiaineen tehtävä

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tarjota opiskelijalle mahdollisuus hankkia sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee elämässä, opiskelussa ja työelämässä. Opinto-ohjauksella tarkoitetaan toimia, joiden avulla opiskelija vahvistaa toimijuuttaan, toimintakykyään, oppimaan oppimistaan sekä urasuunnittelutaitojaan. Toimijuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä opiskelijan kykyä rakentaa tulevaisuuttaan sekä taitoa tehdä opintoihin ja työuraan liittyviä päätöksiä. Opinto-ohjauksen avulla vahvistuu opiskelijan usko omiin mahdollisuuksiin saavuttaa asettamansa tavoitteet ja opiskelija luottaa selviytyvänsä muutostilanteista.

Opinto-ohjaus yhdistää lukiota yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Sukupuolitietoisella ohjauksella pyritään purkamaan segregoituneita koulutus- ja työmarkkinoita ja työmarrkinoita. Opinto-ohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Laaja-alainen osaaminen

Opinto-ohjauksessa opiskelija oppii tietoja ja taitoa toimia vastuullisena kansalaisena ja osallistua aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan. Hän omaksuu elinikäisen oppimisen taitoja, urasuunnittelutaitoja ja työelämävalmiuksia. Opiskelija pohtii toimintaansa ja työskentelee rakentavasti muiden kanssa. Opinto-ohjauksen avulla opiskelija kehittää **yhteiskunnallista ja vuorovaikutusosaamistaan**.

Opiskelija osaa opinto-ohjauksen tuella etsiä aktiivisesti tietoa, tarkastella sitä kriittisesti ja soveltaa sitä. Hän oppii kehittämään **hyvinvointiosaamistaan**. Opiskelija harjaantuu tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja oppii kohtaamaan epävarmuutta sekä hakemaan tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa.

Opinto-ohjauksen avulla opiskelija kehittää **monitieteisen ja luovan osaamisen** tavoitteiden mukaista sinnikkyyttä, ongelmanratkaisukykyä ja uteliaisuutta uusia oppimismahdollisuuksia kohtaan. Hän kehittää **eettisen ja ympäristöosaamisen** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamisen**

tavoitteissa linjattua halua kehittyä mainittujen osaamisalueiden ja elämän eri osa-alueilla.

Tavoitteet

Opinto-ohjaus tukee opiskelijan uskoa tulevaisuuteen ja antaa hänelle rohkeutta vaikuttaa siihen.

Opinto-ohjauksen tavoitteena on, että

opiskelija

- löytää omat elinikäistä oppimista tukevat tapansa oppia
- saa tukea elämänsuunnitteluun ja -hallintaan sekä koulutukseen ja uravalintoihin liittyviin päätöksiin
- suunnittelee ja hallitsee ajankäyttöään
- osaa arvioida toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuentarvettaan sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan
- tunnistaa arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin
- oppii itsearviointitaitoja sekä osaa kartoittaa ja sanoittaa osaamistaan ja vahvuuksiaan
- tuntee keskeiset jatkokoulutuksiin, työelämään ja urasuunnitteluun liittyvät tietolähteet, ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät sekä osaa käyttää niissä olevaa informaatiota urasuunnittelussa ja jatko-opintoihin hakeutumisessa
- oppii arvioimaan omien opiskelu- ja urasuunnittelutaitojensa kehittymistä
- harjaantuu arvioimaan tiedonhankintataitojaan ja tieto- ja viestintäteknologian taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa
- kiinnittää huomiota taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta omassa urasuunnittelussaan
- toimii ja arvioi toimintaansa digitaalisissa tai muissa ympäristöissä, joissa käydään urasuunnitteluun liittyvää keskustelua.

Osaamisen arviointi

Opinto-ohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista, vaan opintojaksoista annetaan suoritusmerkinnät. Opinto-ohjauksessa arviointi perustuu opiskelijan itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Jokainen opiskelija asettaa itselleen omat tavoitteensa, joiden toteutumista ohjauksessa seurataan.

Opintojaksot

Opinto-ohjaus 1, 2 op (OPOOJ1)

Opintojakson moduulit

- Minä opiskelijana, 2 op (OP1), Pakollinen

Tavoitteet

Minä opiskelijana

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa ja osaa sanoittaa vahvuuksiaan, osaamistaan ja kiinnostuksen kohteitaan
- tuntee lukio-opintojen käytänteet ja opintojen rakenteen
- asettaa valintojaan tärkeysjärjestykseen suhteessa omiin suunnitelmiinsa
- osaa lukiossa tarvittavat opiskelutaidot ja -menetelmät sekä työtavat
- tunnistaa henkilökohtaisen opintosuunnitelman merkityksen urasuunnittelun kannalta
- osaa suunnitella opintojaan suhteessa ylioppilastutkinnon suorittamiseen liittyviin vaatimuksiin
- ymmärtää, miten tehdyt valinnat vaikuttavat mahdollisuuksiin hakeutua jatko-opintoihin • osaa suunnitella ajankäyttönsä siten, että selviytyy opiskelun ja muun elämän vaatimuksista
- tunnistaa tapoja edistää hyvinvointiaan ja toimintakykyään.

Keskeiset sisällöt

Minä opiskelijana

- henkilökohtainen opintosuunnitelma: opiskelu-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelma
- itsetuntemus ja omat vahvuudet sekä oman osaamisen monipuolinen tunnistaminen, kehittäminen ja dokumentointi
- toimijuus, arjen- ja elämönhallintataidot, minäpystyvyys sekä toimintakyky
- hyvinvointi, opiskelukyky, tasapainoinen elämä
- opiskelu- ja tiedonhankintataidot, oppimaan oppiminen
- jatko-opintoihin ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyvät tietolähteet, digitaaliset ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät
- työelämään sekä toisen ja korkea-asteen koulutuspaikkoihin tutustuminen
- lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat

Paikallinen lisäys

- Osallistuminen lukion omaan vuosittaiseen jatko-opintopäivään

Opinto-ohjaus 2, 2 op (OPOOJ2)

Opintojakson moduulit

- Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus, 2 op (OP2), Pakollinen

Tavoitteet

Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa suunnitella tulevaisuuttaan sekä tuntee koulutusvaihtoehtoja ja työelämän mahdollisuuksia muuttuvassa maailmassa
- syventää osaamistaan itsetuntemuksen sekä elämänsuunnittelu- ja elämönhallintataitojen osalta
- tunnistaa ja osaa sanoittaa sekä dokumentoida osaamistaan
- tuntee keskeiset työelämätaidot ja osaa arvioida osaamistaan suhteessa niihin
- tuntee työelämän ja työllistymisen eri muotoja sekä ymmärtää yhteiskunnan ja talouden muutosten merkityksen työllisyyden näkökulmasta
- tuntee yrittäjyyden eri muotoja ja osaa arvioida omaa suhdettaan yrittäjyyteen
- tuntee kansainvälisiä koulutus- ja työllistymisvaihtoehtoja
- osaa toimia monikulttuurisissa toimintaympäristöissä
- tuntee itsensä kannalta olennaiset jatkokoulutusvaihtoehdot ja niiden pääsyaatimukset sekä valintaprosessit
- osaa hakea töitä ja tunnistaa erilaisia työllistymismahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus

- henkilökohtaisen opinto-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman päivittäminen
- jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelu, jatko-opintoihin hakeutuminen Suomessa ja ulkomailla
- työelämä tietous ja -taidot, yrittäjyys muuttuvassa ja monimuotoisessa maailmassa
- työelämään sekä jatko-opintoihin tutustuminen ja kokemusten hankkiminen
- oman talouden hallinta, opintotuki ja asuminen
- oman hyvinvoinnin edistäminen
- tulevaisuuden ennakointiosaaminen sekä kyky tunnistaa oppimistarpeensa suhteessa tulevaisuuden osaamistarpeisiin
- lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat

Paikallinen lisäys

- Kahden päivän TET-jakso, jolloin tutustutaan mahdolliseen tulevaan ammattiin ja/tai jatko-opintopaikkaan
- Osallistuminen oman lukion vuosittaiseen jatko-opintopäivään
- Korkeakoulujen yhteishaun harjoittelu
- Osallistuminen Studia-jatko-opintomessuille

7.16. Psykologia (PS)

Oppiaineen tehtävä

Psykologian tehtävä on antaa opiskelijalle valmiuksia havainnoida, ymmärtää ja arvioida ihmisen psyykkistä toimintaa ja siihen vaikuttavia sosiaalisia, kulttuurisia ja biologisia tekijöitä. Opetuksessa perehdytään psykologian tieteenalan kieleen, käsitteisiin ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen sisällöt perustuvat tutkimustietoon, joka tuodaan lähelle opiskelijaa kytkemällä se ihmisen toiminnan ja arjen ilmiöiden ymmärtämiseen. Psykologian moninäkökulmaisuus sekä empiirinen ja reflektiivinen ote kehittävät laajasti opiskelijan ajattelun taitoja. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden välistä vuorovaikutusta ja vastavuoroista riippuvuutta sekä vahvistamaan taitoa arvioida ja soveltaa oppimaansa.

Psykologian opetuksessa käytetään monipuolisia ja opiskelijaa aktivoivia menetelmiä sekä hyödynnetään digitaalisuuden ja erilaisten oppimisympäristöjen mahdollisuuksia. Psykologiassa on luontevaa tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa. Psykologian oppiaineeseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti biologiassa, terveystiedossa, opinto-ohjauksessa, filosofiassa, uskonnossa ja elämäntieteissä kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä psykologian oppiaineen tavoitteiden kanssa.

Hyvinvointiosaamisen näkökulmasta psykologian tiedot ja taidot tukevat itsetuntemusta, itsensä kehittämistä, muiden ihmisten ymmärtämistä sekä psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä. Psykologian opetus tukee opiskelijan identiteetin rakentamista ja antaa valmiuksia tarkastella omaa psyykkistä hyvinvointia sekä tehdä sitä tukevia ratkaisuja. Psykologian tietojen pohjalta opiskelija saa välineitä ymmärtää sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelytaitojen ja resilienssin merkitystä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ylläpitämisessä ja palauttamisessa.

Psykologian opetuksessa käytetään dialogisia ja reflektiivisiä menetelmiä, jotka vahvistavat opiskelijan **vuorovaikutusosaamista**. Psykologian opiskelu kehittää taitoja tunnistaa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tärkeitä tunteita niin itsessä kuin muissa. Psykologian opetus kehittää valmiuksia rakentamaan viestintään sekä ymmärrystä empatian merkityksestä sosiaalisissa suhteissa.

Psykologian opiskelu tukee laajasti opiskelijan **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Perehtyminen oppimisen psykologiaan antaa opiskelijalle valmiuksia tiedostaa, arvioida ja kehittää omia oppimisen taitojaan. Psykologiassa ihmisen toimintaa tarkastellaan monipuolisesti luonnontieteellisestä, yhteiskuntatieteellisestä ja käyttäytymistieteellisestä näkökulmasta. Ihmisen tiedonkäsittelyn rajoitusten ja mahdollisuuksien käsittely tukee kriittisen ajattelun

kehittymistä ja monilukutaitoa. Oppiaineen soveltava luonne luo perustaa luovalle tiedonkäsittelylle.

Psykologian opiskelu kehittää opiskelijan itsetuntemusta, mikä tukee urasuunnittelua, työelämävalmiuksia ja muuta **yhteiskunnallista osaamista**. Psykologian opiskelu antaa valmiuksia ymmärtää esimerkiksi pystyvyyssuskomusten, itsensä kehittämisen ja tavoitteiden asettamisen merkitystä yritteliään asenteen taustalla.

Psykologian opiskelu antaa välineitä ymmärtää ihmisten arvojen, asenteiden ja käyttäytymisen eroja **eettisissä** kysymyksissä. Psykologian sisällöt lisäävät ymmärrystä maailmankuvan merkityksestä ihmisen ajattelulle ja toiminnalle tukien **ympäristöosaamisen** kehittymistä.

Psykologia antaa tutkimustietoon perustuvia näkökulmia siihen, mikä ihmisyydessä on universaalia ja mikä kulttuurisidonnaista. Psykologian opiskelu kehittää valmiuksia ymmärtää yksilöiden välisiä eroja ja kulttuurien moninaisuutta ja kehittää siten **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Tavoitteet

Psykologian opetuksen yleisenä tavoitteena on,

että opiskelija

- hahmottaa tutkimustiedon pohjalta ihmisen toiminnan kokonaisuutena, joka perustuu psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vuorovaikutukseen
- hallitsee psykologian keskeisiä käsitteitä ja kysymyksenasetteluja sekä osaa perustella väitteitä psykologian tietojen ja näkökulmien pohjalta
- osaa hankkia psykologista tietoa eri tietolähteistä ja kykenee arvioimaan tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä
- pystyy arvioimaan psykologisen tutkimuksen mahdollisuuksia, rajoituksia ja eettisiä näkökulmia sekä hallitsee tutkimustiedon soveltamisen ja kriittisen ajattelun taitoja
- ymmärtää psykologista tietoa siten, että pystyy soveltamaan tietojaan oman hyvinvointinsa edistämiseen, ihmissuhteidensa ja vuorovaikutustaitojensa vahvistamiseen sekä omien opiskelu- ja ajattelutaitojensa kehittämiseen
- osaa hyödyntää ja soveltaa psykologian tietoja laaja-alaisten ilmiöiden jäsentämiseen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen.

Osaamisen arviointi

Psykologian oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan oppimista sekä antaa palautetta oppimisprosessista ja osaamisesta. Arvioinnin avulla opiskelijaa kannustetaan ajattelun taitojen monipuoliseen kehittämiseen. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja psykologian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen

näyttöön, ja siinä kiinnitetään huomiota sekä opiskelijan tiedolliseen että tiedonkäsittelyn osaamiseen. Tiedollisessa osaamisessa kiinnitetään huomiota psykologisen tiedon ja käsitteistön hallintaan. Tiedonkäsittelyn osaamisen arvioinnissa painottuu taito analysoida, soveltaa ja arvioida psykologista tietoa ja tutkimuksia. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös tiedon hankinnan ja esittämisen taitoihin.

Opintojaksot

Psykologia 1 Psykologia tieteenä ja oppimisen psykologia, 2 op

(PSOJ1)

Opintojakson moduulit

- Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS1), Pakollinen

Tavoitteet

Toimiva ja oppiva ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, millainen tiede psykologia on ja että psykologinen tieto perustuu tutkimuksiin
- osaa kuvailla tieteellisen ajattelun peruspiirteitä psykologian näkökulmasta
- osaa selittää tietoisien ja ei-tietoisien toiminnan luonnetta ja eroja
- osaa eritellä ihmisen toimintaan liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä
- tutustuu johonkin hyvinvoinnin ilmiöön psyykkisestä, biologisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta
- osaa eritellä oppimiseen liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä sekä arvioida ja kehittää tämän tiedon pohjalta omaa oppimistaan ja opiskeluaan.

Paikallinen lisäys

- ymmärtää elinikäisen oppimisen merkityksen ja on valmis toteuttamaan sitä myös omassa elämässään

Keskeiset sisällöt

Toimiva ja oppiva ihminen

Ihmisen toiminnan tarkastelu psykologian näkökulmista

- psyykkinen näkökulma: perustietoa tiedonkäsittelystä, motiiveista ja tunteista
  - biologinen näkökulma: perustietoa hermoston toiminnasta ja evoluutiopsykologian lähestymistavasta
- sosiaalinen näkökulma: perustietoa sosialisatiosta ja tilannetekijöistä
- kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä kulttuurien eroista ja yhtäläisyyksistä
- tietoinen ja ei-tietoinen toiminta

Oppiminen ja opiskelu psykologian näkökulmista

- psyykkinen näkökulma: ehdollistuminen, perustietoa työmuistin ja säilömuistin toiminnasta, sisäiset mallit, oppimisstrategiat, metakognitio, tavoiteorientaatiot ja pystyvyysuskomukset
- biologinen näkökulma: aivojen plastisuus ja unen vaikutus oppimiseen
- sosiaalinen ja kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä oppimisen sosiaalisuudesta ja erilaisista oppimiskulttuureista

Psykologinen tutkimus

- tieteellinen tieto ja arkitieto
- tieteellisen tutkimuksen prosessi
- otoksen ja perusjoukon merkitys tutkimuksen arvioinnissa
- psykologisen tutkimuksen eettiset periaatteet
- esimerkkejä laadullisista ja määrällisistä psykologian tutkimuksista

Paikallinen lisäys

- psyykkisen hyvinvoinnin merkitys ihmisen toiminnalle

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson välittämä ihmiskäsitys korostaa ihmisen koostuvan psyykkisistä, fyysisistä ja sosiaalisista osa-alueista. Niiden merkityksen ymmärtäminen lisää sekä itsetuntemusta että auttaa ymmärtämään muiden ihmisten käyttäytymistä. Opintojaksolla opiskelija valitsee tarkemman tarkastelun kohteeksi jonkin hyvinvoinnin ilmiön psyykkisestä/biologisesta/ sosiaalisesta/kulttuurisesta näkökulmasta. Hyvinvointiosaamista voi vahvistaa esimerkiksi tarkastelemalla sitä, miten uni vaikuttaa oppimiseen. Oppimisen yhteydessä hyvinvointia voi käsitellä esimerkiksi tavoiteorientaatioiden ja pystyvyysuskomusten avulla.

Vuorovaikutusosaaminen

Psyykkistä, biologista, sosiaalista ja kulttuurista näkökulmaa käsitellään vuorovaikutuksellisesti erilaisia mielipiteitä ja kokemuksia esille tuoden.

Opintojakson keskeisistä sisällöistä esimerkiksi tunteiden käsittely sekä oppimisen sosiaalisuus ja erilaisten oppimiskulttuurien tarkastelu edesauttavat vuorovaikutusosaamisen tavoitteiden saavuttamista

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson keskeisenä tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää, millainen tiede psykologia on, sekä sen, että psykologinen tieto perustuu tutkimukseen. Psykologiatieteeseen tutustutaan mm. tarkastelemalla tieteellisen tutkimuksen prosessia yleensä sekä tunnistetaan psykologialle tyypillisiä tieteellisiä tutkimusmenetelmiä.

Oppimisen psykologiaan liittyvät sisällöt, kuten oppimisstrategiat, metakognitio ja erilaiset oppimiskulttuurit, auttavat saavuttamaan monitieteisen ja luovan osaamisen tavoitteita.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallisen osaamisen kannalta oleellisia opintojakson keskeisiä sisältöjä ovat esimerkiksi metakognition, tavoiteorientaatioiden ja pystyvyyssuskomusten tarkastelu. Opiskelija osaa arvioida ja kehittää niiden tietämisen pohjalta omaa oppimistaan ja opiskeluaan ja rakentaa itselleen yritteliästä asennetta yhteiskunnassa toimimisen tueksi.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettistä osaamista voidaan vahvistaa esimerkiksi tarkastelemalla psykologisen tutkimuksen eettisiä periaatteita sekä lisätä ymmärrystä maailmakuvan merkityksestä ihmisen ajattelulle ja toiminnalle.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaamisen kannalta tärkeitä näkökulmia nousee esiin tarkasteltaessa esimerkkejä kulttuurien eroista ja yhtäläisyyksistä esimerkiksi tunteiden ilmaisemiseen, kieleen ja sosiaaliseen identiteettiin liittyen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10 monipuoliseen ja jatkuvaan näyttöön perustuen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Psykologian ensimmäinen ja kaikille pakollinen opintojakso tutustuttaa sinut psykologiaan tieteenä ja sen tapaan tarkastella tutkimuskohdettaan eli ihmistä. Opintojakson jälkeen tiedät, millaisin tutkimusmenetelmin ihmistä tutkitaan ja ymmärrät, mitkä tekijät vaikuttavat ihmisen käyttäytymiseen. Saat myös eväitä muiden ihmisten ymmärtämiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen.

Psykologia 2 Kehityspsykologia, 2 op (PSOJ2)

Opintojakson moduulit

- Kehittyvä ihminen, 2 op (PS2), Valinnainen

Tavoitteet

Kehittyvä ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eritellä ihmisen yksilölliseen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ja niiden keskinäistä vuorovaikutusta
- osaa selittää, miten hermoston kypsyminen ja muovautuminen heijastuvat psyykkiseen kehitykseen sikiökaudelta läpi elämänkulun
- osaa kuvaila lapsuus- ja nuoruusiän sosioemotionaalista ja kognitiivista kehitystä sekä soveltaa niihin liittyvää teoria- ja tutkimustietoa

- osaa antaa esimerkkejä sosialisoinnin ja kulttuurin vaikutuksesta ihmisen kehitykseen
- ymmärtää kokonaisvaltaisesti kehityksen yksilöllisyyttä ja jatkuvuutta
- perehtyy nuoruusiän psykologiaan ja pohtii aikuisuuteen siirtymiseen liittyviä tekijöitä
osaa soveltaa kehityspsykologian tietoa itsensä ja muiden ihmisten ymmärtämiseen ja vuorovaikutustaitojensa kehittämiseen
- osaa kuvailla, miten ihmisen kehitystä tutkitaan.

Keskeiset sisällöt

Kehittyvä ihminen

Hermoston kehitys psyykkisten toimintojen näkökulmasta elämänsä aikana

- perimän merkitys
- kypsyminen ja oppiminen
- herkkyysskaudet
- plastisuuden merkitys kehityksessä

Tunne-elämän ja vuorovaikutuksen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa

- varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhteet
- temperamentti
- minuus ja minäkäsitys
- tunteet, tunnetaidot ja tunteiden säätely
- vertaissuhteet ja sosiaaliset taidot

Kognitiivinen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa

- kieli ja ajattelu
- toiminnanohjaus

Identiteetin muuttuvuus elämänsä aikana

- henkilökohtainen identiteetti
- sosiaalinen identiteetti
- kulttuuri-identiteetti ja etninen identiteetti
- sukupuoli- ja seksuaali-identiteetti, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus

Kehityksen yksilöllisyys ja jatkuvuus

- erilaisia kehityspolkuja varhaislapsuudesta aikuisuuteen
- vanhemmuuden ja kasvuympäristön merkitys

Psykologinen tutkimus

- kaksos- ja adoptiotutkimus
- pitkittäis- ja poikittaistutkimus
- esimerkkejä havainnointia hyödyntävistä tutkimuksista

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaamista vahvistetaan esimerkiksi tarkastelemalla minuutta ja minäkäsitystä sekä tunteiden, tunnetaitojen ja tunteiden säätelyä. Hyvinvointiosaamista tukee lisäksi esimerkiksi sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuden tarkastelu.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamista tukee moduulin eri aiheisiin liittyvien tutkimus- ja teorian tietojen osalta esimerkiksi tunnetaitojen, tunteiden säätelyn ja toiminnanohjauksen tarkastelu.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteistä osaamista tukee esimerkiksi varhaisen vuorovaikutuksen ja kiintymyssuhteiden sekä temperamentin käsitteen tarkastelu.

Monitieteiseen osaamiseen liittyviä näkökulmia voi tuoda esiin esimerkiksi tarkasteltaessa hermoston kehitystä psyykkisten toimintojen näkökulmasta elämänkulun aikana.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelijan kyky eritellä ihmisen yksilölliseen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ja niiden keskinäistä vuorovaikutusta liittyy yhteiskunnalliseen osaamiseen esimerkiksi vanhemmuuden ja kasvuympäristön merkityksen käsittelyssä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaamista vahvistetaan käsittelemällä esimerkiksi henkilökohtaisen identiteetin, sosiaalisen identiteetin, kulttuuri-identiteetin ja etnisen identiteetin teemoja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10 monipuoliseen ja jatkuvaan näyttöön perustuen.

Psykologia 3 Biologinen ja kognitiivinen psykologia, 2 op (PSOJ3)

Opintojakson moduulit

- Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS3), Valinnainen

Tavoitteet

Tietoa käsittelevä ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa kognitiivista toimintaa ohjaavia yleisiä periaatteita ja osaa soveltaa niitä kognitiivisten ilmiöiden tarkastelemiseen
- osaa selittää, miten havaitseminen, tarkkaavaisuus ja muisti ovat yhteydessä ihmisen muuhun tiedonkäsittelyyn
- ymmärtää kielen merkitystä ihmisen toiminnalle

- ymmärtää päätöksenteon kognitiivista perustaa
- tunnistaa joitakin yleisimpiä kognitiivisen toiminnan häiriöitä
- ymmärtää plastisuuden merkityksen ja hermoverkkojen toiminnan pääperiaatteet psyykkisen toiminnan perustana
- osaa kuvailla havaitsemiseen, tarkkaavaisuuteen, muistiin ja kielellisiin toimintoihin liittyvää aivotoimintaa
- osaa suunnitella ja esitellä yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen ja arvioida menetelmään liittyviä vahvuuksia ja heikkouksia.

Keskeiset sisällöt

Tietoa käsittelevä ihminen

Tiedonkäsittelyn yleisiä periaatteita

ärsykelähtöinen ja skeemalähtöinen tiedonkäsittely

- tietoinen ja ei-tietoinen tiedonkäsittely

Havaitseminen ja tarkkaavaisuus

- sisäiset mallit ja havaintokehä
- havaitseminen, perustietoa erityisesti näönvaraisesta havaitsemisesta sekä sen hermostollisesta perustasta
- tahaton ja tahdonalainen tarkkaavaisuus
- perustietoa tarkkaavaisuuden hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä tarkkaavaisuushäiriöistä

Muisti

- työmuistin ja säilömuistin toiminta
- muistin rekonstruktiivisuus ja unohtaminen
- perustietoa muistin hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä aivoperäisistä muistihäiriöistä

Kieli

- kielellisten toimintojen merkitys tiedonkäsittelyssä
- perustietoa kielellisten toimintojen hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä aivoperäisistä kielellisistä häiriöistä

Päätöksenteko

- nopea ja hidas ajattelu
- esimerkkejä kognitiivisista vinoumista ja heuristiikoista

Aivojen rakenne ja hermostollinen toiminta

- hermoston ja aivojen päärakenteet
- hermosolun ja synapsin toiminta
- tiedon kulku hermoverkoissa
- plastisuus
- esimerkkejä neuropsykologisesta kuntoutuksesta

Kognitiivisen psykologian ja neuropsykologian tutkimusmenetelmät

- kokeellisen tutkimuksen periaatteet

- esimerkkejä tapaustutkimuksista
- esimerkkejä aivotutkimusmenetelmiä hyödyntävistä tutkimuksista
- kokeellisen tutkimuksen suunnittelu

Hyvinvointiosaaminen

Aivotutkimusmenetelmiä hyödyntävistä tutkimuksista nostetut esimerkit samoin kuin neuropsykologisen kuntoutuksen esittelemine edistävät opiskelijan hyvinvointiosaamista ja valmiutta mielenterveysongelmien kohtaamiseen.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamisen kannalta moduulin sisällöistä keskeisimpiä ovat kieleen liittyvät sisällöt, kuten kielellisten toimintojen merkitys tiedonkäsittelyssä ja esimerkit aivoperäisistä kielellisistä häiriöistä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Kokeellisen tutkimuksen periaatteiden käsittely, soveltaminen ja arviointi tukevat monitieteistä ja luovaa osaamista. Monitieteiseen ja luovaan osaamiseen liittyviä näkökohtia voi tässä yhteydessä nostaa esiin esimerkiksi tarkasteltaessa esimerkkejä neuropsykologisista häiriöistä ja niiden kuntoutuksesta.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Aihealueista mm. päätöksenteon kognitiivinen perusta kytkeytyy yhteiskunnalliseen osaamiseen esimerkiksi tarkasteltaessa nopean ja hitaan ajattelun sisältöjä ja kognitiivisia vinoumia.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Kokeellisen tutkimuksen suunnitteluun ja tutkimussuunnitelman arvioimiseen kuuluu eettisten näkökohtien huomioon ottaminen, mikä tukee eettistä osaamista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10 monipuoliseen ja jatkuvaan näyttöön perustuen.

Psykologia 4 Tunne- ja motivaatiopsykologia, 2 op (PSOJ4)

Opintojakson moduulit

- Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS4), Valinnainen

Tavoitteet

Tunteet ja mielenterveys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää tunteiden muodostumista ja niiden kulttuurisidonnaisuutta
- ymmärtää tunteiden merkityksen ihmisen kognitiiviseen toimintaan, vuorovaikutukseen ja psyykkiseen hyvinvointiin sekä saa valmiuksia soveltaa tätä tietoa itseymmärryksen ja vuorovaikutuksen välineenä
- osaa selittää mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä sekä soveltaa tätä tietoa oman ja muiden hyvinvoinnin edistämiseen
- tunnistaa yleisimpiä mielenterveyden ongelmia ja mielenterveyshäiriöitä
- osaa pohtia mielenterveyden ja sen häiriöiden määrittelyn tulkinnanvaraisuutta ja yhteiskunnallisia ulottuvuuksia
- osaa kuvailla biologisia, psyykkisiä, sosiaalisia ja kulttuurisidonnaisia tekijöitä mielenterveyshäiriöiden taustalla ja hoidossa
- syventyy yhden mielenterveyshäiriön syihin, oireisiin ja hoitoon.

Paikallinen lisäys

- tutustuu oman paikkakunnan mielenterveyttä vahvistaviin ja mielenhäiriöissä auttaviin tahoihin

Keskeiset sisällöt

Tunteet ja mielenterveys

Tunteiden psykologia

- tunteiden muodostuminen: tunnereaktio ja tunnekokemus
- perustietoa tunteiden ja niiden säätelyn hermostollisesta perustasta
- tunteiden universaalisuus ja kulttuurisidonnaisuus
- tunteiden merkitys kognitiivista toimintaa ja sosiaalista vuorovaikutusta ohjaavina tekijöinä
- tunteiden säätely hyvinvoinnin osatekijänä

Psyykinen hyvinvointi ja psyykkisen tasapainon ylläpitäminen

- hallintakeinojen ja defenssien merkitys
- resilienssin merkitys hyvinvoinnille
- nukkumisen ja vuorokausirytmien merkitys psyykkiselle toiminnalle
- keskeiset unen laatuun vaikuttavat tekijät
- stressin aiheuttajia, vaikutuksia ja säätelykeinoja
- kriisit psyykkisen tasapainon uhkana ja niistä selviytyminen

Mielenterveys

- mielenterveys käsitteenä

- yleisimpien mielenterveyshäiriöiden luokittelu ja tietoa niiden tyypillisistä oireista
- esimerkkejä mielenterveyden ongelmien ja -häiriöiden syntyä selittävästä biologisista, psyykkisistä ja sosiaalisista sekä kulttuurisista taustatekijöistä
- esimerkkejä mielenterveyden ongelmien ja häiriöiden biologisista ja psykososiaalisista hoitomuodoista sekä erilaisista psykoterapian toteutustavoista
- esimerkkejä ajankohtaisesta mielenterveyshäiriöihin liittyvästä yhteiskunnallisesta keskustelusta

Psykologinen tutkimus

- ei-kokeellinen tutkimus: korrelatiivinen ja kuvaileva tutkimus
- esimerkkejä fysiologisia mittausmenetelmiä hyödyntävistä tutkimuksista

Paikallinen lisäys

- Mielenterveyden häiriöissä auttaviin tahoihin tutustuminen

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaamista tukee esimerkiksi ymmärrys resiliensseistä ja tunteiden säätelystä sekä kriisien ja niistä selviytymisen käsittely.

Vuorovaikutusosaaminen

Tunteiden psykologiaan liittyvät sisällöt tukevat monipuolisesti vuorovaikutusosaamisen kehittymistä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Mielenterveysongelmien ja -häiriöiden syntyyn ja hoitomuotoihin liittyvien biologisten, psyykkisten, sosiaalisten ja kulttuuristen näkökulmien tarkastelu kehittää opiskelijan monitieteistä ja luovaa osaamista.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Mielenterveyshäiriöihin liittyvästä yhteiskunnallisesta keskustelusta nostettujen esimerkkien tarkastelu sekä mielenterveys-käsitteen pohdinta tukevat opiskelijan yhteiskunnallista osaamista.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Ajankohtaiseen mielenterveyshäiriöihin liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun liittyy myös eettisiä näkökohtia, joita pohtimalla voidaan vahvistaa opiskelijan eettistä osaamista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamista voidaan kehittää tarkastelemalla esimerkiksi tunteiden universaaliutta ja

kulttuurisidonnaisuutta sekä tunteiden merkitystä kognitiivista toimintaa ja sosiaalista vuorovaikutusta ohjaavina tekijöinä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10 monipuoliseen ja jatkuvaan näyttöön perustuen.

Psykologia 5 Persoonallisuus- ja sosiaalipsykologia, 2 op (PSOJ5)

Opintojakson moduulit

- Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS5), Valinnainen

Tavoitteet

Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kuvailla yksilöllisten ominaisuuksien eroja ja niiden geneettistä perustaa
- osaa tarkastella persoonallisuutta kokonaisuutena eri näkökulmista ja soveltaa tätä tietoa omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistamisessa
- osaa kuvailla yksilöllisiä eroja älykkyydessä ja luovuudessa
- osaa tarkastella sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin merkitystä yksilön toimintaan
- ymmärtää ihmisen toimintaa persoonallisuuden, sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin vuorovaikutuksen näkökulmasta
- osaa soveltaa psykologian tietoja erilaisuuden ymmärtämiseen ja kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen
- osaa kuvailla ja arvioida yksilöllisten erojen tutkimuksen psykologisia arviointimenetelmiä.

Keskeiset sisällöt

Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen

Perimän, kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön merkitys persoonallisuuden kehittymiseen

- persoonallisuuden pysyvyys ja muuttuvuus
- perustietoa käyttäytymisgenetiikasta

Persoonallisuuden tarkastelu eri näkökulmista

- temperamentti
- piirreteoreettinen näkökulma
- motivaatio
- yksilölliset tulkinta- ja toimintatyyli
- identiteetin ja persoonallisuuden narratiivinen tarkastelu

Älykkyys ja luovuus osana ihmisen toimintaa

- älykkyyden määritelmiä
- älykkyyden mittaaminen ja siihen liittyvät haasteet
- perimän ja ympäristön vuorovaikutus älykkyydessä
- luovuuden määritelmiä ja luovuuteen liittyviä tekijöitä

Kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön vaikutus ihmisen toimintaan

- tiedonkäsittely sosiaalisissa tilanteissa: stereotyyppien, attribuutioiden, asenteiden ja ennakkoluulojen muodostuminen
- esimerkkejä sosiaalisuuden hermostollisesta perustasta
- ryhmän merkitys yksilölle ja ryhmien väliset suhteet
- tilannetekijöiden vaikutus yksilöön ja ryhmään
- kulttuurien eri ulottuvuuksia
- esimerkkejä kulttuurin vaikutuksesta ajatteluun ja käyttäytymiseen
- esimerkkejä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnasta kestävästä tulevaisuuden rakentamisesta

Psykologinen tutkimus

- yksilöllisten erojen tutkiminen
- persoonallisuuden ja älykkyyden arviointimenetelmät
- reliabiliteetti ja validiteetti
- esimerkkejä kyselyjä, haastatteluja ja testejä hyödyntävistä tutkimuksista
- esimerkkejä sosiaalipsykologian tutkimuksista

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijan hyvinvointiosaamista voidaan vahvistaa tarkasteltaessa esimerkiksi piirreteoreettista näkökulmaa, motivaatiota ja yksilöllisiä tulkinta- ja toimintatyyplejä sekä älykkyyden ja luovuuden määritelmiä.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamista voidaan tukea tarkasteltaessa esimerkiksi sosiaalipsykologian tutkimusesimerkkejä sekä esimerkkejä, jotka liittyvät kulttuurien vaikutukseen ajatteluun ja käyttäytymiseen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteisen ja luovan osaamisen tavoitteita voidaan tukea tarkasteltaessa älykkyyteen ja luovuuteen vaikuttavia yksilöllisiä eroja esimerkiksi persoonallisuuden pysyvyyden ja muuttuvuuden sekä käyttäytymisgenetiikan perustiedon avulla. Luovuuden määritelmien ja luovuuteen liittyvien tekijöiden käsitteleminen syventää opiskelijan käsitystä luovuudesta.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnalliseen osaamiseen liittyvät tavoitteet kytkeytyvät moduulissa erityisesti seuraaviin sisältöihin: yksilöllisten erojen tutkiminen, persoonallisuuden ja älykkyyden arviointimenetelmät sekä esimerkit kyselyjä, haastatteluja ja testejä hyödyntävistä tutkimuksista.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyyden ja ympäristöosaamisen kannalta hyödyllisiä sisältöjä ovat esimerkit kulttuurin vaikutuksesta ajatteluun ja käyttäytymiseen sekä esimerkit yksilöiden ja yhteisöjen toiminnasta kestävästä tulevaisuuden rakentamisesta.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaamista vahvistetaan käsiteltäessä esimerkiksi kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön vaikutusta ihmisen toimintaan, kuten stereotyyppien, attribuutioiden, asenteiden ja ennakkoluulojen muodostumisesta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10 monipuoliseen ja jatkuvaan näyttöön perustuen.

Psykologia 6 Soveltavaa psykologiaa, 2 op (PSOJ6)

Tavoitteet

- Moduulin tavoitteena on, että opiskelija
- oppii tuntemaan erilaisia soveltavan psykologian osa-alueita
- osaa selittää, miten erilaiset soveltavan psykologian osa-alueet tarkastelevat ihmisen toimintaa
- ymmärtää soveltavan psykologian roolin psykologian historiassa
- perehtyy soveltavan psykologian eri osa-alueiden käyttömahdollisuuksiin

Keskeiset sisällöt

- Positiivinen psykologia
- Evoluutiopsykologia
- Kriminaali- ja oikeuspsykologia
- Kriisipsykologia
- jokin muu ajankohtainen sovellusalue

Hyvinvointiosaaminen

Muun muassa positiivinen psykologia tukee opiskelijan identiteetin rakentumista nostamalla esiin opiskelijan vahvuuksia. Myös kriisipsykologia tarjoaa välineitä mm. tunteiden säätelyn ja resilienssin ymmärtämiseen ihmisen hyvinvointiin vaikuttavina tekijöinä.

Vuorovaikutusosaaminen

Kriminaali- ja oikeuspsykologia sekä kriisipsykologia auttavat ymmärtämään empatian merkitystä sosiaalisissa suhteissa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Psykologian eri sovellusalueiden osaaminen tukee laajasti opiskelijan monitieteistä ja luovaa osaamista mm. erilaisten tutkimusesimerkkien kautta.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Positiivisen psykologian tarjoama tieto omista vahvuuksista mm. vahvistaa opiskelijan yritteliästä asennetta ja tukee työelämävalmiuksia sekä helpottaa urasuunnittelua.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Kriminaali- ja oikeuspsykologia antavat välineitä mm. ihmisten arvojen ymmärtämiseen ja eettisten valintojen merkityksen oivaltamiseen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi monipuoliseen näyttöön (mm. erilaisin oppimistehtävin) ja läsnäoloon perustuen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Soveltavaa psykologiaa- opintojakso tarjoaa kurkistuksen nykypsykologiassa esiintyviin psykologian osa-alueisiin, joiden tarjoamaa tutkittua tietoa hyödynnetään monilla eri aloilla yhteiskunnassamme. Käsittelyn kohteeksi valikoituneet osa-alueet kuvaavat ihmisen toimintaa hyvin monipuolisesti ja kukin omasta näkökulmastaan. Tämä opintojakso auttaa sinua ymmärtämään sekä omaa toimintaasi, että muiden ihmisten toimintaa syvällisesti, aiempien psykologian kurssien tietoa yhdistellen! Suositellaan opiskeltavaksi kolmannen lukiovuoden aikana.

Psykologian kertausta, 2 op (PSY00J)

Tavoitteet

- valmentautuu psykologian ainerealin kirjoittamiseen
- ymmärtää psykologian eri opintojaksojen muodostaman kokonaisuuden ja osaa soveltaa niiden tietoja monipuolisesti
- osaa tunnistaa ja analysoida erilaisia psykologisia ilmiöitä, sekä selittää niitä psykologisten teorioiden avulla
- syventää ymmärrystään psykologiasta tieteenä, ja sen tavasta selittää erilaisia ihmiseen liittyviä ilmiöitä
- tunnistaa psykologian osaamisensa heikkoudet ja vahvuudet, sekä asettaa omat tavoitteet ylioppilaskokeeseen
- osaa suunnitella omaa opiskeluaan ja ottaa vastuun omasta oppimisestaan
- osaa hyödyntää psykologista tietoa oppiainerajat ylittävien aiheiden ja ilmiöiden erittelyyn

Keskeiset sisällöt

- oppiaineen olennaisen sisällön kertaaminen siten, että siitä muodostuu yhtenäinen kokonaisuus
- psykologian yo- kokeen tehtävyytyyppeihin ja niihin vastaamiseen tutustuminen
- essee- vastauksen kirjoittamisen jäsentäminen ja laatiminen, sekä arvioinnin periaatteisiin tutustuminen
- psykologian tieteellisten tutkimusmenetelmien kertaaminen ja niiden soveltamisen harjoittelu ylioppilaskirjoituksia ja jatko-opintoja varten
- tunnetuimpien psykologian teorioiden kertaaminen ja niiden soveltamisen harjoittelu ylioppilaskirjoituksia ja jatko-opintoja varten

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi monipuoliseen näyttöön (mm. erilaisin oppimistehtävin) ja läsnäoloon perustuen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kertauskurssi on tarkoitettu ylioppilaskirjoituksiin valmistavaksi opintojaksoksi, jonka suorittaminen perustuu vahvasti omaan työnteekoon. Sinun tulee sen aikana kerrata itsenäisesti aiempien opintojaksojen kokonaisuuksia. Oppitunneilla keskitymme kertaamaan olennaisia asioita jokaisesta aiemmasta opintojaksosta tavoitteena saada kokonaiskuva lukion psykologiassa olennaisista asioista.

7.17. Terveystieto (TE)

Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteinen oppiaine, jonka tehtävänä on opiskelijan terveysosaamisen kehittäminen. Terveysosaaminen ilmenee asiantietojen ja käsitteiden hallintana, terveyteen liittyvinä taitoina, kykyinä itsenäiseen kriittiseen ajatteluun, itsetuntemuksen syventymisenä sekä eettisenä vastuullisuutena. Se mahdollistaa terveyden laaja-alaisuuden hahmottamisen sekä antaa valmiuksia tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat opiskelijan oman ja muiden ihmisten terveyden sekä ympäristön terveellisyyden arvostamisen, edistämisen ja ylläpitämisen. Terveys ymmärretään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena hyvinvointina sekä toimintakykyinä. Oppiaineen arvopohja rakentuu elämän kunnioittamisen, ihmisoikeuksien mukaisen arvokkaan elämän, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden, vastuullisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden perustalle.

Opetuksessa haastetaan tarkastelemaan terveyttä, turvallisuutta, terveyden edistämistä ja sairauksien ehkäisyä sekä näihin liittyviä ilmiöitä moniulotteisina kokonaisuuksina yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan sekä globaalin maailman näkökulmasta. Olennaista on ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyttä voimavarana, jonka pohjalta monet muut arkielämän toiminnot rakentuvat. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan valmiuksia yksilölliseen ja yhteisölliseen tiedon hankintaan, rakentamiseen ja

käyttämiseen sekä taitoa arvioida kriittisesti terveyteen liittyvää tietoa ja viestintää. Oppiaineen tehtävänä on myös kehittää opiskelijan valmiuksia omien terveyteen liittyvien valintojen ja tottumusten taustalla vaikuttavien tekijöiden analysointiin ja seurausten arviointiin sekä itselle sopivien oppimisen tapojen tunnistamiseen. Opetuksessa kehitetään opiskelijan kykyä tarkastella monipuolisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä. Lisäksi terveyden osalta edistetään valmiuksia tarkoituksenmukaisten ja perusteltujen valintojen tekemiseen sekä omien voimavarojen ja kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen toteutuu terveystiedon opetuksessa monipuolisesti ja auttaa siten osaltaan opiskelijaa kehittymään tasapainoiseksi ja sivistyneeksi ihmiseksi.

Terveystiedon opetus tuottaa **hyvinvointiosaamista** kehittämällä ymmärrystä keskeisistä hyvinvointiin liittyvistä yksilöllisistä, yhteisöllisistä ja yhteiskunnallisista edellytyksistä sekä lisäämällä valmiuksia oman ja muiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Terveystiedossa kehitetään opiskelijan itsetuntemusta, mikä auttaa tunnistamaan omia vahvuuksia ja rakentamaan identiteettiä.

Vuorovaikutusosaaminen kehittyy terveystiedossa sekä oppiaineen sisältöjen että käytettävien opetusmenetelmien avulla. Opetuksessa käsitellään mielen hyvinvointiin liittyviä tekijöitä, kuten tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Yhteisöllinen tiedonrakentaminen edistää sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön.

Eri tieteenaloihin perustuvana oppiaineena terveystiedolle on luontevaa kehittää **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Terveystiedossa opiskelija ohjataan yhdistelemään eri tieteenalojen tuottamaa tietoa ja muodostamaan näin itselle uutta tietoa. Oppiaine sisältää tavoitteita, jotka ohjaavat tiedon soveltamiseen ja kriittiseen tulkintaan. Terveystiedon tavoitteet tukevat myös oppimisen säätelyä ohjaamalla opiskelijaa löytämään itselle sopivia oppimisen tapoja ja pohtimaan oppiaineen aihepiirien merkitystä itselle.

Oppiaineen tavoitteet ja arvoperusta ohjaavat opiskelijaa pohtimaan esimerkiksi turvallisen ympäristön edellytyksiä, terveyden eriarvoisuutta sekä elintapavalintojen seurauksia. Näiden aihepiirien tarkastelu tuottaa aineksia turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestäväen tulevaisuuden hahmottamiseen ja kehittävät siten **yhteiskunnallista osaamista**.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen näkyy terveystiedon opetuksessa erilaisten ympäristöjen terveysvaikutuksiin liittyvien omien kulutustottumusten analysointina ja seurausten arviointina sekä eettisten kysymysten ratkomisena.

Terveystiedossa etsitään selityksiä erilaisten terveyskulttuurien ilmiöiden syntymiselle ja arvioidaan niiden merkitystä. Lisäksi tarkastellaan globaaleja terveyskysymyksiä ja niihin vaikuttamista. Tällaisten aihepiirien käsittely vahvistaa osaltaan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Tavoitteet

Terveystiedon opetuksen tavoitteena on,

että opiskelija

- pystyy luomaan kokonaiskuvaa terveydestä ja sen yksilöllisistä, yhteisöllisistä, yhteiskunnallisista ja globaaleista edellytyksistä, pystyy tekemään perusteltuja ehdotuksia siitä, miten omaa, muiden ihmisten sekä ympäristön terveyttä ja turvallisuutta voidaan ylläpitää tai edistää, sekä osaa käyttää terveystiedon käsitteitä asianmukaisesti
- osaa hakea tietoa eri lähteistä, soveltaa ja analysoida terveyteen liittyvää tietoa sekä arvioida tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä, ymmärtää tieteellisen tiedon ja arkitiedon eron terveyden ja sairauksien riskien, syiden, vaikutusmekanismien ja seurausten selittämisessä sekä osaa perustella näkemyksiään tutkimustiedon avulla
- osaa analysoida ja arvioida omien tarpeiden, käsitysten, kokemusten, asenteiden ja arvojen ohjaavaa vaikutusta terveyteen liittyvissä valinnoissa sekä omien elintapojen ja kulutustottumusten vaikutuksia terveyteen ja ympäristöön
- osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä kestävän kehityksen edellytyksiä ja vaikutuksia terveyteen
- osaa valita itselle sopivia ja tilanteen kannalta tarkoituksenmukaisia oppimisen tapoja sekä osaa asettaa tavoitteita omalle oppimiselleen ja pystyy arvioimaan niiden saavuttamista realistisesti.

Osaamisen arviointi

Arvioinnin tehtävänä on tukea oppimista sekä antaa opiskelijalle tietoa hänen edistymisestään ja oppimistuloksistaan. Arviointi perustuu oppiaineen tavoitteista johdettuihin kriteereihin, ja se koostuu monipuolisesta oppimisprosessin aikaisesta ja osaamisen summatiivisesta arvioinnista sisältäen myös itse- ja vertaisarviointia. Kriteerien avaaminen opiskelijoille opintojakson alussa sekä opintojakson aikana suoritettu arviointi ja palaute auttavat opiskelijaa suuntaamaan oppimistaan.

Arviointi kohdistuu oppimäärän asiatietojen hallintaan ja käsitteiden täsmälliseen käyttöön, opiskelijan tiedonhankintataitoihin sekä kykyyn soveltaa, analysoida, arvioida ja yhdistellä terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa sekä rakentaa sille perusteluja. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan kyky tarkastella monipuolisesti terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Lisäksi arvioinnissa huomioidaan opiskelijan kyky asettaa oppimistavoitteita ja arvioida niiden saavuttamista. Arviointi ei saa kohdistua opiskelijan arvoihin, asenteisiin, terveystottumukseen tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin sinänsä, vaan arviointi keskittyy opiskelijan valmiuksiin analysoida, arvioida sekä perustella näkemyksiään ja erilaisia terveystottumuksia.

Opintojaksot

Terveystieto 1, 2 op (TEOJ1)

Opintojakson moduulit

- Terveysvoimavarana, 2 op (TE1), Pakollinen

Tavoitteet

Terveysvoimavarana

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy kuvailemaan ja jäsentämään keskeisiä ihmisen voimavaroja ja terveyttä määrittäviä tekijöitä sekä analysoimaan niiden yhteyksiä ja vaikutusmekanismeja terveyteen
- osaa selittää erilaisten terveyskulttuurien ilmiöiden muodostumista ja arvioida niiden merkitystä terveydelle sekä soveltaa keskeisiä sosiaalipsykologisia malleja ja teorioita elintapojen omaksumisen selittämisessä
- tunnistaa omiin elintapoihinsa vaikuttavia tekijöitä ja pystyy arvioimaan elintapavaltaintojen merkitystä omalle ja lähiympäristön terveydelle sekä antamaan perusteltuja ehdotuksia siitä, miten terveyttä edistäviä elintapoja voidaan ylläpitää ja vaarantavia ehkäistä.

Paikallinen lisäys

- ymmärtää terveyden koostuvan eri osa-alueista, fyysinen-psykkinen-sosiaalinen
- osaa liittää terveyden eri vaikutusmekanismit yksilön terveystyötytymiseen

Keskeiset sisällöt

Terveysvoimavarana

Terveyden kokonaisvaltaisuus

- terveyttä määrittävät keskeiset tekijät ja niiden vaikutusmekanismit
- terveyttä ja elintapoja selittävät keskeiset sosiaalipsykologiset teoriat ja mallit: suunnitellun käyttäytymisen teoria, sosiaaliskognitiivinen teoria, terveystyötytymismalli, muutosvaihemalli
- terveystyötytymisiä ilmiöitä: terveyden arvostamisen ja käyttäytymisen välinen ristiriita, medikalisaatio ja terveyteen sairastuminen, elintapoihin puuttuminen, uskomus- eli vaihtoehtohoidot

Kehon ja mielen hyvinvoinnin keskeiset perusteet

- terveyttä edistävä ravinto, liikunta, lepo, uni sekä painonhallinta
- seksuaalisuus, seksuaaliterveys, seksuaalioikeudet
- mielenterveyttä suojaavat yksilölliset, yhteisölliset ja yhteiskunnalliset tekijät, stressi ja kriisit mielenterveyttä kuormittavina tekijöinä, keinoja kuormituksen hallintaan opiskeluhuvinvointi

Paikallinen lisäys

- WHO:n terveyttä edistävä malli

Hyvinvointiosaaminen

Yhtenä aihealueena käsitellään mielenterveyttä ja psyykkistä hyvinvointia, jolloin opiskelija tunnistaa itsessään tarvittaessa myös avun tarpeen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Luontevasti näitä aiheita integroidaan mm. liikuntaan ja psykologiaan oppiaineina.

Opintojakson arviointi

Numeerinen arviointi arvosanoin 4-10

Terveystieto 2, 2 op (TEOJ2)

Opintojakson moduulit

- Terveys ja ympäristö, 2 op (TE2), Valinnainen

Tavoitteet

Terveys ja ympäristö

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tietää tutkimustiedon hankkimisen periaatteista ja tutkimusprosessin vaiheista sekä osaa soveltaa näitä tietoja ja kuvata perustellen, miten terveyteen, terveyskäyttäytymiseen ja toimintakykyyn liittyvistä aiheista voidaan saada luotettavaa ja monipuolista tutkimustietoa
- osaa hakea tietoa ja pystyy vertailemaan eri lähteiden luotettavuutta
- osaa kuvata terveysviestinnän muotoja ja vaikutuskeinoja sekä analysoida terveysviestinnän merkitystä ihmisten terveystietoisuudelle ja terveydelle
- osaa esitellä ja analysoida fyysisen ja psykososiaalisen ympäristön yhteyksiä ja vaikutuksia terveydelle sekä arvioida omien elintapojen ja kulutustottumusten merkitystä ympäristön terveydelle ja terveellisyydelle
- osaa eritellä riippuvuuden muotoja ja niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä sekä analysoida riippuvuuksiin liittyviä terveys- ja muita haittoja.

Paikallinen lisäys

- ymmärtää tieteellisen tiedon ja arkitiedon erot • osaa erottaa luotettavan terveysviestinnän (esim. WHO) epäluotettavasta (esim. iltapäivälehdet ja mainokset) hyödyntäen mediakriittisyyttä

- ymmärtää oman paikkakunnan tarjoavan lukuisia mahdollisuuksia vahvistaa omaa hyvinvointia

Keskeiset sisällöt

Terveys ja ympäristö

Terveyteen liittyvän tiedon hankinta, arviointi ja tulkinta

- tieteellinen tieto ja arkitieto, ajattelun vinoumia, tutkimusprosessin vaiheet, tutkimustiedon luotettavuuden arviointi
- terveysviestinnän muotoja ja vaikutuskeinoja, terveysviestinnän merkityksen ja luotettavuuden arviointi

Ympäristön terveellisyys ja turvallisuus

- rakennetun ympäristön, luonnonympäristön ja psykososiaalisen ympäristön yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen
- kestävä kehitys ja terveys
- ympäristöjen turvallisuus ja väkivallan ehkäisy
- työhyvinvointi

Mielihyvä ja riippuvuus

- riippuvuuteen vaikuttavat biologiset, psyykkiset ja sosiaaliset mekanismit
- keskeiset aine- ja toiminnalliset riippuvuudet, riippuvuuksien syitä ja ehkäisykeinoja, riippuvuuksien aiheuttamia haittoja

Paikallinen lisäys

- tarkastellaan paikkakunnan tarjoamia mahdollisuuksia vahvistaa omaa hyvinvointiaan

Vuorovaikutusosaaminen

Arvioidaan pari-/ryhmätyönä erilaisten terveystutkimusten luotettavuutta mm. vertaisarvioinnin keinoin

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Tutustutaan kestävän kehityksen periaatteisiin ja luontoa kunnioittavan päätöksenteon keinoihin.

Opintojakson arviointi

Numeerinen arviointi arvosanoin 4 - 10

Terveystieto 3, 2 op (TEOJ3)

Opintojakson moduulit

- Terveys ja yhteiskunta, 2 op (TE3), Valinnainen

Tavoitteet

Terveys ja yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kuvata ja analysoida yhteiskunnallisten olosuhteiden, sosiaali- ja terveystalouden ja muun yhteiskuntapolitiikan, tieteen sekä teknologian muutosta, kehitystä ja yhteyksiä väestön terveyteen
- pystyy erittelemään keskeisten tarttumattomien ja tartuntatautiin riskitekijöitä, esittämään perusteltuja ratkaisuja näiden ehkäisemiseksi sekä arvioimaan sairauksien ja tautien merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle sekä elintapojen vaikutuksia tarttumattomien ja tartuntatautiin näkökulmasta
- osaa esitellä perustellen, mihin sosiaali- tai terveyspalveluihin yksilö voi hakeutua erilaisissa tilanteissa, arvioida kriittisesti palvelujen järjestämistä ja tuottamista sekä arvioida sosiaali- ja terveyspalvelujen, itsehoitoon ja omahoitoon merkitystä terveydelle
- osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä, kuvata ja arvioida terveyteen ja terveyden eriarvoisuuteen vaikuttavia tekijöitä Suomessa ja globaalisti sekä analysoida terveyserojen kaventamiseen vaikuttavia tekijöitä.

Paikallinen lisäys

- tuntee oman paikkakunnan terveyspalvelut ja osaa tarvittaessa hyödyntää niitä
- tietää, miten eri kansalliset ja kansainväliset toimijat vaikuttavat terveyspoliittisiin päätöksiin
- ymmärtää yksilön tekemien terveysvalintojen merkityksen laajemmasta näkökulmasta (yhteiskunta ja globaali)

Keskeiset sisällöt

Terveys ja yhteiskunta

Terveyden edistäminen ja sairauksien ehkäisy eri aikakausina

- terveystietoa ja sairauksien selitysmalleja
- keskeisiä väestöjen terveyteen vaikuttaneita yhteiskunnallisia, tieteeseen ja teknologiaan liittyviä tekijöitä
- tulevaisuuden terveyshaasteita ja mahdollisuuksia

Sairaudet ja hoito

- epidemiologinen siirtymä, keskeiset tarttumattomat ja tartuntataudit
- sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäminen, tuottaminen ja käyttäminen
- itsehoito ja omahoito

Eettiset kysymykset

- eettisen analysoinnin näkökulmia: hyveet, seuraukset, oikeudet, velvollisuudet, motiivit, arvot ja normit
- keskeisiä terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä kuten hedelmöityshoidot, abortti, elintapoihin liittyvä vapaus ja vastuu, seulonnat, geeniteknologia, eutanasia

- terveydenhuollon eettiset periaatteet, potilaan oikeudet, priorisointi
- terveys ja terveyden eriarvoisuus Suomessa ja globaalisti sekä niihin vaikuttaminen

Paikallinen lisäys

- keskeiset kansalliset ja kansainväliset toimijat

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Terveyserojen ymmärtäminen eri valtioiden ja kaupunkien välillä.

Opintojakson arviointi

Numeerinen arviointi arvosanoin 4-10

Terveystiedon kertaus, 2 op (TEY00J)

Tavoitteet

- kertaava ja syventää pakollisen kurssin (TE1) ja valtakunnallisten syventävien kurssien (TE2 ja TE3) sisältöjä
- harjoittelee terveystiedon ylioppilaskirjoitusten ainerealia varten

Keskeiset sisällöt

- kurssin sisältö muodostuu terveystiedon kurssien sekä ryhmän toivomusten pohjalta
- tutustutaan yo-kysymysten tehtävätyyppeihin ja arviointiperusteisiin
- tutustutaan vanhoihin yo-tehtäviin ja ajankohtaiseen materiaaliin

Monitieteinen ja luova osaaminen

Kertauskurssissa toteutuvat kaikki laaja-alaisen osaamisen tavoitteet eri moduulien kautta

Opintojakson arviointi

Suoritusmerkintä

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssi on tarkoitettu terveystiedon ylioppilaskokeeseen valmistautuvalle opiskelijalle, suoritettavaksi terveystiedon kursseista viimeisenä. Kurssilla kerrataan ja syvennetään aikaisempien kurssien sisältöjä ja harjoitellaan ylioppilaskokeen tehtäviin vastaamista.

7.18.Toinen kotimainen kieli, ruotsi (TKRU)

Oppiaineen tehtävä

266

Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.

Toinen kotimainen kieli ruotsi on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäätään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielten, kansalliskielten ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kieliyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.

Ruotsin kielen opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitelyyn, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiatekstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Ruotsin kielen opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan ruotsin kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikielestä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan ja kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

Laaja-alainen osaaminen

Toisen kotimaisen kielen ruotsin opetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla oppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Toisen kotimaisen kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että vieraiden kielten eri oppimäärien ja eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun. Kieltenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, joiden ulottuvuuksia, kuten sosiolingvistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisen asiakokonaisuuksien tarkastelussa.

Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Toisen

kotimaisen kielen opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Toisen kotimaisen kielen opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmestyvät kaikissa kieliaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia toista kotimaista kieltä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä **monitieteiseen ja luovaan osaamiseen**. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstäminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Toisen kotimaisen kielen opiskelu ja osaaminen avaavat mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kieltenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä sekä tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu vahvistaa opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista**. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia sekä eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Toisen kotimaisen kielen ruotsin opintojen mahdollistamat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.

Toisen kotimaisen kielen opinnot vahvistavat **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen sekä kestäättömät kulutustottumukset, ovat yksilöön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja

ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä sekä kehittämään vastuuntuntoaan ja taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen osalta toisen kotimaisen kielen ruotsin opinnoissa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys toisen kotimaisen kielen käyttökelpoisuudesta kansallisessa, pohjoismaisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä sekä globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön. Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.

Tavoitteet

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tulkita tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tuottaa tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)
A-oppimäärä	B2.1 (A2.2)	B2.1 (A2.2)	B1.2 (A2.1)
B1-oppimäärä	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)
B3-oppimäärä	A2.2	A2.2	A2.1
Äidinkielenomainen oppimäärä	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)

Ruotsin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutustaitoihin ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä ja toimijana kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisessa maailmassa kansallisissa, pohjoismaisissa, eurooppalaisissa sekä globaaleissa kohtaamisissa, joissa ruotsin kielen hyödyntäminen on mahdollista ja joissa tavoitteena ei ole äidinkielenään ruotsia puhuvan tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen
- ymmärtää ruotsin kielen merkityksen Suomen toisena kansalliskielenä
  - osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti ja luovasti ruotsin kielellä
- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.

Opiskelutaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia
- tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana
- osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä
- muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.

Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään ruotsin kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti
- saa kokemuksia monenlaisista ruotsinkielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) alla olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Osaamisen arviointi

Arviointi

Arvioinnin tehtävä toisessa kotimaisessa kielessä ruotsissa on tukea opiskelijan kehittymistä ruotsin kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja vuorovaikutustaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarviointin välineenä käytetään soveltuvin osin eurooppalaiseen viitekehykseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää toisen kotimaisen kielen ruotsin taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansallisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä. Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus.

Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. - - [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)

Toisen kotimaisen kielen ruotsin pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan toisen kotimaisen kielen ruotsin A-oppimäärän moduulin 8, B1-oppimäärän moduulin 6 sekä äidinkielenomaisen ruotsin oppimäärän moduulin 8 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.

B3-oppimäärän osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan ruotsin kielelle ja asianomaiselle oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

7.18.1. Ruotsi, B1-oppimäärä (TKRUB1)

Opintojaksot

Ruotsi 1, 1 op (RUBOJ1)

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUB11), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa olemassa olevaa kielitaitoaan ja omia vahvuuksiaan
- rohkaistuu käyttämään ruotsin taitoaan arkipäiväisissä vuorovaikutustilanteissa painottaen suullista viestintää
- kehittää omia opiskelustrategioitaan ja vuorovaikutustaitojaan ja löytää itselle sopivia työtapoja
- syventää tietämystään suomen ja ruotsin kielten vaikutuksesta toisiinsa sekä Suomessa vallitsevista kieliolosuhteista
- pystyy suhteuttamaan ruotsin kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon B1.1.

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- opiskelijan kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen sekä omien tavoitteiden asettaminen
- kielitietoisuus, monikielisyys, kielten väliset suhteet
- omaa oppimista edistävien työkalujen löytäminen ja hyödyntäminen

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Ruotsi 2, 3 op (RUBOJ2)

Opintojakson moduulit

- Ruotsin kieli arjessani, 3 op (RUB12), Pakollinen

Tavoitteet

Ruotsin kieli arjessani

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kertoa ruotsiksi omasta elämästään, ihmissuhteistaan ja lähiympäristöstään eri tilanteissa erilaisia viestintäkanavia käyttäen
- kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan ruotsiksi
- kehittää palautteen antamisen ja vastaanottamisen sekä osaamisensa arvioinnin taitoja.

Keskeiset sisällöt

Ruotsin kieli arjessani

- ruotsin kielen käyttö opiskelijan arkipäivään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- oma elämä, ihmissuhteet ja lähiympäristö
- yksilön ja yhteisön hyvinvointi
- ääntämisen harjaannuttaminen

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Ruotsi 3, 2 op (RUBOJ3)

Opintojakson moduulit

- Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB13), Pakollinen

Tavoitteet

Kulttuuri ja mediat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee suomenruotsalaisia, ruotsalaisia ja muita pohjoismaisia kulttuuri-ilmiöitä
- tuntee ruotsinkielisiä medioita
- osaa hyödyntää ruotsinkielisiä lähteitä tiedonhaussa
- pystyy seuraamaan ruotsinkielisiä uutistekstejä ja ymmärtää pääasiat niistä.

Keskeiset sisällöt

Kulttuuri ja mediat

- suomenruotsalaiset ja muut pohjoismaiset kulttuuri-ilmiöt
- ruotsinkieliset mediat
- opiskelijoita kiinnostavat ajankohtaiset aiheet ruotsiksi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Ruotsi 4, 2 op (RUBOJ4)

Opintojakson moduulit

- Ympäristömme, 2 op (RUB14), Pakollinen

Tavoitteet

Ympäristömme

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tulkita erilaisia tekstejä, jotka käsittelevät maailman erilaisia elinympäristöjä, kulttuureja ja yhteiskuntia
- harjoittaa erityisesti kirjallisia tekstintuottamistaitojaan aiheena mielipiteen ilmaisu
- pystyy tuottamaan lyhyen ohjatun tekstin moduulin aihepiiristä.

Keskeiset sisällöt

Ympäristömme

- kulttuurinen moninaisuus
- erilaiset elinympäristöt
- ajankohtaiset yhteiskunnalliset aiheet nuorten näkökulmasta

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Ruotsi 5, 2 op (RUBOJ5)

Opintojakson moduulit

- Opiskelu- ja työelämä, 2 op (RUB15), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelu- ja työelämä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää tietämystään tekstilajeista, jotka liittyvät keskeisesti nuoren opiskeluun, työelämään ja itsenäistymiseen
- pohtii jatko-opintojaan, urasuunnitelmiaan sekä valmiuksiaan elinikäiseen oppimiseen.

Keskeiset sisällöt

Opiskelu- ja työelämä

- opiskelu, ammatit ja työelämä opiskelijan ja yhteiskunnan näkökulmasta
- tulevaisuuden suunnitelmat
- vuorovaikutustilanteet ja tekstit, jotka liittyvät jatko-opiskeluun ja työelämään
- itsenäistyvän nuoren elämänhallinta
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- erilaisten hakemusten laatiminen

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Ruotsi 6, 2 op (RUBOJ6)

Opintojakson moduulit

- Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUB16), Valinnainen

Tavoitteet

Viesti ja vaikuta puhuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

274

- vankentaa puhumisen sujuvuutta
- tuottaa valmistelua edellyttävän suullisen esityksen
- tiedostaa suullisen osaamisensa tason ja kehittämistarpeensa ja saa tästä palautetta.

Keskeiset sisällöt

Viesti ja vaikuta puhuen

- vuorovaikutustilanteet, dialogin rakentaminen
- puhumisen eri piirteet
- aitojen ruotsinkielisten kontaktien monipuolinen tarjoaminen opiskelijalle erilaisissa ympäristöissä

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Ruotsi 7, 2 op (RUBOJ7)

Opintojakson moduulit

- Kestävä elämäntapa, 2 op (RUB17), Valinnainen

Tavoitteet

Kestävä elämäntapa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää taitoaan tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille
- laajentaa sosiaalisen median tuntemustaan käyttäen ruotsin kieltä
- tutustuu kansallisissa kielitutkinnoissa vaadittavaan ruotsin taidon osaamiseen.

Keskeiset sisällöt

Kestävä elämäntapa

- kestävä kehitys ja elämäntapa erityisesti opiskelijan näkökulmasta
- eettisyys ja vastuullisuus sosiaalisen median käytössä, sananvapaus

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

RU8 Abikertaus, 2 op (RUBYOOJ)

Tavoitteet

- Vahvistaa opiskelijan ruotsin kielen tuntemusta ja hallintaa monipuolisesti
- Syventää ja koota aikaisemmin opittuja asioita
- Pohjustaa hyvää menestystä ylioppilaskirjoituksissa

Keskeiset sisällöt

- Ruotsin kielen keskeisten rakenteiden kertaaminen
- Erityyppisten kuuntelutehtävien harjoittelu
- Erityyppisten kirjallisten viestien laatiminen
- Eri aihepiireihin liittyvän sanaston vahvistaminen
- Valmistautuminen monipuolisesti ruotsin kielen ylioppilaskokeeseen

Opintojakso arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi

7.19. Temaattiset opinnot (TO)

Oppiaineen tehtävä

Lukiokoulutuksen oppimäärä sisältää myös laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja.

Opintojaksot

Aktiivinen kansalaisuus 1, 2 op (AKOJ1)

Tavoitteet

- kehittää kansalaistaitoja
- harjoittaa laaja-alaista ja sivistävää toimintaa liittyen yhteiskunnallisiin aiheisiin
- tutustuu paikallisen tason vaikuttamiseen ja päätöksentekoon
- on innovatiivinen ja luo uusia ideoita
- tutustuu vaikuttamisen alustoihin ja vaikuttajaviestintään
- osaa tuoda oman mielipiteensä esille

Keskeiset sisällöt

- tiedon sisäistäminen; tutustumista yhdistys- ja järjestötoimintaan
- keskustellaan paikallisen vaikuttamisen aiheista tai teemoista
- demokratian perusteet
- Uusien kansalaistaitojen oppiminen
- vaikuttajaviestintä
- vaikuttamisen tavat

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty/hylätty.

Opintojakson vapaa kuvaus

Aktiivisen kansalaisuuden opintojaksot tukevat lukiolaisen yhteiskunnallista osaamista, vuorovaikutustaitoja ja osallisuutta. Opintokokonaisuus rohkaisee lukiolaista vaikuttamaan yhteisössään. Aktiivisen kansalaisuuden opintojaksot innostavat osallistumaan yhteisten asioiden ajamiseen sekä kannustamaan opiskelijoita lähtemään mukaan toimintaan.

Kokonaisuuden tarkoituksena on vahvistaa ja mahdollistaa lukiolaisen toimijuutta yhteiskunnassa. Aktiivinen kansalaisuus opintojaksot tukevat lukion roolia demokratiakasvattajana.

Opintojakson opiskelija pääsee vahvistamaan ryhmätyöskentely- ja neuvottelutaitojaan. Opiskelija voi harjoittaa kokonaisuuden aikana laaja-alaista kokeilevaa osallistumista erilaisiin vaikuttamisen tapoihin tai syventää tarkempaa erityisosaamista omien mielenkiinnon kohteiden mukaan. Suoritukseksi voidaan hyväksyä esimerkiksi nuorisovaltuusto-, opiskelijakunta- tai järjestötoiminta.

Opintojakson suositeltava suorittamistapa on itsenäisesti täytettävä oppimispäiväkirja. Opintojakson opinnot tehdään pääsääntöisesti muun koulutyöajan ulkopuolella. Kouluja ja opiskelijoita halutaan kuitenkin kannustaa toteuttamaan opintojaksoa monipuolisin tavoin, kuten esimerkiksi portfoliona. Yksittäinen opintojakso voidaan myöntää, kun opiskelija on suorittanut moduuliin vaaditun tuntimäärän (30h). Suositeltu suoritustahti oppiaineessa on yksi opintojakso per lukuvuosi. Erityisen aktiiviselle lukiolaiselle voidaan myöntää useampi opintojakso lukuvuoden aikana. Yksi opintojakso muodostaa kaksi opintopistettä.

Aktiivinen kansalaisuus 2, 2 op (AKOJ2)

Tavoitteet

- syventää aiemmin opittuja tietoja sekä osaamista erilaisista vastuurooleista
- osallistuu alueelliseen toimintaan
- osaa kehittää toimintaa palautteen avulla
- tutustuu toimintaan vaikuttaviin sääntöihin
- oppii tunnistamaan vasta-argumentteja ja perustelemaan rakentavasti
- kehittää neuvottelutaitojaan
- oppii antamaan rakentavaa palautetta
- kehittää vaikuttavuuttaan
- hahmottaa toiminnan lyhyen aikavälin tavoitteet
- harjoittelee ajankäyttöä ja oppii priorisoimaan

Keskeiset sisällöt

- projektiluontoinen työskentely ja toiminnan organisointi
- alueellinen vaikuttaminen
- aktiivisena toimiminen alueellisessa vaikuttamistyössä
- puntaroivaa keskustelua yhteiskunnallisista asioista
- palaute
- argumentit
- priorisointi

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty/hylätty.

Opintojakson vapaa kuvaus

Katso Aktiivinen kansalaisuus 1 (AKOJ1)

Aktiivinen kansalaisuus 3, 2 op (AKOJ3)

Tavoitteet

- soveltaa aiemmillä kursseilla kerryttämäänsä osaamista
- kannustaa muita vaikuttamaan hyödyntämällä omaa osaamistaan
- jakaa osaamistaan muille ja kannustaa muita aktiiviseen kansalaisuuteen
- tietää mihin voi kohdistaa vaikuttamista ja minne voi jatkaa vaikuttajapolullaan
- tutustuu yhteiskunnallisiin valtarakenteisiin
- osaa arvioida itseään vaikuttajana ja toimintaa oman roolinsa ulkopuolella
- tuntee toiminnan takana vaikuttavat säännöt
- tunnistaa yhteiskunnallisessa toiminnassa pidemmän aikavälin kehitystä
- osallistuu valtakunnalliseen toimintaan
- osaa kriittisesti arvioida omaa kannanmuodostustaan sekä tunnistaa yhteisen edun ja omien intressien väliset ristiriidat

Keskeiset sisällöt

- demokratia ja osallisuus
- vaikuttamisen jatkaminen
- tiedon jakaminen ja muiden kannustaminen
- toimintaan vaikuttaviin asiakirjoihin tutustuminen ja niiden hyödyntäminen
- toiminnan arviointi
- päätöksenteko yhdessä

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty/hylätty.

Opintojakson vapaa kuvaus

Katso Aktiivinen kansalaisuus 1 (AKOJ1)

Kansalaisen turvallisuus 1, 2 op (KATU1)

Tavoitteet

Osallistuminen valtuutetun kouluttajan järjestämään järjestyksenvalvojan peruskoulutukseen ja valmiuden saaminen toimimiseen järjestyksenvalvojana esimerkiksi yleisötilaisuuksissa tai yleisissä kokouksissa.

Keskeiset sisällöt

Järjestyksenvalvojan peruskoulutuksen (40 oppituntia) tavoitteena on antaa sen hyväksytysti suorittaneelle valmiudet toimia järjestyksenvalvojana.

Järjestyksenvalvojan perus- ja kertauskoulutus tulee toteuttaa Laki yksityisistä turvapalveluista (1085/2015) annetun lain ja sen nojalla annetun asetuksen "Sisäministeriön asetus vartijan ja järjestyksenvalvojan koulutuksesta ja voimankäyttövälineiden koulutuksesta sekä turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan vastaavan hoitajan koulutuksesta" (878/2016) sekä Poliisihallituksen vahvistaman järjestyksenvalvojan koulutusmateriaalin mukaisesti. Koulutusmateriaalilla pyritään varmistamaan laadukas koulutus ja valtakunnallinen yhdenmukaisuus.

Koulutuksen järjestäminen ja kouluttajana toimiminen Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista määrittelee 40 §:ssä luettelomaisesti ja tyhjentävästi ne tahot, jotka voivat järjestää järjestyksenvalvojan perus- ja kertauskoulutuksia ja lisäksi pykälässä on vaatimuksia kouluttajista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty/hylätty. Suoritus todennetaan esittämällä järjestyksenvalvojakortti tai kouluttajan antama todistus kurssin suorittamisesta.

Opintojakson vapaa kuvaus

Järjestyksenvalvojan peruskurssille voi osallistua, vaikka ei vielä olisikaan täyttänyt 18 vuotta. Poliisin myöntämän luvan toimia järjestyksenvalvoja voi saada kuitenkin vasta täysi-ikäinen.

Kansalaisen turvallisuus 2, 2 op (KATU2)

Tavoitteet

Osallistuminen Maanpuolustusopetusyhdistys ry.:n(MPK) järjestämälle Nuorten turvakurssille. MPK järjestää nuorille suunnattua tutustumistoimintaa, joka kehittää turvallisuus- ja varautumistaitoja ja tutustuttaa varusmiespalveluksen sisältöön. Kurssit kehittävät lisäksi nuorten yhteistyötaitoja ja antavat kokemuksia ryhmässä toimimiseen.

Keskeiset sisällöt

Kaksivaiheinen koulutuskokonaisuus lisää tietoutta turvallisuusviranomaisten toiminnasta ja uramahdollisuuksista. Kurssin luento-osuudessa tutustutaan turvallisuuden käsitteeseen ja toimijoihin, kuten viranomaisiin ja järjestöihin. Maastoviikonlopun aikana kurssilaiset harjoittelevat kansalaisen turvallisuustaitoja,

kuten ensiapua, alkusammutusta ja maastotaitoja käytännössä, ja saavat tietoa asepalveluksen suorittamisesta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty/hylätty.

Opintojakson vapaa kuvaus

MPK:n tutustumistoimintaan osallistuvan tulee olla täyttänyt 16 vuotta kurssin alkaessa ja alaikäisillä tulee olla kirjallinen huoltajan suostumus osallistumiseen.

Tutortoiminta 1, 2 op (TUTO1)

Opintojakson vapaa kuvaus

Toiminta peruskoulun ja ammattiopiston oppitunneilla, vanhempainilloissa, uusien lukio-opiskelijoiden tutorointi.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty/hylätty.

Tutortoiminta 2, 2 op (TUTO2)

Opintojakson vapaa kuvaus

Toiminta peruskoulun ja ammattiopiston oppitunneilla, vanhempainilloissa, uusien lukio-opiskelijoiden tutorointi. Uusien tutorien ohjaaminen

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty/hylätty.

Oppilaskuntatoiminta 1, 2 op (OPT01)

Opintojakson vapaa kuvaus

Toiminta lukion oppilaskunnan hallituksessa

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty/hylätty.

Oppilaskuntatoiminta 2, 2 op (OPTO2)

Opintojakson vapaa kuvaus

Vastuutoiminta koulun juhlissa, teemapäivissä ja tapahtumissa

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty/hylätty.

7.20.Vieraat kielet (VK)

Oppiaineen tehtävä

Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.

Vieraat kielet ovat osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäätään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielten, kansalliskielten ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kieliyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.

Vieraiden kielten opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitykseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiatekstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Vieraiden kielten opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan kunkin opiskeltavan kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikielestä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan sekä kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

Koodit

Vieraiden kielten opintojen koodit muodostuvat kielten kirjaintunnusten, oppimäärien tasotunnusten ja moduulinumeroiden mukaan. Vieraista kielistä käytetään seuraavia kirjaintunnuksia.

EN = englannin kieli

LA = latinan kieli

RA = ranskan kieli

SM = saamen kieli

SA = saksan kieli

VE = venäjän kieli

IA = italian kieli

EA = espanjan kieli

PO = portugalin kieli

KI = kiinan kieli

JP = japanin kieli

AR = arabian kieli

KX = muu kieli

Lukion opetussuunnitelman perusteissa vieraiden kielten kirjaintunnuksena käytetään tunnusta VK lukuun ottamatta englannin, saamen ja latinan kieltä. Aasian ja Afrikan kielistä lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään kirjaintunnistetta VKAA. Paikallisessa opetussuunnitelmassa näiden tunnusten tilalla käytetään kullekin kielelle määriteltyjä, yllä lueteltuja kirjaintunnuksia.

Laaja-alainen osaaminen

Vieraissa kielissä käsitellään teemoja, joiden avulla kieltenoppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Vieraan kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun. Kieltenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, jonka ulottuvuuksia, kuten sosiolingvistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisen asiakokonaisuuksien tarkastelussa. Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Vieraiden kielten opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Vieraiden kielten opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä

mahdollistaa opiskelijan **hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen** sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmentyvät kaikissa kieliaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia kieliä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä **monitieteiseen ja luovaan osaamiseen**. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstäminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Vieraiden kielten opiskelu ja osaaminen avaa mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kieltenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä ja tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.

Vieraiden kielten opiskelu vahvistaa opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista**. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia ja eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Kieliopinnojen mahdollistamat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.

Kieliopinnot vahvistavat **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja kestäättömät kulutustottumukset, ovat yksilöön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään vastuuntuntoaan sekä taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen osalta vieraiden kielten opetuksessa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja

yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys kielitaidon käyttökelpoisuudesta kansainvälisessä yhteistyössä ja globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön. Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.

Tavoitteet

Vieraiden kielten opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutus- ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tulkita tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tuottaa tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)
Englanti, A-oppimäärä	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)
Aasian ja Afrikan kielet, A-oppimäärä	A2.2-B1.1 (A2.1)	A2.2-B1.1 (A2.1)	A2.2-B1.1 (A2.1)
Muut kielet, A-oppimäärä	B1.2 (A2.2)	B1.2 (A2.2)	B1.2 (A2.2)
Englanti, B1-oppimäärä	B1.2	B1.2	B1.2
Muut kielet, B1-oppimäärä	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)
Englanti, B2-oppimäärä	B1.1	B1.1	B1.1
Muut kielet, B2-oppimäärä	A2.2 (A1.3)	A2.2 (A1.3)	A2.2 (A1.2)
Englanti, B3-oppimäärä	B1.1	B1.1	A2.2

Aasian ja Afrikan kielet, B3-oppimäärä	A2.1	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)
Muut kielet, B3-oppimäärä	A2.1	A2.1	A2.1

Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kielenkäyttäjänä globaalissa maailmassa, jossa tavoitteena ei ole esimerkillisen äidinkiellisen kielenkäyttäjän tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen
- osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa
- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.

Opiskelutaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia
- tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana
- osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä
- muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.

Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti
- saa kokemuksia monenlaisista kohdekielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) ohessa olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Osaamisen arviointi

Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasotavoitteet oppimäärittäin

Arvioinnin tehtävä vieraisissa kielissä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin eurooppalaiseen viitekehykseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää vieraan kielen taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansainvälisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä, jotka on linkitetty eurooppalaisen viitekehyksen kuusiportaiseen taitotasoasteikkoon.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä. Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. – – [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)

Vieraiden kielten pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan vieraiden kielten A-oppimäärän moduulin 8 ja B1-oppimäärän moduulin 6 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisesta kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.

Latinan kieltä lukuun ottamatta B2- ja B3-oppimäärien osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan asianomaiselle kielelle ja oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

7.20.1.Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä (VKENA1)

Opintojaksot

Englanti 1 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen 1 op (ENOJ1)

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (ENA1), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan
- syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä
- analysoi ja kehittää taitoaan käyttäen itse- ja vertaisarviointia oppimista tukevana menetelmänä
- monipuolistaa kielenopiskelutaitojaan
- oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä
- pystyy suhteuttamaan osaamistaan taitotasoon B2.1.

Englanti 2 Englanti globaalina kielenä, 3 op (ENOJ2)

Tavoitteet

- Englanti globaalina kielenä, 3 op (ENA2), Pakollinen

Englanti globaalina kielenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta
- kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan
- vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan
- syventää tietoaan englannin asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- henkilökohtaisen kieliprofiilin laatiminen
- tavoitteiden asettelu kielten opiskelulle
- monikielisyys voimavarana
- erilaisiin teksti- ja tyyllilajeihin tutustuminen
- tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen

Englanti globaalina kielenä

- englanti äidinkielenä, toisena kielenä, virallisena kielenä, globaalina kielenä
- kansainvälisyys arjessa ja lähiympäristöissä, liikkuvuus
- kansainväliset suhteet
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- puhujien eri taustat ja statusvaikutukset
- äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen; englannin variantteja ja vertailua muihin kieliin
- viestintätyyli erilaisissa medioissa

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen näkyy esim. toisiin tutustumisessa ja ryhmäytymisessä. Tämä näkyy esim. arkitiedon vaihtamiseen keskittyvissä harjoituksissa, vertaisarvioinnin kehittämisessä ja yhteistyötaitojen parantamisessa. Opintojakson aihepiireissä myös korostuvat englanti lingua francana ja viestintätyylien tunnistaminen.

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaaminen näkyy esim. omien tavoitteiden asettamisessa, itsearviointin kehittämisessä ja tasapainoisen opiskelutekniikan löytämisessä.

Gloaali- ja kulttuuriosaaminen

Gloaali- ja kulttuuriosaamista voidaan vahvistaa esimerkiksi teksteissä käsiteltävien aihepiirien kautta. Tutkitaan englantia globaalina kielenä. Tämä näkyy esim. harjoituksissa, joissa huomioidaan vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavat taustatekijät. Opintojakson aihepiireissä korostuvat englannin erilaisten roolien merkitys ja kansainvälisyys.

Opintojakson arviointi

Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin tavoitteita kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista.

Opiskelijan oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan opintojakson aikana antamalla palautetta esimerkiksi opiskelijan työskentelystä vuorovaikutustilanteissa tai ääntämiseen liittyvissä tehtävissä. Opiskelun aikaisen palautteen tarkoituksena on ohjata opiskelijaa tulemaan tietoisiksi työskentelytavoistaan ja vuorovaikutustaidoistaan esimerkiksi rakentavan vuorovaikutuksen harjoittelun yhteydessä.

Opintojakson arvosanan antaminen perustuu opiskelijan osaamiseen kielitaidon kaikilla osa-alueilla ja työskentelyn monipuoliseen havainnointiin.

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Englanti 3 Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (ENOJ3)

Opintojakson moduulit

- Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (ENA3), Pakollinen

Tavoitteet

Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä
- pystyy tuottamaan tekstejä monipuolisesti itselle tärkeistä kulttuuriaiheista ja -ilmiöistä
- vahvistaa taitoaan käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.

Keskeiset sisällöt

Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

- luova toiminta
- kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle
- itseilmaisu identiteetin rakentumisessa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen puolestaan painottuu opintojaksolla esimerkiksi kansainvälisen kulttuurin eri aloilta tulevien aineistojen hyödyntämisen ja opiskelijan omien tuotosten kautta.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteisen ja luovan osaamisen taitoja vahvistetaan monimediaisissa harjoituksissa, esimerkiksi käsittelemällä kaunokirjallista teosta ja/tai tekemällä podcastia, sarjakuvaa, animaatiota tai taidearvostelua.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin tavoitteita kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista.

Opiskelijan oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan opintojakson aikana antamalla palautetta esimerkiksi opiskelijan työskentelystä vuorovaikutustilanteissa tai ääntämiseen liittyvissä tehtävissä. Opiskelun aikaisen palautteen tarkoituksena on ohjata opiskelijaa tulemaan tietoisiksi työskentelytavoistaan ja vuorovaikutustaidoistaan esimerkiksi luovan tuotoksen tekemisen yhteydessä.

Opintojakson arvosanan antaminen perustuu opiskelijan osaamiseen kielitaidon kaikilla osaalueilla ja työskentelyn monipuoliseen havainnointiin.

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Englanti 4 Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENOJ4)

Opintojakson moduulit

- Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA4), Pakollinen

Tavoitteet

Englannin kieli vaikuttamisen välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin ja niiden taustoihin
- kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella
- hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä ja tapoja tuottaa tekstejä hankkiakseen, yhdistääkseen, muokatakseen, esittääkseen ja arvioidakseen tietoa.

Keskeiset sisällöt

Englannin kieli vaikuttamisen välineenä

- vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa

- ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo
- yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus
- neuvottelemisen taidot (arkiset-institutionaaliset)
- median rooli asenteiden muokkaajana

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen painottuu opintojaksolla esimerkiksi ajankohtaisten aineistojen hyödyntämisen ja opiskelijan omien tuotosten, esimerkiksi mielipidekirjoituksen, kautta. Yhteiskunnallinen osaaminen myös esim. harjoiteltaessa tiedonhankintaa ja kriittistä lukutaitoa erilaisista medioista sekä pohtimalla vaikuttamisen tapoja kansalaisyhteiskunnassa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaamista voidaan vahvistaa esimerkiksi teksteissä käsiteltävien aihepiirien kautta.

Opintojakson arviointi

Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista.

Opiskelijan oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan opintojakson aikana antamalla palautetta esimerkiksi opiskelijan työskentelystä vuorovaikutustilanteissa tai tiedonhankintaan ja argumentointiin liittyvissä tehtävissä. Opiskelun aikaisen palautteen tarkoituksena on ohjata opiskelijaa tulemaan tietoisiksi työskentelytavoistaan ja vuorovaikutustaidoistaan esimerkiksi tietolähteiden hyödyntämiseen tähtäävän tehtävän yhteydessä.

Opintojakson arvosanan antaminen perustuu opiskelijan osaamiseen kielitaidon kaikilla osaalueilla ja työskentelyn monipuoliseen havainnointiin.

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Englanti 5 Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENOJ5)

Opintojakson moduulit

- Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA5), Pakollinen

Tavoitteet

Kestävä tulevaisuus ja tiede

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja tiivistämisen taitoja

- kehittää taitojaan raportoida jäsennellysti havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä

Keskeiset sisällöt

Kestävä tulevaisuus ja tiede

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat
- erilaiset tulevaisuudenvisiot
- kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia
- yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys
- englanti tieteen kielenä, tieteellisen tekstin piirteet

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen näkyy esim. opintojakson aihepiireihin liittyvissä harjoituksissa, joissa korostuvat tiedonhankinnan taidot, lähdekriittisyys ja tieteellisen tekstin piirteiden tunnistaminen.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen näkyy esim. lähdekriittisyyden, tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen harjoitteluna ja yhteiskunnan kestävän tulevaisuuden hahmottamisena erilaisia lähteitä hyödyntämällä.

Opintojakson arviointi

Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista.

Opiskelijan oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan opintojakson aikana antamalla palautetta esimerkiksi opiskelijan työskentelystä vuorovaikutustilanteissa tai havainnoista raportointiin liittyvissä tehtävissä. Opiskelun aikaisen palautteen tarkoituksena on ohjata opiskelijaa tulemaan tietoisiksi työskentelytavoistaan ja vuorovaikutustaidoistaan esimerkiksi ongelmanratkaisutehtävän yhteydessä.

Opintojakson arvosanan antaminen perustuu opiskelijan osaamiseen kielitaidon ja työskentelyn monipuoliseen havainnointiin.

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Englanti 6 Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENOJ6)

Opintojakson moduulit

- Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA6), Pakollinen

Tavoitteet

Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille
- rohkaistuu englannin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää taitoaan ilmaista itseään muodollisemmissa asiayhteyksissä.

Keskeiset sisällöt

Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

- jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- kansalliset tai kansainväliset yhteisöt tai yritykset työnantajina
- itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren arjen ja talouden hallinta

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen näkyy opintojaksolla esimerkiksi arjen hallintaan sekä opiskeluun ja työntekoon liittyvissä tehtävissä, vierailuissa ja/tai haastatteluissa.

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaaminen näkyy esim. omien jatkotavoitteiden asettelussa. Opintojakson aihepiireissä korostuvat jatko-opinnot ja työelämä,

ja omia vahvuuksia ja kehityskohteita voi tunnistaa ja tuoda esiin esim. motivaatiokirjeessä, ansioluettelossa ja työhakemuksessa.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen näkyy esim. erilaisissa vaativissakin kielenkäyttötilanteissa, kuten työpaikka-haastattelussa, tai kulttuurisesti monipuolisissa yhteyksissä.

Opintojakson arviointi

Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin, tavoitteiden saavuttamista kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta.

Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista.

Opiskelijan oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan opintojakson aikana antamalla palautetta esimerkiksi opiskelijan työskentelystä vuorovaikutustilanteissa. Opiskelun aikaisen palautteen tarkoituksena on ohjata opiskelijaa tulemaan tietoisiksi työskentelytavoistaan ja vuorovaikutustaidoistaan esimerkiksi työnhakuun tai kansainvälisiin yhteyksiin liittyvien tehtävien yhteydessä.

Opintojakson arvosanan antaminen perustuu opiskelijan osaamiseen kielitaidon kaikilla osa-alueilla ja työskentelyn monipuoliseen havainnointiin.

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Englanti 7 Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENOJ7)

Opintojakson moduulit

- Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA7), Valinnainen

Tavoitteet

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta
- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi
- osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.

Keskeiset sisällöt

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

- globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos
- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista
- ratkaisukeskeisyys

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen näkyvät esim. ympäristökysymyksiin ja kestävään kehitykseen liittyvissä teksteissä ja tehtävissä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaamista voidaan vahvistaa esimerkiksi teksteissä käsiteltävien aihepiirien kautta. Se näkyy esim. vahvistettaessa tiedonhakutaitoja ja kielitaitoa kansainvälisissä

yhteyksissä. Opintojakson aihepiirejä tarkastellaan globaalista näkökulmasta.

Opintojakson arviointi

Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin tavoitteita kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista.

Opiskelijan oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan opintojakson aikana antamalla palautetta esimerkiksi opiskelijan työskentelystä vuorovaikutustilanteissa tai ääntämiseen liittyvissä tehtävissä. Opiskelun aikaisen palautteen tarkoituksena on ohjata opiskelijaa tulemaan tietoisiksi työskentelytavoistaan ja vuorovaikutustaidoistaan esimerkiksi rakentavan vuorovaikutuksen harjoittelun yhteydessä.

Opintojakson arvosanan antaminen perustuu opiskelijan osaamiseen kielitaidon kaikilla osa-alueilla ja työskentelyn monipuoliseen havainnointiin.

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Englanti 8 Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENOJ8)

Opintojakson moduulit

- Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA8), Valinnainen

Tavoitteet

Viesti ja vaikuta puhuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä
- vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan
- vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja
- harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.

Keskeiset sisällöt

Viesti ja vaikuta puhuen

- puhumisen eri piirteet
- englannin käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielten vaikutus puhetilanteisiin
- dialogisuus
- oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen näkyy esim. vaihtelevissa kielenkäyttötilanteissa, joissa harjoitellaan monipuolista suullista kielitaitoa.

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaaminen näkyy esim. toisen arvostamisessa ja huomioon ottamisessa. Opintojakson aihepiireissä korostuvat esim. suullisen kielitaidon kehittäminen ja oman epävarmuudensietokyvyn parantaminen.

Opintojakson arviointi

Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin tavoitteita kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista.

Opiskelijan oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan opintojakson aikana antamalla palautetta esimerkiksi opiskelijan työskentelystä vuorovaikutustilanteissa tai ääntämiseen liittyvässä tehtävässä. Opiskelun aikaisen palautteen tarkoituksena on ohjata opiskelijaa tulemaan tietoisiksi työskentelytavoistaan ja vuorovaikutustaidoistaan esimerkiksi ryhmätyötilanteen tai puheen pitämisen yhteydessä.

Opintojakson arvosanan antaminen perustuu pääasiassa opiskelijan osaamiseen suullisen kielitaidon osa-alueella ja työskentelyn monipuoliseen havainnointiin.

Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta opintojakson yhteydessä annetaan erillinen arvosana ja todistus, jonka opiskelija saa päättötodistuksen liitteenä.

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

Englanti 9 Ymmärrä enemmän, kirjoita paremmin, 2 op (ENYOOJ9)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Pohjustaa hyvää menestystä ylioppilaskirjoituksissa
- Vahvistaa erityisesti luetun ymmärtämisen ja tekstien tuottamisen taitoja
- Vahvistaa laajasti sanaston hallintaa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kurssilla luetaan ajankohtaisiin aiheisiin liittyviä tekstejä.
- Syvennetään kieliopin osaamista ja eri aihepiirien sanastoa opiskelijoiden ilmaisuvaraston kartuttamiseksi jatko-opintoja silmällä pitäen.
- Työstetään sisällöllisesti ja tyyllillisesti monipuolisia englanninkielisiä kirjallisia tuotoksia.

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaaminen näkyy esim. omien jatkotavoitteiden asettamisessa, oman osaamisen ja itsearvioinnin kehittämisessä sekä opiskelutaitojen hiomisessa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen näkyy esim. monilukutaitoa kehittäviin tekstilajeihin tutustumisessa ja niiden tuottamisessa. Opintojaksolla käytetään monipuolisia aineistoja eri aihepiireistä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Englanti 10 Abikertaus, 2 op (ENYOOJ10)

Tavoitteet

- Yo-kokeessa tarvittavien taitojen monipuolinen harjoittelu.

Keskeiset sisällöt

- Englannin kielen keskeisten rakenteiden kertaaminen. Vahvistetaan tarpeen mukaan myös peruskieliopin taitoja.
- Erityyppisten kirjoitustehtävien harjoittelu
- Erityyppisten kuuntelutehtävien harjoittelu
- Eri aihepiireihin liittyvän sanaston vahvistaminen

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaaminen näkyy esim. omien jatkotavoitteiden asettamisessa, oman osaamisen ja itsearvioinnin kehittämisessä sekä opiskelutaitojen hiomisessa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen näkyy esim. monilukutaitoa kehittäviin tekstilajeihin tutustumisessa ja niiden tuottamisessa. Opintojaksolla käytetään monipuolisia aineistoja eri aihepiireistä.

Opintojakson arviointi

Opintojakson arviointi perustuu opiskelijan osaamiseen kielitaidon kaikilla osa-alueilla. Kurssin päätteeksi järjestetään preliminäärikoe.

Opintojakso arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi.

Englanti 11 Johdanto englantiin, 2 op (ENOJ11)

Tavoitteet

- Peruskoulussa opittujen rakenteiden ja sanaston vahvistaminen
- Lukio-opinnoissa tarvittavien taitojen (ymmärtäminen ja tuottaminen) vahvistaminen

Keskeiset sisällöt

- Kerrataan keskeisiä kielen rakenteita ja sanastoa
- Kehitetään taitoja ymmärtää ja tuottaa kieltä

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen näkyy esim. toisiin tutustumisessa ja ryhmäytymisessä. Tämä näkyy esim. arkitiedon vaihtamiseen keskittyvissä harjoituksissa, vertaisarvioinnin kehittämisessä ja yhteistyötaitojen parantamisessa.

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaamisen kehittymistä tukee esimerkiksi oman kielenopiskelun ja omien taitojen reflektointi.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssin tarkoituksena on tukea kieltenopiskelun taitojen kehittymistä. Se valmentaa lukio-opintoihin ja on tarkoitettu tueksi lukion aloittaville oppilaille, joiden peruskoulun päättötodistuksen arvosana on seitsemän tai alempi, ja jotka tarvitsevat ohjausta kielen perusrakenteissa. Kerrataan ja opiskellaan myös keskeistä sanastoa. Kiinnitetään erityisesti huomiota opiskelutaitoihin ryhmän toiveiden mukaisesti ja opitaan oppimaan vierasta kieltä.

7.20.2.Vieraat kielet, espanja B3-oppimäärä (EAB3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään,

miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Opintojaksot

Espanja 1, 2 op (EAB30J1)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan
- löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä
- hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa
- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- rutiininomaiset viestintätilanteet
- keskeisimmät viestintästrategiat
- tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset

Vuorovaikutusosaaminen

Espanjan kielen opinnoissa harjoitellaan alusta asti sosiaalista vuorovaikutusta. Teeman käsittely jatkuu kaikilla opintojaksoilla.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Espanja 2, 2 op (EAB30J2)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1-A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- oman lähipiirin ja arjen kuvailu
- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa
- tavanomaiset asiointitilanteet

Hyvinvointiosaaminen

Aihepiireinä opintojaksolla ovat nuoren omaan elinpiiriin liittyvät, arkiset asiat.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vieraaseen yhteiskuntaan tutustumisen aloittamista arkipäivän käytänteiden kautta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Espanja 3, 2 op (EAB3OJ3)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- koulu

Hyvinvointiosaaminen

Aihepiireinä opintojaksolla ovat nuoren omaan elinpiiriin liittyvät, arkiset asiat.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vieraaseen yhteiskuntaan tutustumisen aloittamista arkipäivän käytänteiden kautta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Espanja 4, 2 op (EAB30J4)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Havainnoidaan omaa ja kohdekielen kulttuuria ja niiden eroja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Espanja 5, 2 op (EAB30J5)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3-A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla käsitellään fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin teemoja laaja-alaisesti.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Espanja 6, 2 op (EAB30J6)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- eri kulttuurialueita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuurialueet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustutaan kohdekielisen kielialueen kulttuuri-ilmiöihin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Voidaan luoda kurssin aihepiireihin sopivia kirjallisia ja/tai suullisia tuotoksia.

Espanja 7, 2 op (EAB30J7)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB37), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

302

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aihepiirit liittyvät kouluun, jatko-opiskeluun ja työelämään.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla käsitellään nuorten tulevaisuuden suunnitelmia.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Espanja 8, 2 op (EAB3OJ8)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB38), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- ajankohtaiset aiheet
- kohdekieliset mediat
- lähdekritiikki

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Ajankohtaisina ja globaaleina aiheina voidaan käsitellä ympäristöaiheita ja eettisiä kysymyksiä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla tutustutaan ajankohtaisiin ja globaaleihin aihealueisiin eri medioita käyttäen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Espanja 9 Abikertaus, 2 op (EAB3Y00J)

Tavoitteet

- Vahvistaa opiskelijan espanjan kielen tuntemusta ja hallintaa monipuolisesti
- Syventää ja koota aikaisemmin opittuja asioita
- Pohjustaa hyvää menestystä espanjan ylioppilaskirjoituksissa

Keskeiset sisällöt

- Espanjan kielen keskeisten rakenteiden kertaaminen
- Erityyppisten kuuntelutehtävien harjoittelu
- Erityyppisten kirjallisten viestien laatiminen
- Eri aihepiireihin liittyvän sanaston vahvistaminen
- Valmistautuminen monipuolisesti espanjan kielen ylioppilaskokeeseen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Käytetään eri aihepiireihin liittyviä monipuolisia materiaaleja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi.

7.20.3.Vieraat kielet, italia B3-oppimäärä (IAB3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Opintojaksot

Italia 1, 2 op (IAB30J1)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan
- löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä
- hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa
- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- rutiininomaiset viestintätilanteet
- keskeisimmät viestintästrategiat
- tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Italia 2, 2 op (IAB30J2)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1-A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- oman lähipiirin ja arjen kuvailu
- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa
- tavanomaiset asiointitilanteet

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Italia 3, 2 op (IAB30J3)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Italia 4, 2 op (IAB30J4)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Italia 5, 2 op (IAB30J5)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3-A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Italia 6, 2 op (IAB30J6)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- eri kulttuurialueita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuurialueet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Italia 7, 2 op (IAB30J7)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB37), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Italia 8, 2 op (IAB30J8)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB38), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- ajankohtaiset aiheet
- kohdekieliset mediat
- lähdekritiikki

Opintojaksot arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

7.20.4.Vieraat kielet Ranska, B2-oppimäärä (RAB2)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Opintojaksot

Ranska 3 Perustason alkeet 3, 2 op (RAB2OJ1, RAB3OJ3)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB21), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Vuorovaikutusosaaminen Perustason alkeet 3

308

- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- koulu

Kurssilla harjoitellaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Teeman käsittely jatkuu kaikilla opintojaksoilla.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Ranska 4 Perustaso 1, 2 op (RAB2OJ2, RAB3OJ4)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB22), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Havainnoidaan omaa ja kohdekielen kulttuuria ja niiden eroja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Ranska 5 Perustaso 2, 2 op (RAB2OJ3, RAB3OJ5)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB23), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3-A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla käsitellään fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin teemoja laaja-alaisesti.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Ranska 6 Perustaso 3, 2 op (RAB2OJ4, RAB3OJ6)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB24), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- eri kulttuurialueita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuurialueet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustutaan kohdekielisen kielialueen historiaan ja kulttuuri-ilmiöihin.

Opintojakson arviointi opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Ranska 7 Perustaso 4, 2 op (RAB2OJ5, RAB3OJ7)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB25), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aihepiirit liittyvät kouluun, jatko-opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuuden suunnitelmiin.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Ranska 8 Perustaso 5, 2 op (RAB2OJ6, RAB3OJ8)

Opintojakson moduulit

- Perustason jatko 1, 2 op (VKB27), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason jatko 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason jatko 1

- erilaiset asuinympäristöt
- kestävä elämäntapa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla tutustutaan ajankohtaisiin ja globaaleihin aihealueisiin eri medioita käyttäen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Ranska 9 Perustason jatko 1, 2 op (RAB2OJ7, RAB3OJ9)

Opintojakson moduulit

- Perustason jatko 1, 2 op (VKB27), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason jatko 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason jatko 1

- erilaiset asuinympäristöt
- kestävä elämäntapa

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakson aiheet liittyvät luontoon, erilaisiin asuinympäristöihin sekä kestävään elämäntapaan.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

Ranska 10 Perustason jatko 2, 2 op (RAB20J8, RAB30J10)

Opintojakson moduulit

- Perustason jatko 2, 2 op (VKB28), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason jatko 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason jatko 2

- kansainvälinen osaaminen ja yhteistyö
- tutustuminen erilaisiin kansainvälisiin kielitaidon arviointijärjestelmiin
- kielitaitovaatimukset muun muassa jatko-opinnoissa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Vahvistetaan kulttuurista ymmärrystä henkilökohtaisesta, paikallisesta ja globaalista näkökulmasta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10.

7.20.5.Vieraat kielet, ranska, B3-oppimäärä (RAB3)

Oppiaineen tehtävä

312

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Opintojaksot

Ranska 1 Perustason alkeet 1, 2 op (RAB30J1)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan
- löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä
- hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa
- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- rutiininomaiset viestintätilanteet
- keskeisimmät viestintästrategiat
- tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset

Vuorovaikutusosaaminen

Vieraan kielen opinnoissa harjoitellaan alusta asti sosiaalista vuorovaikutusta. Teeman käsittely jatkuu kaikilla opintojaksoilla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä.

Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin tavoitteita kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista.

Opiskelijan oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan opintojakson aikana antamalla palautetta esimerkiksi opiskelijan työskentelystä vuorovaikutustilanteissa tai ääntämiseen liittyvissä tehtävissä.

Opintojakson arvosanan antaminen perustuu opiskelijan osaamiseen kielitaidon kaikilla osa-alueilla (kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen) ja työskentelyn monipuoliseen havainnointiin.

Opintojakso arvioidaan numeerisesti asteikolla 4-10.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tehtävänä on motivoida pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen kielenopiskeluun sekä vahvistaa opiskelijan mielenkiintoa uutta kieltä ja kulttuureja kohtaan. Opiskelijaa rohkaistaan toimimaan kohdekielellä aktiivisesti, monenlaisia alkeiskielitaitoa kompensoivia vuorovaikutusstrategioita käyttäen.

Ranska 10 Perustason jatko 2, 2 op (RAB30J10, RAB20J8)

Tavoitteet

- Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- kansainvälinen osaaminen ja yhteistyö

Opintojakson arviointi

Arviointi perustuu monipuolisiin näyttöihin. Itsearviointinnissa voidaan käyttää eurooppalaista taitotasosteikkoa luomaan jatkumoa tuleviin kieliopintoihin.

Ranska 2 Perustason alkeet 2, 2 op (RAB30J2)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1-A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- oman lähipiirin ja arjen kuvailu
- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa
- tavanomaiset asiointitilanteet

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vieraaseen yhteiskuntaa tutustumisen aloittamista arkipäivän käytänteiden kautta.

Opintojakson arviointi

Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin tavoitteita kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista.

Opiskelijan oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan opintojakson aikana antamalla palautetta esimerkiksi opiskelijan työskentelystä vuorovaikutustilanteissa tai ääntämiseen liittyvissä tehtävissä.

Opintojakson arvosanan antaminen perustuu opiskelijan osaamiseen kielitaidon kaikilla osa-alueilla (kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen) ja työskentelyn monipuoliseen havainnointiin.

Opintojakso arvioidaan numeerisesti asteikolla 4-10.

Ranska 3 Perustason alkeet 3, 2 op (RAB3OJ3)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- koulu

Vuorovaikutusosaaminen

Vieraan kielen opinnoissa harjoitellaan alusta asti sosiaalista vuorovaikutusta. Teeman käsittely jatkuu kaikilla opintojaksoilla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin tavoitteita kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista.

Opiskelijan oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan opintojakson aikana antamalla palautetta esimerkiksi opiskelijan työskentelystä vuorovaikutustilanteissa tai ääntämiseen liittyvissä tehtävissä.

Opintojakson arvosanan antaminen perustuu opiskelijan osaamiseen kielitaidon kaikilla osa-alueilla (kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen) ja työskentelyn monipuoliseen havainnointiin.

Opintojakso arvioidaan numeerisesti asteikolla 4-10.

Ranska 4 Perustaso 1, 2 op (RAB30J4)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Havainnoidaan omaa ja kohdekielen kulttuuria ja niiden eroja.

Opintojakson arviointi

Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä.

Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin tavoitteita kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista.

Opiskelijan oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan opintojakson aikana antamalla palautetta esimerkiksi opiskelijan työskentelystä vuorovaikutustilanteissa tai ääntämiseen liittyvissä tehtävissä.

Opintojakson arvosanan antaminen perustuu opiskelijan osaamiseen kielitaidon kaikilla osa-alueilla (kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen) ja työskentelyn monipuoliseen havainnointiin.

Opintojakso arvioidaan numeerisesti asteikolla 4-10.

Ranska 5 Perustaso 2, 2 op (RAB30J5)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3-A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla käsitellään fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin teemoja laaja-alaisesti.

Opintojakson arviointi

Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin tavoitteita kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista.

Opiskelijan oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan opintojakson aikana antamalla palautetta esimerkiksi opiskelijan

työskentelystä vuorovaikutustilanteissa tai ääntämiseen liittyvissä tehtävissä.

Opintojakson arvosanan antaminen perustuu opiskelijan osaamiseen kielitaidon kaikilla osa-alueilla (kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen) ja työskentelyn monipuoliseen havainnointiin.

Opintojakso arvioidaan numeerisesti asteikolla 4-10.

Ranska 6 Perustaso 3, 2 op (RAB30J6)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuuriaiheet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustutaan kohdekielisen kielialueen historiaan ja kulttuuri-ilmiöihin.

Opintojakson arviointi

Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin tavoitteita kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista.

Opiskelijan oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan opintojakson aikana antamalla palautetta esimerkiksi opiskelijan työskentelystä vuorovaikutustilanteissa tai ääntämiseen liittyvissä tehtävissä.

Opintojakson arvosanan antaminen perustuu opiskelijan osaamiseen kielitaidon kaikilla osa-alueilla (kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen) ja työskentelyn monipuoliseen havainnointiin.

Opintojakso arvioidaan numeerisesti asteikolla 4-10.

Ranska 7 Perustaso 4, 2 op (RAB30J7)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB37), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aihepiirit liittyvät kouluun, jatko-opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuuden suunnitelmiin.

Opintojakson arviointi

Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin tavoitteita kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista.

Opiskelijan oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan opintojakson aikana antamalla palautetta esimerkiksi opiskelijan työskentelystä vuorovaikutustilanteissa tai ääntämiseen liittyvissä tehtävissä.

Opintojakson arvosanan antaminen perustuu opiskelijan osaamiseen kielitaidon kaikilla osaalueilla (kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen) ja työskentelyn monipuoliseen havainnointiin.

Opintojakso arvioidaan numeerisesti asteikolla 4-10.

Ranska 8 Perustaso 5, 2 op (RAB30J8)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB38), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- ajankohtaiset aiheet
- kohdekieliset mediat
- lähdekritiikki

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Ajankohtaisina ja globaaleina aiheina voidaan käsitellä ympäristöaiheita ja eettisiä kysymyksiä.

Opintojakson arviointi

Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formatiivinen arviointi on lähinnä opiskelijaa opinnoissa eteenpäin tavoitteita kohti auttavaa, ei dokumentoitavaa palautetta. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista.

Opiskelijan oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan opintojakson aikana antamalla palautetta esimerkiksi opiskelijan työskentelystä vuorovaikutustilanteissa tai ääntämiseen liittyvissä tehtävissä.

Opintojakson arvosanan antaminen perustuu opiskelijan osaamiseen kielitaidon kaikilla osa-alueilla (kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen) ja työskentelyn monipuoliseen havainnointiin.

Opintojakso arvioidaan numeerisesti asteikolla 4-10.

Ranska 9 Perustaso jatko 1, 2 op (RAB30J9, RAB20J7)

Tavoitteet

- Vahvistaa opiskelijan ranskan kielen tuntemusta ja hallintaa monipuolisesti
- Syventää ja koota aikaisemmin opittuja asioita
- Pohjustaa hyvää menestystä ylioppilaskirjoituksissa
- Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- Ranskan kielen keskeisten rakenteiden kertaaminen
- Erityyppisten kirjallisten viestien laatiminen
- Eri aihepiireihin liittyvän sanaston vahvistaminen

- Erityyppisten kuuntelutehtävien harjoittelu
- erilaiset asuinympäristöt, kestävä elämäntapa

7.20.6. Vieraat kielet, saksa, B3-oppimäärä (SAB3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Opintojaksot

Saksa 1, 2 op (SAB30J1)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan
- löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä
- hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa
- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- rutiininomaiset viestintätilanteet
- keskeisimmät viestintästrategiat
- tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Saksa 2, 2 op (SAB30J2)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1-A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- oman lähipiirin ja arjen kuvailu
- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa
- tavanomaiset asiointitilanteet

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Saksa 3, 2 op (SAB30J3)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- koulu

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Saksa 4, 2 op (SAB30J4)

Opintojakson moduulit

322

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Saksa 5, 2 op (SAB30J5)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3-A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Saksa 6, 2 op (SAB30J6)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- eri kulttuurialueita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuurialueet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Saksa 7, 2 op (SAB30J7)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB37), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Saksa 8, 2 op (SAB30J8)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB38), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- ajankohtaiset aiheet
- kohdekieliset mediat
- lähdekritiikki

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan arvosana-asteikolla 4-10

Saksa 9, 2 op (SAB30J9)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Vahvistaa opiskelijan saksan kielen tuntemusta ja hallintaa monipuolisesti
- Syventää ja koota aikaisemmin opittuja asioita
- Pohjustaa hyvää menestystä saksan ylioppilaskirjoituksissa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Saksan kielen keskeisten rakenteiden kertaaminen
- Erityyppisten kuuntelutehtävien harjoittelu
- Erityyppisten kirjallisten viestien laatiminen
- Eri aihepiireihin liittyvän sanaston vahvistaminen
- Valmistautuminen monipuolisesti saksan kielen ylioppilaskokeeseen

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi

7.20.7.Vieraat kielet, venäjä, B3-oppimäärä (VEB3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan

jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Opintojaksot

Venäjä 1, 2 op (VEB30J1)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan
- löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä
- hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa
- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- rutiininomaiset viestintätilanteet
- keskeisimmät viestintästrategiat
- tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset

Venäjä 2, 2 op (VEB30J2)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1-A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- oman lähipiirin ja arjen kuvailu
- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa
- tavanomaiset asiointitilanteet

Venäjä 3, 2 op (VEB30J3)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- koulu

Venäjä 4, 2 op (VEB30J4)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

Venäjä 5, 2 op (VEB30J5)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3-A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

Venäjä 6, 2 op (VEB30J6)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- eri kulttuurialueita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuurialueet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

Venäjä 7, 2 op (VEB30J7)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB37), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat

Venäjä 8, 2 op (VEB30J8)

Opintojakson moduulit

328

- Perustaso 5, 2 op (VKB38), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- ajankohtaiset aiheet
- kohdekieliset mediat
- lähdekritiikki

Venäjä 9, 2 op (VEB30J9)

Keskeiset sisällöt

- Kerrataan ylioppilaskokeeseen

7.21. Yhteiskuntaoppi (YH)

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetus syventää opiskelijan käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta ja antaa hänelle valmiuksia kasvaa yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneeksi aktiiviseksi ja osallistuvaksi kansalaiseksi. Kansalaisyhteiskuntaa, yhteiskunnan rakenteita ja keskeisiä ilmiöitä sekä valtaa, taloutta ja vaikuttamista tarkastellaan suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi rakentuu eri yhteiskuntatieteiden ja oikeustieteen sisällöistä.

Yhteiskuntaoppi luo opiskelijalle edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen, niiden arviointiin sekä tulevien kehityssuuntien ja vaihtoehtojen pohdintaan. Lisäksi se vahvistaa opiskelijan talousosaamista ja oikeudellista ymmärrystä sekä kannustaa aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Lähtökohtana on omakohtaisen kiinnostuksen herättäminen yhteiskunnallisiin asioihin ja maailman tapahtumiin. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisen ajattelun taitoihin, kuten monipuoliseen tiedon hankintaan, tiedon ja tilastollisten aineistojen kriittiseen tulkintaan sekä keskustelu- ja argumentointitaitoihin.

Yhteiskuntaopin opetuksen arvopohjassa korostuvat demokratian peruslähtökohdat, kuten tasa-arvo, sosiaalinen vastuu, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, mielipiteen vapaus ja aktiivinen kansalaisuus sekä työn ja yrittäjyyden arvostaminen.

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettisesti toimivaksi, aktiiviseksi ja vastuuntuntoiseksi demokraattisen yhteiskunnan jäseneksi.

Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan **hyvinvointiosaamista** vahvistamalla oman elämän ja taloudenhallinnan taitoja sekä syventämällä oikeudellista ymmärrystä. Oppiaine syventää opiskelijan sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön sekä aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja demokraattiseen vaikuttamiseen yhteisen hyvinvoinnin edistämiseksi tukien **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden saavuttamista.

Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan monilukutaitoa digiajassa vahvistamalla hänen kykyään valita, tulkita kriittisesti ja soveltaa tutkimuspohjaista tietoa. Se vahvistaa yhteiskunnallisia ja kriittisiä teksti- ja argumentointitaitoja. Oppiaine rohkaisee opiskelijaa toimimaan monialaisessa yhteistyössä sekä yhdistelemään asioita uudenlaisella tavalla jatkuvan oppimisen periaatteen sekä **monitieteisen ja luovan osaamisen** tavoitteiden mukaisesti. Yhteiskuntaopin opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan korkeakouluyhteistyötä.

Yhteiskunnallisen osaamisen ydinoppiaineena yhteiskuntaoppi edistää opiskelijan edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen ja arviointiin. Opiskelijaa harjaannutetaan toimimaan monitulkintaisen informaation ja informaatiovaikuttamisen maailmassa. Oppiaine syventää opiskelijan monipuolista yhteiskunnallista osaamista vahvistamalla demokratiataitoja. Se kannustaa osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttamaan turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestäväen tulevaisuuden edistämiseen Suomen ja EU:n kansalaisena sekä globaalisti. Oppiaine vahvistaa oma-aloitteisuutta, yrittäjämäistä asennetta sekä jatko-opinto- ja työelämävalmiuksia.

Yhteiskuntaoppi korostaa yksilön arvolähtöistä ja eettistä toimintaa yhteiseksi hyväksi sosiaalinen vastuu mukaan lukien. Oppiaine syventää ymmärrystä kiertotalouden periaatteista ja kestävästä kuluttajuudesta lähiympäristössä ja globaalisti. Näin yhteiskuntaoppi vahvistaa opiskelijan **eettisyyttä ja ympäristöosaamista**.

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista** vahvistamalla kansainvälisyysvalmiuksia ja maailmankansalaisen asennetta sekä syventämällä ymmärrystä kulttuurisesta ja katsomuksellisesta moninaisuudesta. Oppiaine harjaannuttaa opiskelijaa eettiseen toimijuuteen globaalissa media- ja teknologiaympäristössä.

Tavoitteet

Yhteiskuntaopin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät yhteiskuntaopin merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä yhteiskunnallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy rakentamaan vastuuntuntoisen, demokraattisen, tasa-arvoa kunnioittavan ja moninaisuutta ymmärtävän yhteiskuntakäsityksen
- ymmärtää omien yhteiskunnallisten käsitystensä muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä
- motivoituu syventämään kiinnostustaan yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja ymmärrystään niiden merkityksellisyydestä.

Yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee yhteiskuntaa koskevan tiedon muodostumisen perusteet sekä hallitsee keskeisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen käsitteistön
- tuntee Suomen yhteiskuntajärjestelmän, oikeusjärjestelmän ja talouselämän perusteet ja toimintatavat ja niiden taustalla vaikuttaneen historiallisen kehityskulun sekä osaa suhteuttaa ne eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin
- ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa muuttuvan demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä paikallisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla ja on motivoitunut toimimaan aktiivisena ja vastuullisena kansalaisena kestäväen kehityksen mukaisesti.

Yhteiskunnallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy hankkimaan monipuolista yhteiskunnallista ja taloudellista ajankohtaista aineistoa eri lähteistä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti sanallista, kuvallista ja tilastollista informaatiota
- osaa muodostaa monipuolisesti perusteltuja näkemyksiä arvosidonnaisista ja kiistanalaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä
- osaa eritellä moniulotteisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välisiä yhteyksiä, vertailla yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen vaihtoehtoja sekä arvioida yhteiskunnallisten päätös- ja toimintavaihtoehtojen erilaisia motiiveja ja vaikutuksia eri väestöryhmien ja ympäristön kannalta.

Osaamisen arviointi

Osaamisen arviointi kohdistuu yhteiskuntaopin yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute tukee opiskelijaa tulemaan tietoiseksi oppimisestaan ja osaamisestaan sekä kehittämään omia työskentelytapojaan yhteiskunnalliselle ajattelulle ominaisten tietojen ja taitojen saavuttamiseksi.

Yhteiskuntaopin arvioinnin keskeisiä kohteita ovat yhteiskunnalliselle ajattelulle ja toiminnalle keskeisten tietojen ja taitojen hallinta: taito ymmärtää yhteiskuntaa koskevan tiedon rakentumisen periaatteita, yhteiskunnan ja talouden ilmiöitä sekä niiden syitä ja vaikutuksia sekä arvioida kriittisesti yhteiskuntaa ja taloutta sekä niiden kehitystä koskevia tulkintoja ja ratkaisuvaihtoehtoja.

Arviointi kohdistuu yhteiskunnallisen tiedon käsittelyn taitoihin, kuten taitoon hakea tietoa erilaisista lähteistä, erotella olennainen tieto epäolennaisesta sekä käyttää sitä perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä. Arvioinnissa otetaan huomioon taidot hankkia, ymmärtää, analysoida, arvioida ja soveltaa yhteiskunnallista tietoa, muodostaa siitä jäsenyntyneitä kokonaisuuksia sekä tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä. Arviointi perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa oppimaansa.

Opintojaksot

Yhteiskuntaoppi 1, 2 op (YHOJ1)

Opintojakson moduulit

- Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH1), Pakollinen

Tavoitteet

Suomalainen yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa lukea ja tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä
- ymmärtää suomalaisen yhteiskuntarakenteen perusteet
- tuntee kansalaisen perusoikeudet, vaikuttamiskeinot ja -mahdollisuudet, osaa toimia aktiivisena kansalaisena sekä kiinnostuu yhteiskunnallisesta osallistumisesta
- tuntee hyvinvointivaltion ja oikeusvaltion perusteet ja pystyy vertailemaan erilaisia hyvinvointimalleja Pohjoismaissa, Euroopassa ja muualla maailmassa
- osaa tarkastella ja arvioida median välityksellä tapahtuvaa yhteiskunnallista vaikuttamista
- pystyy tarkastelemaan demokratian mahdollisuuksia ja haasteita analyttisesti erilaisista näkökulmista
- osaa arvioida kriittisesti yhteiskunnallista tietoa ja yhteiskunnallisten päätösten perusteita paikallisella ja valtiollisella tasolla sekä niiden vaikutuksia eri väestöryhmien ja yhteiskunnallisten toimijoiden kannalta
- osaa suunnitella tarkoituksenmukaisia keinoja käyttävää poliittista kansalaisvaikuttamista paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten kysymysten ratkaisemisessa.

Keskeiset sisällöt

Suomalainen yhteiskunta

Suomen yhteiskunnan rakenne

- Suomen väestön demografinen ja sosiaalinen rakenne
- väestörakenteen muutoksiin vaikuttavat tekijät

Demokratia ja oikeusvaltio

- ihmisoikeudet, kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet
- oikeuslaitos sekä tuomio- ja järjestysvalta

Hyvinvointi ja tasa-arvo

- yhteiskunnallinen tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus
- pohjoismaisen hyvinvointivaltion tehtävät, edut ja haasteet

Valta, osallistuminen ja vaikuttaminen

- yhteiskunnallisen vallankäytön muodot, demokraattinen päätöksenteko ja suomalainen sopimusyhteiskunta
- kansalaisen vaikuttamiskeinot ja aktiivisen kansalaisuuden merkitys
- Suomen paikallinen ja valtiollinen päätöksentekojärjestelmä
- median muuttuva merkitys ja mediavaikuttaminen

Hyvinvointiosaaminen

Yhteiskuntaoppi tukee oman identiteetin rakentamista ja tekee näkyväksi identiteettien moninaisuuden suomalaisessa yhteiskunnassa. Yhteiskuntaoppi ohjaa pohtimaan yksilön ja yhteiskunnan vastuuta sekä roolia hyvän elämän kannalta sekä tarkastelemaan yhteiskunnan järjestämisen ja yksilön hyvinvoinnin välistä yhteyttä. Yhteiskunnan toiminnan ymmärtäminen edistää yksilön omaa hyvinvointia.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Aktiivinen kansalainen kykenee osallistumaan ja tulkitsemaan yhteiskunnallista keskustelua.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Yhteiskuntaoppi tarkastelee keskinäisiä riippuvuuksia ja globalisaatiota ihmisoikeuksien, demokratian ja politiikan näkökulmista.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin lähtökohtana on opiskelijan aktiivinen toiminta tavoitteiden saavuttamisessa. Käytettävät arviointimenetelmät riippuvat siitä, miten jakso kulloinkin toteutetaan. Opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä arvioidaan jakson aikana. Arvioinnissa huomioidaan esimerkiksi itsenäisesti tai pienryhmissä tehtävät harjoitukset. Järjestettävät kokeet voidaan toteuttaa sähköisesti. Jakso arvioidaan numeroarvosteluna arvosanoin 4-10.

Yhteiskuntaoppi 2, 2 op (YHOJ2)

Opintojakson moduulit

- Taloustieto, 2 op (YH2), Pakollinen

Tavoitteet

Taloustieto

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää talouteen liittyviä uutisia ja kiinnostuu seuraamaan niitä
- tuntee kansantaloustieteen käsitteet ja peruslähtökohdat

- osaa tulkita talouteen liittyviä tilastoja ja kuvioita
- ymmärtää työnteon ja yrittäjyyden merkityksen taloudessa ja yhteiskunnassa
- osaa tehdä perusteltuja taloudellisia päätöksiä sekä hallita ja suunnitella omaa talouttaan
- osaa tarkastella taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta ymmärtäen Suomen kytkeytymisen globaaliin talouteen
- osaa arvioida kriittisesti taloutta koskevassa keskustelussa esitettyjä argumentteja sekä analysoida talouspoliittisten ratkaisujen erilaisia vaihtoehtoja, niiden taustoja ja vaikutuksia.

Keskeiset sisällöt

Taloustieto

Kansantalous ja sen toimijat

- talouden peruskäsitteet ja taloutta koskevan tiedon luonne ja muodostuminen
- kansantalouden kiertokulku sekä kotitalouksien, yritysten ja kansantalouden vuorovaikutus
- oman talouden hoito: säästäminen, kuluttaminen ja velkaantuminen

Markkinat, suhdanteet ja talouselämä

- vapaa kilpailu ja hinnanmuodostus markkinoilla
- työ, yrittäjyys ja yritykset
- Suomi globaalin talouden osana
- rahoitusmarkkinat, säästäminen, sijoittaminen ja riskien hallinta
- talouden häiriöt, suhdannevaihtelut, niiden taustat ja seuraukset

Talouspolitiikka

- kestävän talouskasvun lähtökohdat, edut ja ongelmat
- julkinen talous ja sen tasapaino
- talouspolitiikan toimijat, keinot ja haasteet

Hyvinvointiosaaminen

Talouden toiminnan ymmärtäminen edistää yksilön omaa hyvinvointia.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Harjoitellaan taloustieteelle tyypillisiä tekstitaitoja.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Talouskasvun mahdollisuudet ja rajat ja talouden ympäristövaikutukset.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tarkastelee keskinäisiä riippuvuuksia talouden näkökulmasta.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin lähtökohtana on opiskelijan aktiivinen toiminta tavoitteiden saavuttamisessa. Käytettävät arviointimenetelmät riippuvat siitä, miten jakso kulloinkin toteutetaan. Opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä arvioidaan jakson aikana. Arvioinnissa huomioidaan esimerkiksi itsenäisesti tai pienryhmissä tehtävät harjoitukset. Järjestettävät kokeet voidaan toteuttaa sähköisesti. Jakso arvioidaan numeroarvosteluna arvosanoin 4-10.

Yhteiskuntaoppi 3, 2 op (YHOJ3)

Opintojakson moduulit

- Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH3), Pakollinen

Tavoitteet

Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa laaja-alaisesti globalisaatiota ja Suomen asemaa osana sitä
- ymmärtää eurooppalaista ja kansainvälisiin sopimuksiin perustuvaa yhteistyötä ja verkottumista
- tuntee Euroopan unionin toimintaa sekä osaa hankkia ja arvioida kriittisesti sitä koskevaa tietoa
- ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa ja osaa toimia EU- ja globaalikansalaisena
- osaa eritellä globalisaation ja Euroopan yhdentymisen tarjoamia etuja ja haittoja oman elämänsä ja Suomen taloudellisen ja poliittisen järjestelmän kannalta
- osaa eritellä ja arvioida kansalaisten turvallisuuteen ja kansainväliseen turvallisuusympäristöön liittyviä muutoksia, uhkia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma

Globaalit haasteet, globalisaatio ja verkottuminen

- ympäristö, ilmastonmuutos, väestö ja kestävä tulevaisuus
- kansainvälisen yhteistyön toimijat ja mahdollisuudet
- Suomi ja Pohjoismaat osana globaaleja verkostoja
- kansalaisuus ja vaikuttaminen Euroopassa ja globaalisti

Eurooppalaisuus ja Euroopan yhdentyminen

- eurooppalainen identiteetti, arvot ja yhteiskuntien moninaisuus
- Suomi osana EU:n päätöksentekoa
- EU:n talous- ja aluepolitiikka
- EU globaalina toimijana

Turvallisuus muuttuvassa toimintaympäristössä

- paikallinen ja kansallinen turvallisuus
- Suomen ja EU:n turvallisuuspolitiikka
- muuttuvat turvallisuusuhat ja niiden ratkaisumahdollisuudet

Yhteiskunnallinen osaaminen

Auttaa opiskelijaa ymmärtämään yhteiskuntien muutoksen ihmisten toiminnan seurauksena sekä hahmottamaan omat mahdollisuudet vaikuttaa tämän päivän ja tulevaisuuden yhteiskuntaan.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tarkastelee keskinäisiä riippuvuuksia ja globalisaatiota ihmisoikeuksien, demokratian, politiikan, turvallisuuden ja talouden näkökulmista.

Hyvinvointiosaaminen

Tukee oman identiteetin rakentamista ja tekee näkyväksi identiteettien moninaisuuden. Talouden toiminnan ymmärtäminen edistää yksilön omaa hyvinvointia.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin lähtökohtana on opiskelijan aktiivinen toiminta tavoitteiden saavuttamisessa. Käytettävät arviointimenetelmät riippuvat siitä, miten jakso kulloinkin toteutetaan. Opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä arvioidaan jakson aikana. Arvioinnissa huomioidaan esimerkiksi itsenäisesti tai pienryhmissä tehtävät harjoitukset. Järjestettävät kokeet voidaan toteuttaa sähköisesti. Jakso arvioidaan numeroarvosteluna arvosanoin 4-10.

Yhteiskuntaoppi 4, 2 op (YHOJ4)

Opintojakson moduulit

- Lakitieto, 2 op (YH4), Valinnainen

Tavoitteet

Lakitieto

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen oikeusjärjestyksen ja ymmärtää sen toimintaa ohjaavat oikeudellisen ajattelun periaatteet
- osaa etsiä oikeudellisen tiedon lähteitä, tulkita niitä ja soveltaa niiden antamaa tietoa
- tuntee oikeutensa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana sekä osaa soveltaa tätä tietoa tavanomaisia oikeusasioita koskeviin kysymyksiin
- osaa eritellä oikeudellisia kysymyksiä koskevaa julkista keskustelua ja arvioida siinä esitettyjä näkemyksiä.

Keskeiset sisällöt

Lakitieto

Oikeusjärjestyksen perusteet

- juridiikan peruskäsitteet ja perusoikeudet
- oikeudellisen tiedon lähteet ja niiden käyttö
- oikeus ja oikeudenmukaisuus yhteiskunnallisena ilmiönä
- oikeusjärjestys ja tuomioistuinlaitos

Kansalaisten yleisimpien oikeustoimien perusteet seuraavilla alueilla

- sopimus- ja vahingonkorvausoikeus
- perhe- ja jäämistöoikeus
- varallisuus oikeus
- tekijänoikeudet ja kuluttajaoikeus
- työoikeus
- asumiseen liittyvä sopimusoikeus
- hallinto-oikeus ja hyvä hallintotapa
- prosessi- ja rikosoikeus
- ympäristöoikeus

Monitieteinen ja luova osaaminen

Harjoitellaan oikeustieteelle tyypillisiä tekstitaitoja.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin lähtökohtana on opiskelijan aktiivinen toiminta tavoitteiden saavuttamisessa. Käytettävät arviointimenetelmät riippuvat siitä, miten jakso kulloinkin toteutetaan. Opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä arvioidaan jakson aikana. Arvioinnissa huomioidaan esimerkiksi itsenäisesti tai pienryhmissä tehtävät harjoitukset. Järjestettävät kokeet voidaan toteuttaa sähköisesti. Jakso arvioidaan numeroarvosteluna arvosanoin 4-10.

Yhteiskuntaopin kertaus, 2 op (YHYOOJ)

Tavoitteet

- Tavoitteena on, että opiskelija
- valmentautuu yhteiskuntaopin ylioppilaskokeeseen
- hahmottaa yhteiskuntaopin opintojaksojen muodostaman kokonaisuuden
- vahvistaa osaamistaan argumentoida arvosidonnaisia yhteiskunnallisia kysymyksiä
- syventää taitojaan sanallisen, kuvallisen ja tilastollisen tiedon analysoimisessa
- osaa tunnistaa ja analysoida mediassa esiintyneitä ajankohtaisia yhteiskuntaoppiin liittyviä teemoja

- oppii soveltamaan tietojaan erilaisten yhteiskunnan ja talouden ilmiöiden analysoimisessa
- oppii yhdistelemään erilaisista lähteistä erilaisissa muodoissa saamaansa informaatiota

Keskeiset sisällöt

- vastauksen kirjoittaminen prosessina: jäsenitys, laadinta ja arviointi
- tutustuminen yhteiskuntaopin yo-kokeen tehtävätyyppeihin
- jakso- ja ainerajoja ylittävien tehtävien harjoittelu
- yhteiskuntaopin jaksojen kertaaminen
- ajankohtaisten ilmiöiden selittäminen yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen valossa

Vuorovaikutusosaaminen

Harjoitellaan asiaperusteista argumentointia.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Kykenee osallistumaan ja tulkitsemaan yhteiskunnallista keskustelua. Harjoitellaan yhteiskunnallisille tieteille tyypillisiä tekstitaitoja.

Opintojakson arviointi

Arvioinnin lähtökohtana on opiskelijan aktiivinen toiminta tavoitteiden saavuttamisessa. Käytettävät arviointimenetelmät riippuvat siitä, miten jakso kulloinkin toteutetaan. Opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä arvioidaan jakson aikana. Arvioinnissa huomioidaan esimerkiksi itsenäisesti tai pienryhmissä tehtävät harjoitukset. Järjestettävät kokeet voidaan toteuttaa sähköisesti. Jakso arvioidaan suoritusmerkinnällä Suoritettu tai Hylätty.

Kiertotalous tutuksi, 2 op (KIEROJ)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

7.22.Kansainvälinen toiminta (KVTO)

Opintojaksot

Kansainvälinen toiminta 1, 2 op (KVOJ1)

Opintojakson arviointi

Suoritusmerkintä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Jaksolla tutustutaan käytännössä vieraaseen kulttuuriin toteuttamalla ryhmävaihto toisen maan kumppanikoulun kanssa. Opiskelijat majoittuvat vaihdon aikana kumppanikoulun opiskelijan perheessä ja vastavuoroisesti

majoittavat vieraan. Opiskelijat voivat esitellä omaa kouluun ja oman paikkakunnan kulttuurikohteita tai kurssille voidaan sopia kumppanikoulun kanssa muu yhteinen oppiainerajat ylittävä teema. Vaihdon aikana opiskelijat voivat kirjoittaa päiväkirjaa, jonka sisällön painopisteestä on sovittu jakson alkaessa. Jaksolla voidaan hyödyntää erilaisia sähköisiä oppimisympäristöjä, esim. eTwinning-liveä.

Kansainvälinen toiminta 2, 2 op (KVOJ2)

Opintojakson arviointi

Suoritusmerkintä

Opintojakson vapaa kuvaus

Jakson aikana toteutetaan opintomatka, jota opiskelijat valmistelevat laatimalla portfolion sovitusta ainerajat ylittävistä teemista. Matkan aikana harjoitellaan ohjatusti kohdekielen viestintätilanteita ja kirjoitetaan päiväkirjaa.

Kansainvälinen toiminta 3, 2 op (KVOJ3)

Opintojakson arviointi

Suoritusmerkintä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Jaksolla toteutetaan ajankohtaisen kansainvälisyysprojektin teemaan liittyviä tehtäviä ja jakso antaa mahdollisuuden painottaa eri aihekokonaisuuksia soveltaen useiden eri oppiaineiden sisältöjä. Jaksolla toimitaan sekä ryhmässä että yksilötasolla harjoitellen ja vahvistaen vieraiden kielten käytännön kielitaidon hallintaa. Voidaan harjoitella monipuolista suullista ja kirjallista viestintää vierailulla kielillä sekä laatia ja harjaantua pitämään esityksiä vierailulla kielillä. Tuotokset ovat hankesuunnitelmassa hyväksytyjen tavoitteiden mukaisia. Jaksoon voi liittyä Loimaalla vierailevan opiskelijan isäntänä ja majoittajana. Suoritusmerkintä, toimiminen ja osallistuminen hankekokoukseen tai opiskelijavaihtoon Loimaan lukion edustajana, jolloin matkaliput ovat osallistujalle ilmaiset.

7.23. Luonnontiedelinja (LULI)

Oppiaineen tehtävä

Luonnontiedelinjan tarkoitus on laajentaa ja selkeyttää opiskelijan käsitystä luonnontieteistä ja luonnontieteellisten alojen kirjosta. Luonnontiedelinjalla opiskelija perehtyy myös poikkitieteellisiin tutkimusaloihin ja korkeakouluissa opiskeluun.

Tavoitteet

Linjan opintojen tavoitteena on edelleen innostaa ja sitouttaa opiskelijaa luonnontieteiden opiskeluun.

Luonnontiedelinjan opiskelija opiskelee kaikki matematiikan valtakunnalliset opinnot (pitkä tai lyhyt) sekä kaikki valtakunnalliset opinnot vähintään kahdesta luonnontieteellisestä reaaliaineesta. Lisäksi hän osallistuu korkeakoulujen kanssa tehtäviin yhteistyöopintoihin ja suorittaa linjaan kuuluvat lukion omat valinnaiset opintojaksot.

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- Luonnontieteiden kautta opiskelija oppii hahmottamaan keinoja vaikuttaa omaan hyvinvointiin niin suoraan omien valintojen kautta kuin osana yhteiskuntaa.

Vuorovaikutusosaaminen

- Luonnontiedelinjalla opiskeleva harjaantuu luonnontieteellisen tiedon omaksumisessa, selittämisessä ja tulkitsemisessä.
- Useissa linjalla vaadituista opintojaksoista harjoitellaan saavutetun tiedon raportointia.
- Moni oppimistehtävä toteutetaan pareittain tai ryhmissä, joka kehittää myös yksilöiden välistä vuorovaikutusosaamista.

Monitieteinen ja luova osaaminen

- Luonnontiedelinjan opinnoissa on useita opintojaksoja, joissa perehdytään monitieteiseen tutkimukseen tai katsotaan samaa aihetta useamman tieteenalan näkökulmista.
- Tutkimusten suunnittelu ja toteuttaminen tukevat niin luovan kuin loogisenkin ajattelun kehittymistä. Aiemmin opitun tiedon soveltaminen uudessa asiayhteydessä vaatii luovan ajattelun taitoja.

Yhteiskunnallinen osaaminen

- Opiskelija näkee opinnoissa käsiteltävien esimerkkien kautta, miten luonnontieteiden avulla on historian saatossa ratkaistu erilaisia ongelmia ja siten vaikutettu yhteiskunnan kehittymiseen sellaiseksi kuin se nykyisin on. Opinnoissa tutustutaan myös siihen, miten luonnontieteiden osaajat pyrkivät löytämään ratkaisuja yhteiskunnan tämänhetkisiin ongelmiin.
- Laaja tutustuminen erilaisiin luonnontieteisiin antaa eväitä osallistua monipuolisesti luonnontieteitä koskevaan yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä tulkita esimerkiksi uutisartikkeleissa levitettyä tietoa kriittisesti.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- Ympäristöosaaminen on erittäin vahvasti myös luonnontieteellistä osaamista. Luonnontieteellinen osaaminen on avain erilaisten ympäristöongelmien ratkaisemiseen.
- Eettiset kysymykset ovat läsnä useissa aiheissa. Opintojen aikana sivutaan myös tutkimuseetiikan kysymyksiä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- Linjaopintojen kautta opiskelijalle hahmottuu laajemmin, millainen on tämänhetkinen tieteellinen maailmankuva.
- Luonnontieteiden kieli on monelta osin kansainvälistä. Laskut ja kemialliset kaavat ymmärretään sellaisenaan ympäri maailman. Korkeakouluopintojen kautta tutustutaan myös tieteellisen toimintakulttuurin sääntöihin.
- Opintojen aikana tutustutaan aiheisiin, joiden kautta hahmottuu miten yksittäinen asia voi vaikuttaa ihmisten elämään myös globaalilla tasolla.

Osaamisen arviointi

Opiskelija saa vastuuopettajalta palautetta edistymisestään opintojen aikana. Kunkin opintojakson arviointi tapahtuu opintojakson kuvauksessa määritellyllä tavalla.

Opintojaksot

- LULIOJ1, LULIOJ2 ja LULIOJ3
- Koulun omia valinnaisia opintojaksoja (ks. Integraatio-opintojaksot).

Luonnontiedelinja 1, 2 op (LULIOJ1)

Tavoitteet

- Yhteistyö eri asiantuntijatahojen kanssa
- Valitun aiheen hahmottaminen eri tieteenalojen näkökulmista. Huomataan eri alojen näkökulmien erot ja niiden merkitys kokonaiskuvan ymmärtämiselle.

Keskeiset sisällöt

- Tutustutaan valittuun aiheeseen esim. korkeakouluopettajien ja erikoisasiantuntijoiden johdolla.

Opintojakson arviointi

Arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakson voi suorittaa myös suppeammin 1 op laajuisena osana Tiedepassi-kurssia.

Luonnontiedelinja 2, 2 op (LULIOJ2)

Tavoitteet

- Korkeakouluopiskeluun tutustuminen
- Kehitetään ryhmä- ja projektioiskelun taitoja

Keskeiset sisällöt

- Tutustutaan korkeakoulussa opiskeluun tekemällä esim. kokeellisen työskentelyn harjoitustöitä ja niihin liittyviä kirjallisia tehtäviä
- Työskennellään ryhmässä tai parin kanssa

Opintojakson arviointi

Suoritusmerkintä

Luonnontiedelinja 3, 2 op (LULIOJ3)

Tavoitteet

- Tutustutaan korkeakouluopiskeluun
- Kehitetään itsenäisen työskentelyn taitoja

Keskeiset sisällöt

- Tutustutaan opiskeluun korkeakoulussa esim. tekemällä jokin korkeakoulun tarjoama verkkokurssi.
- Jaetaan kokemuksia ryhmän kanssa.

Opintojakson arviointi

Suoritusmerkintä

7.24.Tietotekniikka (TIE)

Oppiaineen tehtävä

Tietotekniikan opetus tukee opiskelijan informaatioteknologiaosaamisen, digitaalisen lukutaidon ja ohjelmoinnillisen ajattelun kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään tietotekniikan merkityksen jokapäiväisessä elämässä, opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnassa.

Tavoitteet

Opiskelija

- tuntee laitteisiin liittyvät peruskäsitteet
- osaa varastoida ja järjestää informaatiota
- tuntee työvälineohjelmistojen yhteiset peruseräatteen
- osaa käyttää eri ohjelmia tehokkaasti

- tuntee tietoturvaan liittyvät periaatteet
- osaa viestiä verkossa
- tuntee keskeisiä ohjelmoinnin periaatteita
- kehittää ohjelmoimalla loogisen päättelyn ja ongelmanratkaisun taitoja

Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu tietotekniikan tavoitteiden saavuttamiseen opintojaksokohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa tietotekniikan osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämässä. Samalla opiskelija harjaantuu itsearviointiin.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Oppiessaan viestimään verkossa eri tavoin opiskelija laajentaa vuorovaikutusosaamistaan.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija saa valmiuksia digiajan monilukutaidolle hallitessaan tietoteknisten laitteiden ja ohjelmistojen käytön.

Opintojaksot

Elektroniikka ja ohjelmointi, 2 op (ELOHOJ)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tietotekniset työvälineet, 2 op (TIEOJ)

Tavoitteet

- Opiskelija tuntee laitteisiin liittyvät peruskäsitteet.
- Opiskelija osaa varastoida ja järjestää informaatiota.
- Opiskelija oppii käyttämään tarkoituksenmukaisia ohjelmia eri tilanteissa.
- Opiskelija osaa työskennellä tehokkaasti ja turvallisesti.
- Opiskelija tutustuu erilaisiin tapoihin tuottaa tekstiä.
- Opiskelija tutustuu piirto-ohjelmiin ja kuvankäsittelyyn.
- Opiskelija tutustuu taulukkolaskentaohjelmistoon.
- Opiskelija tutustuu dynaamisen geometrian ohjelmistoon.
- Opiskelija tutustuu symbolisen laskennan ohjelmistoon.

Keskeiset sisällöt

- Tiedostojen hallinta
- Tekstin tuottaminen ja tekstidokumentin muotoilu
- Piirrosten tuottaminen vektorigrafiikkaohjelmalla

- Kuvien muokkaaminen bittigrafiikkaohjelmalla
- Tekstin ja kuvien yhdistäminen asiakirjaksi
- Taulukkolaskenta, tilastot ja diagrammit
- Dynaamisen geometrian ohjelmiston käyttö
- Symbolinen laskenta

Opintojakson arviointi

hyväksytty/hylätty

7.25.Urheilulinja (URLI)

Oppiaineen tehtävä

Urheilulinjan opiskelija voi lukea hyväkseen lukio-opinnoissa enintään 14 opintopistettä omaa lajivalmentautumistaan.

Tavoitteet

Urheilulinjan opiskelija yhdistää joustavasti lukio-opiskelun ja oman lajivalmentautumisen.

Opintojaksot

Valmentautuminen 1, 2 op (VALMOJ1)

Valmentautuminen 2, 2 op (VALMOJ2)

Valmentautuminen 3, 2 op (VALMOJ3)

Valmentautuminen 4, 2 op (VALMOJ4)

Valmentautuminen 5, 2 op (VALMOJ5)

Valmentautuminen 6, 2 op (VALMOJ6)

Valmentautuminen 7, 2 op (VALMOJ7)

Tavoitteet

- Valmentaudutaan valmentajan laatiman suunnitelman mukaan

Opintojakson arviointi

Hyväksytty kun valmentajan allekirjoittama valmennuspöytäkirja on palautettu

7.26. Integraatio-opintojaksot

Valmistautuminen biologian tai maantieteen ylioppilaskokeeseen, 2 op (BGYOOJ)

Oppiaineet

- Biologia
- Maantiede

Tavoitteet

- Valmistautuminen ylioppilaskokeeseen Kurssin tavoitteena on, että opiskelija: Tuntee keskeiset ylioppilaskokeen kysymystyypit. Osaa suunnitella valmistautumisensa ylioppilaskokeisiin ja toteuttaa suunnitelmansa. Oppii suunnittelemaan ja toteuttamaan vastauksen. Tuntee omat vahvuutensa suhteessa kurssisisältöön. Kehittyy vastauksen kirjoittajana. Syventää ymmärrystään aineesta, jonka kokeeseen valmistautuu. Ymmärtää henkisen valmistautumisen merkityksen. Ymmärtää vastausten arvioinnin perusteet.

Keskeiset sisällöt

- Ylioppilaskoe ja siihen liittyvät käytännöt. Vanhojen ylioppilaskokeiden kysymyksiin tutustuminen ja vastaaminen. Toisen opiskelijoiden vastausten arviointi. Opiskelusuunnitelman teko ajalle ennen ylioppilaskoetta. Oman ajankäytön suunnittelu ja toteutus ylioppilaskokeessa. Henkinen valmistautuminen ylioppilaskokeeseen. Erilaiset opiskelutekniikat.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija tutustuu omiin oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa yhteiskunnan jäsenenä.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijat voivat tutustua opintojakson aiheisiin paritöiden avulla.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija voi hyödyntää opintojakson sisältöä oman hyvinvointinsa edistämiseen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Voidaan tutustua ilmiöiden globaaleihin ja paikallisiin syy-seuraussuhteisiin.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Voidaan tutustua kurssin aiheisiin opiskelijoiden luomien käytännön esimerkkien avulla.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Voidaan tutustua ja pyrkiä soveltamaan opintojakson sisältöä opiskelijan omassa arjessa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi

Biokemia, 2 op (BIKEOJ)

Oppiaineet

- Biologia
- Kemia

Tavoitteet

- Opiskelija hahmottaa biologisten tapahtumien ja ilmiöiden taustalla toimivia kemiallisia mekanismeja.
- Opiskelija oppii ymmärtämään luonnontieteellisiä ilmiöitä poikkitieteellisestä, ainerajat ylittävästä näkökulmasta
- Opiskelija syventää kiinnostustaan biotieteiden maailmaan ja tutustuu biokemian tieteenalan tarjoamiin opiskelu- ja uravaihtoehtoihin.

Keskeiset sisällöt

- Käydään läpi tärkeimmät solubiologian sisällöt sekä niihin liittyvät orgaanisen kemian sisällöt.
- Tutkitaan elämää molekyylien rakenteen ja toiminnan tasolla
- Tehdään biokemiaan liittyviä töitä ja työselostuksia.
- Tutustutaan biokemianalan laboratorioon.
- Tutustutaan arjen biokemiallisiin ilmiöihin.
- Voidaan tutustua ylioppilaskokeen biologian ja kemian kysymyksiin biokemiallisesta näkökulmasta.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla tutustutaan ilmiöihin biologian ja kemian näkökulmista.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakso tutustuttaa biokemian alan työpaikkoihin ja opiskelumahdollisuuksiin.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamista kehittää opintojaksossa kokeellinen työskentely pienryhmissä ja töistä kirjoitettavat raportit.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan hyväksytyksi tai hylätyksi

Elektroniikka ja ohjelmointi, 2 op (ELOHOJ)

Oppiaineet

- Tietotekniikka
- Fysiikka

Tavoitteet

- Opiskelija tutustuu elektroniikan peruskomponentteihin.
- Opiskelija osaa tehdä kytkentöjä.
- Opiskelija osaa algoritmin perusrakenteet ja ohjelmoinnin peruskäsitteet
- Opiskelija osaa toteuttaa elektroniikan laitteen

Keskeiset sisällöt

- elektroniikan komponentit
- kytkentöjen tekeminen
- algoritmi ja sen perusrakenteet peräkkäisyys, valinta ja toisto
- muuttujat ja ehdot

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi.

Geofysiikka, 2 op (GEFYOJ)

Oppiaineet

- Fysiikka
- Maantiede

Tavoitteet

- Opiskelija ymmärtää erilaisten sää- ja ilmastoilmiöiden fysikaalisen ja maantieteellisen taustan.
- Opiskelija osaa havainnoida säätä ja tehdä tulkintoja havainnoistaan.
- Opiskelija tutustuu meteorologiaan tieteenä.

Keskeiset sisällöt

- Ilman fysiikkaa ja ilmakehän rakenne
- Ilmasto, ilmastovaihtelut ja niiden syyt
- Säähavainnot ja -ennusteet
- Omien säähavaintojen tekeminen aistinvaraisesti ja mittauksin
- Havaintojen kirjaaminen, tulkinta ja raportointi
- Tutustuminen geofysiikan alaan liittyvään yritykseen tai tutkimuslaitokseen
- Meteorologia tieteenä

Monitieteinen ja luova osaaminen

Käsitellään ilmiöitä fysiikan ja maantieteen näkökulmista

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijat voivat tutustua kurssin aiheisiin paritöiden avulla.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Voidaan tutustua ajankohtaisiin ympäristökysymyksiin.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi.

Kiertotalous tutuksi, 2 op (KIEROJ)

Oppiaineet

- Kemia
- Yhteiskuntaoppi

Tavoitteet

- Opiskelija ymmärtää, mihin ympäristön ja yhteiskunnan ongelmakohtiin kiertotalous tarjoaa ratkaisuja
- opiskelija ymmärtää kiertotalouden periaatteet
- opiskelija hahmottaa mahdollisuutensa aktiivisena kiertotalouden toimijana
- opiskelija osallistuu yhteisen projektin hallintaan

Keskeiset sisällöt

- erilaiset kiertotaloutta käsittelevät materiaalit
- Kiertotalouspeli Circula
- vierailu esimerkiksi kiertotaloutta harjoittavaan yritykseen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Kiertotalouden periaatteiden ymmärtäminen lisää opiskelijan kykyä hahmottaa omien valintojen merkitystä ympäristölle.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakso antaa eväitä ymmärtää, kuinka yksilö voi vaikuttaa yhteiskunnan toimintaan uusien innovaatioiden kautta.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Kiertotalouden ratkaisut perustuvat luovaan uudenlaiseen ajatusmaailmaan. Circula-peli vahvistaa uudenlaisten ajattelumallien

kehittymistä. Opintojaksolla tarkastellaan kiertotaloutta laajasti eri tieteiden, erityisesti yhteiskuntaopin ja kemian näkökulmista.

Opintojakson arviointi

Suoritusmerkintä, hyväksytty / hylätty. Opintojakso arvioidaan osallistumisen ja oppimispäiväkirjan perusteella.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso rakentuu kiertotalous- ja yrittäjyyspeli Circulan ja yritys- tai asiantuntijavierailu(je)n ympärille. Opintojakson aikana tutustutaan kiertotalouden periaatteisiin ja niiden soveltamiseen käytännössä ja järjestetään yritysvierailu kiertotalouden periaatteella toimivaan yritykseen. Opintojakso soveltuu kaikille ympäristön hyvinvoinnista, luonnontieteistä tai taloudesta kiinnostuneille opiskelijoille. Sen voi valita missä tahansa vaiheessa opintoja, sillä ennakkotietoja ei vaadita.

Retkeily ja laskettelu, 2 op (RELAOJ)

Oppiaineet

- Biologia
- Maantiede
- Liikunta

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

- Kurssilla suunnitellaan ja toteutetaan retki maastoon. Retken teoriaosuudessa tutustutaan retken kohteena olevaan alueeseen karttojen sekä paikkatietojärjestelmien avulla. Retkellä toteutetaan teoritunnilla suunnitellun reitin mukainen retki maastossa. Kurssi toteutetaan iltaisin ja viikonloppuisin. Lasketteluretki tehdään lähirinteeseen. Kurssin kustannuksista (osuudet linja-autokyydistä, maastoretken ruoka, lasketteluliput- ja mahdolliset vuokravälineet) opiskelija vastaa itse. Suoritusmerkintä.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija voi hyödyntää opintojakson sisältöä oman hyvinvointinsa edistämiseen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi

Tiedepassi, 2 op (TIEPOJ)

Oppiaineet

- Kaikki

Tavoitteet

- Opiskelija syventää käsitystään valitsemastaan alasta tai aiheesta

Keskeiset sisällöt

- Opintojakson suorittamiseksi kerätään merkintöjä tiedepassiin osallistumalla luennolle tai tiedetapahtumaan, perehtymällä tieteelliseen julkaisuun tai muulla sovitulla tavalla. Suorituksesta kirjoitetaan raportti.
- Opintojakson suorittamiseksi opiskelija kerää kymmenen erillistä merkintää. Työlämmästä yksittäisestä suorituksesta voi saada passiin kerralla useamman merkinnän. Tiedepassin suoritukset hyväksyy vastuupettaja.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija tunnistaa omia vahvuuksiaan tutustuessa itseään kiinnostaviin opiskelualoihin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija oppii soveltamaan jo opittuja tietoja ja taitoja uusissa yhteyksissä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opiskelutaitojen sparrausta, 2 op (OPSPOJ)

Oppiaineet

- Kaikki

Tavoitteet

- Moduulin tarkoituksena on, että opiskelija
- oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja haasteitaan opiskeluun liittyen
- tietää oman lähtötilanteensa mm. lukemisen ja kirjoittamisen suhteen
- ymmärtää erilaisten opiskelutekniikoiden merkityksen ja osaa soveltaa niitä monipuolisesti
- ymmärtää psyykkisen hyvinvoinnin merkityksen oppimiselle
- tietää ja osaa soveltaa erilaisia stressin hallinnan keinoja
- tietää, millaisia oppimisvaikeudet ovat ja miten niitä voidaan kuntouttaa

Keskeiset sisällöt

- opiskelijan oma käsitys itsestä oppijana - omien vahvuuksien ja haasteiden tunnistaminen
- motivaation tärkeys oppimisessa
- ajankäytön suunnittelu - aikavarkaiden tunnistamisesta ajanhallinnan mestariksi
- keskittyminen ja tarkkaavaisuus kuntoon - ADT:n ja aivomyrskyn itsehoito
- lukutekniikan vahvistaminen
- kirjoittamisen taito haltuun
- muistiinpanojen tekeminen
- eri oppiaineiden opiskelu: vieraat kielet ja matematiikka
- hyvinvointi ja stressin hallinta
- oppimisvaikeudet ja niissä tukeminen

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi monipuoliseen näyttöön (mm. erilaisin oppimistehtävin) ja läsnäoloon perustuen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Lukiassa opiskelijan vastuu omasta oppimisestaan kasvaa aiempaan verrattuna huomattavasti. Motivaatio-ongelmat, harjaantumattomuus itsenäiseen opiskeluun ja erilaiset oppimisvaikeudet voivat olla

Psyykinen valmennus – lukiolaisen hyvinvointia tukemassa, 2 op (PSVAOJ)

Oppiaineet

- Kaikki

Sisältö

- Moderni motivaatioteoria ja sen hyödyntäminen mm. opiskelussa ja tavoitteellisessa harrastuksessa
- Tietoinen läsnäolo ja kehotietoisuus työvälineenä itsensä ymmärtämiseen
- Stressin neuropsykologinen tausta ja stressinhallinnan fysiologia
- Vuorovaikutustaidot
- Myönteisyyden vahvistaminen
- Psyykkisten esteiden työstäminen
- Haastavat tunteet ja tunnesäätely
- Univaikeudet
- Ahdistuneisuus, pelot ja mielialan muutokset
- Jännittäminen ja sen hallitseminen
- Elämäkriisit ja muutoksiin valmistautuminen (resilienssi)

Tavoitteet

- omien psyykkisten voimavarojen tunnistaminen ja jo olemassa olevien vahvistaminen

- uusien voimavarakkeinojen opetteleminen ja hyödyntäminen niin opiskelussa kuin muussakin elämässä
- toimintaa rajoittavien tekijöiden (esim. jännittäminen, stressaaminen, ahdistus) työstäminen
- toimivien vuorovaikutustaitojen opettelu ja käyttöön ottaminen
- omien vahvuuksien tunnistaminen ja niiden hyödyntäminen eri elämän alueilla
- psyykkisen joustavuuden (resilienssi) vahvistaminen

Opintojakson arviointi

- Opintojakso arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi monipuoliseen näyttöön ja läsnäoloon perustuen.

Opintojakson vapaa kuvaus

- Nykymaailma vaatii kaiken ikäisiltä erilaisia psyykkisiä valmiuksia ja ennen kaikkea psyykkistä kestävyyttä. Tämä kurssi tarjoaa sinulle mahdollisuuden oppia uusia valmiuksia ja vahvistaa jo olemassa olevia taitojasi. Kurssi perustuu ratkaisukeskeiseen ja vahvuusperusteiseen näkökulmaan

8. Liitteet

8.1. Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko

Kuvausasteikko on Suomessa laadittu sovellus asteikoista, jotka sisältyvät Euroopan neuvoston toimesta kehitettyyn Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen.

Kuvausasteikko löytyy Opetushallituksen sivulta:

<https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Liite%20%20Kehittyva%CC%88n%20kielitaidon%20tasojen%20kuvausasteikko.pdf>